

DAVID PESCI

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

AMİSTAD

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

köleliğin romanı

SİYAH ÖFKE

AMİSTAD

DAVID PESCI

*"Ben özgür bir Mendeliyim.
Hiç kimsenin kölesi olmayacağım!
Bunun için beni öldürmeniz gerek."*

Kitap Üzerine

1839 yazının fırtınalı bir gecesinde, köle taşıyan İspanyol gemisi "Amistad"da bulunan elli üç Afrikalı siyah, zincirlerinden kurtulmayı başarır. Singbe'nin liderliğinde silahlanır, geminin kontrolünü ele geçirir ve ölümüne bir mücadeleyle özgürlüklerini kazanırlar. Afrikalılar, iki köle taciri dışında mürettebatın tümünü öldürürler. Gemi idaresi hakkında en küçük bir bilgiye dahi sahip olmadıklarından ötürü, hayatta bıraktıkları bu iki İspanyol'a güvenmek zorundadırlar. Onlardan kendilerini Afrika'ya geri götürmelerini isterler.

Ancak İspanyollar gündüz ilerlemek, geceleri de geri gitmek sûretiyle Afrikalıları aldatarak gemiyi Amerika kıyılarına yanaştırırlar. Afrikalılar tutuklanır ve cinayet suçlamasıyla hapse atılırlar. Fakat yalnız değildirler. Hayatlarını köleliğin kaldırılmasına adamış bir grup insan, onları kurtarmak için ellerinden geleni yapmaya kararlıdırlar.

Uzun yargılamalar sonucu, Amerikan hukuk sistemi temellerinden sarsılır.

Amistad gemisinin Afrikalıları için sorun politik veya ideolojik değildir. Söz konusu olan, her insanın en doğal hakkıdır: Özgürlük...

© 2004 Avolon Publishing Group, David Pesci
Bu kitabın telif hakları Kesim Ajans aracılığı ile alınmıştır

Orjinal Adı
Amistad

© 2004 Yurt Kitap-Yayın
Çeviri Özgür Çelebi

Yurt Kitap-Yayın 179 * Tarihi Romanlar Dizisi 54
ISBN 975-9025-01-9
1. Baskı Kasım 2004, Ankara

Kapak Ali İmren
Baskı Cantekin Matbaası, Ankara
Sertifika No: 15372

Yurt Kitap-Yayın
Konur Sokak 26/3
KIZILAY-ANKARA
Tel: (0 312) 417 35 49
Fax: (0 312) 425 36 40
Sertifika No: 16451
e-mail: yurtkitap@yurtkitap.com

SİYAH ÖFKE

AMİSTAD

DAVID PESCI

köleliğin romanı

Çeviren
Özgür Çelebi

YURT
KİTAP-YAYIN
TARİHİN ve MİTOLOJİNİN
ROMANLARINI YAYIMLAR

İçindekiler

Atlantik, Nisan 1839
Singbe 9
Shaw 30
Havana 48
Amistad 69
Doğu ve Batı 97
Kara Göründü 121
Amerika
Kıvılcım 151
Dostlar ve Düşmanlar 176
Gezici Mahkeme 202
Karşı Saldırılar 240
Judson'ın Mahkemesi 267
Bir Dost 322
Adams ve Mahkeme 348
Gentlemen 366
Eve Dönüş 387
Epilog 392

Atlantik

Nisan 1839

Singbe

Gövdesine değen soğuk bir nesne Singbe'yi derin uykusundan uyandırdı. Bu, yanında yatan çocuğun eliydi. Gecenin karanlığında yol alan geminin yalpalamasıyla birlikte, Singbe'ye doğru savrulmuştu.

Singbe eli yavaşça itti. Çocuğu görebilmek için gövdesini ondan yana çevirdi, ancak ambarın karanlığı çocuğun yüzünü görmesini engelliyordu. El yordamıyla çocuğun boynunu buldu. Kaskatı, hareketsiz ve soğuktu. Singbe'nin bileklerini birbirine bağlayan kelepçenin ortasından geçen bir zincir, ayak bilekleri arasındaki başka bir zincire bağlıydı. Bu durum elini daha yukarıya uzatmasını engelliyordu. Gövdesini biraz daha hareket ettirerek, sağ eliyle çocuğun yüzüne uzanmaya çalıştı. Kelepçe bileğini çok sıkıyordu; dişlerini sıkarak can acısına dayanmaya çalıştı. Sonunda çocuğun gözlerine ulaşmayı başardı. İkisi de ardına dek açıktı. Singbe onları kapatmaya çalıştı, fakat göz kapakları kaskatı kesilmişti. Kısa bir dua okuduktan sonra, gözlerini karanlığa dikmiş çocuğu o halde bırakıp yeniden öbür yana döndü.

Gözlerini yumdu, Stefa'yı, Ge-Waw'ı, Klee'yi, Baru'yu, babasını; hep birlikte, mutlu ve sevecen bir aile olarak yaşadıkları günleri hayal etmeye çalıştı. Babası ve Stefa'yla birlik-

te, büyük uğraşılarla temizledikleri arazinin üstüne kurdukları kulübe ve çiftlikleri gözünün önüne geldi. Tarlayı çok güzel ekmişlerdi. Havalar da iyi gidiyordu; güneş ılık, yağmurlar yumuşak ve ölçülüydü. Kuşları ve diğer zararlıları tohumlardan uzak tutmayı başarmışlardı. Tarlaya, çekirge ya da solucan gibi küçük hayvanlar da dadanmamıştı. Ektikleri pirinç kısa zamanda boy atacak, sonra Singbe Ge-Waw'ı ilk kez ava çıkaracaktı.

Zihninde beliren bu resimler son derece berrak ve güzeldi, ancak son birkaç haftadır araya giren bazı farklı görüntüler yüzünden, bunları aklında tutmakta zorluk çekiyordu. Bu farklı görüntülerin ilki, gün için nehirden su çeken Stefa, Baru ve Klee'ye doğru sessizce yaklaşan bir aslana aitti. Sonra bir grup keskin dişli, atik, kana susamış sırtlanın, tarlada çalışan Stefa'nın, çocukların ve babasının üzerine saldırdığını görüyordu. Sonuncu görüntü ise bambaşkaydı, bir hayvana değil, bir insana, bir erkeğe aitti.

Singbe, bu adamı daha önce hiç görmemişti. İlk başlarda adamın görüntüsü zayıf ve belirsizdi; bir insandan ziyade, güçlükle seçilebilen karanlık bir gölgeyi andırıyordu. Son iki haftadır, yüz ve vücut hatları biraz daha belirginleşmişti. Singbe onu daha rahat seçebiliyordu artık. Adam, sanki aileden biriymiş gibi sürekli Stefa ve çocuklarla birlikteydi. Onlara gülümsüyor, güven veriyordu; fakat uyuyan Stefa'nın yanına uzandığında, ya da Ge-Waw'la birlikte ava çıktığında, Singbe'ye dönüp hainçe sırıtıyordu. Singbe'nin evinde yaşıyor, yemekte onlarla oturuyor, onlarla birlikte yürüyordu. Babasıysa ortalarda yoktu.

Adamın her ortaya çıkışında, Singbe, karısının ve çocuklarının gözünde parlayan görüntüsünün yavaş yavaş soldu-

ğunu fark ediyordu. Aradan uzun zaman geçmişti. Ailesinin kendisini sadece ölülerin hayaletleriyle yaşayan bir anıya dönüştürmeleri ne kadar sürecekti acaba?

Gemi bir kez daha sallandı. Çocuğun eli tekrar Singbe'ye değdi. Singbe eli öfkeyle itti. Bir kez daha gözlerini kapatıp, eve geri dönebilmenin bir yolunu bulmak için düşünmeye çalıştı.

Bağrışlar, çağırışlar, inlemeler, ahşap zeminden yayılan gürültü ve zincirlerin soğuk şıkırtılar arasında yerinden sıçradı. Bir elinde tüfek tutan beyaz bir adam, öbür eliyle kare şeklindeki tahta kapakları açıyordu. Kapakların açılmasıyla sabahın sıkıcı aydınlığı içeri doldu. Dışardan gelen tuzlu hava, yavaşça ambarın ağır kokusuna karışmaya başladı. Biri beyaz diğeri açık siyah tenli, üstleri ve ayakları çıplak başka iki adam, konuştukları o anlaşılmayan dilde bağırarak aşağı indiler. Yerlilerin el bileklerini ayak bileklerine bağlayan zincirleri çözdüler, sonra ellerindeki zincirleri çekerek yerlileri yere yatırdılar.

Güverteye çıkan merdivenin başında duran sarı saçlı başka bir adam onları izliyordu. Uzun ince yapılıydı, boynu ve kolları kaslıydı. Teni, gemideki diğer adamlardan daha beyazdı. Ayrıca diğer adamlara göre daha giyinikti. Üstünde parlak beyaz bir gömlek, çizgili bir pantolon ve özenle boyanmış siyah çizmeler vardı. Burnu bir çengeli andırıyordu, kalın telli sarı saçlarını arkaya doğru taramıştı. Sol elinde sivri uçlu, tepesinde altın bir köpek kafası bulunan siyah bir baston tutuyordu. Beline soktuğu tabancanın kabzası dışarıdaydı. Singbe, adamların hepsini uzaktan izledi. Onları her sabah ambara inerken görüyordu.

Açık siyah tenli olan denizci, onun bulunduğu tarafa yü-

rümeye başladı. Singbe yattığı yerden kalkıp, oturur duruma geldi. Adam iki sıra önüne geldiğinde, kafasıyla sol tarafını işaret etti:

"Çocuk ölmüş... Şuradaki..."

Singbe, adamların Mende ya da diğer yerli dillerini konuşmadıklarını biliyordu, ancak bu sayede ne olduğunu anlamalarını sağlayabilmeyi umuyordu. Açık siyah tenli adam artık tam karşısında duruyordu. Singbe başıyla işaret ederek sözlerini yineledi. Adam çocukla Singbe'nin arasındaki zinciri çözdü ve Singbe'yi sertçe yerinden kaldırıp arkaya doğru itti.

"Kapa çeneni ve zırvalamayı kes, seni hayvan!"

Adamın sertçe itmesi, Singbe'nin bileklerindeki zincirin ayaklarına dolanmasına ve yere düşmesine neden olmuştu. Düştüğü yerden kalkmaya çalışırken, denizcinin çocuğu zincirlerinden tutup kaldırdığını gördü. Cansız gövde öne doğru sarkmış, ayakları yerden kesilmiş ve başı denizcinin göğsüne düşmüştü. Bu sırada, denizcinin ayaklarının dibine çocuğun dışkısı döküldü. Adam geri sıçradı.

"Lanet olsun!"

Küfrederek çocuğu sert bir şekilde yere fırlattı. Tahtaların üzerine düşen cesedin kafası arkasındaki duvara çarptı. Gözleri hâlâ açık, boş ve ifadesizdi ve arkaya bakıyordu.

Singbe öfkeyle yerinden fırlayarak bileklerinin arasındaki zinciri denizciye doğru savurdu. Ağır demir baklalar adamın boynuna çarpınca, denizci bir çığlık atarak yere yuvarlandı. Yerlileri yukarı çıkarmaya başlayan öbür denizci bir kahkaha patlattı:

"Bu herif sana iyi bir ders verdi, ha Paolo?"

"Tanrım!"

Paolo ayağa kalktı, önce Singbe'nin kafasını yere çarptı, sonra elinin tersiyle yüzüne sert bir tokat attı. Arkasına geçip saçlarını kavradı, başını sertçe geriye çekip, yüzüne bir yumruk attı. Singbe'nin kafası bir kez daha tahta zemine çarptı. Adam kafasından tutup onu kaldırmaya çalışırken, Singbe son bir gayretle bir kez daha zinciri yüzüne vurmayı başardı. Ardından tekme atmak için bacağını kaldırmaya çalıştı, fakat ayaklarındaki kelepçeler geriye savrulmasına neden oldu. Buna rağmen olduğu yerde dönmeyi başardı ve diziyle adamın kasıklarına bir darbe indirdi. Denizci acıyla bağırarak belinden bir bıçak çıkardı. Singbe zincirleri adamın eline doğru savurunca bıçak havaya fırladı. Denizci avuçlarının içiyle Singbe'yi çenesinden tutup hızla itti, üzerine çullanıp dizleriyle kelepçeli ellerine bastırdı. İki eliyle Singbe'nin boğazına sarıldı, baş parmaklarını boynun içine olanca gücüyle bastırmaya başladı.

"Geber, seni aşağılık zenci! Geber!"

Singbe çırpınarak adamdan kurtulmaya çalıştı, ama başaramadı. Nefes alamıyordu, gözleri kararmaya başlamıştı. Boğazında bir düğüm hissediyordu. Ansızın denizci boynunu sıkmayı bıraktı.

"Hayır, Paolo!"

Sarı saçlı adam, denizcinin şakağına bir silah dayamıştı.

Denizci belli belirsiz gülümsedi.

"Ama Senyor Shaw, bu zenci..."

Tabancanın horozu metalik bir ses çıkartarak geriye çekildi ve adam tabancayı denizcinin şakağına daha sertçe bastırdı.

"O zenci, bizim için para demektir. Sana bu yolculuk için ödenen ücretten daha fazla para... Hatta sanırım, bu zenci senden bile fazla eder. Bırak adamı ve yukarı çık. Şimdi!"

"Ama, Senyor Shaw, efendim... Beni yere itti! Bu kesinlikle yanına kalmamalı, öyle değil mi?"

Denizci bunları söylerken bir yandan da ayağa kalkmaya çalışıyordu. Shaw'un savurduğu tekmeyle gerisin geri yere kapaklandı.

"Seni uyarıyorum, bir daha davranışlarım ve bana ait olanlara karşı hareketlerim hakkında yorum yapmayacaksın! Senin işin söylenenleri yapmak! O kadar!"

Shaw tabancasını tekrar beline yerleştirdi, ayaklarının dibinde nefes almaya çalışan Singbe'nin üzerine eğildi. Yavaşça kafasını çevirerek, boynunu ve kanlı burnunu inceledi. Singbe gözlerini Paolo'ya dikmiş, bakıyordu.

"Bana ıslak bir bez getir, Paolo."

Denizci bir kova deniz suyu çekti ve bir bez parçası yırttı. Shaw, kovadaki bez parçasını sıktı ve Singbe'nin yüzündeki kanı sildi.

"Bu zencilere nasıl davranılması gerektiğini söyleyecek olan kişi benim. Cezalandırılmaları ile ilgili emri ben veririm. Sen de emirleri uygularsın. Ayrıca bana ait olan şeylere iznim olmadan asla zarar veremezsin. Anlaşıldı mı?"

"Si, Senyor."

Sarı saçlı adam, ambar kapısından sırayla çıkan yerlileri göstererek, kafasıyla bir işaret yaptı. Singbe kendisinden isteneni anlamıştı. Paolo'ya bir kez daha baktıktan sonra arkasını döndü ve sıraya girdi.

"Bu siyah adamın gücü ve sağlam bir ruhu var" dedi Shaw. "Bu işte olmamın asıl sebebi de budur. Afrikalı siyahlar tarlalarda daha uzun ve daha kaliteli çalışıyorlar. Çok daha verimli ve üretkenler. İşte bu nedenle, onların her biri için, Karayiplilere ödenenden iki kat daha fazla para alıyo-

ruz. Yolculuk boyunca zaten beklenenden fazla kayıp verdik. Şanslıysak, umarım başka kayıp olmayacak. Ve şu durumda istediğim en son şey, senin gibi bok suratlı aptal bir herifin malıma zarar vermesidir. Şimdi, umarım bundan sonra, özellikle bu siyah adama ben izin vermeden bir şey yapılmaz. Eğer bedeninde herhangi bir kesik, yüzünde bir çürük görürsem, ya da bu zenci üşütür, hastalanırsa, bunu sana ödenecek olan ücretten keseceğim. Sakın bundan kurtulacağını falan düşünme, seni işe yaramaz iğrenç melez! Anladın mı?"

"Si. Si Senyor."

Üzerine doğru bir adım atınca, Paolo aynı anda bir adım geriledi.

Shaw gülümsedi. "Ben nasıl istiyorsam öyle davran Paolo, bu sayede daha uzun yaşarsın."

Denizcilerden diğeri, Miguel, sıra boyunca yürüyerek ambara doğru geliyordu. Bütün yerlileri ayağa kaldırmış, tek sıra halinde ambar kapısına ilerlemelerini sağlamıştı. Ambara girdi, ölen çocuğun cesedini alıp koridora çıkardı.

"Başka bir tane daha, Senyor Shaw."

Shaw cesede doğru yürüdü ve elindeki bastonla böğrünü dürttü.

"Bir kulağını kes ve herkes güverteye çıktıktan sonra, bu cesedi de öbürlerinin yanına bırak."

"Si, Senyor Shaw."

Shaw, silahlı adamlar ve tek sıra halinde yürüyen yerliler arasından geçip merdivenden yukarı çıktı. Miguel, çocuğu öbür cesetlerin bulunduğu yığına doğru sürükledi. Ondan başka on iki ceset daha vardı. Paolo yerdeki bıçağı aldı ve ölü yerlilerin sol kulağını keserek Miguel'in tuttuğu çuvala atmaya başladı.

"Bu İngiliz piçini öldüreceğim! Onu da, o çok kıymetli zencisini de!"

"O bir İngiliz değil, bir Amerikalı! Yerinde olsam, Paolo, bu olayı unutmaya çalışırdım. Senyor Shaw, zengin züppeler gibi yürüyor, konuşuyor olabilir, ama kendisine karşı gelen birini, seni ya da bir başkasını, gözünü kırpmadan öldüreceğinden eminim."

Paolo ona ters ters bakarak homurdandı. "O artık ölü bir adam, Miguel."

Singbe, güvertede denize tuvaletlerini yaptıkları tahta kalaslarla kapatılmış parmaklıklı bölüme doğru ilerleyen yerlileri izledi. Hepsi çıplaktı. Geminin güney tarafından gelen ılık havaya ve giderek etkisini artıran sabah güneşine rağmen tir tir titriyorlardı. Yerlilerin hemen yanında silahlı üç adam bekliyordu. Öbür ikisi güvertenin kıç tarafındaki yüksek bölümdeydiler.

"Sen aklını mı kaçırdın?"

Konuşan, Singbe gibi bir Mende yerlisi olan ve sırtı Paro'nun tören figürleri dövmeleriyle kaplı Grabeau adındaki yerliydi. O da tuvalet için parmaklığın yanında bekliyordu. Gemideki yerlilerin çoğu Mendeliydi, fakat içlerinde Mandingo'dan, Gissi'den, Timmani'den, Balu'dan, Bendi'den ve hatta Gula'dan olanlar bile vardı. Singbe, Grabeau'ya karşılık vermedi.

"Siyah teninin altında beyaz kanı taşıyan adamın bizlerden nefret ediyor olması sana yetmedi mi? Adam zaten içimizden birini öldürmeye can atıyor. Az önceki davranışınla ona seni öldürmesi için iyi bir bahane sundun."

Singbe gözünü denize dikmişti.

"Berbat bir dünyanın içindeyiz" diye mırıldandı.

"Doğru, ama ölsen daha mı iyi?"

"Tanrılar bu kadar şeyden sonra beni sadece ölmem için hayatta tutmuş olamazlar! Bunun mutlaka bir nedeni olmalı..."

"Belki... Belki de bu kadar olayın arasında seni öldürmek için henüz zaman bulamamış, geç kalmışlardır."

"Hayır, ben öyle düşünmüyorum. Evime döneceğim... Karıma, çocuklarıma ve babama..."

Grabeau başkalarına duyurmamaya çalışarak bir kahkaha attı ve denize tükürdü. "Nasıl olacak bu, Singbe? Dört bir yanımız suyla çevrili. Gemi arkasında hiçbir iz bırakmıyor. Artık, köle kampının, Mende'nin ya da tanıdık başka bir yerin nerede olduğunu bilmemiz mümkün değil."

Denizcilerden biri seslerini kesmeleri için onlara bağırdı. İkisi de aralarında konuşmamaları gerektiğini bilecek kadar uzun zamandır bu gemideydiler. Singbe arkasına dönüp okyanusa baktı ve sesini alçalttı.

"Gemi sabahları güneşin ters yönünde, akşamları da güneşe doğru yol alıyor."

"Yani?"

"Yani sabah güneşe doğru ve akşam da güneşe ters yönde hareket etmemiz gerekiyor."

"Peki bunu nasıl yapacağız? Öylece kenardan sıvışıp yürüyecek miyiz?"

"Hayır! Gemiyi ele geçirip, onu kendimiz süreceğiz."

Grabeau'nun dudaklarında alaylı bir gülümseme belirdi. "O bok yığınına benzeyen siyah adam kafana çok sert vurmuş olmalı. Bunları unuttun herhalde?" Yavaşça zincirlerini salladı. "Ha, bir de gemideki silahlı adamları tabii..."

"Gemide sadece yirmi dört beyaz adam saydım. Denize

attıkları cesetleri çıkarsan bile, şu anda gemide üç yüzden fazla yerli olmalı. Yani en kötü ihtimalle en az altmış kişi toplayabiliriz. Yirmi dört beyaz adama karşı altmış yerli... Yeter de artar bile. Baskın yapar, hepsini öldürürüz. Gemi de bizim olur."

"Zincirlere bağlı ve aç olmasaydık, çoğumuz hasta olmasaydı, sana hak verebilirdim. Bu halimizle bunu denemek çılgınlık olur. Bu, katliam anlamına gelir."

Singbe'nin hemen ayak ucunda, güvertenin zemininde bir kamçı şakladı.

"Konuşmak yok! Çenenizi kapayın ve yürüyün!"

Eli silahı denizci, ikisini de ileri doğru itti. Güverte çevresindeki parmaklıkları ve halatları izleyerek yavaşça yürümeye başladılar. Bunu bir saat boyunca yapacaklar, ardından her birine denizcilerin ve sarı saçlı adamın gözetimi altında yiyip içmek zorunda oldukları, bir avuç pirinç, bir küçük kap su verilecekti. Rüzgâr ve yağmurla denizin çalkalandığı üç gün ve dört gecenin dışında, gemiye bindirildiklerinin ikinci gününden beri her gün böyle yapılıyordu. Fırtınalı o üç gün boyunca aşağıda yemişlerdi. Çoğu hastalanmış ve yediklerini durdukları yere kusmuşlardı. Kusmuklardan etrafa yayılan o berbat koku, insan dışkıları ve cesetler yüzünden, geriye kalanlar da dayanamayıp yediklerini çıkarmışlardı.

Geminin kıç tarafının hemen üstünden, güneş sabah sisinin arkasında gittikçe kızgınlaşmaya başlamıştı. Singbe denize doğru baktı. Büyüklüğüne akıl erdirmekte güçlük çekiyordu. Uzun zamandır tek bir kara parçası bile görmeden yol almışlardı. Singbe'nin yaptığı hesaba göre tam kırk üç gündür denizdeydiler. Bundan önce, Gallinas Nehri'nin ağzındaki köle kampında otuz beş gün kalmış, ondan önce

de, Genduma'da bir kafeste zincirlere bağlı olarak tam otuz iki gün geçirmişlerdi. Bunların hepsinden önce, yolda karşılaştığı yerlilerce yakalanıp Genduma'ya getirilene kadar da on iki gün saymıştı.

Yol, çiftliğine yarım günlük yürüme mesafesindeki bir Mende köyü olan Kawamende'ye varıyordu. Singbe, satın almayı düşündüğü keçilere bakmak için oraya gidiyordu. Ansızın karşısına çıkan adamı daha önce hiç görmemişti. Adam Mende'den değildi; ama Mende dilinde konuşuyordu. Yolun Mawkoba'ya gidip gitmediğini sormuştu. Singbe yolu tarif ederken, halinden hiç de hoşlanmadığı bu yabancıyı tepeden tırnağa süzmüştü. Sözünü bitirince adam teşekkür etmiş ve Mawkoba'ya giden yola yönelmişti. Ne olduysa bundan sonra olmuştu zaten... Singbe kafasına yediği sert bir darbeyle yere yığılmış, bir an can acısıyla kasılıp kalmış, fakat hemen toparlanarak kendisine saldıran adamın bacaklarına sarılmıştı. Dengesi bozulan adam yere yuvarlanınca, yüzünü yumruklamaya başlamıştı. Ancak o anda başkaları da ortaya çıkmış ve Singbe'yi acımasızca dövmüşlerdi.

Tekrar kendine geldiğinde Singbe kendini bir ağaca bağlanmış bulmuştu. Adamlar ateşin etrafında yemek yiyorlardı. Singbe bağırarak onlara bir şeyler söylemeye çalışmış, fakat adamlar oralı bile olmamışlardı. Yemeklerini bitirince biri gelip Singbe'nin boynuna bir halat bağlamıştı. Halatın boşta kalan ucunu düğümleyip bileğine geçirmiş, üç metrelik bir pay bırakarak başka bir düğüm daha atmıştı. Ardından Singbe'nin boynuna bir halat daha bağlayıp, onu ağaçtan çözmüştü. Singbe büyük bir güçlükle ayağa kalkabilmişti. Başı zonkluyordu. Yediği dayak yüzünden vücudunun tümü sızlıyor ve ağrıyordu. Boynundaki halatın sıkılığı yüzün-

den nefes alamayarak tekrar yere yuvarlanmıştı. Adamlar gülmeye başlamış, boynuna bağlı öbür ipi çekerek onu tekrar ayağa kaldırmışlardı. Singbe orman boyunca bu şekilde yürütülmüştü. Her karşı koyuşunda veya yavaşlamasında, boynuna bağlı ipi sertçe çekiyorlardı. İşte o zaman Singbe dizlerinin üstüne düşüyor, nefessiz kalıyordu.

Oysa Singbe bu adamların hiçbirini tanımıyordu. Yüzyıllardır savaş halinde oldukları komşu Vai ya da Genduma kabilelerinden olabileceklerini düşünmüştü. Zaten ne fark ederdi ki? Hangi kabileden olurlarsa olsunlar, başına gelecekleri biliyordu. İnsanların başka insanları köle yapmak üzere tutsak etmesi, kabileler var olduğundan beri sürüyordu. Savaş zamanında bu olay, savaşta ortaya çıkan borçların ve suçların tazmini için kullanılıyor, eğer anlaşma sağlanırsa karşılık olarak tutsak edilen adamın toprağı, hayvanları ve kadınları alınıyordu. Bazı kölelerse satılıp başka yerlere götürülüyordu. Bu yer, evlerinden birkaç günlük yürüme mesafesi uzaklığında olabiliyordu, fakat yük arabalarına konulup bir daha hiç geri dönmemek üzere dünyanın öbür ucuna götürülebilmeleri de mümkündü. Bazı kabilelerde köleler çalışarak özgürlüklerini elde edebiliyorlardı. Sonra o kabilenin eşit bir üyesi olarak kadın alabiliyor, toprak sahibi olabiliyorlardı. Bazılarındaysa, ölene kadar çalıştırıyorlardı. Singbe'nin hiç kölesi olmamıştı, fakat köle sahibi olan birçok Mendeli tanıyordu.

Singbe'yi yakalayan dört adam, onu Genduma kralı Shaka'nın oğlu Bamadzha'ya satmıştı. Bamadzha, Singbe'yle birlikte on adamı bir aydan daha fazla kafeste tutmuş, sonra onları çalılık arazide üç gün üç gece boyunca yürüterek Lomboko Limanı yakınlarındaki Gallinas Nehri'nin ağzında

bulunan köle kampına götürmüştü. Orada bir İspanyol'a satılmışlardı. Bu İspanyol, Singbe'nin gördüğü ilk beyaz adamdı. Beyazlar çok uzun zamandır, neredeyse üç yüz yıldır Afrika'dan köle satın alıyor, karşılığında da rom, kumaş, gümüş, altın, bıçak, kimi zaman silah dahi veriyorlardı. Singbe, bazı kabile şeflerinin, düşman kabilelerden topladıkları yerlileri köle tacirlerine satarak servetlerine servet kattıklarını duymuştu.

Köle toplama kampı, nehrin hemen yakınında, ağaçlarla gizlenen boş bir arazi üzerine inşa edilmiş büyük kafesler den oluşuyordu. Derme çatma olmalarına karşın bu kafeslerden çıkabilmek neredeyse olanaksızdı. Toprağın derinliklerine saplanmış tahta kalaslar ve ağaç gövdelerinden oluşan sırıklar, duvar görevi görüyordu. Sırıkların her birinin arasında, bir adamın sadece iki parmağının girebileceği kadar boşluk vardı. Ayrıca her kafesin, birbirine bağlı sert kalaslarla kapatılmış bir çatısı ve zincirlenip kilitli tutulan tek bir kapısı bulunuyordu. Kapıların önünde silahlı beyaz adamlar nöbet tutuyordu.

Her yer beyaz adamlarla doluydu. Hepsinin de silahı vardı. Tutsak edilen yerlilerin çoğu birbirlerini daha önce hiç görmemişti. Yeni gelen yerlileri eğitmek amacıyla, haftada bir ya da birkaç kez özel bir gösteri düzenlenirdi. Bu gösterilerde, önce dört yerli cesedi ağaçlara bağlanırdı. Sonra beyaz adamlar silahlarını doldurup sırayla cesetlere ateş ederler, her atışta etrafa büyük et parçaları saçılırdı. Bir keresinde cesetlerden birinin kafası tamamen dağılmıştı. Atılan her mermiden sonra, beyaz adamlardan biri kafeslere doğru döner ve bir şeyler söylerdi. Yanında duran bir Gendumalı da, adamın söylediklerini ilkin kendi diline, sonra da Mandingo

diline çevirirdi. Singbe, bir süre sonra, konuşan adamın bir silahın belli bir mesafeden bir adamı, bir aslanı hatta bir fili bile öldürebileceğini anlattığını çıkardı. Silahın ateşinden ve gücünden kaçış yoktu. Onu hiçbir şey durduramazdı.

Singbe bu gösteriye ilk kez tanık olduğunda, her zamankinden değişik olarak, adamlar cesetlere ateş ettikten sonra, kafeslerin yanındaki küçük barakadan bir yerliyi sürükleyerek çıkarmışlardı. Adam Gissili gibi görünüyordu, fakat Singbe bundan emin değildi. Çok kötü dövülmüş, sırtıyla yüzü kanlar içinde kalmıştı. Buna karşın adamlara çılgınca karşı koyuyor, çırpınıyordu. Onu ağaca kadar sürüklemek ve bağlamak için ikisi Gendumalı, ikisi de beyaz olmak üzere dört adamın uzun süre ter dökmesi gerekmişti. Yüzüne ve kaburgalarına aldığı şiddetli darbelere rağmen, yerli karşı koymaktan bir türlü vazgeçmiyordu. Singbe, bir Gendumalıyla bir beyazın silahlarını doldurup adama nişan aldıklarını görmüştü. Gendumalının silahından önce bir alev çıkmış, ardından bir patlama duyulmuş, mermi ağaca bağlı zavallının karnının tam ortasına isabet etmişti. Sonra beyaz adam ateş etmiş, bu kez de adamın kafası arkaya doğru savrularak ağaca çarpmış, yüzünün neredeyse yarısı yok olmuştu. Karnında açılan koca delikten de kanlar boşalıyordu. Kafeslerdeki yerliler ise bu dehşet dolu olayı mutlak bir ölüm sessizliği içinde izlemişlerdi.

Singbe'nin hesabına göre, buraya ilk getirildiğinde, kendisiyle birlikte kafeslerde yaklaşık dört yüz tutsak olması gerekiyordu. Bu rakama her gün on ila yirmi adam daha ekleniyordu. Günlük olarak bir kap pirinç ve yarım balıkla besleniyor, nehirden istedikleri kadar su içebiliyorlardı. Sırıkların arasından dışarı işiyor, tuvaletlerini de köşedeki bir çukurun

içine yapıyorlardı. Sırıkların ve çatıdaki kalasların arasındaki boşluklara rağmen, içerideki koku dayanılmazdı. Kafeste bulunan öbür tutsaklar, bazılarının adını Singbe'nin hiç duymadığı ve çiftliğine en az sekiz günlük yürüme mesafesindeki değişik kabilelerden gelmişlerdi. Bazıları savaşta tutsak edilmiş, bazılarıysa kendilerinin ya da aile üyelerinden birinin borçlarına karşılık olarak alıkonulmuşlardı. Bir de Singbe gibi, güçlü ve sağlıklı oldukları için kendisini yakalayanlara iyi paralar kazandıracak olmaları dışında hiçbir neden olmaksızın tutsak edilenler vardı.

Kafeslerde, Singbe'nin bazılarını büyük hasat için toplandıkları zamanlardan tanıdığı birçok Mende yerlisi bulunuyordu. Bunlardan Grabeau ve Kimbo'yla çok yakından tanışıyorlardı. Kimbo, kendi tarlasında çalışırken Bah-rae ve beş adamı tarafından yakalanmıştı. Birkaç ay önce borcuna karşılık olarak Bah-rae'ye iki kölesini vermiş, köleleri teslim ettikten çok sonra bir tanesi kaçınca, Bah-rae Kimbo'dan kendisine tekrar ödeme yapmasını istemişti. Fakat Kimbo, sahibi artık o olduğuna göre, bundan sonra kölelerin yaptıklarının Bah-rae'nin sorunu olduğunu söylemişti. Aldığı bu cevaba çok öfkelenen Bah-rae, bir süre sonra beş adamıyla birlikte geri gelmişti. Hava kararmak üzereyken Kimbo'yu tarlasında yalnız yakalamış, adamakıllı dövdükten sonra, avda öldürülmüş bir hayvan gibi ellerinden, ayaklarından bir sopaya bağlayarak götürmüşlerdi. Kimbo, Bah-rae'nin tarlasını ve karısını da sahiplendiği düşüncesindeydi.

"O bir hırsız" demişti Singbe ile Grabeau'ya. "Herkesin Gendumalılar ya da Vaililer tarafından kaçırıldığıma inanmaları için arkadaşlarıma rüşvet verdi. Bu sayede toprağıma ve karıma rahatlıkla sahip olabilecek."

Grabeau'nun yakalanışı ise Singbe gibi yolda yürürken olmuştu. Singbe'den farklı olarak, o yalnız değildi. Yanında kardeşi Ge-lu vardı. Çiftliklerinden bir günlük yürüme mesafesindeki büyük bir Mende köyü olan Fulu'dan geri dönüyorlardı. Öğle vakti, yerde hareketsiz yatan bir adamla karşılaşmışlardı. Grabeau ona yardım etmek için yere eğildiğinde, arkasından başına sert bir darbe yemişti. Kendine geldiğinde, aynı Singbe gibi boynundan ve bileklerinden bağlanmış bir haldeydi. Adamlara kardeşinin nerede olduğunu sorduğunda, boğuşma sırasında öldüğü cevabını almıştı. Ama Grabeau onların yalan söylediklerine ve kardeşinin kaçtığına inanıyordu. "Kardeşim, Mendelilerden bir savaş birliği toplayıp, buraya kadar izimi sürecek" demişti Singbe'ye. "Beni mutlaka bulacak, birlikte tümünü öldüreceğiz; beyaz adamları ve onlarla iş yapan yerli hainleri..."

Singbe, Mendelilerden oluşan bir savaş birliğini bulundukları bölgeye doğru gelirken düşündü. Birçok düşman kabilesinin arasından, günlerce yürümeleri gerekiyordu. Sonunda buraya ulaşmayı başarabilseler bile, silahlı adamlara karşı savaşmak zorunda kalacaklardı.

Üç dört günde bir, bazı beyaz adamlar (köle tacirleri ya da meraklı gemi kaptanları) gelip, sırıkların arasından içeriye bakıyorlardı. Daha yakından inceleyebilmeleri için seçtikleri yerliler kafeslerden dışarı çıkartılırdı. Singbe, bu şekilde üç kez dışarı çıkartılmıştı. Kendisine doğru işaret edildilmesinden sonra içeri giren birkaç adam, uçları ilmekli uzun sopalarla onu boynundan yakalıyorlardı. İlk defasında Singbe karşı koymaya çalışmıştı; ancak boynundaki ilmeği o kadar sıkmışladı ki öleceğini sanmıştı. Kafesten çıkarıldıktan sonra beyaz adamlar Singbe'nin kollarını, sırtını, kalçalarını, ayak-

larını yoklayıp, dişlerini ve ellerini dikkatle incelemişlerdi. Singbe'yi inceleyenlerden biri de, gemideki sarı saçlı adamdı.

Sarı saçlı adamın kampı ziyaretinden iki gün sonra, silahlı bir grup beyaz adam ve aynı onlar gibi silahlı, sopalı bir grup yerli, Singbe'nin bulunduğu kafese yaklaşmış, içeridekilere ayağa kalkmalarını emretmişlerdi. Çoğu söyleneni anlamadığı için, sopalarla onları acımadan dövmüşlerdi. Daha sonra el ve ayak bileklerine kelepçeler takılıp zincirlenmişlerdi. Ardından, nehir boyunca yürütülerek Atlantik kıyısında bir sahile getirilmişlerdi. Tutsakların birçoğu gibi Singbe de, daha önce okyanusu ve kanodan daha büyük herhangi bir deniz aracını görmemişti. Hepsi dehşet içindeydiler. Sandalların her birinde on beş yerli, kürekleri çeken dört beyaz ve önde duran silahlı bir adam vardı. Yerliler teker teker sandallara yerleştirilmişlerdi.

Kıyıyla gemi arasındaki yolu yarıladıklarında, sandallardan birinde oturan bir yerli bağırmaya başlamış ve ayağa kalkmaya çalışmıştı. Bunun üzerine, önde duran adam silahını doğrultmuş, belinden bir kamçı çıkarmış, ayağa kalkmış ve kamçıyı yerliye doğru savurmuştu. Kamçı, bağıran yerlinin ve diğerlerinin başlarının hemen üstünde şaklamıştı. Adam kamçıyı bir kez daha savurduğunda yerli kamçının ucunu yakalamış, var gücüyle kendine çekmiş, beyaz adam da dengesini yitirip sandalın zeminine kapaklanmıştı. Sandaldaki diğer adamlar, kürekleri bırakıp yerliyi tutmaya çalışmışlardı. Yerli, elindeki zinciri adamlara doğru savurarak sandalın ucuna yaklaşmış ve suya atlamıştı. Zincirlerin ağırlığı onu dibe çekmesine rağmen, birkaç saniye sonra kafasını zorlukla suyun üstünde tutmaya çalışarak yüzeye çıkmayı başarmıştı. Adamlar kürekleri uzatarak yerliye ulaşmaya ça-

lıştılar. Yerli karşı koydu. Silahlı adam bağırarak silahı omzuna yerleştirmiş, geri gelmesi için ona bir kez daha seslendikten sonra ateş etmişti. Yerli, tüfek ateşlenmeden kısa bir süre önce suyun altında gözden kaybolmuş, uzakta başka bir noktadan tekrar yüzeye çıkarak gülmeye başlamıştı. Silahlı adam tüfeği tekrar doldururken, diğerleri küreklere asılıp sandalı o yöne doğru sürmeye başlamışlardı. Yerli, adamların kendisine iyice yaklaşmasını bekledikten sonra, suyun üstüne doğru gövdesini kaldırarak Singbe'nin anlamadığı bir dilde bir şeyler haykırmıştı. Sonra kollarını arkaya atıp, zincirlerin kendisini suyun dibine doğru çekmesine izin vermişti. Adamlar orada birkaç dakika beklemiş, fakat yerliyi bir daha görememişlerdi. Sandallardaki yerlilerin çoğu çığlık atmaya, oldukları yerde hoplayıp zıplamaya başlamışlardı. Havaya açılan birkaç el ateş sonunda sesleri kesilmiş, ardından Teçora adlı büyük bir gemiye çıkarılıp, ambara kapatılmışlardı.

Bu, tam kırk üç gün önceydi.

Şimdi Singbe, Teçora'nın güvertesinde Grabeau ve diğer yerlilerle birlikte bir avuç pirincini yiyordu. Yemeğin ardından yavaşça suyunu içti. Sarı saçlı adam, herkesin yemeğini bitirdiğini görünce bir emir veriyor; silahlı denizciler de güvertedekileri aşağı götürüp öbür grubu yukarı çıkarıyorlardı. Verilen pirinç pişmiş falan değildi, tanelerin arasında taş parçalarının yanı sıra, kurtçuklar ve küçük sinekler cirit atıyordu. Yine de bu iğrenç şeyi yemek zorundaydılar. Yemeği denize atanlar ya da ağzında tutup sonra tükürürken yakalananlar, kamçıyla acımadan dövülüyordu.

Singbe, yemeğini bitirdikten sonra gemi direğinin gölgesinden uzaklaştı. Güneşin sıcaklığını tüm vücuduyla hissetmek istiyordu.

"İşte şuradaki!"

İki adam Singbe'nin kollarını arkadan tutup, yukarıya ve geriye çektiler. Diğer iki adam da ayaklarını tuttu. Hep beraber onu havaya kaldırdılar. Singbe, karşı koymak için elinden gelen her şeyi yapmasına rağmen, adamların elinden bir türlü kurtulamadı. Onu kıçtaki yüksek bölümde yer alan direğe doğru taşıdılar. Singbe neler olacağını biliyordu. Bunu başka bir yerlide görmüştü. Daha çok çırpınarak ve avazının çıktığı kadar bağırıyor, küfürler ve lanetler savuruyordu. Adamlardan biri bir tüfek alıp, namlunun ucunu Singbe'nin yanağına bastırdı. Singbe, kafasını yukarı kaldırdığında, ambarda dövüştüğü denizcinin fıçının üstünden kendisine baktığını gördü. Onun bu bir anlık şaşkınlığından yararlanan diğerleri, bacaklarını direğin oyuklarına doğru çekip, ayak bileklerinin biraz üstüne yerleştirdikleri sürgüyü kilitlediler. Singbe artık güvertede sırt üstü yatıyordu, yüzü güneşe dönüktü. Öbür iki adam, kollarına dizleriyle bastırarak Singbe'nin hareket etmesini engellediler. Shaw, ona doğru eğilerek, gözüne giren güneşin önüne geçti.

"Sen benimsin, pis zenci!"

Ayağa kalktı ve bütün yerlilerin duyacağı şekilde bağırdı.

"Hepiniz benimsiniz! Benim ve bu geminin kurallarına uyacaksınız! Aksi halde sonuçlarına katlanırsınız!"

Yeniden Singbe'ye döndü. "Sen ve arkadaşların nasıl benim dediklerimi anlamıyorsanız, ben de sizin dediklerinizi anlamıyorum" dedi. "Fakat seninle anlayacağın dilde konuşacağım!"

Shaw bir adım geriledi. Güneş tekrar Singbe'nin gözlerine doldu. Kollarını hareket ettirmeye çalıştı, fakat adamlar çok sıkı bastırıyorlardı. Ansızın keskin bir ıslık sesi duydu,

sonra da tabanlarında yakıcı bir acı... Singbe bağırmamak için dudaklarını ısırdı. Shaw elindeki sopayı bir kez daha kaldırdı. Singbe, dudaklarını daha kuvvetle ısırdı. Tabanlarına iki kez daha vurduktan sonra Shaw durdu, Singbe'nin ağzının kenarından sızan kana baktı ve bir kahkaha patlattı.

"Ooo, sertsin demek! Pekâlâ. Bunu takdir ettiğimi söylemeliyim, delikanlı. Sağlam ruhları severim."

Sonra kolunu kaldırdı, Singbe'nin tabanlarına var gücüyle bir darbe daha indirdi.

"Gururu da!"

Bir kez daha.

"Azmi de!"

Shaw şimdi sopayı iki eliyle birden kavramış, kollarını başının arkasına kadar kaldırmıştı.

"Bunlar çok iyi pazarlanabilecek özelliklerdir!"

Bütün gücüyle bir kez daha vurunca, Singbe dayanamayarak acı bir çığlık attı.

"Ama bunları burada bize karşı kullanmanıza izin veremeyiz."

Shaw üç kez daha vurdu. Her vuruşta Singbe daha fazla bağırıyordu. Duyduğu acı ayaklarından tüm gövdesine yayılıyordu.

Shaw direğin etrafından dolanarak, Singbe'yi saçlarından yakaladı ve elindeki kanlı sopayı gözlerinin önüne tuttu.

"Senin kanın, Afrikalı! İşte, ellerimin arasında."

Sopayı bütün yerlilerin göreceği şekilde havaya kaldırdı.

"Hepinizin kanı benim ellerimde! Hepinizin!"

Dönüp yeniden Singbe'ye baktı.

"Artık söylediklerimi anlayabiliyorsun, aşağılık zenci! Anlaştık herhalde. Evet mi?"

Shaw sopayı bir bezle temizledikten sonra, başıyla denizcilere işaret etti. Adamlar Singbe'nin bacaklarını direkten çıkardılar. Gövdesini ters çevirip, ayaklarına bir kova deniz suyu boşalttılar. Singbe acı dolu bir çığlık daha attı.

"Acıyor ha? Ama güven bana, iyileştiren bir acı bu. Seni pazara çıkardığımda, bu küçük cezadan hiçbir iz taşımıyor olacaksın. Bundan sonra böyle bir hataya düşmeden önce iki kez düşünürsün."

Paolo bütün olanları parmaklıklı bölümden izlemişti. Shaw ona doğru baktı ve hafifçe kafasını öne salladı. Paolo bir şeyler fısıldayarak başka yana baktı. Yüzünde karanlık bir ifade vardı.

Denizcilerden biri, deniz suyuyla ıslattığı bir bezi Singbe'nin ayaklarına bağladı. Ardından onu merdivenden indirerek ambara götürdüler. Diğer yerliler de sırayla aşağı indirildi. Shaw'un bütün yolculuk boyunca emrettiği şekilde, çömeltilerek yeniden zincirlendiler. Bu haldeyken daha az yer kaplıyorlardı. Böylece, gemiye daha çok kargo yüklenebiliyordu.

Akşam egzersiz için yeniden yukarı çıkarıldıklarında, Singbe ambarda bırakıldı. Ayakları, sanki derisini yüzmüşler gibi yanıyordu. En küçük kımıldayışında bile tuzlu bezler yüzünden keskin ve derin bir acı duyuyordu. Stefa'yla birlikte dağlardaki serin derelerin üzerinde yaptıkları yürüyüşleri zihninde canlandırmaya çalıştı. Aynı gece, Grabeau nasıl olduğunu sorduğunda, Singbe'nin ağzından birkaç sözcük döküldü.

"Yirmi dörde karşı altmış."

Shaw

Kaptan piposunu yaktı ve şişeyi Shaw'a uzattı. Aralarındaki masanın üzerinde asılı duran büyük gaz lambası geminin hareketiyle hafifçe sallandı. Shaw piposundan derin bir nefes çekti, bardağına biraz rom koydu, şişenin tıpasını taktı ve kaptana geri uzattı.

"Zencilerinizi terbiye etme biçiminiz hoşuma gitti, Senyor Shaw."

Kaptan Alonzo Frederico Miguel Figeroa, kısa boylu, kel kafalı, her iki yanından sanki ağzının bir uzantısıymış gibi sarkan kırçıl bıyıklı bir adamdı. Kaba bir görüntüsü vardı; koca bir surat, kısa ve kalın boynunun altında uzanan geniş bir gövde, daha aşağıda aynı genişlikte bir bel, geniş pazıları olan ağır denizci kolları, tombul eller, kısa ve kalın parmaklar... Sanki bebekken çok tombuldu da, büyüdükçe oranları aynı kalmıştı. Sadece biraz daha genişlemiş, kartlaşmış ve yıpranmış bir hali vardı. Gülümserken ve konuşurken, ağzının sol tarafındaki büyük, siyah bir boşluk görülüyordu. Uzun zaman önce, Bermuda açıklarındaki bir fırtına sırasında, bir yelken halatını ağzıyla tutup öbürünü sıkılaştırmaya çalışırken, ağzındaki ip kurtulmuş ve üç dişini beraberinde götürmüştü. Ayrıca sol yüzük parmağının da yarısı yoktu.

1809'da Brezilya'nın güneyine doğru yol alırken, parmağı gemideki malzemelerin altında kalarak ezilmiş; bu yüzden onu kendi kesmişti. Parmak işe yaramaz haldeydi. Kangren olup ölümüne yol açabilecekse, kesip atmak daha mantıklıydı. Bu nedenle, kaptan evlilik yüzüğünü sağ eline takıyordu. Kendisi gibi dindar bir Katolik olan karısı, hiç sektirmeden her gün kiliseye gidiyor ve Lizbon'un kıyı kesimindeki aydınlık caddelerden birindeki iki katlı küçük yuvalarını koruması için Tanrı'ya dua ediyordu. Ona, beşi hayatta kalan dokuz çocuk doğurmuştu. En büyük oğlu Tomas da kendisi gibi bir gemi kaptanıydı. Avrupa'dan Amerika'ya ve daha ötelere kargo taşıyordu. Figeroa, Teçora'nın sahibiydi ve tayfayı kendisi seçmişti. Tayfanın çoğunluğu Portekizliydi. Aralarında birkaç İspanyol ve melez bir Brezilyalı olan Paolo gibi başka yerlerden gelenler de vardı. İçinde bulunduğu koşulları pek umursamadan, sakin ve asil durmayı başaran Shaw'la karşılaştırıldığında, kaptanın oldukça rahatsız bir hali vardı. Ne de olsa geminin sorumluluğu onun üstündeydi. Kaptan, zeki bir denizciydi. Sorunlu bir gemiyi idare ettiğinin farkındaydı. Köle tacirlerini yakalamak için devriye gezen hızlı İngiliz ya da Amerikan gemilerinden son anda kurtulmayı başarmakla tanınıyordu.

Figeroa, kendisini insan sarrafı olarak görürdü, ancak Shaw'un ne menem bir adam olduğuna karar vermekte güçlük çekiyordu. Shaw'un Martinez Ticarethanesi'ne köle simsarı olarak katılmadan önce, Lomboko köle kampının sahibi ve dünyanın bir numaralı Afrikalı köle taciri olan Pedro Blanco'nun acentası olarak çalıştığını biliyordu. Bir Amerikalı olmasına karşın, Martinez'in baş simsarı olmayı başarmıştı. Kurnaz, ama sözünün eri bir adam olarak tanınırdı. Figeroa,

onunla Ocak ayında tanışmıştı. Shaw, Lomboko'dan Küba'ya taşınacak altı yüz köle için, anlaşma yapabileceği birilerini arıyordu. Anlaştıkları rakam, normalde Figeroa'nın böyle bir iş için aldığına oranla daha düşüktü, ama ödeme şekli daha uygundu. Hep kullanılan, yüzde ellisi peşin ve kalanı da varış limanına yanaştıktan sonra yapılan ödeme şekli yerine, Shaw ücretin tamamını, sözleşmenin imzalandığı anda ve altın olarak ödemişti. Evet, belki normal ücretin yüzde yirmi daha altında almıştı, fakat Figeroa daha önce alacaklarıyla ilgili çok sorun yaşamıştı ve normalden daha az da olsa, ücretin hepsini bir kerede almanın daha iyi olduğuna karar vermişti.

Bununla birlikte, iş dışında Shaw hakkında çok az şey biliyordu. Havana'da tam bir centilmen gibi yaşıyor, şehrin en seçkin restoranlarına ve salonlarına devam ediyordu. Bir karısı ya da ailesi olup olmadığını bilen yoktu. Söylentilere bakılırsa, Amerika'dan kanun kaçağı olarak gelmişti. Bu yüzden ülkesine geri dönemiyordu. Ama kimse bunun doğruluğundan emin değildi.

İnsanların Shaw hakkında söylediği bir şey vardı ki; o da onun pek başedilecek bir adam olmadığıydı. Hikâye, dört yıl önce Shaw'la bir grup Afrikalının taşınmasıyla ilgili olarak belli bir fiyatta anlaşan bir gemi kaptanı hakkındaydı. Havana'ya vardıklarında, kaptan belirlenen fiyattan yüzde otuz daha fazlasını istemiş, Shaw bunu reddedince, kaptan gemideki köleleri başka bir tacire çok daha fazla kârla satmıştı. İki gün sonra kaptan, rıhtım civarındaki bir barın tuvaletinde boğazlanmış olarak bulunmuştu. Hayaları kesilip ağzına tıkılmıştı. Bir yıl önce de, Sierra Leone Serbest Bölgesi'nde, başka bir adam benzer şekilde bulunmuştu. Daha sonra,

adamın başka bir simsar firma için çalışan bir köle taciri olduğu ortaya çıkmıştı. Onun birkaç yıl önce yaptığı bir satışta Shaw'u kazıkladığı söyleniyordu. Her iki cinayetle ilgili olarak Shaw'un doğrudan bağlantısını gösteren bir kanıt yoktu. Ortada dolananlar spekülasyon ve imalardan ibaretti, fakat ticaretle uğraşan insanlar için bunlar sağlam birer kanıt niteliği taşıyorlardı.

Figeroa bardağından büyük bir yudum aldı ve piposundan bir nefes çekerek konuşmasına devam etti. "Bazı adamlar var, zencileri canları çıkana kadar kamçılıyorlar. Bazılarıysa mallarına bir zarar gelmesin diye çok yumuşak davranıyorlar. Yakalanmadıkları sürece her şeyi yapmalarına izin veriyorlar. Bu da geminin kaptanı ve tayfa için, daha çok iş ve daha fazla risk anlamına geliyor. Ama sen, Senyor Shaw, sen bu hayvanlara nasıl davranman gerektiğini çok iyi biliyorsun. Vücutlarına bir hasar vermiyorsun, ama korkmalarını sağlıyorsun."

"Belki de bunun nedeni onları hayvan olarak görmememdir, Kaptan Figeroa. Onları daha çok oldukları gibi görüyorum, yani insan olarak."

Figeroa'nın gülümsemesiyle, ağzındaki geniş boşluktan dışarıya doğru yavaş yavaş duman çıkmaya başladı.

"İnsan mı? Tanrı'nın huzurunda aynı siz ve ben gibi bir insanı mı kastediyorsunuz? Ciddi değilsiniz herhalde."

"Elbette ciddiyim! Onlar birer insan. Belki bizim kadar çok şey bilmiyorlar, kültürlü ve medenî değiller. Belki de bu halleriyle cennete bizden biraz daha yakın duruyorlar. Ama sonuçta onlar da bizim gibi birer insan."

"Ben buna inanmıyorum. Ayrıca sizin de buna inandığınıza inanmıyorum. Bunlar cahil ve tanrısız yaratıklar. Aşağı bir

ırka mensuplar, beyaz bir insandan ziyade memleketlerindeki ağaçlarda yaşayan maymunlara benziyorlar."

"Kadın köleleri taşırken, gece sizi sıcak tutması için içlerinden birini yatağınıza aldığınız oldu mu hiç?"

"Elbette! Açıkçası bu yolculukta gemiye hiçbir kadın zenci getirilmediğini görünce hayal kırıklığına uğramıştım."

"Öncelikle erkek kölelere talep daha fazla ve bir geminin kaptanına yolculuk boyunca kendini rahat hissetsin diye fahişe getirmeyi hiç düşünmedim. Bunun bir gelenek ve bir jest olduğunu biliyorum; ancak tayfanın bana ait olan bir malı hoyratça kullanmasından nefret ederim. Bu, malın değerini azaltır ve bu durum özellikle üremek için satın alınan kadınlar açısından çok daha geçerli."

"İyi bir noktaya değindiniz, Senyor Shaw."

"Aslında anlatmak istediğim şey, şu sorunun yanıtında saklı kaptan. Yolculuklarınızda kadınları yatağınıza alıyorsunuz, öyle değil mi?"

"Si."

"Öyleyse bana hayvanlarla ilişkiye girdiğinizi mi söylemeye çalışıyorsunuz bayım?"

Figeroa'nın duman üfleyen dudakları gerildi.

"Gelin buna insan şeklindeki hayvanlar diyelim."

"Çok saçma, kaptan. Bağlantı kurabiliyorlar, konuşuyorlar, aileleri, çiftlikleri ve yasaları var. Hükümetleri var, aralarında savaşlar oluyor ve bizzat kendileri için köle ediniyorlar. Bana bunu yapan bir maymun gösterin. Cehalet konusuna gelince... Evet, Amerika ve Hint Adaları'nda, herhangi bir beyaz adam kadar iyi İngilizce, İspanyolca, Fransızca konuşmayı ve okumayı bilen ve şık giyinmeyi öğrenmiş zenci hizmetkârlar gördüm. Hayır, onlar her şeyleriyle birer insan. Sizden ve benden farkları yok."

"Madem böyle bir inanç sahibisiniz, o halde bu işi nasıl yapabiliyorsunuz? Yani onları köle olarak nasıl alıp satabiliyorsunuz?"

"İnsanlığın en eski günlerinden beri her dönemde kölelik var olmuştur, dostum. İncil'de, İsrailoğullarının Mısırlıların kölesi olduğu söyleniyor. Sonra Yahudilerin kendi köleleri de oldu. Köleler, fethedenlerin ganimetidir. Tarihin bu döneminde, Hıristiyan beyazlar dünyanın hakimi durumunda. Afrikalılar birer insan, ama ilkel teknikleri ve toplumlarının, bizim bilimimiz, silahlarımız, politikalarımız ve hırsımız karşısında yapabileceği hiçbir şey yok."

"Tamam ama bunu neden özellikle şimdi, yani İngilizler ve Amerikalılar arasında Afrikalı köle ticaretinin kanunen yasaklandığı bu zamanda yapıyorsunuz? Bu çok büyük bir risk değil mi?"

"Aynı soruyu belki ben de size yöneltmeliyim bayım. Güvertesindeki bütün silahlar size nişan alınmış bir halde size yaklaşan bir gemideki soluk benizli bir İngiliz subayı tarafından geminiz içindekilerle beraber el konulma tehlikesi altındayken, neden hâlâ köle taşımaya devam ediyorsunuz? Ormandan taze taze toplanmış Afrikalıları taşıdığınız için hapse atılma riski varken, neden? Söyleyeyim; ikimiz de işadamıyız. Pazarı, arz ve talepleri çok iyi biliyoruz. Yüksek kâr marjlarının ve bunun bize sağlayacağı avantajların farkındayız. Taze, vahşi bir Afrikalı sayesinde, her yerde kolayca bulunan herhangi bir maldan kazanabileceğimden beş on kat daha fazla para kazanabiliyorum. Sen de bunları taşıyarak, ülkeler arası kumaş, elbise ya da buna benzer başka bir malın nakliyesinden kazanabileceğinin neredeyse yüz kat daha fazlasını kazanıyorsun. Elbette bu tip kazançlar beraberinde

bazı riskler getirir. Riskler... bazı insanlar için, bir çeşit meydan okuma gibidir. Görev başarıyla tamamlandığında, alınan riske göre ödüller gelir. Her ikimiz de bu tip meydan okumalardan hoşlanan tarzda insanlarız. Bu, kuşkusuz bizim kişiliğimizin ve doğamızın vazgeçilmez bir parçası."

Figeroa sırıttı ve başını Shaw'un söylediklerini onaylarcasına salladı. "Yine de beni onların birer insan olduklarına inandıramadınız" dedi sonra piposundan derin bir nefes çekerek.

"Kesinlikle öyleler. Zincirlere bağlı her insan gibi, onlar da gözetim altında tutulmalı, dövülmeli, güdülmeli ve kendilerini tutsak alanlara boyun eğmeyi öğrenmeliler. Aksi halde isyan edeceklerdir. O zaman, zincirlere bağlı olanlar bizler oluruz. Hatta daha kötüsü..."

Shaw'un anlattıkları, ortadaki asıl riskler yanında çok önemsiz kalıyordu. Afrikalı köle ticareti batıda neredeyse yirmi yıldır yasaktı. Britanya 18. yüzyılda kendi kolonilerine yapılan köle ithaline son vermişti. Birleşik Devletler de 1809'da çıkarılan bir yasayla ülkesine yapılan köle ithalatını yasaklamıştı. Aynı yıl İngilizler, Afrika kıtasından köle toplanmasını ve bunların İngiliz, Amerikan ve İspanyol kolonilerine getirilmesine yardımcı olan faaliyetleri yasaklayan bir anlaşma tasarısı sundu. Amerikalılar anlaşmayı imzalamaya istekliydiler. İşin aslı, o sırada Birleşik Devletler'in İngiltere büyükelçisi olan John Quincy Adams da, anlaşmanın yazılmasına yardım etmişti. Fakat Afrikalı köle ticareti, İspanya hükümeti ve tebaası için oldukça kârlı bir işti. İspanya prensi, "doğacak zarar" nedeniyle hükümetine tazminat ödenmeden anlaşmayı imzalamayacağını açıkladı. Bunun sonucunda İngilizler, İspanya'ya dört yüz bin sterlin ödemeye ra-

zı oldular. İngiliz-İspanyol Anlaşması 1819'da yürürlüğe girdi. Anlaşmaya imza atarak, İspanya ve kolonileri yalnız 1820'den önce satın alınmışların ve landino adı verilen kölelerden doğmuş kölelerin ticaretini serbest bırakmış oldu. Britanya ise daha ileri giderek, 1833 yılında tüm kolonilerinde köleliği kaldırdı.

Ancak İngilizler, İspanyolların anlaşma maddelerine uygun davranmasını sağlayacak herhangi bir yaptırım mekanizması oluşturmayarak, büyük bir hata yapmışlardı. İspanyol hükümeti bunu fark etmiş ve yapılan düzenlemeyi bozmak için elinden ne geliyorsa yapmaya başlamıştı. Öncelikle kendi içlerinde, anlaşmanın ilkelerine göre bir bürokrasi yaratarak, "özel vergiler ve kesintiler" adı altında yapılan ödemeler sayesinde, köle tacirlerinin işlerini üstü kapalı sürdürmelerini sağladılar. Sonuçta, köle piyasası yok olmadı. Tersine, yapılan anlaşma, Afrikalı kölelere olan talebin ve dolayısıyla fiyatların artmasına neden oldu.

İspanyol, Alman, Fransız, Amerikan ve Rus bayrağı taşıyan köle gemileri, hâlâ varlığını sürdürse de, anlaşmadan sonra Portekizliler yasadışı kölelerin ana tedarikçisi konumuna geldiler. Afrika'dan toplanan siyahların çoğunluğu, ilk olarak Küba ve Brezilya'ya getiriliyordu. Portekiz ve Brezilya'nın, Britanya ve Birleşik Devletler'le köle ticareti konusunda herhangi bir anlaşması yoktu. Küba da kolonisi olduğu suç ortağı İspanya hükümeti sayesinde, el altından Afrikalı getirmeyi sürdürmekteydi. Yapılan bazı tahminlere göre, İngiliz-İspanyol Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ilk yirmi yılda yirmi beş bin Afrikalı köle Küba'ya getirilmişti. Aynı dönem içinde, bu rakamın on katından daha fazlasının da Brezilya'ya getirildiği sanılıyordu. Yasadışı

yoldan getirilen köleleri saptamak için, belli deniz yolları üstünde devriye gezen İngiliz gemileri nedeniyle, taşıma işi oldukça tehlikeli bir hale gelmişti. Eğer yakalanırlarsa, gemiye, kölelere ve yüke el konuluyor ve kaptan tutuklanıyordu. Kölelerin sahibi olan tüccarsa, korsanlık hükümlerine göre suçlanabiliyor ve eğer suçlu bulunursa idam ediliyordu.

Gemideki Afrikalıların kaderi ise yakalanma ve el konma işleminin yapıldığı yerin durumuna bağlıydı. Eğer bölge Afrika'ya yakın bir yerdeyse, köleler herhangi bir Afrika limanına geri götürülüp, buradaki Hıristiyan misyonerlerinin ellerine emanet ediliyordu. Bu bölge, Küba ya da başka bir İspanyol kolonisinin açıklarında ise buradan geri götürülmeleri oldukça maliyetli bir işti. İngilizler, anlaşma hükümlerine göre İspanyolların geri dönüş masraflarını bir "Ahlaki zorunluluk" olarak karşılaması gerektiğini, çünkü Afrikalıların yasadışı olarak çoğunlukla İspanyol limanlarına nakledildiği düşüncesinde ısrarlıydılar. İspanyollar ise kendi limanlarına kaçak yoldan giren gemileri ya da kaçak malları kontrol etmesinin imkânsız olduğunu öne sürüyordu. Ayrıca, İngilizler meselenin ahlaki boyutu konusunda o kadar hassaslarsa, kölelerin geri dönüş masraflarının lafını bile etmemeliydi. Ahlak üzerine yapılan tartışmalar sonunda ekonomide düğümlendi. İngilizler ek bir düzenleme yapmayı kabul ettiler. Yapılan düzenlemeye göre, İspanyol kara sularında yakalanan bir köle *emancipado* olarak adlandırılacaktı. İspanya hükümeti, zorunlu olarak her bir *emancipado*'ya Hıristiyanlık ve uygun bir iş kolu için çıraklık eğitimi verecekti. Kaderleri hakkında hiçbir söz söylemeye hak tanınmayan *emancipado*lar da, kendilerine verilen Hıristiyanlık ve çıraklık eğitiminin karşılığında beş yıldan yedi yıla kadar çalışmak zorunda kalacaktı. Ancak bundan sonra özgür kalabileceklerdi.

İngilizler, yapılan yeni düzenlemeyi, Afrikalılara verilen karşılıksız bir ödül değilse de, onlara karşı yapılan bir özveri olarak görüyorlardı. Bir İngiliz diplomatı düzenleme için, "Bu cahil zenciler Tanrı'yı ve medeniyeti tanıyacak ve topluma faydalı birer insan haline geleceklerdir" demişti.

Ama İngilizler, bu "yüce" değişimi izleme ve yürütme konusunda ihmalkâr davrandılar. Evet, İspanyollar kâğıt üstünde *emancipado*ların çıraklık eğitiminden geçirildiğini gösteren ve yapılan sözleşmenin koşulları tamamlandığında özgür bırakıldıklarını kanıtlayan belgeleri düzenliyorlardı. Ama kâğıt üstünde yazanlarla, gerçekte yapılanların doğruluğunu denetleyecek hiçbir bölgesel ofis ya da kişi görevlendirilmemişti. İngilizler, resmi bir gözlemciyi uygulamaları izlemesi ve gördüklerini rapor etmesi için, nadiren görevlendiriyordu. Bu yetersiz kontroller, Küba yönetiminin ve öbür kolonilerin, baştan belirsiz olan bu düzenlemeyi rahatça saptırabilmelerine yol açıyordu. Öyle de yaptılar; beş ya da yedi yıllık kontratlar imzalandı ve *emancipado*ların köle olarak satılması başladı. Piyasada *emancipado*lar, "bozale" olarak bilinen, doğrudan Afrika'dan getirilen kölelere göre çok daha ucuza satılıyorlardı, çünkü tarla sahipleri kontratta belirtilen süre dolduğunda bunları iade etmek zorundaydı. Çok kısa bir süreliğine de olsa, birçok toprak sahibi kontratların kendi hükümetleri ya da İngilizler tarafından onaylanmış olmasına dikkat etti. Ama sonra, çiftçiler ödedikleri paranın karşılığını fazlasıyla almalarını sağlayacak garantili bir metot uydurup, *emancipado*ları ölene kadar çalıştırdılar.

"Hey yukarıdaki! Ne görüyorsun?"

Geminin orta direğinin tepesine yakın bir yerde, aşağı yukarı bir metrekarelik platformda duran denizci yanıtladı:

"Her yer temiz!"

Figeroa bir dürbünle ufku taradı.

"Ünlü hayaletimizle yeniden mi karşılaştık kaptan?"

"Adamlardan biri, bir saat önce, bir gemi gördüğünü söyledi, ama görünürde hiçbir şey yok" diye yanıtladı Figeroa. "Kaygılanmayın, Senyor Shaw. Onları yeterli uzaklıktan tespit edebildiğimiz sürece bizi yakalayamazlar."

Singbe, öbürleriyle birlikte, güvertenin kenar parmaklıklardan destek alarak güçlükle ve yavaşça yürümeye çalışıyordu. Bütün gece gözünü bile kırpmamış, ancak sabaha karşı hafif bir uykuya dalar gibi olmuştu. Denizciler yerlileri güverteye çıkarmak için geldiklerinde, yine ambarda bırakılacağından emindi. Son yerli de merdivenden güverteye çıktıktan sonra, sarı saçlı adam Singbe'nin yanına geldi. Ayaklarındaki bezleri çıkarıp yaralarını inceledikten sonra, zincirlerinden tutarak Singbe'yi yukarı çekti. Singbe sendeledi. Henüz iyileşmemiş olan ayakları sızlıyor ve yanıyordu. Sarı saçlı adam, yürümesi için onu zorladı. Singbe güçlükle birkaç adım attıktan sonra merdivenin önüne düştü.

"Evet. Yeterince iyisin. Şimdi yukarı çık."

Sarı saçlı adam tabancasıyla merdiveni gösteriyordu. Singbe bir süre adama baktı, ardından merdivenleri çıkmaya başladı. Ayaklarını basamakların olabildiğince ilerisine yerleştirip, kısmen daha az tahriş olmuş topuklarına basarak yukarı çıkmaya çalışıyordu. Merdivenin sonuna geldiğinde daha fazla dayanamadı ve dizlerinin üstüne düştü. İki denizci, onu kollarından tutup, öbürlerinin peşinden yana doğru sürüklediler. Singbe, ancak parmaklıkları tutarak ayağa kalkabildi.

Yerliler, güvertenin çevresinde, her zamanki yavaş tem-

polarıyla yürümeye başlamışlardı. Grabeau, düştüğünde tutabilmek için her an Singbe'nin yanında duruyordu. Ama Singbe'yi asıl endişelendiren, yere düşmekten çok midesinde hissettiği ağrıydı. Ayaklarının acısı ve yediği pirincin berbat tadı, geminin sağa sola sallanmasıyla birleşince, karnında şiddeti gittikçe artan bir bulantı başlamıştı. Yediklerini kustuğu takdirde kamçılanacağını biliyordu. Sıkıca tutunduğu parmaklığa baktı. Kendini, yalnızca bir adım daha atarak ilerlemeye yoğunlaştırdı.

Grabeau, Singbe'ye biraz daha sokuldu. "Dün gece planınla ilgili olarak birçok adamla konuştum" dedi fısıldayarak. "Gerektiğinde harekete geçebileceğini söyleyen yalnızca yedi adam bulabildim. Beni ve seni de sayarsan, ki bu sakat halinle seni mevcuda dahil etmemiz ne kadar doğru olur bilmiyorum, toplam dokuz kişi oluyoruz. Üstelik kendimden de emin değilim..."

"Niye kendinden emin değilsin? Bu olanlara boyun eğmeyi mi tercih ediyorsun?"

"Hayır, boş yere ölmektense yaşamayı tercih ediyorum. Bağlı olduğumuz zincirler en basit hareketlerimizi bile kısıtlıyor. Bu haldeyken, beyaz adamları nasıl alt edeceğiz? Hem ellerindeki silahları hiç saymıyorum."

"Uygun bir zamanda, ilk olarak anahtarları tutan beyaz adama saldırıp silahını elinden alacağız."

"Diğerleri bizi teker teker vurmaya başladığında mı?"

Singbe, Grabeau'nun söylediğine bir tepki vermeden, çevresine baktı.

"Şu anda burada, güvertede yaklaşık altmış kişiyiz. Bu kadar adamın arasında, bu beyazlara karşı koyacak sadece dokuz kişinin olduğunu düşünmek beni hasta ediyor."

"Evet. Dediğin o uygun zaman geldiğinde, bu dokuz adamın kaçının seninle birlikte olacağını sanıyorsun?"

"Gemide yirmi üç beyaz adam saydım. Yirmi üç beyaz ve bir yarı siyah. Bunların sadece onunun silahı var. İkisi, sarı saçlı adam ve güvertenin üstündeki kel kafalı adam, sadece küçük silahlara sahipler."

"Küçük silahlar da aynı büyükleri gibi bizi öldürebilir."

Singbe yanıtlamadı. Acıyla öne doğru sendeledi. Midesindeki bulantıya artık öfke de karışmıştı.

Arkasına dönüp sıra halinde ilerleyen yerlilere doğru bağırdı "Sadece dokuz kişi! Aranızdan bu beyazlara karşı duracak yalnızca dokuz kişi çıktı! Sizin onurunuz yok mu? Cesaretiniz yok mu? Herhangi bir kabileden bir siyah adam, bu hanım evladı beyazların üçüne denktir. Gerçek bir Mendeli böyle bir meydan okuma için tereddüt bile etmez! Çünkü Mendeliler cesur ve azimli insanlardır."

Sert bir kamçı darbesi Grabeau'nun yüzünü teğet geçip, hızla Singbe'nin sırtına indi.

"Kapa çeneni! Konuşmak yok!"

Singbe kamçıyla vuran denizciye bakmadı. Gözlerini ileriye dikti ve sendeleyerek zorlukla birkaç adım daha attı.

"Bizi dövseler de, aç da bıraksalar onlardan hâlâ daha güçlüyüz. Biz özgür adamlarız, köle değiliz. Hadi bu gemiyi ele geçirelim ve güneşin doğduğu yere, Afrika'ya sürelim."

Kamçı bu kez Singbe'nin yüzüne geldi. Bir başkası da boynuna ve omuzlarına...

"Kes sesini, lanet olasıca!"

Denizci bir kez daha vurmak için kolunu kaldırdığında, Shaw onu durdurdu ve yürümeye devam eden Singbe'nin önüne geçti. Silahlı sekiz adam tüfeklerini kaldırmış, zencilere nişan almıştı.

"Derdin ne senin? Dünkü dayak az mı geldi? Yine çığlık mı atmak istiyorsun? Dün aldığın dersi mi protesto ediyorsun, yoksa bu zavallı halinle arkadaşlarını ayaklanmaya mı kışkırtıyorsun ha?"

Grabeau, Singbe'nin önüne geçerek, önce onun yaralı ayaklarını, ardından başını işaret etti.

"Yalvarırım efendim, yaraları yüzünden çok acı çekiyor. Bu acı beynini biraz zayıflattı."

Shaw, Grabeau'nun hareketlerini izledi ve gülümsedi.

"Acı başına vurmuş, öyle mi?" Gülümsemeye devam ederek, denizcilere doğru döndü. "Doğru, onu bu halde bıraktığımız için utanmamız gerek! Ona özel bir tıbbi tedavi uygulamalıydık, ha çocuklar?"

Shaw ani bir hareketle geriye döndü ve kamçının sapıyla Grabeau'nun yüzüne çok sert bir darbe indirdi, Grabeau acıyla inleyerek yere kapaklandı.

"Alın bunu, direğe bağlayın!"

Üç denizci, Grabeau'yu kollarından bacaklarından tutup direğe doğru sürüklediler. Shaw bu kez Singbe'ye döndü, sırıtarak kamçının sapıyla midesine vurdu. Singbe dayanamayarak dizlerinin üstüne düştü. Shaw, tek eliyle onu boğazından kavrayıp yeniden ayağa kaldırdı.

"Sana gelince... Sanırım senin için daha yaratıcı şeyler bulmalıyım."

Singbe'nin ağzı sanki bir şey söyleyecekmiş gibi açıldı, ama ağzından kelimeler yerine, yediği pirinçler çıktı. Çıkardıkları Shaw'un yüzünden kollarına doğru akıyordu.

"Lanet olsun!"

Singbe yere düştü ve bu kez de Shaw'un güzel siyah çizmelerine kustu.

"Tanrı'nın belası!"

Shaw, Singbe'nin kaburgalarına bir tekme savurdu, ardından saçlarından tutup ayağa kaldırdı.

"Bu... Bu sana çok pahalıya mal olacak. Miguel! Bana ip getir."

"Gemiii! Sancak tarafında gemi!"

Direğin tepesindeki adam, ufukta belli belirsiz görünen küçük beyaz lekeyi işaret ediyordu. Figeroa dürbünü o yöne doğru çevirdi. Uzaktaki geminin tepesinde, pek de yabancı olmadığı bir bayrak dalgalanıyordu.

"Zencileri aşağı götürün ve kilitleyin" diye bağırdı. "Direğin oradakini de. Hadi, hemen şimdi!"

Denizciler panik halinde, yerlileri ambar kapısından aşağı indirmeye başladılar. Grabeau çırpınarak Singbe'ye bağırıyordu. Denizcilerden birinin tüfeğinin dipçiğini ense köküne sertçe vurmasıyla kendinden geçti ve yere düştü. Shaw, çevresinde başlayan hareketliliğe karşı kayıtsızdı. Elindeki ipi Singbe'nin ayaklarına ve ellerine dolayarak, kelepçelerini çıkardı. İki denizcinin yardımıyla, onu, güvertenin kıç tarafındaki yüksek bölüme merdivenlerden sürükleyerek çıkardı.

"Gemide İngiliz bayrağı var!" diye bağırdı tepedeki denizci. "Sancak tarafında İngiliz gemisi!"

Shaw, ipin boşta kalan kısmını bir takoza bağladı ve denizcilerle birlikte Singbe'yi kenardaki parmaklıkların üstüne çıkardılar.

"Burada kimin sözünün geçtiğini öğreneceksin, pis zenci! Bu öğreneceğin son şey olsa da..."

Shaw, Singbe'yi parmaklıklardan aşağıya itti. Parmaklıklarla su arasındaki mesafe yaklaşık dört buçuk metreydi. Singbe hızla aşağı düşerken kulaklarının uğuldadığını hisset-

ti. Önce yüzü, sonra da tüm gövdesi suya sertçe çarptı ve hemen dibe battı. Yukarıdakiler ipi gererek, onu yeniden yüzeye çıkardılar. Singbe'nin vücudu, dümen suyunun geminin arkasında oluşturduğu burgaç nedeniyle sürekli dönüyordu. Ağzı, burnu suyla dolmuştu.

"Senyor Shaw! Ne yapıyorsunuz?"

"Malımı terbiye ediyorum, kaptan!"

"Ya ipi kesin, ya da onu hemen yukarı çıkarın! Sancak tarafında bir İngiliz gemisi var."

Shaw, Teçora'nın arkasında suya batıp çıkan ve neredeyse boğulmak üzere olan Singbe'ye baktı.

"Şu sefil zencinin geminin yakalanmasına neden olacağını söylemiyorsunuz herhalde, öyle değil mi kaptan?"

"Söylemeye çalıştığım, gemime manevra yaptırabilmek için elimdeki bütün adamlara ihtiyacım olduğu. Yanınızdaki o adamlar bana lazım. Ayrıca kendi gemimde bir başkasıyla tartışmam. Şimdi hemen bir karar verin, Senyor Shaw."

Shaw, kendisine ne yapması gerektiğinin söylenmesine alışık biri değildi. Kaptana ve yanındaki iki denizciye bakakalmıştı. "Ama Kaptan Figeroa! Beni anlamanız gerekiyor."

Figeroa bıçağını çıkardı ve ipe uzandı. Shaw kaptanın elini yakaladı.

"O benim zencim, kaptan! Ölmesine ya da yaşamasına ben karar veririm! Haydi çocuklar, onu güverteye çekin!"

Singbe'yi güverteye çıkarmak yaklaşık iki dakika sürdü. Yuttuğu sulardan karnı davul gibi şişmişti. En küçük bir hayat belirtisi dahi göstermeden yere yığıldı. Denizciler hemen işlerine gittiler. Kaptan, dümenin yanından aşağı baktı ve güldü.

"Bu zenci, yaşaması ya da ölmesi konusunda çoktan bir karar vermiş gibi görünüyor, Senyor Shaw."

Shaw dizlerinin üstüne çöktü. İki eliyle Singbe'nin karnından kaburgalarına doğru baskı yapmaya başladı. Singbe'nin ağzından köpüklü sular aktı. Shaw tekrar bastırdı. Singbe'yi yan yatırarak sırtına sertçe vurdu. Ardından onu oturur duruma getirdi. Arkasına geçip ellerini vücuduna dolayarak, karnının üstünde kenetleyip sertçe sıktı. Singbe'nin gövdesi kımıldar gibi oldu. Bir öğürmenin ardından, sular, ağzından ve burnundan patlar gibi boşaldı. Öksürerek, kusmaya çalışarak ve şiddetle öğürerek yan tarafına döndü. Bu kez ağzından daha çok su ve köpük döküldü. Hırıltıyla aldığı her solukta ve ağzından her su boşlamasında gövdesine biraz daha can geliyordu. Shaw, Singbe'nin ciğerlerinden boşalan su ve köpüklerden sırılsıklam olmuş bir halde ayağa kalktı. Nefes nefese kalmıştı, ama bir yandan da Figeroa'ya gülümsüyordu.

"Bu zencinin bana ait olduğunu söylemiştim, kaptan. Yaşamasına ve ölmesine ancak ben karar veririm. Hatta bunun zamanına bile..."

Figeroa önce Shaw'a, ardından da biraz daha yaklaşmış, ama hâlâ çok uzakta olan İngiliz gemisine baktı.

"Bu tip laflar, cennetteki Yüce Tanrı'ya küfür ve hakaret sayılır Senyor Shaw."

Shaw yeniden dizlerinin üstüne çöktü, Singbe'nin el ve ayak bileklerine kelepçe vurmaya başladı.

"Bu yolculukta yeterince kayıp verdim. Normalden yüzde on daha fazla kayıp. Tanrı benim Afrikalılarımdan daha istiyorsa, o da herkes gibi Havana'daki pazara gelip benimle pazarlık etmek zorunda."

Figeroa bir kahkaha patlattı ve haç çıkardı. "Eğlenceli bir adamsınız Senyor Shaw, ancak sanırım cehennemde yanacaksınız."

"Oraya birlikte gittiğimizde, siz de bana soğuk bir içki ısmarlarsınız kaptan."

Shaw, Singbe'yi omuzlarına aldı ve güverte boyunca taşıyarak ambara indirdi. Singbe, günün kalan kısmında ve gece boyunca bırakıldığı yerden kalkamadı. Ciğerlerine dolan suyu boşaltmak için sürekli tükürüyordu. Her nefes alışında, sanki bir hançer göğsünü yarıyordu. Grabeau, ambardaki yerlilerle, zincirle bağlı olduğu yerden ona mesajlar yolladı, ama Singbe hiçbirini yanıtlamadı.

Birkaç saatlik bir kovalamacadan sonra, Teçora nihayet İngiliz gemisinden kurtulmayı başardı. Küba'ya oldukça yaklaşmışlardı. Bir İngiliz gemisiyle yeniden karşılaşma olasılığı artık daha yüksekti. Figeroa ve Shaw, yolculuğun kalan kısmında, kölelerin ambarda tutulması gerektiğine karar verdiler. İki gün sonra, Havana'ya sahilden on beş mil uzaklıkta bulunan bir limana demir attılar. Aynı gece, saat sekiz sularında, gemideki bütün Afrikalılar sandallara bindirilerek kıyıya çıkarıldı.

Havana

Pepe, mekanik bir şekilde gömleğinin düğmelerini iliklerken, gözlerini yataktaki iki kızdan ayıramıyordu. Uzun boylu ve viski renginde saçları olan kız tam bir şeytandı. Bulut kadar beyaz ve bahar akşamları kadar yumuşak teniyle, Pepe'yi her şekilde baştan çıkarabilirdi. Alev gibi yanan ve şeytanca gülümseyen gözleri, delice çığlık atarken de, zevkten inlerken de, daima Pepe'nin gözlerinin içine bakmıştı. Harika kalçalı, siyah saçlı ve teni tarçın renkli kız ise gece boyunca zevkten kıvranarak titremiş, doymak nedir bilmemişti. Senyora Dionona, doğruyu söylemişti. Bu kızlar ödediği her sente değerdi.

Kuşağını sıkmadan önce bir süre durdu. Vakit hâlâ çok erkendi, saat sekiz bile olmamıştı. Kızları uyandırıp yeniden başlayabilirdi. Montes, birkaç saat beklese ne olurdu ki? Olasılıkları düşünürken, coşkusu biraz olsun yatıştı. Gülümsedi ve kuşağını sıktı. Ceketinin içinden bir parça kâğıt çıkardı. Kısa bir not yazdıktan sonra, kâğıdı katlayıp içine bir altın koydu.

Esmer olanı, kımıldanmaya başlamıştı. Pepe, kızın uyanıp düşüncesini değiştirmesinden korkup alelacele odadan çık-

tı. Elindeki kâğıdı, Dionona'nın ana kapının önünde duran dev yapılı uşağına verdi.

"Bu bir kaparo, Ramoin. Bunu mutlaka Senyora'ya ulaştır. O ikisini bu gece için de istiyorum."

"Elbette, Senyor Ruiz."

Pepe dönüp, Senyora Dionona'nın Yeri'ne şöyle bir baktıktan sonra, yüzündeki gülümsemeyle sokağa adım attı. Havana, parlak renkleri ve her zamanki hareketliliğiyle capcanlıydı. Beyaz kireçle sıvanmış binaların üstünde yükselen güneşle birlikte gökyüzü masmavi olmuştu. Liman tarafından, denizin sesi ve kokusu, pazarın gürültüsüne karışıyordu. Havana'da olmak harikaydı! Az bulunur fırsatların adamı Pepe Ruiz olmak da öyleydi. Yirmi dört yaşındaki, siyah kıvırcık saçları, kahverengi gözleri, ince bıyığı ve kadınları baştan çıkardığını bildiği o muhteşem gülümsemesiyle Pepe, çok yakışıklı bir adamdı. İnce ve ortalamadan uzun (1.80'den fazla, belki çizmeyle 1.83) olan Pepe, daha doğuştan şanslı bir adamdı. Connecticut'taki özel okullarda eğitim görmüştü. Her yüksek sınıf Yanki gibi, o da çok düzgün bir İngilizce, yeterli derecede Fransızca ve asilzadeler kadar iyi İspanyolca konuşuyordu. Ailesi ona konforlu bir yaşam miras bırakınca, Pepe, bu serveti bilhassa köle ticareti gibi akıllı işlerde kullanarak birkaç kat artırmıştı. Çoğunlukla Havana pazarı olmak üzere, değişik yerlerden her seferinde otuz ila altmış kadar bozale satın alıyordu. Sonra, sahil boyunca yol alacak bir yelkenli kiralayıp, köleleri, onlar için ödediği paranın iki ya da üç katına satabileceği adadaki öbür şehirlere götürüyordu.

Bir puro yaktı ve caddeden aşağı berbere doğru yürümeye başladı. Önce tıraş olacak, ardından barakaların orada

Montes'le buluşup, bir gece önce Shaw'un öve öve bitiremediği bozaleleri göreceklerdi.

Grabeau, sırtını parmaklıklara yasladı ve pişmemiş patatesten bir ısırık aldı. Ağzını kaplayan tatlı sıvıyı iyice hissetmek için yavaşça çiğnemeye başladı.

"Bu beyaz adamların toprağı gürültülü ve çirkin. Oradan oraya koşturup duran karıncalara benziyorlar. Kasabaları gürültüyle ve at pisliği kokusuyla dolu. Bize bir köpeğe davrandıklarından daha kötü davranıyorlar." Patatesinden bir ısırık daha aldı. "Ama bu 'papas' dedikleri meyveye bayıldığımı kabul etmeliyim."

Singbe, Grabeau'nun yanında ayakta duruyordu. Bir patates, bir muz, kurutulmuş bir balığın yarısı ve iki bardak sudan oluşan yemeğini az önce bitirmişti. Gözlerini parmaklıkların dışına dikti ve sıkıntıyla bir nefes aldı. Baraka, ona Gallinas Nehri'ndeki kafesleri anımsatıyordu. Bu, yerden yaklaşık yirmi ayak yukarıya uzanan sırıklarla çevrelenmiş dikdörtgen şeklinde dev bir kafesti. Tepede birbirlerine ağ gibi bağlanmış kamışlar da çatı görevini görüyordu. Erkeklere mahsus bu baraka, "bozale" adıyla bilinen ve hepsi Afrika'dan yeni gelmiş bin ila bin beş yüz köleyi aynı anda barındırabiliyordu. Yaklaşık yüz elli Afrikalı kadınsa, hemen soldaki daha küçük bir barakada tutuluyorlardı. Landinolar da (ada sınırları içinde doğmuş olan siyahlar ve 1820'den önce buraya getirilmiş olan köleler) kadınların solundaki baraka tipi depolarda istiflenmişti. Bütün bu yapıların önünde, inceleme ve sergileme için inşa edilmiş daha küçük bir kafes vardı. Bu kafesin önünde, açık artırmalar için yapılmış bir platform bulunuyordu.

Lomboko'dakilerden farklı olarak bu kafesler gizli bir yerde değil, Havana'nın tam ortasında yer alan iki büyük açık hava pazarının arasındaydı. Tutsakların bazılarına kenevirden dokunmuş peştemaller giydirilmiş olsa da, neredeyse tümü tamamen çıplaktı. Barakaların önünden, şehrin her sosyal sınıfından değişik insanlar geçiyordu. Bunlar durup kimi zaman elleriyle tutsakları işaret ederek ve gülerek, kimi zaman da aralarında ciddi ciddi bir şeyler konuşarak onlara bakıyorlardı. Çoğu zaman çocuklar parmaklıkların arasından içeriye taş atıyor, tükürüyorlardı. Günde dört kez, Afrikalıların korku dolu bakışları arasında önlerinden tren geçmekteydi. Tren geçerken, vagonlardaki bütün yolcular Karanlık Kıta'dan yeni getirilen bu erkek ve kadınları görebilmek için pencerelere doluşuyordu.

Singbe ve Grabeau, on gündür, şehrin dışındaki ormandan gecenin karanlığında getirildikleri Havana'daydılar. Gemiden indirildikten sonra, kıyıda onları bekleyen sarı saçlı adam ve öbür beyazlar, bütün yerlileri orman içinde açıklık bir alana götürdüler. Alanın ortasında, landinoların tutulduğu, dağınık şekilde dizilmiş ve daha çok uzun dikdörtgen depolara benzeyen, pislik içindeki derme çatma kulübeler vardı. Bunların hemen yanında da barkalar bulunuyordu. Variller dolusu su ve pirinç vardı. Yerlilere istedikleri kadar yemeleri, içmeleri ve konuşmaları için izin verilmişti. Singbe burada, geminin öteki bölümlerinde tutulduklarını bildiği Mendelilerle bir araya gelme fırsatı bulmuştu. Çoğu, halinden biraz daha memnundu. Hâlâ kelepçeli birer köleydiler, silahlı beyaz adamlarca tutuluyorlardı, ama mideleri doluydu. Beyaz adamlar, gündüzleri alanda yürümelerine ve egzersiz yapmalarına izin veriyorlardı. Yerlilerden bazıları, bu-

radaki beyaz adamların belki de gemidekiler kadar kötü olmayacağını söylüyorlardı.

Sarı saçlı adam, onlarla yalnız bir gün kalmıştı. Bir hafta sonra gecenin karalığında geri döndü. Bütün yerliler ormanın içinden yürütülerek şehrin kapısına götürüldüler. Şehre girmelerine, ancak şafak söktükten sonra izin verildi. Sonra barakalara sokuldular. Zincirleri çıkarıldı. Ellerine ve ayaklarına bilezik gibi bağlı duran kelepçelerle kaldılar. Barkalara daha önce getirilmiş olanlar arasında tanıdık yüzler vardı. Yalnızca zincirlerden kurtulmuş olmak bile, çoğunu rahatlatmaya yetmişti. Havada parendeler atıyor, sağa sola sıçrıyor; kabile törenlerinde ve kutlamalarındaki gibi dans ediyorlardı.

Singbe'nin ayağı tamamen iyileşmişti. Gövdesinin yeniden güçlendiğini ve sağlamlaştığını hissedebiliyordu. Kelepçeleri de çıkarıp tamamen serbest kalabilmek için bilekleri acıyana kadar uğraştı, ama başaramadı. Günlerini Stefa ve çocukları düşünerek geçiriyor, o kötü adamın görüntüsünü beyninden silmeye çalışıyordu.

Sık sık, Mende'ye nasıl geri dönebileceğini düşünüyordu. Bunun için öncelikle bir gemi gerektiği açıktı. Her sabah esen rüzgâr sayesinde kokusunu alabilse de okyanusu artık göremiyordu. Kafeste kendisiyle birlikte kalan yerlilerle konuşmaya çalıştı, ama Singbe'nin beyaz adamlara kaşı ayaklanma fikri çok azının ilgisini çekmişti. Birçoğu, beyazların şehrinde böyle bir şeye kalkışmanın delilik olduğunu düşünüyordu. Ayrıca, silahlı adamlar tarafından korunan zincirlerle kilitli kapının dışında kafesten çıkmanın hiçbir yolu yoktu.

Barakalara konulduklarından birkaç gün sonra, Be-li adındaki bir Mende yerlisi, "O kadar da kötü değil" demişti. "Doğru, artık birer köleyiz! Bu elbette çok kötü bir şey. Ama

söylediklerini yaptığımız sürece bize iyi bakıyor, yemek veriyorlar. Kim bilir, belki de bizi burada sonsuza dek tutmazlar. Aynı Timmani'de yaptıkları gibi sadece birkaç yıl çalıştırıp bırakırlar."

Singbe bu tip aptalca konuşmalara hiç kulak asmıyordu. Daha önce hiç köle sahibi olmamıştı. Kendisi de bir başka adama kölelik yapmayacaktı. Ayrıca, Be-li kısa süre çalışacağı umuduyla yaşıyor olsa da, Singbe bu olasılığa hiç inanmıyordu. Kapıdaki muhafızların, seçilen yerlileri barakadan çıkarıp, platformdaki direğe nasıl bağladıklarını dikkatle izlemişti. Şapkalı ve iyi giyimli birtakım beyaz adamlar, sanki pazarda keçi ya da sığır inceler gibi Afrikalıların vücutlarını itip kakıyor, şaplaklar indiriyorlardı. Beyaz adamlar için köleler çalıştırılacak hayvanlardı. Singbe bu durumun köle ölene, kaçana ya da sahibini öldürene kadar böyle sürdüğünden kesinlikle emindi. Bu üç yol, yani ölmek, kaçmak ya da öldürmek, Singbe'nin kendisini hazırladığı yazgı senaryolarıydı. Önce kaçmayı deneyecek; Mende'ye, Stefa'ya, çocuklarına ve babasına dönmenin bir yolunu bulacaktı. Sahibini, sarı saçlı adamı ya da onu durdurmaya çalışacak herhangi birini öldürecekti. Kaçmaya çalışırken öldürülmenin, köle olarak çalıştırılmaktan çok daha iyi olduğuna karar vermişti. Önünde sonunda onu bu kafesten çıkarıp, çalıştırmaya götüreceklerdi. İşte o zaman düşündüğünü duraksamadan uygulayacaktı.

Grabeau patatesini bitirdi. Hafifçe geğirdi ve Singbe'ye baktı.

"Yerliler arasında isyan tohumlarını ekme işi nasıl gidiyor?"

Singbe içini çekti ve yüzünü parmaklıklara dayadı.

"Birkaç adam var, ama yeterli değil. Zaten bu konuda konuşmak isteyen bile çok az. Hep aynı yanıtları alıyorum. Çoğu, bunun delilik olduğunu söylüyor. Onlara, asıl deliliğin beyaz bir adamın ya da herhangi bir adamın kölesi olmak olduğunu söylüyorum. Bana gülüyorlar. Karınları tok ve korkuyorlar."

"Sen korkmuyor musun?"

"Hayır! Ben köle olacağımı, karımı, çocuklarımı ve babamı bir daha göremeyeceğimi düşündükçe çıldıracak gibi oluyorum. Beyaz adamın bu berbat toprağında kapana kısıldığımı, burada öleceğimi düşünmek beni çileden çıkarıyor."

Singbe yüzünü geri çekip, parmaklıkların arasından, önlerinden geçip giden Havana'nın insanlarını izlemeye başladı. İyi giyimliydiler, her renkte ve tipte çeşit çeşit giysiler vardı üstlerinde. Kadınların çoğu yanaklarına ve dudaklarına kırmızı boya sürmüştü. Başlarında geniş kenarları olan fırfırlı şapkalar ya da saçlarının tamamını örten parlak başörtüleri vardı. Erkekler, sarı saçlı adamınki gibi boyalı çizmeler giyiyor ve siyah, kahverengi ya da gri renkte büyük geniş şapkalar takıyorlardı. Hepsi, pazara, işlerine ya da evlerine doğru gülüşerek ve konuşarak yürüyorlardı. Sabah güneşi göğün yarısına kadar yükselmişti. Sıcaklık çoktan otuz beş dereceye vurmuştu.

"Hiç av sırasında bir leoparla karşılaştın mı?"

Grabeau güldü. "Hayır. Sayısız küçük hayvan dışında, bir seferinde bir antilop, başka bir sefer de yaban domuzu avlamıştım. Doğrusu, leopar avına hiç çıkmadım."

"Bir seferinde ormanda bir leoparla karşılaşmıştım. Kocaman, iri dişli, alev gözlü bir erkekti bu" dedi Singbe. "Şu anda senin bulunduğun yerden bana bakıyordu. Yanımda hiç kimse yoktu. Yalnızdım."

"Sonra ne oldu? Anlatsana! Böyle bir hayvanla burun buruna geldikten sonra nasıl hayatta kalabildin?"

"Uzun zaman önceydi. On iki, hayır, on üç yıl önce. O günün üzerinden tam on üç hasat dönemi geçti. Erkekliğe attığım ilk adımın ve Paro'luğa geçişimin ardından çıktığım ilk avımdı. Babam, amcam ve dedemleydik. Üç gündür yaban domuzu avındaydık, ancak sadece birkaç fare yakalayabilmiştik. Sanırım sekiz taneydiler. Farelerden hiç hoşlanmadığımı söylemiştim galiba. Zaten bu küçük yaratıkları öldürmek kimi gururlandırabilir ki? Ayrıca tatları aynı kuma benziyordu...

Her gece ormanın derinliklerinden leoparların, aslanların ve fillerin çıkardığı sesleri duyuyorduk. Ne zaman biraz yakından gelen bir ses duysam, kalbim yerinden fırlayacakmış gibi oluyordu. Artık bir erkektim. Küçük bir çocuk gibi korkmak yerine bir erkek gibi düşünmeye çalışıyordum. Ama içimde hâlâ bir çocuğun korkularını taşıyordum; özellikle leopar korkusunu... Bir aslandan, yaban domuzundan ya da panterden değil de, neden daha çok leoparlardan korktuğumu bilmiyordum. Rüyalarımda bir leoparın bana doğru geldiğini, pençeleri ve keskin dişleriyle beni paramparça ettiğini görüyordum.

Üçüncü gecenin sabahı, büyükbabam beni bir kenara çekip, uykumda leoparların adını sayıklayarak ağladığımı söyledi. Çok üzülmüştüm. Ona, erkeklik ve Paro adının şerefini zedelediğimi söyledim. Ben erkek olmayı hak etmiyordum, çünkü içimde, derinlerde bir yerde, hâlâ leoparlara karşı duyduğum korkuyu taşıyordum. Büyükbabam bana kahkahalarla güldü ve kolunu omzuma doladı. Leoparlardan korkmamda yanlış bir şey olmadığını, aslında onun gerçekten

de son derece korkunç bir hayvan olduğunu söyledi. Birçok erkeğin sadece leoparlardan değil, daha pek çok şeyden korktuklarını anlattı. 'Bir erkekle, sadece gövdesinin biçimi erkeğe benzeyen bir adam arasındaki fark, korkusunun farkında olmak, onu hissetmek ve bu korkunun onu tutsak almasını engelleyebilmektir' dedi sonra. 'Gerçek bir erkek, korkusunun kendisini kontrol etmesine izin vermez. Onun yerine, korkusuyla yüzleşme yürekliliğini gösterir. Damarlarının içine kadar o müthiş korkuyu duyabilir, ama kendini asla onun kollarına bırakmaz. Ona karşı sağlam durur ve onunla yüzleşerek, o an yapılabilecek en uygun şey neyse çekinmeden yapar.' Bu çok iyi bir öğüttü, ama göğsümde düğümlenen, kalbimi kemiren o derin korkuyu hâlâ hissedebiliyordum.

Ertesi gün, güneşin batıp uzun gölgelerin çekildiği vakitte, korktuğum o şeyle yüz yüze geldim. Her dakika o korkuyla yaşıyor olmama karşın, açıkçası bunu hiç beklemiyordum. Babamla birlikte bir yaban domuzunun izini sürüyorduk. Çok heyecanlıydım, yaban domuzu etinin tadına bayılıyor olmamın yanı sıra, bu hayvanın aynı zamanda baş edilmesi zor bir rakip olduğunu da biliyordum. Babamla ayrı yönlere doğru gittik. Hayvana iki faklı yönden yaklaşıp, onu kararlaştırdığımız noktaya çekmeyi umuyorduk. O güne kadar sadece birkaç ava katılmıştım. Domuz izi sürme konusunda deneyimim çok azdı. Aklımı ve gözlerimi yere odaklamıştım. Domuza ait bir iz bulmaya çalışıyordum. Bu şekilde, o fark etmeden ona ne kadar yaklaştığımı bilmiyorum. Bir adım attığımı ve ardından çevremdeki her şeyin değiştiği duygusuyla birdenbire durduğumu anımsıyorum. Değişenin ne olduğunu tam olarak söyleyemem. Sanki, hava daha

keskin ve soğuk, ormansa daha vahşi ve karanlıktı. O anda sesi duydum; derinden gelen, ürkütücü bir kükreme! Yavaşça başımı yukarıya kaldırdım. Orada, yere doğru sarkmış bir dalın üzerinde, üç adımdan daha az bir uzaklıkta korkunç bir leopar duruyordu. Pençeleri arasında, bizim izini sürdüğümüz domuzun cansız bedenini tutuyordu. Domuzun gövdesinin arka bölümünde, aşağı doğru inen derin pençe izleri, boynunda da kocaman bir yarık vardı. Leoparın ağzı kana bulanmıştı.

Ona fark ettirmeden nasıl bu kadar yaklaşabildiğimi bilmiyorum. Belki de yaydığım koku ve çıkardığım sesler, domuzun kanının kokusu ve leoparın avına duyduğu iştah yüzünden kaybolmuştu. Neyse ne, sonuçta işte oradaydım. Bu dev canavarın bir solukta üzerime atılıp kalbimi yerinden çıkarabileceğinin farkındaydım. Çoktan avının üstünden kalkmış ve daha yüksek sesle kükremeye başlamıştı bile. Korunmak için sadece bıçağım ve on gün önce yonttuğum küçük mızrağım vardı. O kadar çok korkuyordum ki! Hareket edemiyor, nefes bile alamıyordum."

"Ne yaptın peki?"

"İçgüdülerim yapılacak en iyi şeyin, kaçmak ve canavarın beni kovalamaması için dua etmek olduğunu söylüyordu. Çünkü içgüdüsel olarak avını korumak isteyecekti. Korkudan neredeyse altına yapacak genç bir Mendelinin peşinden koşmayacağını düşünmek pek de kötü bir tahmin sayılmazdı. En azından ben öyle düşünüyordum. Yapılabilecek en akıllıca şey kaçmaktı. Yanımda ne okum, ne yayım vardı. Onu öldürebilmek için mızrağımı tam kalbine saplamalıydım. Bunu bir kerede yapabilirsem tabii! Leoparı hemen öldüremediğim takdirde can havliyle beni hemen oracıkta, bir pençe darbesiyle öldürebilirdi."

"Peki kaçtın mı?"

"Kaçmadım. Birincisi, kaçamıyordum. Korkudan bacaklarım taş kesilmişti. Ne kadar çabalarsam çabalayayım, onları hareket ettiremiyordum. Gövdemdeki bütün kan beynimde toplanmıştı. Kulaklarım, başım şiddetle zonkluyordu. Leoparın, korkumun kokusunu alabildiğini biliyordum. Bu, ikinci bir av için iştahının kabarmasına neden olacaktı. O an orada öleceğimden emindim. Tam o sırada, büyükbabamın bir gece önce söylediği sözler kulaklarımda çınladı. Düşündüm ki; eğer öleceksem bir çocuk olarak değil bir erkek olarak ölmeliyim. Mızrağı tutan sağ kolum yavaşça yukarıya kalkarken, sol elim de bıçağı çekmeye başlamıştı. Hâlâ taş gibi ağır olan ayaklarım, yavaşça leopara doğru yöneldi. Eğer saldırırsa, mızrağı ve bıçağı aynı anda tam kalbine saplayacaktım. En azından planım buydu.

Leopar, ateş gibi yanan gözleriyle bana bakarak, korkunç bir sesle kükredi. Ben de bütün gücümle bir savaş çığlığı attım ve mızrağımı kaldırdım. Leopar geriledi, arka ayakları üstüne çömeldi. Ardından domuzu büyük dişleriyle kavrayıp, yavaşça ağacın arkasına geçti. Ormanda kayboldu. İyice uzaklaşana kadar kükremeye devam etti."

Grabeau'nun yüzünde bir gülümseme belirdi. Ayağa kalktı ve elini Singbe'nin omzuna koydu.

"Singbe, sen şimdiye kadar tanıdığım en yiğit adamsın. Ama burada, beyaz adamın toprağında leoparlar her yerde. Üstüne üstlük silahları da var. Bu kafesten çıkmanın bir yolu yok. Burayı terk etmek için bir gemimiz de yok. Bir gemi ele geçirebilsek bile, Mende'ye dönebileceğimizden kuşkuluyum. Bokun içine battık dostum. Çıkaracağımız bir isyan eve dönmemizi sağlayamaz. İsyan, seni o çok sevdiğin ailene kavuşturamaz. Yalnızca ölmemize neden olur."

Singbe öfkeyle başını salladı. "Köle olacağıma ölürüm daha iyi!"

Bu sırada, Grabeau'nun gözü parmaklıkların dışındaki tanıdık bir yüze takıldı. Yere tükürdü ve kafasını aşağı yukarı salladı.

"Şu anda zaten köleyiz, dostum!"

Singbe gözlerini, Grabeau'nun baktığı yöne doğru çevirdi. Bu, sarı saçlı adamdı.

"Senyor Ruiz, Senyor Montes, bu barakadaki zencilerin yüzde doksanı bana ait. Üçte ikisi, henüz iki hafta önce Afrika'dan gelen bir gemiden indirildiler."

Pepe, Pedro Montes'in yanında duruyordu. Yaklaşık 1.65 boyuyla oldukça çökmüş görünen Montes, her ne kadar bugün kendi adına çalışıyormuş gibi hareket etse de, son iki yıldır bunun gibi birçok tehlikeli işte Pepe'nin yanında küçük ortak olarak yer almıştı. Yaşı Pepe'ninkinin iki katıydı. Koyu kahverengi gözlü, seyrek kır saçlı ve neredeyse çenesine kadar uzanan kalın gür bıyıkları olan bir adamdı. Teni, denizlerde geçirdiği otuz yılı aşkın zamandan dolayı yanmış, kayış gibi olmuştu. Uzun yıllar Küba sularından, çevre adalara kargo taşıyan uskunalara* kaptanlık etmişti. On yıl önce, çok daha kârlı ve daha az yorucu olan köle ticaretiyle uğraşmak için emekliye ayrılmıştı. Yaptığı alım satımların çoğu, Pepe'nin yaptığı işlere oranla daha tehlikesizdi. Pepe de landino ve emnacipado alıp satıyordu, ama asıl büyük paralar getiren, orijinal Afrikalılar, yani bozalelerdi. Montes de bugün buraya bozaleler için gelmişti.

"Elinde çocuk var mı?" diye sordu Montes, Shaw'a. "Puerto Principe'deki bir müşteri için üç kız ve bir erkek çocuğuna ihtiyacım var."

** İki veya üç direkli, yandan yelkenleri bir gemi türü. (ç.n.)*

"Elbette. Kaç yaşlarında?"

"Yedi ile on iki yaş arası."

"Soldaki küçük barakalara gidelim."

"Bir dakika, Shaw" dedi Pepe, barakaya biraz daha yaklaşarak. "Önce şu erkeklere bir bakmak istiyorum."

"Senyor Montes için sorun olmayacaksa, yardımcım ona çocukları gösterebilir. Manuel!"

Montes ile Shaw'un adamı, küçük depoların olduğu yere doğru gittiler. Pepe bastonuyla barakayı işaret etti.

"Şu. Ve şu ikisi. Onlar senin mi?"

"Tabii, tabii. Buradakilerin hemen hepsi bana ait. Eğer olurda bu siyahların arasından benim olmayan birini seçerseniz, kendi mallarım arasından ona denk, hatta ondan daha iyi bir mal bulacağımı size garanti ederim."

"Peki şu sol taraftaki? Parmaklıkların arasından dik dik bize bakan?"

"Ooo, Senyor Ruiz, bakıyorum her zamanki o olağanüstü tacir sezileriniz iş başında! Sizi temin ederim, o buradaki en sağlam zencidir! Açıkçası yolculuk boyunca onunla şahsen ilgilenmek zorunda kaldım."

"Onu daha yakından görmek istiyorum. O ve şuradaki üçünü."

"Elbette."

Shaw, kapıda bekleyen muhafızın yanına gitti ve istenen adamları gösterdi. Muhafız kapıdaki demir sürgüyü beş adamın yardımıyla geri çekti. Kilidi açarak barakaya girdi. Yerlilerin aralarındaki konuşmalar ve gürültüler bir anda kesilivermişti. Hiç kımıldamadan bekliyor ve içeri giren beyaz adamları izliyorlardı. Parmaklıkların önündeki platformda duran muhafızlar tüfeklerini kaldırıp, ateşe hazır konuma getirdiler.

"Şuradaki ikisi, Luis!" diye seslendi Shaw, "Şu öbür yandaki ve parmaklığın yanındaki uzun boylu olan."

Uçları ilmekli uzun sopalar taşıyan adamlar, işaret edilen yerlileri boyunlarından yakaladılar. El ve ayak bileklerindeki kelepçeler kilitlenirken, diğer iki adam da silahlarını onların kafalarına dayamıştı. Yerliler en küçük bir karşı koyma girişiminde bile bulunmadılar. Adamların, onları platformdaki direğe götürüp bağlamasına izin verdiler.

"Öbürüne dikkat et, Luis. Karşı koyabilir. Bir kaza ya da başka bir zarar istemiyorum."

"Si, Senyor Ruiz."

Shaw, Pepe'ye döndü.

"Geçen hafta adamlar onu almaya geldiğinde zencilerden biri karışıklık çıkardı. Luis'in adamlarından birisi de heyecanlanıp tetiği çekti. Kan ve beyin parçaları her tarafa dağıldı."

"Tüh, yazık olmuş, boşa israf!"

"Evet, daha kötüsü, israf olan benim malımdı."

Shaw ile Pepe aynı anda bir kahkaha patlattılar. İçerideki adamlar Singbe'ye yaklaşırken, gülmeye hâlâ devam ediyorlardı. Singbe, ipin boynuna geçirilmesine karşı koymadı,

fakat kelepçeleri kilitleyip ipe bağlı sopayı çektiklerinde, yürümek için bir girişimde de bulunmadı. Bir adam hemen tüfeğinin namlusunu Singbe'nin başına dayadı. Singbe adamın yüzüne ters ters baktıktan sonra, ayaklarını sürüyerek direğe doğru yürümeye başladı. Pepe ve Shaw platforma çıkmışlardı.

"Hepsi de çok iyi seçim, Senyor Ruiz. Tarlalarda çalışmaya da, çiftleştirilmeye de çok uygunlar. O tembel landinolar yerine, bu sağlam ruhlu Afrikalıları almalısınız."

Pepe platforma çıkarılan yerlileri incelemeye başladı. Ayakta, başları yukarıda duracak şekilde bağlanmışlardı ve hareket edemiyorlardı. Pepe elleriyle yerlilerin bacaklarına vurdu, kollarını ve omuzlarını sıktı. Ellerini tenleri üzerinde gezdirerek, katran sürülmüş kamçı izlerine baktı. Sarılık veya iskorbüt olup olmadığını anlamak için gözlerini, bit için de saçlarını yakından inceledi. Sıra Singbe'ye geldiğinde, arkasına geçip sırtındaki kasları ve kalçalarını sıktı. Avcunun içiyle her iki bacağına sertçe vurdu. Ardından tekrar önüne geçip, ağzını açtı ve dişlerini dikkatle inceledi. Singbe, hiç ses çıkarmadan ve kımıldamadan durdu. Ama Pepe işini bitirip bir adım geri atınca, suratına tükürdü.

"Piç!" Pepe eldiveniyle Singbe'nin yüzüne vurdu. "Yaptığını gördün mü, Shaw? Bu aşağılık piç yüzüme tükürdü!"

Singbe'ye daha güçlü vurabilmek için elini kaldırdığında, Shaw onu bileğinden yakaladı.

"Onurlu bir zenci, öyle değil mi Senyor? Ama baştan aşağı bir eğitimden geçirilmesi gerek. Belki de onu satın aldıktan sonra, bunu bizzat kendiniz yapmak istersiniz. O zamana kadar malıma zarar vermenize izin veremem. Kusura bakmayın."

Pepe, Shaw'a baktı ve elini indirdi. "Pekâlâ. Bunları işaretleyin. Hepsini, hepsini alıyorum."

Luis, platformdaki bütün yerlilerin omuzlarına beyaz bir boya sürdü ve benzer şekilde boyunlarının etrafındaki demir halkaları işaretledi.

"Almak istediklerinizin hepsi bu kadar değildir herhalde, Senyor Ruiz."

"Tabii ki değil, Senyor Shaw. Buradaki zencilerin bir kısmını daha satın almak isterim. Fiyatta anlaşırsak tabii."

"Oh, eminim birlikte çok iyi bir iş çıkaracağız. Gelin ve öbür seçtiklerinizi de bana gösterin."

Pepe bütün sabahı, Shaw'un adamlarının platforma çıkardığı yerlileri inceleyerek geçirdi. Bazıları hoşuna gitti, bazılarıysa işaretlenmeden kafese geri götürüldüler. Öğlene doğru bütün istediklerini seçmişti. Tamamı kırk dokuz kişiydi. Montes de aradığı çocukları bulmuştu. Seçilen bütün kölelerin boyunlarındaki gevşek halkalar sıkıştırıldı. Pepe, Montes ve Shaw siestadan sonra yeniden buluşup fiyatta anlaşacaklardı. Sonra da Pepe, gümrük memurlarına "bağış" adı altında gerekli ücreti ödeyip, bu Afrikalıların landino olduğunu gösteren ve nakledilmelerinin, alınıp satılmalarının yasal olduğunu belirten trespassoları alacaktı.

Vakit neredeyse gece olmuştu. Singbe, omzundaki beyaz işareti ıslak bir paçavrayla silerek çıkarmayı başarmıştı. Grabeau bir şey söylemeden onu izliyordu. Kendi boynundaki demir halkayı çekerek, Singbe'ye doğru gösterdi. "Şimdi de bunu hallet bakalım."

"Çok komiksin, Grabeau."

Grabeau gülümsedi. "En azından şimdilik aynı adamın kölesi olduk. Fakat sanırım o da bizi satacak..."

"Satacak. Üstüne beyaz boya sürdüğü onlarca yerli satın aldı. Kimse kendisi için bu kadar çok köle almaz."

Grabeau yere tükürdü, ardından baraklardaki yerlileri gösterdi.

"Ama sarı saçlı adam aldı. Bu kafesteki bütün köleler onundur herhalde."

"Öyle. Ama o bizi satıyor. O adam bir tacir."

"Peki bundan sonra ne olacak dersin?"

"Öbürlerini götürdükleri gibi bizi de götürecekler. Bir yük arabasına koyacaklar ya da yürütecekler, ama nereye götürürler hiç bilmiyorum."

Batmakta olan güneşi örten, liman tarafından gelen kara bulutları izleyerek sessizce oturdular. Hafif bir yağmur başladı. Yaklaşık iki saat sonra muhafız, ellerinde silahlar ve meşaleler taşıyan adamlara kapıyı açtı. Boynuna demir halka takılmış olan yerlileri ayırıp, bir sıraya dizdiler. Bir adam, boyun halkalarının önündeki deliklerden bir zincir geçirdikten sonra, sıranın en başındaki yerliyle en sonundakini yan yana getirip zinciri kilitledi. Barakadan dışarı çıkarılıp, caddeden aşağı doğru yürütüldüler. Tıpkı öbürleri gibi, boyunlarında demir halkalar ve zincirler taşıyan dört küçük çocuk da, konvoyun arkasından gelmekteydi.

Şehrin dışına çıkarılıp yeniden ormana sokuldular. Yaklaşık bir saatlik yürüyüşten sonra, Singbe zemindeki çamurun kuma dönüştüğünü fark etti. Yağmurun altında esen hafif rüzgârla yüzüne vuran hava, şehirdeki ve ormandakinden farklı bir koku taşıyordu burnuna. Küçük bir tepeyi aşıp, bir düzlüğe çıktılar. Singbe dalgaların yumuşak sesini duyabiliyordu.

"Grabeau, şuraya bak!"

"Gördüm, gördüm. Ama hatırlatayım, hâlâ zincirlere bağlıyız."

Singbe, dar limanın kıyısına demirlemiş, uzun siyah uskunaya baktı. "Bu durum çok uzun sürmeyecek, dostum!"

Shaw, altınları güvenli bir yere yerleştirdikten sonra kapıyı kapattı ve bardağından büyük bir yudum aldı. Ona altınları veren Pepe Ruiz, gerçekten iyi bir iş adamıydı. Shaw'un adam başına almayı düşündüğünün 10 dolar altında, yani 49 siyah için adam başı 450 dolar ödemişti. Afrika'dayken Pedro Blanco'ya her adam için 100 dolar ve gemiye de her birinin Küba'ya nakliyesi için yaklaşık 30 dolar ödemişti. Nakil sırasında verdiği %30 kaybın lafı bile edilmezdi. Kanıt olarak kesilen kulakları getirmişti. Sigorta tam ödeme yapsa bile bu kaybın %15'ine karşılık gelecekti. Sonuçta bütün masraflara karşın, doğrusu bu akşam çok iyi para kazanmıştı. Yarın, biri Brezilyalı öbürü Amerikalı iki kişi daha, kalan siyahlara bakmaya geleceklerdi. İyi iş çıkarmıştı. Yolculuktaki kayıplara karşın, bu şimdiye dek yaptığı en kârlı iş olmuştu.

Bardaktaki konyağı bitirdi ve yeniden doldurdu. Hafif, hoş bir baş dönmesi hissediyordu. Konyağın verdiği bu duyguyu biraz daha artırmak isteğiyle bardağı kafasına dikti. Şehrin en büyük tacirlerinden olan Fransız Didreau ile buluşacaktı. Shaw, değerli metaller, şeker ya da kumaş gibi başka alanlara geçme vaktinin artık geldiğini düşünüyordu. Didreau'nun Avrupa ve Amerika'da bağlantıları vardı. Hatta, Amerika'ya geri dönme zamanının bile gelmiş olabileceğini düşünüyordu Shaw. New Orleans'ın güzellikleri ve havası geçti aklından. Evet, belki... Ama şimdi akşam yemeği vaktiydi. İyi bir yemek, arkasından bir salon ziyareti. Düşündüğü salon, Senyora Dionona'nın Yeri'ydi. Bir önceki geceyi

orada geçirmişti. Doğrusu civardaki birkaç başka evi ona tercih ederdi. Ama Pepe, çok yetenekli olduklarını söylediği iki kızdan bahsetmişti ona.

Dışarı çıktı. Yağmur yüzünden, kısa bir an, kendisini arabayla almaları için bir çocuğu yollamayı düşündü. Sonra yürümeye karar verdi. Yağmur o kadar da şiddetli değildi. Restoran köşeyi dönünce hemen oradaydı zaten. Sonra? Evet, sonrası için bir araç isteyebilirdi. Yemeğini yerken, araç getirmesi için birini yollayabilirdi. Yağmurdan korunmak amacıyla yakalarını kaldırdı ve bastonunu sıkıca kavradı. Ofisinden dışarı süzülen solgun ışık, kaldırım taşlarını aydınlatıyordu.

Tam köşeye geldiğinde, arkasından adının çağırıldığını duydu. Daha arkasına dönemeden, kafasına gelen sert bir darbeyle dizlerinin üstüne düştü. Bastonu elinden fırlamıştı. Kafasına inen başka bir darbeyle yüzükoyun yere kapaklandı. Ceketinin içinde sakladığı küçük tabancaya uzanırken, bir yandan da ayağa kalkmaya çalışıyordu. Kaburgalarına gelen tekme bunu yapmasını engelledi. Eline gelen başka bir tekme de, tuttuğu tabancanın fırlamasına neden oldu. Ardından iki koca el paltosunu yakaladı ve onu kollarından tutup ara sokağa savurdu. Yere düşerken Shaw'un yüzü çamura battı.

"Beni hatırladın mı, seni lanet olası Amerikan domuzu" dedi Portekizce konuşan birisi.

Shaw gözlerine dolan çamur ve kan arasından yukarı bakmaya çalıştı. Devasa bir adam siluetinden başka bir şey göremiyordu. Etraf çok karanlıktı. Karanlığın içinden hızla gelen bir çizme tam çenesine isabet ederek, Shaw'u sırt üstü yere düşürdü. Shaw'un iki dişi kırılmıştı, çenesini hisset-

miyordu. Ayağa kalkmaya çalıştı, ama keskin bir başka darbe, yeniden çamura yapışmasına neden oldu. Gövdesinde derman kalmamıştı. Bilincini kaybetmek üzereydi. Güçsüz elleriyle, destek alacağı bir şeyler aradı. Sol eliyle umutsuzca çizmesini tutmaya çalışırken, sağ eliyle de tutunacak bir şeyler arıyordu. Ama eline sadece çamur geliyordu. Kaburgalarının tam ortasına gelen başka bir tekmenin ardından bir kırılma sesi duyuldu. Siluet biraz daha yakına geldi.

"Seni öldürmeden önce, beni hatırlamanı istiyorum, Shaw."

Aşağı doğru bir el uzanıp, Shaw'u saçlarından yakaladı. Yağmurun içinde parlak bir metal ışıldadı. Shaw boğazına bastıran keskin bıçağın soğukluğunu hissetti.

"Beni hatırladın mı? Pis domuz!"

Shaw'un sol eli, sonunda çizmesinde aradığı şeyi bulmuştu. Kolunu yukarı savurdu ve bıçağını siluetin tam ortasına sapladı. Adam, hayvan çığlığına benzer bir ses çıkardı. Shaw'un boğazına dayadığı bıçağı yere düşürdü ve saçlarını bıraktı. Biraz kendine gelen Shaw, bıçağı adamın gövdesinin içinde döndürdü. Sonra çıkarıp her yöne savurmaya, saplamaya başladı. Sıcak kan, oluk oluk Shaw'un yüzünden kollarına akıyordu. Adam kıvranarak ve titreyerek üstüne düştü. Shaw aşağı uzanıp bu kez de bıçağını adamın tam boynuna sapladı. Adamın vücudu düştüğü yerden sıçradı ve nefesinin sesi vahşi hırıltılara dönüştü. Bir süre debelendikten sonra durdu. Shaw'un bacaklarının üstünde cansız kaldı.

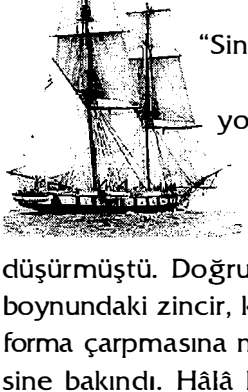
Shaw, kendini yeniden çamurun içine bıraktı. Bıçağı hâlâ sımsıkı tutuyor, vücudunun her yanı acıyor ve yanıyordu. Başını yana çevirip, ağzını dolduran kanı dışarı tükürdü. Bir-

kaç dakika sonra, bacaklarını oynatmayı başardı. Üstünde yatan cesedi kenara itekledi. Bastonunu bulup, ayağa kalktı. On beş dakika sonra, yaralı, kanlar içinde ofise ulaştı. Doktor çağırması için bir çocuk yolladı. Kırılmış kaburgalar, kırık bir çene ve dört kırık diş... İyileşmesi aylar alacaktı.

Ertesi sabah, Havana'nın dar sokaklarının birinde bir ceset bulundu. Boğazı boydan boya yarılmış, hayaları kesilip ağzına tıkılmıştı. Cesedi teşhis edebilecek birini bulmak günler aldı: Ceset, Portekizli melez bir denizci olan Paolo Cotidiano'ya aitti.

Amistad

"Singbe? Singbe?"

"Burada değil. Nerede olduğunu bilmiyoruz."

"Singbe mi? Singbe öldü."

Kulağında yankılanan bu sesler, derin bir uykuda olan Singbe'yi dehşete düşürmüştü. Doğrulmaya çalışarak ileri doğru sıçradı, ama boynundaki zincir, kafasının gerisin geri savrulup tahta platforma çarpmasına neden oldu. Gözlerini kırpıştırarak çevresine bakındı. Hâlâ kapkaranlıktı. Kısa bir an, gerçekten ölmüş olabileceğini düşündü. Ardından denizin ağır tuzlu havasıyla ambarın iğrenç kokusunu beyninin içinde hissetti. Hâlâ hayatta olduğunu anladı.

Gözlerini kapayıp, rüyasında gördüğü sahneyi yeniden anımsamaya çalıştı. Kulübelerine doğru gelen babası, onun adını çağırıyor ve hayalet adamın yanında duran Stefa da babasını yanıtlamaya çalışıyordu. Hayalet, Stefa'nın yanıtlamasına fırsat vermeden Singbe'nin öldüğünü söylemişti. Rüyasındaki bu görüntüler kafasında dönerken, gövdesinden şiddetli bir titremenin geçtiğini hissetti. Zinciri zorlayarak yeniden doğrulmaya çalıştı, ancak sadece birkaç santim ileri gidebilmişti. Derin bir nefes aldı ve tekrar yerine uzandı.

"Gitmeliyim! Bu zincirler! Bu gemi! Bu yer! Bunların hepsinden kurtulmalıyım!"

"Kapa çeneni!" diye homurdandı karanlığın içinden uykulu bir ses. "Kapa çeneni ve uyu."

Geminin adı, İspanyolca "dostluk" anlamına gelen, Amistad'dı. Bu düzgün, siyah gövdeli, iki direkli uskuna, özellikle kıyı boyunca yapılan köle nakliyelerinde kullanılmak amacıyla Baltimore, Maryland'de inşa edilmiş ve suya indirilmişti. Ruiz ve Montes, gemiyi Puerto Principe'ye olan dört buçuk günlük yolculuk için tutmuşlardı. Montes'in aldığı köleler çoktan satılmıştı. Ruiz de kendininkileri şeker kamışı tarlalarının sahiplerine satmayı planlıyordu. Ortalama bir işçinin haftalığına yedi dolar ödendiği bu zamanda, Afrika'dan yeni gelmiş, sağlam erkek bozaleler adam başı bin dolar ediyordu.

Amistad'ın kaptanı, yirmi yıla yakın bir zamandır Küba ve civar adalar arasında köle ve yük taşıyan, Roman Ferrer adındaki bir denizciydi. Kaptan dışında, gemide Juan Escondo ve Pablo Evangelista adlarında iki denizci daha vardı. Celestino adında melez bir aşçıyla, Ferrer'in kabin görevlisi köle Antonio da bu küçük tayfa grubunun üyeleriydiler. Doğrusu, sahil boyunca yapılacak taşımalar için ideal bir gruptu. Montes de bizzat kendisi uzun yıllar, sahil boyunca köle taşıyan gemilere kaptanlık ettiğinden, Ferrer'i yakından tanıyordu. Kaptan ve adamları, köle ve özellikle bozale taşımasında, bu işin riskleri konusunda deneyimliydiler. Denizde İngiliz gemileri devriye geziyordu. Tacirler her ne kadar köleleri için trespassolara sahip olsalar da, gemideki bir İngiliz subayı, işini kölelerin birkaçını alıp sorguya çekecek kadar iyi biliyor olabilirdi. Eğer İspanyolca konuşmadıkları an-

laşılırsa, köleler anında kaçak mal muamelesi görüyordu. Bunun sonucunda da kölelere, yüke ve gemiye el konuluyor, kaptan da tutuklanıyordu.

Amistad, 28 Haziran gecesi Havana yakınlarındaki küçük bir limandan denize açıldı. Hava, açık denizde bile oldukça sıcak ve nemliydi. Hatta öyle sıcaktı ki kaptan yatağını güvertenin kıç tarafındaki yüksek bölüme taşıtmıştı. Böylece, okyanus esintileri arasında birazcık olsun uyuyabiliyordu.

Köleler, zincirlenmiş olarak, ana ambarın her iki tarafında bir dizi halinde duran, hafif eğimli platformlara yatırılmış bir halde tutuluyorlardı. Platformların, ortadaki koridora bakan alçak kısmında, ortasında bir oluk olan beş santimlik çıkıntılar vardı. Fırtınalı havalarda gemi sallanırken, köleler bu çıkıntılardan ayaklarıyla destek alıyorlardı. Platformlara verilen hafif eğim de, dışkıların çıkıntılar arasındaki oluktan aşağıya akmasını ve tayfa için temizliğin kolaylaşmasını sağlıyordu. Her iki tarafta yatan kölelerin boyunlarındaki halkalardan bir zincir geçiyor, zincirin ucu duvardaki büyük halkaya kilitleniyordu. Ayrıca ayak bilekleri de tahta platformun alt kısmındaki çıkıntıların biraz üzerinden, büyük sürgülerle birbirlerine bağlanıyordu. Bütün bu düzenek içinde, her iki yana birkaç santim kadar hareket edebilmek olanaksız olmasa da çok rahatsız ediciydi. Gemi limana varana kadar temizlik yapılmayacağı için, ana ambarda gittikçe artan ağır koku, Haziran sonunun sıcaklığı ve nemiyle birleşince, platformlarda yatarak beklemek daha dayanılmaz oluyordu. Trespassolarda kendilerine verilen adlarla listelenmiş elli üç köle dışında, gemi, verdiği manifestoda toplam kırk bin dolar değerinde iki sandık dolusu pala, otuz top kaliteli kumaş, on sandık dolusu hazır erkek giysisi, beş varil kurutulmuş biftek ve Pu-

erto Principe'deki bir doktor için götürülen bir sandık ilaçtan oluşan kargoyla, iki bin beş yüz dolar değerinde altın para taşıdığını beyan etmişti.

Her ne kadar Ruiz ve Montes yolculuk boyunca kölelerin aşağıda kilitli kalmasının daha iyi olacağını düşünseler de, ikisi de Afrikalılara her gün egzersiz yaptırmanın önemli olduğunu biliyordu. Aksi takdirde huysuzlaşıyor, üstelik hastalanabiliyorlardı. Böyle bir durumda kölelerin kendilerine ya da diğerlerine zarar verdiği bilinen bir şeydi. Ayrıca, dört günlük yolculuğun sonunda köleler uyuşuk ve yorgun olurlarsa, Ruiz onları pazara çıkarmak için birkaç gün beklemek zorunda kalacaktı. Bu da ek besleme ve depolama maliyeti anlamına geliyordu. İki köle taciri, yemek ve hafif bir egzersiz için, köleleri ambardan beş ya da altışarlı gruplar halinde yukarı çıkarmaya karar verdiler. Montes, bunun sabah erken ve akşam geç saatlerde yapılmasının daha uygun olacağını söyledi. Bu sayede civardan geçen bir İngiliz gemisinin dürbünle güvertedeki hareketliliğin farkına varması zorlaşacaktı.

Grabeau, güverteye çıkarılan ilk gruptaydı. Gün ışığının parlaklığı yüzünden, gözlerini kısarak bakmaya çalıştı. Ambar kapısından çıkan iki Mendeli daha gördü. Gelenlerden biri, güçlü kollarıyla yirmi üç yaşında bir demirci olan Burnah, öbürü bir kabile şefinin genç oğlu Fakina'ydı. Arkalarından da, pirinç tarlalarında, rakip kabilenin yerlileri tarafından yakalanan yirmili yaşlardaki Timmanili çiftçi Furie ile babası Pi-e geldiler. Hepsinin boyunlarındaki demir halkalar çıkarılmış, yalnız ayaklarına bağlı kelepçeler kalmıştı.

Pepe, elindeki tüfeğin dipçiğini uzatıp, Burnah'ı sırtından hafifçe itti. "Yürü!" diye emretti. "Haydi, hepiniz yürüyün! Biraz egzersiz yapın."

Yerliler birkaç deneme adımı attılar. Ambarda otuz saatten fazla kilitli tutulmuşlardı. Parlak gün ışığı gözlerini kamaştırmıştı. Bacakları dermansızdı. Ayaklarına bağlı kelepçeler ve geminin hafifçe yalpalaması, doğru düzgün adım atmalarını, dengelerini korumalarını zorlaştırıyordu. Güneş henüz bir saat önce doğmuştu, ama sıcaklık ve nem yüzünden giysileri sırılsıklamdı. Montes, üstü çıplak, elinde tabancasıyla güvertenin ön kısmında oturuyordu. Juan adındaki denizci, tüfeğini almış, ana direklerden birine yaslanmış, tembel bakışlarla ayaklarını sürterek yürüyen yerlileri izliyordu. Öbür denizci Pablo da, flok yelkeninin tepesinde, yerinden çıkmış yelken ipini tutan kelepçelerden birini çakmaya çalışıyor, elinde tuttuğu çekici gürültülü bir şekilde çiviye vuruyordu. Çekici iki kez baş parmağına vurmuş, güverteye birkaç çivi düşürmüştü.

Yaklaşık on dakika sonra, aşçı Celestino, güvertenin arka kısmındaki yüksekliğin altında bulunan küçük bir odadan ibaret gemi mutfağının kapısında belirdi. Celestino, kalın sesli, kocaman burunlu, masum yüzlü ve sapsarı dişleriyle hep gülümseyen bir adamdı. Büyük ve kel kafasını parlak kırmızı bir bandanayla örtmüştü. Sol kulak memesinden, gümüş bir halka küpe sarkıyordu. Teni, Kübalı denizcilere oranla daha koyuydu. Boyu 1.80'in biraz altındaydı. İnce ve kaslı bir yapısı vardı. Üstüne bir mutfak önlüğü, altına da paçaları dizlerinin üstünden kesilmiş ve yıpranmış bir pantolon giymişti. Bacaklarının arasına, içinde patates ve muz olan iki büyük kova koyup, çıplak ayaklarıyla kapının önüne oturdu. Arkasında da bir varil dolusu su vardı.

"O sefil zencileri buraya getirin, Senyor Ruiz."

Pepe tüfeğinin namlusuyla Afrikalıları işaret edip, başını

Celestino'nun olduğu yere doğru salladı. "Haydi bakalım, kahvaltıya!"

Celestino, yerlilerin her birine pişmemiş bir patates, bir muz ve küçük bir kapta su verdi. Hepsi yiyeceklerini aldıktan sonra, Pepe tüfeğini onlara doğru sallayarak, tekrar seslendi. "Yürüyün! Yürüyün ve yiyin!"

Yemekleri bittiğinde, ellerindeki küçük kapları geri vermeleri için, yeniden mutfağın önüne getirildiler. Herkes kaplarını vermiş, sıra Burnah'a gelmişti. Fakat Burnah, kabı geri vermek yerine, aşçıya doğru uzatarak biraz daha su istedi. Celestino bir kahkaha attı.

"Hey, patron! Bu zenci biraz daha su içmek istiyor."

"Her biri için bir kap yeterli."

"Onu duydun, zenci! Sahibin yeterince içtiğini söylüyor."

Burnah gülümsedi, kabı dudaklarına sanki su içer gibi değdirdi ve yeniden Celestino'ya uzattı.

"Aptal zenci, sana hayır dedim!"

Burnah'ın elindeki kabı alabilmek için tuttu. Burnah çocukluğundan beri demir ocağında çalışıyordu. Bu yüzden elleri çok güçlüydü. Celestino kabı almak için çekiştirip dururken, Burnah sert bir hareketle kabı geri çekti. Celestino dengesini kaybederek geriye doğru birkaç adım attı. Sinirlenen aşçı, bu kez kaba sertçe vurmayı denedi. Ama bu da bir işe yaramadı. Burnah gülümseyerek kabı yeniden dudaklarına götürdü ve yine Celestino'ya uzattı.

"Lanet olası Afrikalı! Senyor Ruiz! Burada sorun çıkaran bir zencimiz var."

Pepe tüfeğini alıp mutfak kapısına yürüdü.

"Olay nedir?"

"Daha fazla su istiyor. Siz hayır dediniz, ben de ona hayır dedim, ama kabı geri vermiyor."

"Oh, Tanrı aşkına, al işte kabın!" Pepe kabı tutup çekmeye çalıştı, fakat Burnah bırakmadı. Direğin tepesindeki denizci, tüfeğini kaldırıp güvertedeki diğer yerlilere nişan almıştı. Montes de ön taraftan geldi ve tabancasını çıkardı.

"Burnah, bırak o kabı!" diye bağırdı Grabeau, "Kabı beyaz adama geri ver."

"İstediğim sadece biraz daha su."

"Daha fazla içmeni istemiyorlar dostum."

"Ama bu sadece su!"

"Evet, ama..."

Pepe gerilerek elinin tersiyle Burnah'ın yüzüne sertçe vurdu ve haykırdı. "Kapayın çenenizi! İkiniz de! Seni gidi pislik! O kabı hemen bana ver."

Burnah da sinirlenmeye başlamıştı; kollarındaki ve bacaklarındaki kalın kaslar titriyordu. Pepe'ye aldırış etmeden öne doğru bir adım atıp, varilden su almaya çalıştı. Celestino derhal Burnah'ı geri itti, yanındaki tahta tezgâhın üzerinden bir bıçak aldı.

"Geri bas zenci!"

"Burnah, hayır!"

Pepe önce Burnah'a, ardından Grabeau'ya bir tokat attı.

"Kesin sesinizi dedim!"

Tüfeğin horozunu kaldırdı ve Burnah'ın yüzüne nişan aldı.

"Şimdi, o kabı bana ver. Yoksa Tanrı'nın önünde yemin ederim ki bir nefes daha alamayacaksın."

Silahın namlusunun ucu, Burnah'ın yüzüne on santimden daha yakındı. İri yarı adamın kafasındaki ve gövdesindeki damarlara kan toplanmış, hızla atıyordu. Yavaşça ve dikkatli bir şekilde kabı avucunun içine koydu, beyaz adama uzatıp gülümsedi. Pepe, tüfeği Burnah'ın koluna doğru savurarak kabı yere düşürdü.

"Sanırım bu zenci üzerinde bir gösteri yapmalısın, Pepe" dedi Montes, tabancasını yeniden beline sokarken. "Diğerlerine de ibret olsun!"

"Haklısın, Pedro." Pepe tüfeğin namlusunu kaldırıp, ucunu Burnah'ın ağzına dayadı.

Grabeau Singbe'ye, beyaz adamların Burnah'ı direğe bağlayıp sırtını açtıklarını anlatmıştı. Genç köle taciri bir kamçı almış, Burnah'ın sırtını ve kalçalarını kamçılamıştı. Daha dördüncü darbede kamçıya Burnah'ın kanı karışmaya başlamıştı. Burnah dudaklarını ısırarak kafasını dik tutmaya çalışmıştı. Bir süre bağırmamayı başarmış, ama altıncı vuruştan sonra dayanamamıştı. Köle taciri ancak on ikinci darbeden sonra durmuştu. Burnah'ın sırtı kanlar içindeydi, bağırmamak için ısırdığı dudakları paramparça olmuştu. Büyük bir acıyla yere yığılmış, titreme nöbetleri geçiriyordu. Denizcilerden biri Burnah'ın bağlı olduğu ipi kesmeye davrandığında, genç köle taciri ona beklemesini işaret etmişti. Aşçıya doğru seslenerek, ondan bir şişeyle bir bez istemişti. Bezi şişedeki kahverengi sıvıyla ıslattıktan sonra, Burnah'ın sırtındaki yaralara sürmüştü. Daha ilk dokunuşunda Burnah kulakları sağır eden çığlıklar atmaya başlamıştı. Şişedeki kahverengi sıvı sirkeydi.

Adam sirkeyi sürerken önce Burnah'a, ardından güvertedeki yerlilere bağırarak bir şeyler söylemişti. İşini bitirdiğinde bezi yere fırlatmış, denizcilere yerlileri aşağı götürmelerini emretmişti. Burnah ise olduğu yerde öylece bırakılmıştı; iplere bağlı gövdesi öne sarkmış, bacakları bükülmüş, sırtı kamçı izleriyle dolu, yaralı bir halde... Zorlukla aldığı her nefeste, gırtlaktan gelen zayıf bir inleme sesi duyuluyordu. Diğer gruplar güverteye çıktıklarında işte bu sahneyle karşılaş-

tılar. En son grup da yemeyi ve yürümeyi tamamladığında, denizciler Burnah'ın iplerini kestiler. Onu da öbürleriyle birlikte aşağıya zincirlediler.

İkinci günün sabahı, Singbe ve grubundaki öbür dört kişiyi egzersiz için güverteye çıkarmışlardı. Grupta, Kono dağ kabilesinin üyesi Konoma da vardı. Kabilesindeki bütün erkekler gibi Konoma da dişlerini törpüleyerek vahşi hayvanların keskin dişlerine benzetmişti. Uzun yıllar boyunca, tahta parçalarının yardımıyla dişlerini öne doğru iterek ağzının daha büyük görünmesini sağlamıştı. Bu görüntü, kabiledeki kadınlar arasında beğenilen ve güzel bir kadınla evlenmek isteyen bir erkeğin sahip olması gereken bir özellikti. Beyaz adamların, tabii ki böyle bir şeyden haberleri yoktu. Öne doğru çıkmış o keskin dişleri gördüklerinde, Konoma'nın kesinlikle bir yamyam olduğunu düşünmüşlerdi. Bu nedenle, gruptaki diğer dört köle boyunlarındaki demir halkalar çıkarılıp, güvertede yürümek için serbest bırakılırken, denizciler Konoma için değişik bir uygulama seçtiler. Boynuna, ana direğe bağlı üç metrelik bir zincir geçirdiler. Yemeğini yemesi, bir köşeden öbür köşeye yürümesi için onu o halde bıraktılar. Konoma açısından bakıldığında, durum daha ürkütücüydü. Görüntüsü yüzünden, Afrika'da yakalandığından beri pek çok kez dayak yemişti. Bu dayakların nedenini anlamadığı için, beyaz adamların onun sırtına ve kalçalarına kamçıyla vurmaktan ayrı bir zevk aldıklarını düşünüyordu. Şimdi de öbür dört kişinin güvertede yürümesine izin verilirken, kendisinin zincire bağlanmış olması yüzünden, tekrar dayak yiyeceğinden emindi. Sırtını direğe yaslayıp, gergin bir halde beyaz adamlardan birinin gelip cezasını vermesini beklemeye başladı. Bu sırada Celestino, güvertedeki kölelerin yemek paylarını dağıtmak için mutfak kapısına çıktı.

"Et yiyiciyi unutma" diye seslendi denizcilerden biri Celesitno'ya.

"Onu sen doyuracaksın, Juan. Ben yemek ve temizlik yaparım, bu vahşiler için hayatımı tehlikeye atamam."

"Sen aşçısın. Haliyle onları doyurması gereken de sensin."

"Haydi Juan" diyerek araya girdi kıç taraftaki kaptan köşkünden aşağısını seyreden Ferrer gülerek. "Tayfalarımdan birinin elini bu yamyama kaptırmasını istemem elbette, ancak Celestino'yu kaybetmeye hiç tahammülüm yok. Aramızda yemek yapmasını bilen tek kişi o."

"Ama Kaptan..."

"Hadi be, git ver işte yemeği! Korksan da yapacaksın bunu."

Juan vücudunu dikleştirip, çıplak göğsünü ileriye çıkardı. "Ben bu hayvanların hiçbirinden korkmuyorum!" dedi gururla.

Mutfak kapısına doğru yürüdü ve silahını yere bıraktı. Ceplerine birer tane patates ve muz koyup, kovadan bir kap su aldı. Ardından güverteye geri döndü. Herkes olduğu yerde donmuş onu izliyordu. Konoma, ortada kendisiyle ilgili bir şeylerin döndüğünü sezmişti. Ayağa kalkıp zincirin el verdiği kadarıyla ileri yürüdü. Konoma'nın ayağa kalktığını gören Juan durakladı, belinden bıçağını çıkardı. Her an saplamaya hazır bir şekilde öne doğru tutarak, ona yavaşça yaklaştı. Zincirin boyunun yetişebileceğini düşündüğü bir uzaklıkta durdu. Elindeki muzu ve patatesi Konoma'nın ayaklarına doğru fırlattı. Ardından, ellerinin titremesi yüzünden içindeki suyun çoğunu döktüğü kabı telaşla yere koydu.

Arkasını dönüp, yukarıya, Ferrer'e baktı. "Görüyor musun kaptan, korkmuyorum işte!"

"Ya, ne demezsin, pantolonuna işediğini buradan bile görebiliyorum!"

Juan başını eğdi ve elleriyle ıslak kasıklarına dokundu. Kaptan ve öbürleri kahkahalarla gülüyorlardı. Juan, suratı kıpkırmızı bir halde, tüfeğini alarak öbür kölelere doğru yürüdü.

"Haydi yürüyün! Yürüyün sizi piçler!"

Güvertenin çevresinde yaklaşık yarım saat boyunca yürüdüler. Kaptanın kabin görevlisi köle Antonio sırtını parmaklıklara yaslayarak oturmuş, Montes'in satın aldığı üçü kız biri erkek çocuğa topaç çeviriyordu. Gemi sahilden yaklaşık yirmi mil açıkta yol alıyor, zaman zaman ufukta sisler arasından, ince gri bir çizgi halinde kıyı görünüyordu.

Singbe, kabı geri vermek için aşçıya doğru yürüdü.

"Hey, Pablo! Şuradaki zenci var ya, diğerlerinin kralı olduğunu düşünüyor herhalde! Yürümesine baksana."

"Daha çok kıçımın kralına benziyor bence."

Celestino güldü. "Hey, kıç kralı, ver o bardağı da sana bir hikâye anlatayım. İzle Pablo. Bu krala küçük bir numara yapacağım."

Celestino kabı Singbe'nin elinden aldı. Singbe gitmek için geri döndüğünde, onu bileğinden yakaladı.

"Şurayı görüyor musun?" dedi ufukta görünen sahili işaret ederek. "Oraya gidiyorsun, anladın mı? Havana'dan oraya doğru gidiyoruz. Puerto Principe'ye."

Celestino, eliyle önce ufku, sonra Singbe'yi, ardından yine ufku gösterdi. Singbe merakla Celestino'ya bakıyordu.

"Oraya gidiyorsun. Puerto Principe'ye. Dört gün." Parmaklarını kaldırarak eliyle gösterdi. "Dört."

Singbe yavaşça, önce kendini sonra kıyıyı gösterdi.

"Evet, doğru, seni lanet olası, aptal kıç kralı! Peki oraya vardığında sana ne olacağını biliyor musun, ha?"

Celestino, büyük bir mutfak bıçağı aldı ve bıçağı kendi boğazına dayayıp keser gibi yaptı. "Vijjjt. İşte böyle!" Bıçağı yanındaki tahta tezgâha sertçe sapladı. "Sonra da... Kıtır, kıtır, kıtır. İşte böyle." Varillerden birini tutup, üstünü Singbe'ye doğru çevirdi. "Hepinizden öğle yemeği yapacaklar. Aynen böyle."

Singbe kurutulmuş et dolu varilin içine göz attıktan sonra hızla kafasını kaldırıp, tekrar Celestino'nun yüzüne baktı. Celestino bir kahkaha attı. Elindeki bıçağı önce Singbe'ye, sonra da varilin içindeki etlere doğru tuttu.

"Kıtır, kıtır, kıtır, sayın kralım."

Singbe, aşçının ne demek istediğini anlamıştı. Sendeledi. Onun bu halini gören Celestino, daha yüksek sesle gülmeye başladı. Varilin içine uzanıp, bir parça et çıkardı ve bir ısırık aldı.

"Mmmm-mmm! Taptaze zenci eti!"

Singbe, "zenci" sözcüğünü, beyaz adamların yerliler için kullandığı bir ad olduğunu anlayacak kadar çok duymuştu. Arkasını döndüğünde, tüfekli denizcinin de güldüğünü gördü. Dizlerinin bağı çözüldü ve güverteye düştü. Aşçı ile denizci kahkahalarla gülüyorlardı.

Grabeau, ambarın loş karanlığına gözlerini dikip, çenesindeki küçük sakalı çekiştirdi.

"Bu doğru olamaz."

"Sana doğru olduğunu söyledim. Söylediklerinin ne olduğunu anladığımı görünce, kahkahalarla gülmeye başladılar."

"Yalan söylüyorsun demiyorum, Singbe. Ama bizi koca denizden geçirip, aç bırakmaları, dövmeleri, kendi pisliğimiz içinde yatırmaları... Ne için? Hepsi bizi yemek için ha? Adamların anlattığının bu olduğundan emin misin?"

"Beyaz adamın şehrine getirildiğimizde, bizi neden daha iyi doyurmaya başladılar sanıyorsun" diye haykırdı Bia. "Hepimiz eski gücümüze kavuştuk, yolculuk boyunca kaybettiğimiz kiloları geri aldık."

"Yani hepsi bizi yemek içindi, öyle mi?" dedi Grabeau. "Olamaz. Bu gemiyi kullanan adamın yanında siyah bir köle var. Beyaz adamın dilinde konuşuyor; ama sonuçta o da bir siyah. Onu neden yememişler peki? Ya şehirde gördüğümüz beyaz adamlara ait siyah köleler neydi? Aynı beyaz adamlar gibi giyiniyor, onların eşyalarını taşıyor, hayvanlarına bakıyorlardı. Onlar birer köleydi, kesilmek için semirtilen hayvanlara hiç benzemiyorlardı."

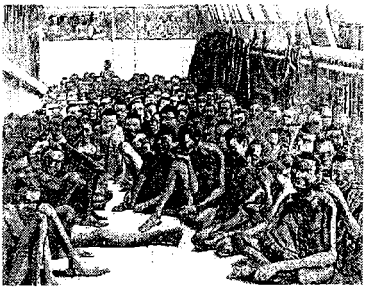
"Kim bilir, belki de siyahların arasında olduğu gibi, beyazların arasında da değişik kabileler vardır" dedi Burnah. "Örneğin, güneydeki Milawasi yerlilerinin yamyam olduğu söyleniyor. Belki biz de şu anda, Milawasililer gibi yamyam olan bir beyaz adam kabilesine götürülüyoruzdur."

"Neyse ne, sonuçta kesilip yenmektense, bu adamlara karşı savaşıp, silahla öldürülme riskini göze alırım."

"Haklısın Kimbo. Yakalandığımdan beri, sürekli hep birlikte bu adamlara karşı savaşmamız gerektiğini söyleyip duruyorum. Peki şimdi, önceden savaşmaya gönüllü olmayanlar... Artık benimle aynı fikirde misiniz?"

"Belki de Singbe bu hikâyeyi sırf bizi savaşmaya ikna etmek için uydurmuştur. Ben böyle düşünüyorum."

"Alçak sesle konuş, çocuklar duyacak. Kim o konuşan?"

"Benim, Kinna! Senin gibi bir Mendeliyim, Grabeau."

"Kinna, eğer Singbe öyle oldu diyorsa, öyle olmuştur."

"Yalan söylemiyorum, Kinna. Onuruma laf edecek olursan..."

"N'aparsın Singbe? Haydi, boyunlarımızdan zincirlenmiş bu halimizle koridorda dövüşelim. Benim tek söylediğim, şehirdeki kafese getirildiğimizden beri, bizi sürekli beyaz adamlara karşı ayaklandırmak için uğraştığın. Ben de özgür kalmak isterim, ama boşu boşuna ölmek de istemiyorum."

"Akşam yemeği mi olmak istiyorsun?"

"Doğru, şehre getirildiğimizden beri, Singbe bizi ayaklanmaya ikna etmek için uğraşıyor" dedi Kimbo. "Lomboko'dan buraya getirildiğimiz yolculuk sırasında da hep beyaz adamlara karşı geldi. Hatta sarı saçlı adama bile kafa tuttu ve dayak yedi. Bütün bunlar olurken, düşüncemizi değiştirmek için bir kez olsun yalan söylemedi. Şimdi niye söylesin ki?"

"Çünkü, belki de son kez bir gemide yolculuk ediyoruz" dedi Kinna. "Afrika'ya dönmenin tek yolu gemiyle gitmektir. Dolayısıyla bu yamyam öyküsünü uydurmak zorunda kalmış olabilir."

"Ben, o Mendeliye inanıyorum. Ben de baş kaldırmamız gerektiğini düşünüyorum."

"Kim o?"

"Yaboi. Timmani kabilesinden bir avcıyım. Kuzey Mandingoları'yla yapılan bir savaş sırasında yakalandım. Sonra

da Qwualimah adında bir Mendeli çiftçiye satıldım. Mendeli de beni beyaz bir adama sattı. Beyaz adam da beni köle adasına götürdü. Orada tekrar satıldım ve işte şimdi buradayım. Mendelileri hiç sevmem. Bu gemiye bindirilmeden önce Singbe'yle hiç konuşmadım. Onu aşçıyla konuşurken gördüm. Aşçı kendi boğazına bir bıçak dayadı, sonra et dolu varili gösterdi. Ondan sonra da Singbe'nin korkuyla dizlerinin üstüne düştüğünü gördüm. Ben onun doğruyu söylediğine inanıyorum."

Uzun bir sessizlik oldu. Deniz şiddetle çalkalanıyor, sert dalgalar geminin gövdesine çarpıyordu. Gecenin sessizliğinde, rüzgârla dalgalanan yelkenlerin çıkardığı seslerden başka bir şey duyulmuyordu.

"Peki ne yapacağız?"

"Bizi beşerli ya da altışarlı gruplar halinde yukarı çıkarıyorlar. Beyaz adamların hepsinin silahları var. Aramızdan biri saldırmayı denese anında öldürülür."

"Belki o kadar taze olmaz, ama ölülerin eti de yenebilir."

"Bir planın var mı, Singbe? Hepimizin ölmesini engelleyecek bir plan yaptın mı?"

Singbe, ambarın zifiri karanlığına doğru baktı. Bugüne kadar plan olarak düşünebildiği tek şey, beyaz adamlara karşı olan sayısal üstünlüklerini kullanmaktı. Böyle bir saldırıda birkaç yerli ölebilirdi, ama sonuçta bu riski almaları gerektiğine inanıyordu. Öbürlerinin de bu konuda onunla aynı düşüncede olacaklarını düşünüyordu. Ama beş altı kişilik gruplar halinde ve güvertede üç dört silahlı adamın gözetimi altındayken böyle bir şeye kalkışmak... Bu intihar olurdu.

"Onlara baskın yapmamız gerek" diyebildi sonunda. "Bunu nasıl yapacağımızı henüz tam olarak bilmiyorum. Ama önünde sonunda bir fırsat yakalamak zorundayız."

Ertesi sabah, denizciler ve genç köle taciri ambara geldiğinde, Singbe onları dikkatle izledi. Denizcilerden biri, boyunlardan geçen zincirin duvara bağlı olduğu kilidi açtı ve zinciri çekerek sıranın başındaki ilk beş altı adamın serbest kalmasını sağladı. Ardından zinciri tekrar duvara kilitledi. Serbest kalan yerlilerin ayak bileklerindeki kelepçeleri çözdü. Serbest kalan yerliler, merdivenden yukarı çıkarılarak, elinde küçük bir tabanca tutan öbür köle tüccarının yanına götürüldüler. Sırayla bütün gruplar güverteye çıkarılıp doyuruldu, egzersiz yapmaları sağlandı. Sonra aynı şekilde ambara geri götürülüp kilitlendi. Bu rutin döngü içinde yakalanabilecek bir fırsat yoktu. Ambarda beyaz adamlardan birinin üstüne atılıp silahını almayı başarsalar da daha aralarından biri anahtarı ele geçirip kilitleri açamadan, öbür adamlar tarafından vurulurlardı. Muhtemelen yukarıda bekleyenler de hemen ateş açmaya başlardı. Singbe, güverteye kendisi gibi birkaç yerliyle çıkarılıyor olsa da, ayaklara bağlı zincirlerle, kendilerine belli bir mesafede duran beyaz adamlara sürpriz bir saldırı yapmak zor olurdu. Büyük olasılıkla kan gövdeyi götürürdü. Böyle bir saldırıda bile başarısız olma olasılığı çok yüksekti.

Singbe, güvertede yürürken bir yandan ufku izliyor, bir yandan da patatesini yiyordu. Gökyüzü kararmış ve uzaktaki ince sahil çizgisi gözden kayboldu. Yerlilerden bazıları parmaklıklardan atlayıp, kıyıya kadar yüzebileceklerinden söz etmişti. Ama bacaklarındaki demir zincirlerle, bu kadar uzun bir mesafeyi kim yüzebilirdi ki? Sahile çıkmayı başarabilseler bile, yamyam beyazların yaşadığı bu bölgede nasıl güvende olacaklardı?

Bu sırada, topuğunda keskin bir acı hissetti. Döndü ve

ayağını kaldırdı. Ayağına batan, güvertenin tahtaları arasına sıkışmış ve dik duran siyah bir kıymık parçasıydı. Ayak baş parmağıyla, batan parçaya hafifçe dokundu. Sıcaktı. Güneş ışığı onu ısıtmıştı. Bu bir kıymık parçası değil, metal bir çiviydi.

"Yürü zenci!"

Singbe, sırtına hafifçe bastıran tüfeğin namlu ucunu hissetti. Yürümeye başladı. Az önce arkasından bağıran denizciyi duymuştu, fakat onun da çiviyi görüp görmediğini bilmiyordu. Dönüp ardında kalan çiviye bakmamak için zor tutuyordu kendini. Patatesinden küçük bir ısırık daha alıp yavaşça çiğnemeye başladı. Güvertenin ön bölümüne kadar gidip geri döndüler. Singbe, kafasını ilgisizce yukarı kaldırdı. Bu arada da göz ucuyla, az önce çivinin battığı noktaya bakıyordu. Çivi hâlâ orada duruyor olsa da, çok uzakta olduğu için göremiyordu. Yürümeyi sürdürüp, grubun güvertenin o bölümüne gelmesini beklemek zorundaydı. Normalden daha hızlı ya da daha yavaş yürümediğinden emin olmak için ayaklarına baktı.

Mutfak kapısının yanındaki köşeyi de döndükten sonra, artık çiviyi görebiliyordu. Kalın, siyah çivi ile arasında beş altı metrelik bir mesafe vardı. Dikkat çekmeden onu yerden alması gerekiyordu. O sırada, direğe zincirlenmiş halde yerde oturan ve sükûnetle suyunu içen Konoma'yı fark etti.

Konoma'nın bakışlarını yakalamayı başardı. Elini boynuna doğru kaldırıp, işaret parmağıyla yeri gösterdi. Konoma, Singbe'nin aynı hareketi yeniden yaparken, bir yandan da sanki bağırır gibi ağzını açtığını gördü. Ellerini iki yana açıp anlamadığını ifade edercesine omuzlarını silkti. Singbe yine işaret etti. Konoma bu kez anladı ve ayağa kalktı. Yüzünü

direğe döndü ve gergin bir nefes aldı. Sonra aniden zinciri tutup çekmeye ve çılgınca bağırmaya başladı.

"Yamyama bak!"

"Aman Tanrım!"

Denizciler silahlarını Konoma'ya doğrulttu. Montes yavaşça o tarafa doğru yürüdü.

"Sakin olun, sakin olun."

Konoma kulakları sağır edercesine bir çığlık daha attı. Boynuna bağlı zinciri tutmuş çılgınca kendini geriye atıyor, deliler gibi bağırıyordu. Celestino, elinde tuttuğu bir bıçakla mutfak kapısının önüne çıktı.

"Neler oluyor? Ona ne yaptınız?"

Kaptan da dümenin arkasından çıkıp gelmiş ve tabancasını çıkarmıştı.

"Ruiz! Tut şu zenciyi!"

Bunlar olurken Singbe yere eğilip çiviyi aldı. Koltuğunun altına yerleştirip, tekrar doğruldu. Onu hiç kimse fark etmemişti.

"Sağol, Konoma" diye fısıldadı. Ardından avuç içleri yeri gösterir halde bir kes işareti yaptı. Konoma Singbe'nin yaptığı hareketi gördü. Nasıl başladıysa, aynı şekilde aniden durdu. Yeniden güverteye oturup, su kabını aldı. Sanki hiçbir şey olmamıştı. Beyaz adamlar, korku ve dehşet içinde donup kalmışlardı.

"Bu olan her neyse, bir daha böylè bir şey görmek istemiyorum!" diye bağırdı Pepe.

"Her neyse, hava kararmak üzere" dedi Montes. "Haydi Juan, onları al ve gece çökmeden aşağı kilitle."

"Si Senyor Montes, Si."

Denizciler güvertedeki yerlileri aşağı götürüp kilitlediler

ve ambarı terk ettiler. Konoma karanlığın içinden Singbe'ye seslendi.

"Yapmamı istediğin bu muydu Singbe?"

"Evet, harikaydın!"

"Peki bunu yapmamı neden istedin?"

Singbe sol koltuk altına uzanıp çiviyi çıkardı. Çiviyi, zincirin geçtiği boyun halkasının önündeki deliğe soktu ve ağır ağır halkayı genişletmeye başladı.

"Çünkü dostum... Artık bir planımız var!"

Yarım saat içinde Singbe deliğin altındaki açıklığı yeterince genişletmiş, zinciri çıkarmayı başarmıştı. Ardından doğruldu ve yine çivinin yardımıyla bu kez de ayak bileklerindeki kelepçeleri birbirine kenetleyen demir kilidi açtı. Serbest kaldıktan sonra karanlıkta Grabeau'yu buldu. Kendi kilitlerini nasıl açtığını gösterip, çiviyi ona verdi. Dışarıda yağmur çiselemeye başlamıştı. Ambarın tavanından güverteye düşen damla sesleri duyuluyordu.

"Herkesin kilidini aç!"

"Sen nereye gidiyorsun?"

"Yüklerin bulunduğu yere, geminin öbür tarafına gidiyorum" diye fısıldadı Singbe. "Belki orada bizim için birkaç silah bulabilirim. Sen hiç kimsenin ses çıkartmamasını sağla."

Singbe yere eğildi, emekleyerek koridor boyunca yavaşça ilerlemeye başladı. Ambarın içi zifiri karanlıktı. Sendelemek ya da geminin aninden sallanmasıyla savrulup, beyaz adamları alarma geçirecek herhangi bir gürültü çıkarmak istemiyordu. Ambarın sonuna, kargonun bulunduğu yere kadar bu şekilde ilerledi. Halatla diğer kargolara sıkıca bağlanmış bir varili fark edince elini dikkatle üstünde gezdirdi, kapağını buldu ve dikkatle kenara itti. Elini yavaşça içeri soktu.

Parmakları kumaşa benzer, pek de yumuşak olmayan bir nesneye değmişti. Tuz ve baharat kokusunun burnunu doldurmasıyla birlikte, elini hızla geri çekti. Bu, aşçının ona gösterdiği kurutulmuş ettendi. Midesinin bulandığını hissetti. Kapağı yerine yerleştirdi. Halatı izleyerek bir sonraki kargonun yanına geldi. Bu seferki, büyük ahşap bir sandıktı. Kapağı gevşetip açtı ve elini içerisine soktu. İnce, kumaş bir örtüye dokundu. Örtünün altındaki madenî nesnelerin soğukluğunu hissedebiliyordu. Örtüyü kaldırdı ve eliyle kavrayabileceği bir şeyler aradı. Eli keskin bir şeye denk geldi, parmağında bir anlık bir acı duydu. Elini sandıktan geri çıkartarak parmağını ağzına soktu. Kendi kanının tadını almıştı. Ardından bir kez daha, ancak bu defa daha büyük bir dikkatle kapağın içine uzandı. Sandığın içi ağzına kadar altmış santim uzunluğunda, geniş ve büyük demir palalarla doluydu.

Palalardan ikisini alıp, yine kıç tarafına yürüdü. Grabeau, Burnah ve başka dört yerli daha serbest kalmıştı. Singbe palalardan birini Grabeau'ya uzattı.

"İlerde bir sandık dolusu kılıç var."

"Tanrılar bizim yanımızda! Haydi, hemen öbürlerini de halledelim!"

"Boyun zincirlerinin bağlı olduğu halkayı açmak için kılıçları kullanın. Ben Kimbo ve Burnah'la gidip biraz daha kılıç getireceğim. Sakın kimse sesini çıkarmasın."

Grabeau ileri doğru yavaşça yürüdü. Elleriyle yoklayarak duvarda, boyunlardan geçen zincirin kilitlendiği halkayı buldu. Elindeki palanın ucunu kilitle ahşap duvar arasına sıkıştırarak, demiri zorlamaya başladı. Singbe geri döndüğünde, herkesin serbest kalmış olduğunu gördü.

"Hepiniz beni dinleyin!"

Singbe koridorun ortasına çömeldi.

"Elimize baskın yapmak için bir fırsat geçti. Tanrılar da bize sundukları bu silahlarla, bu gece yanımızda olduklarını gösterdiler. Sandıkların ve varillerin olduğu yerde bir sandık dolusu kılıç buldum. Hepimize yetecek kadar var. Bir plan istiyordunuz. İşte size plan! Beyaz adamları uykularında yakalayıp öldüreceğiz. Gemiyi ele geçirip, güneşe, Afrika'ya doğru yol alacağız. İtirazı olan var mı?"

Singbe sustu ve bekledi. Duyduğu tek şey, denizin ve yağmurun sesiydi.

"Güzel. İki adam burada çocukların yanında kalacak. Kinna ve Yah-nae. Öbürleri arkamdan merdivene doğru beni izlesin. Sessizce..."

Singbe parmak uçlarıyla ambar kapağını dikkatle araladı. Mutfak kapısından gelen zayıf bir ışık güverteyi aydınlatıyordu. İri yağmur damlaları, rüzgârın etkisiyle yüzüne çarpmaya başladı. Güverteye çıkıp dizlerinin üstüne çöktü. Elini ambara doğru uzattı. Grabeau ona bir pala verdi. Singbe, ıslak güverte zemini üzerinde sürünerek parmaklıklara doğru ilerledi. Kıç kısmındaki yüksek bölüme baktı. Bir denizci, bez bir tentenin altında dümenin yanında duruyordu. Gözlerini, baş kısmında yanan fenerin yanında oturan bir başka denizciye dikmişti. Singbe onları dikkatle izledi. İkisi de ambar kapağından teker teker güverteye çıkan yerlileri fark etmemişti.

Neredeyse sona ermek üzere olan fırtına, yerini yavaş yavaş şiddetli bir sağanağa bırakıyordu. Saat 4.00 sularıydı. Kaptan, adamlarının güneş doğana kadar gemiyi idare edeceğinden emin, bir saat önce kamarasına çekilmişti.

Gemi ansızın bir dalgaya vurdu. Baş kısmı suya batıp, ardından bir buçuk metre yukarı yükseldi. Geminin bu âni hareketiyle, ambardan çıkan on ikinci yerli Fuliwa, dengesini kaybederek öne doğru düştü ve elindeki pala sertçe yere çarptı. Bütün yerliler oldukları yerde donup kalmıştı. Dümendeki denizci ise tepki vermemişti. Ya sesi duymamıştı, ya da fırtınadan kaynaklandığını düşünmüş olmalıydı. Singbe birkaç saniye daha denizciyi izledikten sonra Grabeau'ya işaret verdi. Grabeau ambar kapağını tutarak yeniden kaldırdı. Yerliler güverteye çıkmaya devam ettiler. Tam o anda birden ortalık aydınlandı. Mutfak kapısı açılmıştı. Celestino elinde bir fenerle kafasını uzatıp dışarıya baktı.

"O ses neydi Juan? Sen de duydun mu?"

"Kapa çeneni, kaptanı uyandıracaksın."

"Bir ses duyduğumu sandım. Sanırım yelkeni tutan bağlardan biri koptu."

"İyi, öyleyse git bak!"

Celestino dışarı doğru daha iki adım atmıştı ki gemiye çarpan bir dalga onu, Singbe'nin birkaç metre önündeki bölmeye doğru savurdu.

"Denizci olan sensin!" dedi Celestino öfkeyle. "Benim işim yemek yapmak. Ben bu havada o direğin tepesine çıkamam!"

"Haydi, haydi, çok konuşma, yaparsın."

Gemi yeniden suya battı ve Celestino'yu öne doğru fırlattı. Celestino bir eliyle uzanıp parmaklığı kavradı. Elinden fırlayan fener tam Singbe'nin önüne düşmüş, yüzünü aydınlatıyordu.

"Aman tanrım! Zenciler serbest kalmış!"

Singbe bir savaş çığlığı attı ve aşçının üzerine atıldı.

Öbür yerliler de ayağa kalkıp güverte boyunca koşmaya başladılar. Celestino kendini kurtarıp mutfağa doğru atıldı, tezgâhtan bir bıçak aldı. Singbe hızla ona doğru sıçradı, birlikte yere yuvarlandılar. Celestino kurtulmak için olanca gücüyle çırpınıyordu. Diziyle Singbe'nin karnına şiddetli bir darbe indirdi. Singbe darbenin etkisiyle geriye doğru yuvarlandı. Aşçının elinde bıçak olduğu halde üzerine yürüdüğünü görünce, can havliyle palayı ona doğru savurdu. Adam acıyla haykırdı ve şaşkın şaşkın eline bakarak geri çekildi. Bileğinden kalın bir kan sütunu fışkırıyordu. Kopan eli hâlâ bıçağı tutmaya devam ediyordu. Acıyla haykırarak mutfağa doğru sendeledi, gözlerinin kararmasına aldırmadan kendisine başka bir silah aramaya başladı. Singbe hemen yerinden doğrulup palayı bu kez onun karnından yukarı, göğsüne doğru sapladı. Sonra keskin silahı geri çekti, var gücüyle bir kez daha savurdu. Celestino'nun kesik başı yerde yuvarlanırken, ağzı bir şeyler söylemek istercesine açılıp kapanıyordu.

Dümende duran denizci, büyük bir dehşet içinde, elindeki silahla merdivenden yukarı çıkmakta olan yerlilere ateş etmeye hazırlanıyordu. En önde koşan Grabeau, tam silahını ateşleyecekken onun dizlerine doğru atıldı. Kulakları sağır eden bir patlamanın ardından, Grabeau başının üzerinden sıcak bir şeyin geçtiğini hissetti. Mermi arkasından gelen yerlinin tam yüzüne isabet etmişti. Grabeau, ayağa kalkmaya çalışırken göğsüne inen dipçik darbesiyle yine yere kapaklandı. Düşer düşmez hemen toparlandı ve palasını rasgele savurdu. Denizci bir çığlık atarak yere yığıldı. Tüfeği, parmaklığın arasından denize düşmüştü. Bacakları diz altından kopmuş olduğu için, dümene tutunarak ayağa kalkma-

ya çalışıyordu. Grabeau, palasını bu kez onun böbreğine sapladı. Arkadan yetişen iki yerli de onu paramparça ettiler.

Ferrer, bir elinde bir tabanca, öteki elinde bir hançer olduğu halde kendini kamarasından dışarıya attı. Çılgınca üzerine koşan yerlileri görünce hiç düşünmeden silahını ateşledi. Biri daha yere düşmeden can verdi. Vurulan yerliyi gördüklerinde öbürleri durakladılar, birkaç adım geriledi. Ferrer umutsuzca silahını doldurmaya çalışıyordu.

"Onlara biraz ekmek at!" diyerek, kamarada arkasına sinmiş duran Antonio'ya bağırdı. "Haydi, çabuk!"

Antonio bir somun ekmeği aldı, beceriksizce parçalara ayırıp Afrikalılara doğru attı, sonra derhal kamaraya geri döndü. Ferrer ileri adım atan biri olduğu takdirde anında vurmak için doldurduğu tabancasını havaya kaldırmıştı. Yerdeki ekmek parçalarından birini ayağıyla Burnah'a doğru itekledi.

"Ye! Ekmeğini al ve ambara geri dön. Hepinize söylüyorum, lanet olasıcalar!"

Burnah gözlerini Ferrer'den hiç ayırmadan, yere çömelip ekmeği aldı ve doğruldu.

"İstediğimiz ekmek değil, beyaz adam! Özgürlük istiyoruz! Ve ona sahip olacağız!"

Ekmekten bir ısırık aldı ve kaptana doğru eğilerek tek dizi üstüne çöktü. Sanki teslim olmuş gibi, palasını avuçlarına koyup ona uzattı.

"Antonio, al şunu! Antonio!" Ancak Antonio korkuyla geri geri kamaraya girerken, kaptan kamarasının ambara açılan kapağından aşağı yuvarlanmıştı.

"Lanet olsun!"

Ferrer yavaşça ileriye doğru bir adım attı ve tabancasıyla küçük bir hareket yaptı.

"Tamam, zenci! Şimdi o palayı yere bırak! Yere diyorum! Hepiniz elinizdekileri yere bırakın!"

Burnah ileriye doğru uzandı. Ferrer de ona doğru küçük bir adım daha attı. Burnah elindeki palayı hafifçe yukarı doğru kaldırdı. Ferrer'in hançeri tutan eli palayı engellemek için refleksle havaya kalktı. Tam bu sırada Burnah ileriye atılarak, Ferrer'in öbür elindeki tabancayı yere düşürdü. Diğerleri de hızla kaptanın üstüne atılıp, palalarını onun gövdesine saplamaya başladılar.

"Durun kardeşlerim! Durun!"

Burnah, yüzünden ve göğsünden kanlar boşanan Ferrer'e baktı. Yerdeki tabancayı alıp, kaptanın yüzüne dayadı. Ferrer'in gözlerinden kanlı yaşlar boşanıyordu.

Ardından bir patlama sesi gecenin karanlığını yırttı. Burnah tetiği birkaç kez daha çekmeyi denedi, fakat tabanca boşalmıştı. Ferrer'in cesedini güverteye çıkarıp denize attılar. Güverte vahşi savaş çığlıklarıyla inliyordu.

Montes ve Pablo, parmaklıkla geminin kenarında asılı duran filikalardan birinin arasına sinmişlerdi. Montes tabancasıyla iki Afrikalıyı vurmuş, ama boğuşma esnasında silahını parmaklıktan denize düşürmüştü. Montes bir palayla yerlilerden korunmaya çalışıyor, Pablo da elinde tuttuğu bir küreği onlara doğru sallıyordu. Yaklaşık on kadar yerli etraflarını çevirmişti. Singbe sandalın üstüne çıktı ve Montes'e saldırdı. Montes onun hamlesinden kurtuldu ve sandalı tutan bağlardan birini kesti. Halatın kesilmesiyle birlikte sandal yana doğru eğildi. Singbe öbür yerlilerin üzerine yuvarlandı. Montes yerine geçmek için döndü, ancak Singbe ayağa kalkmıştı bile. Montes'in kulağının arkasına palanın sapıyla sert bir darbe indirdi. Adam yere yuvarlandı, ardından sandal gövdesinin üstüne düştü.

Dikkatinin tümünü önündeki Afrikalılara vermiş olan Pablo, bu olanları görmüyordu. Burnah'ın önderliğindeki grup da koşarak ona doğru yaklaşmaktaydı. Bir yerli elindeki palayla Pablo'nun göğsüne doğru hamle yaptı ama ıskaladı. Pablo elinde tuttuğu küreği adamın boğazına sertçe bastırıp parmaklığın üstüne çıktı. Bir an denize düşecek gibi oldu. Kıyıya en az yirmi mil uzaktaydılar, fakat iyi bir yüzücü olan Pablo bu mesafeyi yüzebileceğini biliyordu. Çevik bir hareketle kendisini karanlık sulara bıraktı. Ne var ki gövdesinin yan tarafındaki küçük kesikten denize kanının aktığının farkında değildi. Köpekbalıklarının kanın aktığı yere doluşmaları sadece birkaç dakika aldı.

Pepe baş taraftaydı. Bir elinde bir tabanca, diğer elinde ise kelepçelerin anahtarlarını tutuyordu. Grabeau ani bir hareketle onu saçlarından kavradı, kana bulanmış palasını yukarı kaldırdı.

"Lütfen! Bırakın beni!" diye yalvardı Pepe, "Tanrı şahidimdir, söz veriyorum hepinizi serbest bırakacağım! Ne olur öldürmeyin beni!"

Grabeau son darbeyi indirmek için palasını kaldırdı, fakat durakladı.

"Şuna bakın! Bir çocuk gibi ağlıyor! Şuna bak, Yaboi! Gözleri yaşlarla dolu!"

"O zavallı bir domuz! Gebert gitsin! Daha fazla eziyet çekmesine gerek yok."

"Hatırlarsan Burnah'ı kamçılayan bu adamdı."

Grabeau, Pepe'nin yüzünü sert bir tokat attı. Saçları hâlâ ellerinde, yanına diz çöktü.

"Onu kanlar içinde bırakmıştın" diye haykırdı suratına doğru. "Ve yaralarına sirke sürmüştün! Şimdiyse şu haline bak! Tıpkı bir köpek yavrusu gibi ağlıyorsun!"

Pepe'yi yere fırlattı ve palasını bir kez daha havaya kaldırdı.

"Hayır! Lütfen! Tanrım! Acıyın bana!"

"Bu adam midemi bulandırıyor."

"Haklısın Grabeau. Bu adamı öldürürsen kendi onurunu zedelemiş olacaksın."

Grabeau yere uzandı ve anahtarları aldı. Kilitleri açıp, kelepçeleri çıkardı ve ayak bileklerini ovuşturdu.

"Onu kendi zincirlerine bağlayacağız" dedi yorgun bir sesle. "Ne yapacağımıza sonra karar veririz."

Singbe koşarak Grabeau'ya doğru geldi.

"Bu son kalan mıydı?"

"Bildiğimiz kadarıyla öyle."

"Kaptan, aşçı ve dümenin yanındaki denizci öldü. Diğeri de denize atladı. Yaşlı köle tacirinin ve kaptanın kölesinin nerede olduklarını bilmiyorum. Hâlâ buradaysalar, onları buluruz. Nasıl olsa gemi artık bizim."

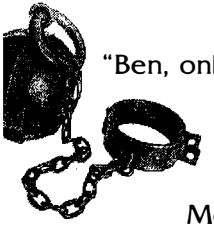
Grabeau gülümsedi ve Singbe'ye sarıldı. Singbe baş taraftaki yüksek bölüme çıktı ve palasını başının üstüne kaldırdı.

"Başardık, kardeşlerim!" diye haykırdı. "Gemi artık bizimdir! Eve, ailelerimize dönüyoruz. Eskisi gibi özgürüz yine!"

Bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun altında duran yerlilerden büyük bir sevinç çığlığı yükseldi. Amistad, küçük dalgaların etkisiyle denizde sürükleniyor, güneyden esen hafif bir rüzgâr onu kıyıdan uzaklara taşıyordu.

Doğu ve Batı

"Ben, onları öldürelim diyorum" dedi Singbe, aşağıdaki Ruiz, Montes ve Antonio'ya bakarak. Üçü de zincirler ve prangalarla geminin baş tarafındaki çapa zincirine bağlanmışlardı.

Montes bir tentenin altında saklanmış vaziyette bulunmuştu. Kafasına gelen bir darbeyle bayılmış, filikanın yanındaki bir ambar kapağından içeri düşmüş ve sabaha kadar orada yatmıştı. Ayıldığında, sürünerek saklanmaya uygun bir yer bulmuştu. Afrikalıların seslerini duyup, güvertenin alt kısmını aramaya başladıklarını anlayınca, korkusuna daha fazla hakim olamamıştı. Tir tir titreyen gövdesi ve hızlı hızlı alıp verdiği soluklar, onu ele vermişti. Montes'i saklandığı yerden alıp yukarı çıkarmışlardı. Gövdesi yaralar ve morluklarla doluydu. Antonio da benzer şekilde aşağıda yakalanmıştı. Kargoların arkasında, bir tüfekle kendini korumaya çalışıyordu. Güneş doğduktan hemen sonra iki yerli, onu saklandığı yerde bulmuşlardı. Adamlar iyice yaklaştığında Antonio tetiği çekmişti, ancak tüfeğin tam olarak nasıl doldurulduğunu bilmediği için namludan parlak bir alev dışında hiçbir şey çıkmamıştı.

Yerlilerin aralarında yaptıkları kısa bir görüşmeden sonra kendilerine lider olarak seçtikleri Singbe, yardımcıları olarak

belirlediği Grabeau ve Burnah'la birlikte yakalananların yanında duruyordu.

"Hayır, Singbe! Bir nedeni olmadan onları öldüremeyiz."

"Nedeni olmadan mı? Onlar bizi öldürecekti, Burnah! Bizi yamyamlara satacaklardı! Bence bu yeterince geçerli bir neden! Bakın ne diyeceğim! Onları zincirlenmiş oldukları çapayla birlikte denize atalım."

"Hayır Singbe, Burnah haklı!" dedi Grabeau. "Onları öldürmemiz için bir neden yok. Onlar yalnızca kendilerini savunuyorlardı. Yamyamlara satılma meselesine gelince; bunun düşüncesi bile, hepinizden çok beni rahatsız ediyor. Onları bu yüzden öldüremeyiz. Bu doğru olmaz."

"Onlar özgürlüğümüzü, hayatlarımızı ellerimizden aldılar."

"Hayır! Hayır, almadılar" dedi Burnah. "Onlar yalnızca uzun bir zincirin son halkaları. Her birimiz farklı şekillerle ve farklı adamlarca köle olarak yakalandık. Hepimiz şu anda bu iki adam yüzünden buradayız, ama onlar sadece birer suç ortağı, o kadar."

"O zaman öbürlerinin yaptığı kötülüklerin bedellerini de onlara ödetebiliriz. Bir de şöyle düşünün. Daha önce bizden başka kaç köle alıp satmışlardır? Kaçını kamçıyla dövmüşlerdir? Bugüne kadar kaç köleyi yamyamların ya da onları ölene kadar çalıştıracak bir köle sahibinin ellerine bırakıp, ölüme terk etmişlerdir? Kısacası, onların hayatlarını alarak durumu eşitleyebiliriz."

"Evet, bu adamlar bize kötülük ettiler, ama artık bunu yapamazlar. Onlar artık bizim tutsağımız." Grabeau sesini alçaltı ve Singbe'ye biraz daha yaklaştı. "Sen özgürlüğün için savaştın, Singbe! Bir katil değilsin. Ondan çok daha değerlisin. Şimdi öfkeni bir kenara bırak. Eve dönüyoruz, dostum!"

"Grabeau, Burnah dinleyin. Söylediklerinize saygı duyuyorum. Köle çocuğu serbest bırakmamız gerektiği düşüncesine de katılıyorum. Ama bu iki adamın yaşamayı hak ettiklerine inanmıyorum. Ayrıca onları şimdi öldürmezsek, bu durum sonra aleyhimize dönecektir. İlk fırsatta bizi öldürmek isteyeceklerdir. Buna eminim."

"Peki bunu nasıl yapacaklar?" diye güldü Burnah. "Silahları yok ve biz yaklaşık elli kişiyiz. Bence duyduğun öfke, karar vermeni engelliyor."

"Hayır, tam aksine! Öfkem zihnimi daha da berraklaştırıyor."

"Onları bu şekilde öldürürsek beyaz adamlardan ne farkımız kalır? Onlar gibi, onurdan ve şereften mahrum korkaklara dönmüş oluruz. Onlar öyle yapıyor olabilirler. Bu onların özelliği olabilir, ama bizim olmamalı, dostum!"

Singbe, Grabeau'ya ve Burnah'a baktı. Başından aşağı yayılan öfke dalgaları tüm vücudunu kaplamaya başlamıştı. Haklı olduğunu ve bu adamların hayatta kalmalarına izin verdikleri takdirde, bu iyiliklerinin daha sonra kendilerine kötülük olarak geri döneceğini yüreğiyle biliyordu. Aylardır süren korku, aşağılanma, kötü muamele ve şiddetle yoğrulan o öfkeyi vücudunun her zerresinde hissediyordu. Ama sonuçta bu sadece bir histi. Grabeau ve Burnah'ın düşüncelerini ifade edecek sözleri vardı, ama onun yoktu.

"Peki..." dedi içini çekerek. "Dediğiniz gibi olsun! Onları öldürmeyelim. Peki ne yapacağız bunlarla?"

Burnah, Pepe'ye doğru yaklaştı ve ağzını tutup açtı.

"Dişleri iyi durumda, ama sanırım vücudu ham ve güçsüz."

Köle pazarında kölelere yaptıkları gibi, Ruiz'in bacaklarını ve kollarını avuçladı.

"Tıpkı bir bebek gibi yumuşak. Ama belki yamyam beyazlar onun için bir şeyler ödeyebilir. Siz ne dersiniz kardeşlerim?"

Yerlilerden büyük bir kahkaha yükseldi.

"Bilmiyorum" dedi Grabeau. "Belki sonra işimize yarayabilirler. Şimdi asıl önemli olan bu gemiyi nasıl kullanacağımızı öğrenmek. Afrika'ya nasıl döneceğimizi biliyoruz. Güneşe doğru gideceğiz, evet, ancak halatları ve yelkenleri nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz. Gemiyi rüzgâra göre nasıl çevireceğimizi de bilmiyoruz. Hatta onu yerinden kıpırdatmayı bile başaracağımızdan emin değilim."

"Arkadaki dümeni kullanacağız. Bunu yeterince gördüm sanıyorum" dedi Singbe. "Yine de hakkın var. Yelkenleri nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz. İçimizde bilen birileri var mıdır acaba?"

Bir yerde toplanmaları için yerlileri çağırdılar. Yerlilerden bazıları güvertenin üzerindeki kanları temizlemekle meşguldü. Ambardaki berbat kokuyu temizlemeye çalışan diğer yerliler de işlerini bırakıp güverteye çıktılar. Singbe, her birine ayrı ayrı gemi kullanmayla ilgili ne bildiklerini sordu, ama istediği türden bir cevap alamadı. Zaten aralarından pek çoğu köle olarak tutsak alınmadan önce değil gemiye, sandala dahi binmemişti. Binenlerin deneyimleri de kano kullanmakla sınırlıydı. Gökyüzü yine berraklaşmıştı. Batı tarafından rüzgâr esiyordu. Yelkenler hâlâ bir gece önceki sert havaya göre düzenlenmiş, flok yelkeni dışında tümü toplanmıştı. Gemi belli bir hedefi olmaksızın sürükleniyordu.

Singbe ve Burnah yerlilerle konuşurken, Grabeau bir an için tutsaklara baktı. Onlar da kendileriyle ilgili bir şeyden bahsedildiği düşüncesiyle Burnah ile Singbe'ye bakıyorlardı.

Adamların daha yaşlı olanı, Grabeau'nun dikkatini çekmişti. Genç tacir ve köle çocuk dikkatle yerlilerin her hareketini izlerken, yaşlı adam arada sırada çevresine bakınıyordu. Gözleri dümene, yelkenlere, oradan da gökyüzüne kayıyordu. Sonra başını kıyının göründüğü tarafa çevirdi, bir kez daha yelkenlere ve dümene baktı. Tam o sırada, Grabeau'nun kendisini izlemekte olduğunu fark etti.

Yaşlı adam hemen toparlanıp gözlerini yere dikti, ayaklarını seyre koyuldu. Grabeau, oturduğu yerden kalkıp Singbe'ye yanaştı.

"Sanırım beyaz adamlardan birinin ne işe yarayacağını buldum."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yaşlı olan. Diğerleri seni izlerken o gemiye, gökyüzüne ve denize bakıyordu. Sanki neyin doğru neyin yanlış olduğunu biliyormuş, bu konu hakkında bilgiliymiş gibi etrafı inceliyordu. Sanırım bu gemiyi kullanmayı biliyor. Bir denizci olabilir. Ya da en azından bu işlerin nasıl yapıldığına dair bilgisi vardır."

Montes, başını yukarı kaldırdığında, Singbe, Burnah ve Grabeau'nun başında dikilmiş, kendisine baktıklarını gördü.

"Ne diyorlar, Pedro?"

"Nereden bileyim! Bu yerli saçmalamalarını anlamıyorum. Çocuk! Ne söylediklerini anlayabiliyor musun?"

"Hayır Senyor" dedi Antonio. "Ben de sizler gibi sadece İspanyolca konuşabiliyorum."

"Bizi öldürecekler!" dedi Pepe ve ağlamaya başladı.

"Önce ben de öyle düşünmüştüm, ama şimdi pek emin değilim." Montes, gözlerini Singbe'den ayırmadan konuşuyordu.

"Mutlaka öldürecekler! Bizi parça parça doğrayıp o yamyama verecekler! Bundan eminim!"

"Kapa çeneni Pepe! Kapa ve adamı izle. Belki ne söylediğini hareketlerinden çıkarabiliriz."

Singbe flok yelkenini ve seren cundalarını işaret ediyordu. Direklerden birine doğru yürüdü ve halatlardan birini bağlı olduğu kelepçeden çözdü. Palangaya vurarak palasıyla geminin dümenini gösterdi. Ardından geri döndü ve yükselen güneşi işaret etti.

"Sanırım bu geminin nasıl kullanıldığını, onlara göstermemi istiyorlar."

"Ne? Nereye gidecekler ki?"

"Büyük olasılıkla bir İngiliz kolonisine ya da köleliğin olmadığı herhangi bir yere."

"Bunu nasıl yapacaklarını onlara göstermeyeceksin herhalde."

"Hayır, niyetim bu değil."

Pepe gövdesini doğrulttu. "Aslında şu anda beni düşündüren daha önemli bir şey var! İngilizler bu zencilerin nereden geldiklerini anlarlarsa, gemideki her şeye el koyarlar. Kaybımız muazzam olur. Gemi, kargo ve köleler... İflastan kurtulmam bir mucize olur!"

"Eğer dikkatli olmazsak, buradan da kurtulamayabiliriz. Sen önce bunu düşün."

Singbe Montes'e yaklaştı ve halatlarla yelkenleri gösterdi. Montes kafasını sağa sola sallayarak omzunu silkti. Singbe, Montes'in yüzüne doğru uzanıp, yüksek sesle konuşmaya başladı. Montes yine omuzlarını silkti.

"Seni anladığını sanmıyorum" dedi Burnah.

"Belki de anlıyor, ama istediğimiz şey hakkında bir fikri yok" diye iç çekti Grabeau. "Belki de yanıldım."

"Hayır. Sezgilerinin doğru olduğunu düşünüyorum Grabeau" dedi Singbe. "Sanırım bizi yeterince iyi anlıyor. Yalnız, biraz motivasyona ihtiyacı var."

Singbe, Montes'i çapa zincirinden çözdü ve ayağa kaldırdı. Montes'in el ve ayakları hâlâ kelepçeliydi.

"Sakın bir şey söyleme Pedro. Böyle sürüklendiğimiz sürece, birilerinin bizi görüp kurtarma olasılığı daha da artıyor."

Montes bir şey söylemedi. Kafası zonkluyor, gövdesindeki ve kollarındaki yaralar sızlıyordu. Singbe, onu boynundaki halkadan tutarak, ana direğe doğru sürükledi. Halatları tutarak, yelkenleri yeniden işaret etti. Ardından kollarını iki yana açarak ellerini aşağı indirdi ve bir kez daha yelkeni gösterdi.

"Bana bu yelkenleri nasıl aşağı indireceğimizi ve rüzgârla nasıl dolduracağımızı göster."

Montes, Singbe'ye anlamamış gibi baktı.

Singbe palasını çıkardı ve sertçe Montes'in boğazına dayadı. Boşta kalan eliyle yelkenleri gösterdi ve neredeyse kesecekmiş gibi palayı iyice bastırdı.

"Hemen şimdi göster, yoksa seni öldüreceğim."

Montes daha bir şey diyemeden Pepe'nin çığlığı duyuldu.

"Pedro! Pedro!"

Singbe, Montes'i saçlarından tutup, kafasını Pepe'yi görebileceği şekilde çevirdi. Grabeau, palasını çıkarmış, Pepe'nin boynuna dayamıştı.

Yere kan damlaları düşmeye başlamıştı bile.

"Tanrı aşkına Pedro! Ne istiyorlarsa yap! Çabuk ol!"

Montes, gözlerini indirip boynuna dayalı palaya bir göz attı, sonra Singbe'ye baktı. Kollarını teslim olur gibi iki yana

kaldırdı. Singbe palayı Montes'in hareket edebileceği bir mesafeye geri çekti. Ancak yapacağı herhangi bir yanlış harekette başını gövdesinden ayırabilecek kadar yakın duruyordu ona. Montes, direkteki kelepçeye bağlı düğümü çözdü. Tepe yelkeni açılmaya başladı. Rüzgâr yelkeni doldurup halatları ileri doğru gerince, Montes elinde olmadan sendeledi. Singbe'nin elindeki pala az kalsın boynunu kesecekti. Singbe silahını bıraktı, halatı tutarak Montes'e yardım etti. Öbür yerliler de yardım için koştular. Montes halatı bağlayarak sabitledi. Gemi hafif bir hareketle yol almaya başladı. Kalan yelkenler de indirilip bağlandı. Yerliler parmaklıklara ve güvertenin yüksek kısımlarına doluştular. Geminin yanından ak köpükleri seyrederek neşeyle bağırmaya başladılar.

Singbe, Montes'i dümene sürükledi ve palayla güneşi işaret etti. Montes, gemi düzelip başını doğuya yöneltene kadar dümeni çevirdi. Tam doğuya geldiklerinde çevirmeyi bıraktı.

"Dümeni çeviriyorsun ha?" dedi Singbe. "Bir de ben deneyeyim."

Singbe elindeki palayla Montes'i uzaklaştırdı, dümenin başına geçti. Düşündüğünden daha fazla güç gerektiren bir işti bu. Dümenden aşağıya doğru uzanan bağlantısının hareket edip, geminin arka dümenini okyanusta çevirdiğini hissedebiliyordu. Dümeni saat yönüne doğru birkaç kez çevirdi. Geminin baş kısmı yavaşça sağa doğru dönerken, gövde kısmı da hafifçe sola hareket etmeye başlamıştı. Singbe bu kez dümeni aksi tarafa çevirince, geminin o yöne doğru sarsıldığını hissetti. On beş dakika boyunca bu şekilde denemeler yaptı. Sonra, baş kısmını yine güneşe çevirdi ve sabitledi. Montes'e doğru dönüp kafasını salladı.

"Onu yine öbürlerinin yanına, çapa zincirine bağlayın."

Burnah ve başka bir yerli Montes'i götürüp, çapaya zincirlediler.

"İşte şimdi mahvolduk, Pedro!" dedi Pepe.

"Belki. Belki de değil" diye yanıtladı Montes düşünceli bir tavırla. "Hâlâ bir kıyıya denk gelebiliriz. Şu anda bulunduğumuz rota, birçok gemi tarafından kullanılıyor. Bu yüzden her an bu gemilerden birine rastlayabiliriz. Ayrıca bu vahşiler, dümeni kullanmayı ve yelkenleri indirmeyi öğrenmiş olabilirler, ama denizcilik konusunda bildikleri başka bir şey yok. Küba'ya ters yönde, doğuya doğru ilerliyor gibi görünüyorlar. Ancak yollarını tam olarak bulabileceklerini sanmıyorum. Bakalım güneş battığında ne yapacaklar?"

"Tanrım! Yalvarırım birilerini karşımıza çıkar!"

Singbe, Burnah ile Grabeau'ya dümenin nasıl çalıştığını gösterdi. Üçü sırayla dümene geçip gemiyi kullandılar. Ardından öbür yerlilere yelkenlerin nasıl indirilip kaldırıldığını öğrettiler. Sonra, yelkenlerin idaresi ve geminin temizliğiyle ilgili genel bir düzenleme yapıldı. İsyan sırasında dört yerli ölmüş, sekizden fazlası yaralanmıştı. Singbe ve öbürleri yaralıları kaptanın kamarasına taşıdılar. Sağlık konularında bilgisi olan Ka adındaki Mende yerlisi, yaralıların tedavisiyle görevlendirildi. Çocukları da tayfanın kaldığı bölüme yerleştirdiler.

Singbe, Afrika'ya geri dönmelerinin elli ila altmış gün alacağını düşünüyordu. Burnah'ı gemideki bütün erzakı bulup çıkarmakla ve Afrika'ya varana kadar herkese yetmesini sağlayacak bir pay sistemi geliştirmekle görevlendirdi. Az sonra plan hazırdı. Sadece güneş batarken yemek yiyeceklerdi. Günlük tayınlarında pek bir değişiklik olmamıştı: Bir

patates, biraz pirinç ve su. Variller dolusu eti denize dökmüşlerdi, çünkü hâlâ bunların insan eti olduğunu sanıyorlardı.

Bu arada güverteye çıkmış olan Ka, dümenin yanına, tatlı patatesini yiyen Singbe'ye doğru yürüdü. 1.50'nin altındaki boyuyla küçük bir adamdı. Kaslı kolları ve bacaklarıyla bir fıçıyı andırıyordu. Singbe'den yaklaşık on yaş daha büyük olmasına karşın, yüzü bir çocuğunkine benziyordu. Ak telleri yüzünden Shaw onun saçlarını sıfıra vurdurmuştu. Çünkü beyaz teller kaçınılmaz olarak Ka'nın köle pazarındaki değerini düşürecekti.

"Singbe?"

"Söyle, Ka! Yaralılar nasıl?"

"Pek iyi değiller. Gemide tedavi için kullanılabilecek herhangi bir şifalı bitki ya da buna benzer bir şey bulamadım. Bu beyazlar ateş düşürmek için ne kullanıyorlar bilmiyorum. Özellikle, vurulan adam çok kötü durumda. Silahın açtığı yaranın içindeki metal parçasını bir bıçakla çıkardım, ama sanırım zehri çoktan adamın vücuduna yayılmış. Kimin hayatta kalacağını görmek için beklemekten başka yapacak bir şey yok."

Singbe yavaşça başını salladı.

"Beliwa konuşabiliyor, ama durumu çok ağır. Yalnız, sabah bana ilginç bir şey söyledi. Belki de onunla konuşmalısın."

Singbe, Ka'nın gözlerinde gizem dolu bir bakış fark etmişti. Olur anlamında kafasını salladı. Dümeni Burnah'a bırakıp aşağıya, kaptanın kamarasına indi. Beliwa yerde uzanmış yatıyordu. Sağ omzunun hemen altındaki yaraya, üstünde kurumuş kan lekeleri bulunan geniş bir bez sarılmıştı. Singbe ona yaklaşıp yere çömeldi ve elini tuttu.

"Beliwa. Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Gücüm yerinde, Singbe. Yakında sana ve öbür arkadaşlara, gemiyi kullanmak için yardım edebileceğim." Yerinden doğrulmaya çalıştı, ama hissettiği acıyla yeniden yere yattı.

"Endişelenme, dostum. Her şey kontrolümüz altında. Cesaretle savaştın. Sen ve öbür yaralı arkadaşlar bu kadar yürekli olmasaydınız bunu başaramazdık. Hepimiz canla başla size hizmet edeceğiz."

"Bana ihtiyacınız olduğu anda yardım etmeye hazırım."

"Belki de edebilirsin" dedi Ka. "Singbe'ye, geçmiş yıllarda beyaz adamlarla olan ilişkilerinden söz et."

"Ka'ya anlattığım gibi, Freetown dedikleri şehirde bir kulübesi olan bir Bandi tüccarı için iki yaz çalışmıştım. Onun yük hayvanlarına baktım ve mallarına göz kulak oldum. Oh, adamın çok güzel malları vardı! Kat kat elbiseler, kumaşlar, kaliteli et, bıçaklar, hububat... Hatta canlı hayvanlar, tavuklar, dövüş horozları bile satıyordu. Hatırlıyorum bir keresinde bir günde yüzden fazla tavuk almıştık, Pazar çok kalabalıktı ve..."

"Ona beyaz adamlarla nasıl konuştuğunu anlat."

"Oh, denizci beyazlar horoz dövüşlerine bayılıyorlardı. Bize gelir, altın, gümüş ya da rom üstüne bahse girerlerdi. Çoğunu tanırdım, bu sayede konuştukları dili de az çok öğrenmiştim."

Singbe, bir dizinin üstüne çöktü ve Beliwa'ya biraz daha yaklaştı.

"Sen beyazlarla konuşabiliyor musun?"

"Doğrusunu istersen sadece bazılarıyla... İngilizlerin konuştukları dili öğrenmiştim. Dövüşlere genellikle onlar gelirdi. Beni Lomboko'ya getirip bu gemiye bindirenler, farklı bir dil konuşuyorlar."

Singbe başını sallayıp dikkatle Beliwa'ya baktı.

"Bu beyazlarla konuşmayı denedin mi?"

"Hayır, denemedim. O uzun süren yolculuk sırasında, beni öbür yerlilerle birlikte o büyük kafese kapattıklarında İngilizce konuşmayı denemiştim. Bir işe yarmadığını görünce de boş verip Mende dilinde konuştum."

"Peki horoz dövüştüren beyazların söylediklerinin ne kadarını anlayabiliyordun?"

"Birazını. Pazarda ve horoz dövüşünde beni idare edecek kadar. Ama dediğim gibi, benim anladığımla bu adamların konuştuğu dil farklı."

"Grabeau Mendece, Yamani ve Vaice biliyor. Burnah da Mendece'den başka iki değişik Mandingo lehçesini konuşabiliyor. Belki bu beyazlar da aynı şekilde senin tanıdığın beyazların dilini anlayabilirler. Ayağa kalkabilir misin?"

"Elbette."

Beliwa, elleriyle destek alıp gövdesini doğrulttu, ama bacaklarını dik tutamadı. Singbe ve Ka, onu belinden yakalayıp kaldırdılar. Beliwa güçlükle birkaç adım atabildi. Onun yürümekte ne kadar zorlandığını gören Ka, değnek niyetine kullanması için filikalardan birine ait kırık bir küreği verdi ona. Kamaradan çıkarken onları güverteden izleyen Burnah, tutsakların çapaya zincirlendiği yere doğru, yavaşça yürümeye başladı. Beliwa, birkaç adımda bir ağırlığını küreğe vererek, kendi başına yürümeye çalışıyordu. Geminin başına ulaşıncaya dek iki kez az kalsın bayılacaktı. Ka ve Singbe, onu baştaki yüksek bölüme çıkarabilmek için havaya kaldırıp taşımak zorunda kaldılar. Geminin yalpalaması, Beliwa'nın ayakta durmasını daha da güçleştiriyordu. Yanında duran Singbe ile Ka, her an onu tutmaya hazır bir şekilde bekliyordu.

"Ne söylemem gerekiyor?"

"Sadece senin konuştuğun dili bilip bilmediklerini anlamaya çalış."

Antonio ve Pepe, başlarını kaldırarak önlerinde duran asi savaşçıya baktılar. Montes, sırtı kıç tarafına dönük şekilde zincirlenmişti.

"Neler oluyor, Pepe?" diye sordu fısıldayarak.

"Bilmiyorum. Bu zenci liderleri" dedi Singbe'yi işaret ederek. "Yanındaki yardımcısı olmalı. Yaralı zencinin kim olduğuna dair hiçbir fikrim yok."

"Belki de öcünü alması için getirdiler onu."

Ansızın Beliwa konuşmaya başladı. "İng-lisçe konuşur musunuz?"

Tutsaklardan hiçbiri söylediklerini anlamamıştı; fakat Pepe bir kez daha korkudan çılgına dönmüştü. Ağzından birbiri ardına İspanyolca sözcükler dökülüyordu. Montes'le Antonio bile onu zorlukla anlayabiliyorlardı.

"Tanrım! Hayır! Biz değildik! Yemin ederim! Biz seni incitmedik! Diğerleri yaptılar!"

"Siz horoz dövüş sever mi?"

"O kişinin ben olmadığıma eminim! Başkasıydı, seni ben yaralamadım!"

"Elimde kaliteli kumaş ve rom var."

"Biz değildik! Lütfen... Bizi öldürmeyin! Size zarar vermek istemedik! Yalvarırım..."

Beliwa Singbe'ye döndü.

"Ağzından çıkan hiçbir kelimeyi anlamadım. Ne söylediği hakkında hiçbir fikrim yok. Sanırım bu adam aklını kaçırmış."

"Ben kimseyi yaralamadım!" diye bağırmaya devam etti

Pepe. "Hiçbirimiz bunu yapmadık! Biz çok az dövüştük! Sadece kendimizi korumaya çalışıyorduk..."

Singbe derin bir nefes aldı. "Bu böyle çocuk gibi ağlarken seni nasıl duyabilirler ki?" Palasını çıkardı ve ucunu Pepe'nin boğazına dayadı.

"Kapa çeneni! Kapa ve dinle!"

Palayı görür görmez, Pepe'nin sesi kesiliverdi.

"Yine dene Beliwa! Bir kez daha."

Beliwa omuzlarını silkerek tekrar adamlara döndü. "Bir, iki, üç, dört..."

Pepe'nin gözleri fal taşı gibi açıldı. Pala hâlâ boğazına dayalıydı. Dudakları titriyordu: "B-beş, altı, yedi, sekiz."

"Evet bayım!" diye çığlık attı Beliwa. "İşte! Bu adam ne dediğimi anlıyor!"

"İngilizce konuşabiliyor musun?" diye sordu Pepe büyük bir şaşkınlıkla.

"Evet bayım. İngilizce sözcükleri bilirim ben."

"Tanrım! Pedro! Vahşilerden biri İngilizce konuşuyor..."

"Ben, siz İngiliz konuşuyor bilmiyordum."

"Evet! Evet! Ben Amerika'da okudum, Connecticut'ta. Oh... Tanrı'ya şükür! Sen iyi birisin. Adın ne?"

"Ben Beliwa."

"Belly-wah? Belly-wah? Tamam. Ben Ruiz, Pepe Ruiz. Bu da benim ortağım, Pedro Montes."

"Ne diyor Beliwa?"

"Adını söylüyor. Peperuiz. Diğeri de Pedromontaze."

Singbe başını salladı. "Ona bizim adlarımızı söyle."

"Hepiniz özgürsünüz" diye bağırdı Pepe, Beliwa'nın konuşmaya hazırlandığı esnada. "Hepiniz! Artık köle değilsiniz! Hepinizin özgürlüğünü geri veriyorum!"

Beliwa tuhaf tuhaf Pepe'ye baktı, sonra gülmeye başladı. Gülmesi gitgide kahkahaya döndü. Ardından da çok kötü bir şekilde öksürmeye başladı. Yarasının acısıyla Singbe ve Ka'nın kollarına yığıldı. Bir süre dinlendikten sonra değneği alarak yeniden doğruldu.

"Hayır bayım" dedi sonunda kendini toparlayarak. "Siz... yanılıyor! Özgürlüğümüz... kendimiz geri aldık."

Beliwa Singbe'ye, Ruiz'in söylediklerini ve kendisinin verdiği yanıtı aktardı.

"Ona, benim Mende'den Singbe Pieh olduğumu söyle. De ki; buradaki adamların şefi benim. Biz bu gemiyi sabah güneşine doğru götürüyoruz. Afrika'ya doğru. Onlara, şimdi bizim özgür insanlar, kendilerinin ise köle olduklarını söyle."

Beliwa elinden geldiği kadarıyla, Singbe'nin sözlerini çevirdi.

Ruiz'in rengi attı. "Aman Tanrım!" diye fısıldadı.

"Ne oldu? Ne dediler Pepe?"

"Afrika!.. Biz artık köleymişiz ve bizi Afrika'ya götürüyorlarmış."

"Tanrıya şükür! Demek ki bizi öldürmeyecekler" diye mırıldandı Montes kendi kendine.

"ARTIK KÖLE OLAN SİZSİNİZ!" Singbe, Beliwa'dan duyduğu sözleri bağırarak tekrarlıyordu. "Artık köle olan sizsiniz!"

Beliwa'nın dizleri bir kez daha tutmaz oldu.

"Beliwa..." Ka ve Singbe hemen onu tuttular.

"Bir şeyim yok. İyiyim."

"Tamam, dostum" dedi Singbe, "Şimdi dinlen. Bu adamlarla konuşmaya sonra devam ederiz."

"Bekle! Nereye gidiyorsun? Belly-wah?"

Ancak beyazlarla konuşacak başka bir şeyleri şimdilik kalmamıştı. Kamarasına geri dönmesi için Beliwa'ya yardım ettiler. Güneş batınca, Singbe tutsakları doyurması için bir adam yolladı. Tutsaklardan her birine, yarım kap su ve bir avuç pişmemiş pirinç verildi.

Sonra Singbe, Grabeau ve Burnah bir araya gelip, yeni buldukları bu iletişim yolunu nasıl kullanabileceklerini tartıştılar. Hepsi de beyaz adamlara ve köle çocuğa güvenilemeyeceği konusunda hemfikirdi. Aynı zamanda, gemiyi kullanmak, özellikle de doğu ve batıyı ayırmanın zor olduğu gece vakitlerinde gemiyi doğru yönde tutabilme konusunda, olabildiğince fazla şey öğrenmeleri gerekiyordu. O gece dümende Burnah durdu. Singbe, hemen yanında güvertenin üstünde uyudu. Bulduğu kalın bez bir çantayı kendisine yastık yapmıştı. Bütün gece boyunca rüyasında Stefa ile çocuklarını gördü.

Rüyalarındaki o karanlık adam, o gece ortaya çıkmamıştı...

"Kalkın, hemen uyanın! İkiniz de."

Grabeau, Pepe'yi omzundan dürttü. Pepe ayağa kalkmak isteyerek yerinden sıçradı, fakat zincirler doğrulmasını engelledi. Başını kaldırarak yukarı kaldırdı. Güneş, yavaş yavaş ufukta doğmaya başlamıştı. Singbe, Grabeau, Beliwa ve Ka hemen önünde duruyorlardı. Beliwa değneğini bir kolunun altına yerleştirip, destek almıştı. Sesi bir gün öncekinden biraz daha zayıf çıkıyordu.

"Gemi nasıl kullanacağız, anlat!"

"Ne?"

"Gemi! Nasıl kullanacağız?"

"Bilmiyorum."

"Sen arkadaş biliyor? Ona sor."

Singbe, palasını Pepe'ye doğru yaklaştırdı.

"Pedro. Gemiyi kullanma konusunda biraz daha fazla bilgi istiyorlar."

"Onlara ne dedin?"

"Hiçbir şey. Onlara senin bir denizci olduğunu söylemedim."

"Bildiğim her şeyi anlattığımı söyle."

"Pedro, liderleri boğazıma bir pala dayadı."

"Söyle hadi, bütün bildiğim bu kadar."

"Size bildiği her şeyi gösterdiğini söylüyor. Gerçekten, hepsi bu."

Beliwa söylenenleri Singbe'ye çevirdi. Singbe, Pepe'ye bir adım daha yaklaştı.

"Onların dilinde doğru söylemiyorsun nasıl deniyor?" diye sordu Beliwa'ya.

"Yalan."

"Pekâlâ."

Singbe, palayı Pepe'nin boğazına bastırdı ve sert bir sesle "yalan!" dedi.

Pepe güçlükle yutkundu. Beni öldüremezler, diye geçirdi içinden. Onlarla konuşabilen tek kişi kendisiydi sonuçta.

"Hayır, yemin ederim. Başka bir şey bilmiyor."

Singbe Beliwa'ya baktı, ancak cevap olarak onun sadece omuzlarını silktiğini görünce, Grabeau'ya bir işaret verdi. Grabeau ayağıyla Pepe'nin bileğine bastı ve güverteye sabitledi. Singbe yere çömeldi. Palasını Pepe'nin parmaklarının üzerinde hafif hafif gezdirmeye başlamıştı.

Sonra başını kaldırıp Pepe'ye baktı.

"Yalan!" dedi bir kez daha.

Beliwa gülümsedi. Parmaklarını kaldırarak İngilizce saymaya başladı.

"Bir, iki, üç, dört."

"Tanrım! Hayır! Peki, peki. Yalan söyledim. O bir denizci. Size gemiyi nasıl kullanmanız gerektiğini göstereceğiz."

"Yalan söylediğini itiraf etti. Öbür adam geminin nasıl kullanılacağını biliyormuş" dedi Beliwa. "Ama yüzündeki ifadeden onun parmaklarını yine de keseceğini sanıyorum!"

Singbe, Beliwa ve Burnah'a bakıp gülümsedi.

"Belki, ama şimdi değil. İki beyaz adamı çözün ve onları dümene getirin."

Geminin bir ucundan öbür ucuna yürümeleri yaklaşık on dakikalarını aldı. Beliwa'nın vücudundaki enfeksiyon giderek yayılıyordu. Artık iyiden iyiye güçten düşmüştü. Buna karşın bir saat boyunca gemi hakkında konuştular. Pepe, Montes'in söylediklerini, Beliwa da Pepe'nin söylediklerini çevirdi. Singbe, yelkenleri sabitlemek, geminin yönünü değiştirmek ve yan cepheden esen rüzgârın yarattığı zorluklarla baş etmek konusunda bilgilendi. Montes'e göre Afrikalıların bunları bilmesi çok önemli değildi. Tam aksine, bunları öğretmekle, onların İngiliz ya da Amerikan bayraklı gemilerin kullandığı deniz yollarından ayrılmamalarını sağlamış olacağını düşünüyordu. Fakat birden Montes hiç beklemediği bir soruyla karşı karşıya kaldı.

"Geceleyin doğuya nasıl yol alacağımı anlat bana."

Montes, Singbe'ye baktı.

"Gece yolumu yıldızlara bakarak bulurum."

Singbe bir Beliwa'ya, bir Pepe'ye, oradan da Montes'e baktı, şaşırmıştı.

"Gece denizde yolunu bulmak için yıldızlara mı bakıyormuş? Yalan söylüyor."

Montes gülümsedi. "İzin verin yapayım. Gece gemiyi kullanmama izin verin, göreceksiniz sabah olduğunda yönümüz güneşin yükseldiği yöne dönük olacak."

Singbe biraz daha yaklaşıp, palasının ucunu Montes'in göğsüne değdirdi.

"Söyle ona, gemiyi kullanmasına izin vereceğiz. Ama güneş doğduğu zaman ona doğru yol almıyor olursak, ya da kendimizi beyaz adamın toprağına yaklaşmış bulursak, onun kalbini yerinden çıkartırım."

Beliwa'nın dili döndüğü kadarıyla İngilizce'ye çevirdiği bu cümle, Pepe tarafından da İspanyolca'ya aktarıldı. Montes anladığını gösterircesine başını salladı.

"Pedro..." dedi Pepe gergin bir tavırla. "Umarım bu gece yağmur yağmaz!"

Gece çöktüğünde, gökyüzü yıldızlarla dolmuştu. Dolunay pırıl pırıl parlıyordu. Singbe, parmaklıklara bağladığı zincirin öteki ucunu, dümeni idare etmesine yetecek kadar bir hareket alanı bırakarak, Montes'in beline bağlamıştı. Ayrıca, ayak bileklerine zincirli bir kelepçe vurulmuştu. Singbe uyumak için mutfağa bir yatak koydu. Burnah'sa, Montes'in yanında nöbet tutuyor, onun hareketlerini dikkatle izliyordu.

Ellerini dümenden ayırmayan Montes, önündeki ahşap düzeneğe yerleştirilmiş pusulaya baktı. Camı muhtemelen isyan sırasında kırılmış, kullanılamaz hale gelmişti. "Bu da iyi" diye geçirdi içinden Montes. Afrikalılar pusulayı kullanmayı öğrenirlerse, planı suya düşebilirdi. Gemiyi her gece kullanmasına izin verecek kadar kendisine güvenmelerini sağladıktan sonra, belki kaptan kamarasındaki haritalara ve öbür denizcilik ekipmanlarına da bir göz atabilirdi. Şimdilik, kabaca Bahamalar'a doğru yol alıyor olduklarını çıkarmıştı.

Bu iyi bir şeydi. İngilizlerle karşılaşma olasılıkları artıyordu. Yolculuktaki kaybının çok da fazla olmadığını düşündü. O kadar sızlanmasına karşın, Pepe'nin kaynaklarının sınırsız olduğunu biliyordu. Bu yolculukta taşıdıkları her şeyi kaybetse bile, sahip olduğu servetle durumu idare edebilir, kaybettiklerinin hepsini iki yolculukta geri kazanabilirdi. Önemli olan Küba'ya canlı olarak dönebilmekti. Doğrudan geri dönmeleri olanaksızdı. Afrikalılar bunu derhal fark ederlerdi. Ancak Amistad'ı bilinen deniz rotalarında tutmayı başardığı takdirde, başka bir yük gemisi ya da İngiliz, Amerikan donanmasına ait bir gemiyle karşılaşmaları işten bile değildi. Böyle bir gemiye yeterince yaklaşmaları durumunda, ayağında zincir dahi olsa, hiç duraksamadan küpeşteden denize atlayacaktı.

Gökyüzünde Jupiter'i ve Güney Takım Yıldızı'nı bulup yönünü belirledi. Rüzgâr güneybatıdan esiyordu. Sürekli olarak dakikada bir, gemiyi iki derece oynatabilecek şekilde dümeni yavaşça çevirdi. Burnah istese de bunu fark edemezdi. Yönlerindeki birkaç derecelik değişim, denizin bu dalgalı halinde belli olmazdı. Yaklaşık bir buçuk saat sonra, Montes rotasını ayarlamayı başardı ve yönü sabitledi. Gece boyunca bu şekilde yaklaşık on beş knot hızla yol aldılar. Montes'in bir gözü gökyüzündeydi ve dümeni ona göre çeviriyordu. 5:30 sularında, güneş ufukta görünmeye başladı. Güneşin doğduğu nokta, geminin tam baş kısmına denk gelmişti. Singbe, Grabeau ve Burnah, Montes'in arkasında durmuş, onu izliyorlardı.

"İyi. Demek ki gemiyi gece kullanabiliyor" dedi Singbe. "Ama onun başında sürekli nöbet tutmalıyız. Hele parmaklıklara bağlı olduğu zinciri hiç çözmemeliyiz."

"İyi ama nereye gidebilir ki?" diye sordu Grabeau. "Özellikle içimizden biri başında nöbet tutarken?.."

"Ya yan taraftan atlamaya kalkışırsa? Bizi bir kıyıya, örneğin bir adaya yaklaştırır ve suya atlayabilir. Ondan sonra da gece gemiyi kullanacak adamımızı kaybetmiş oluruz."

"Öyleyse ayaklarındaki zincirler kalsın. Denize atlarsa zincirler nasıl olsa onu suyun altına çekecektir."

"Bilmiyorum. Beyazlara güvenmiyorum. Hiçbirine..."

"Bir şey olmaz, Singbe" dedi Burnah. "Ben de güvenmiyorum beyazlara. Ama bu, onlara bize davrandıkları gibi davranmamız gerektiği anlamına gelmiyor. Ayağındaki zincirler hareketini yeterince kısıtlıyor. Bir suç işlemeye kalkışacak olursa onu öldürürüz. İki ateşli silahımız, ayrıca kılıçlarımız var. Bizden kurtulamaz."

Singbe mecburen arkadaşlarının söylediğini kabul etmek zorunda kaldı. Parmaklığa yürüdü, zinciri çıkardı, ardından Montes'in yanına gidip belindeki bağı çözdü.

"Ona, öbür beyaza ve köle çocuğa bizim yediğimiz kadar yiyecek verin."

Grabeau gülümsedi. Bu sırada Ka merdivenlerden yukarı çıktı.

"Gökyüzü bugün bulutsuz ve mavi olacak. Doğuya yol aldığımızı görüyorum."

"Evet" dedi Singbe. "Bu beyaz adam mecbur kalınca doğruyu söylemek zorunda kaldı."

"Güzel! Eve geri dönmek harika olacak, kardeşlerim."

"Evet, hem de nasıl" diyerek kafasını salladı Singbe. "Beliwa uyandığında, onu bu adamla yine konuşturmalıyız. Gece gökyüzünü okumayı biliyorsa, bunu bize de öğretebilir."

"Singbe, Beliwa dün gece öldü. O ve Lintahma. İkisinin de yaraları çok ağırdı."

Singbe, Ka'ya, Grabeau'ya ve Burnah'a baktı. Öfkesinin yeniden kabardığını hissetti. Güvertedekiler, çenesinin titrediğini ve boynundaki damarların yerinden fırlayacakmış gibi attığını görebiliyorlardı. Bir süre onun konuşmasını beklediler. Neden sonra Singbe yumuşak ve kısık bir sesle konuşmaya başladı.

"Beyaz adamı diğerleriyle birlikte aşağı götürüp doyurun. Köle çocuğu da. Bizim payımız kadar verin. Cesetleri de denize atın."

Burnah, Montes'i merdivenlerden aşağı indirdi. Grabeau da Ka'yla birlikte onları izledi. Singbe ellerini dümene koydu. Sabah güneşi çoktan gökyüzünde yükselmeye başlamıştı.

Günün ilerleyen saatlerinde, kısa bir uykudan sonra, Montes yemeğini yedi ve Pepe'ye geceyi anlatmaya başladı.

"Gemiyi doğru rotada tutmayı başardığın için Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi Pepe.

"Benim için zor bir iş değildi, senin kadar heyecanlanmadım."

"Zenciler hoşnut görünüyorlar. Artık yalnız ayaklarımızda zincir var. Bizi daha iyi besliyorlar. Hoş, bu verdikleriyle bir köpek bile karnını zor doyurur ya! Şuna bak! Pirinci pişirmek zahmetine bile katlanmamışlar!"

"Sanırım bundan sonra, geceleri gemiyi bana kullandıracaklar."

Montes okyanusa doğru baktı ve sesini alçalttı. Antonio uyuyordu, ama yine de onun konuşulanları duymasından çekiniyordu.

"Ne yaptığımı anlamadın mı?"

"Ha? Neyi anlamadım mı?"

"Gemiyi doğuya sürmedim."

"Ne demek istiyorsun? Ne tarafa sürdün peki?"

"Batıya. Yaklaşık sekiz saat boyunca. Gemiyi batı-kuzeybatı yönüne doğru yavaşça çevirdim. Güneş doğmadan bir saat önce de yavaşça yine doğuya döndüm."

"Planın nedir? Yani bizi Afrika'ya götürmekten vaz mı geçtin?"

"Saatte on iki ila on beş knot arasında yol alıyoruz. Bu demektir ki her gün Afrika'ya doğru yaklaşık yüz elli mil yaklaşıyor olacağız. Her gece, tekrar yüz otuz beş mil geriye yol alabiliriz. Bu şekilde, yukarıya Amerika sahillerine varabiliriz. İki hafta içinde çok sık kullanılan deniz rotalarına ulaşmış oluruz. Üç ya da dört hafta içinde de Carolina kıyılarında olacağımızı düşünüyorum. Amerikan Donanması bizi kurtarmaya hazır halde bekliyor olacak."

"Amerikalılar köle sahiplerine, İngilizlerden daha ılımlı davranıyorlar."

"Peki ama bize inanırlar mı dersin? Bu vahşilerin sözlerine inanırlar mı acaba?"

"Saçmalama. Kime inanacaklarını sanıyorsun? Kendi kölelerinin çıkardığı isyanın kurbanı olan, zincirlere bağlı beyaz adamlara mı, yoksa bir grup sefil, yarı çıplak orman kaçkınına mı?"

"Haklısın. Ama Amerikalılar bunların landino olmadığını anlarsa, her şeyimizi kaybettik demektir."

Montes, Pepe'ye sırtını döndü. "Anlayamazlar. İngilizler de, Amerikalılar da hiçbir şey anlayamaz..."

"Ne demek istiyorsun?"

"Şu ufak tefek olan, seninle İngilizce konuşan. Belly-wah. Sanırım öldü. Büyücü doktor güneş doğduktan hemen sonra yukarı geldi. Konuşmanın arasında 'Bellywah' dediğini,

öbürlerinin yüzlerine hüzün çöktüğünü gördüm. Herhalde ölmüş olmalı. Böylece tercümanlarını kaybetmiş oldular. Hem tercümanları olsun olmasın, sonuçta Amerikalıların da köleleri var. Sen de onların ülkesinde eğitim görmüş, onların ana dilini konuşan Hıristiyan bir beyazsın."

Montes güvertedeki yerlilere şöyle bir göz gezdirdi ve omzunu silkerek devam etti. "Bunların Afrika'dan yeni gelmiş bir sürü olduğunu anlasalar bile, anlayışlı davranacaklarını düşünüyorum. Onları yakalayıp kilitleyecek, anahtarı da bize vereceklerdir. Ardından Havana'ya gidene kadar bize eşlik edeceklerdir. Tanrım, eğer bir yanlış yapmazsak, eve birer kahraman olarak döneceğiz!"

"Göster kendini, dostum" diye sırıttı Pepe. "Hayatta kalmamızı sağla ve bizi batıya götür!"

Kara Göründü

Günler böylece geçti.

Her gece Montes gemiyi batıya sürüyor ve her sabah güneş doğmadan önce, Singbe, Burnah ve Grabeau'ya fark ettirmeden, dümeni yine doğuya çeviriyordu. İlk başlarda aralarındaki güven sınırlıydı. Bir hafta sonra karşılaştıkları büyük bir tropikal fırtınayı atlatmaları, Montes'e duydukları güvenin artmasına neden oldu. Montes ile Singbe dümeni birlikte zapt etmeye çalışmışlardı. Fırtınayla ve şiddetli dalgalarla tam iki gün boyunca boğuşup durdular. Yerlilerin yüksek dalgalardan ve şiddetli fırtınalardan çok korkmaları, gemiyi idare etmeyi daha da zorlaştırmıştı. Çoğu ambara saklanmıştı, ancak güvertede kalanlar, korkusuzca çalışmışlardı. Hiçbiri tam olarak ne yapılması gerektiğini bilmiyordu. Montes'in verdiği talimatların çoğunluğu anlaşılmıyordu. Flok dışında bütün yelkenleri toplamışlardı. Geminin kaderi artık dalgaların ellerindeydi; Montes ile Singbe'nin tek yapabildiği, dümeni sabit tutmaya çalışmaktı. İlk günün akşamına kadar durumu kontrol altında tutmayı başarmışlardı. Bundan sonra deniz öyle bir hırçınlaşmış, dalgalar o kadar büyümüştü ki Amistad tehlikeli bir şekilde sağa yatmaya başlamıştı. Montes ve Singbe

kendilerini dümene bağlamışlardı. Umutsuzca gemiyi dik tutmaya çalışıyorlardı. Yan cepheden esen rüzgârla gelen yağmur damlaları, yüzlerini kırık cam parçaları gibi kesmekteydi. Neredeyse rüzgâra doğru çevirmeyi başardıkları geminin baş kısmı, burna çarpan büyük bir dalgayla suya batmıştı. Kıç tarafı havaya kalkmış, siyah gökyüzüne doğru yükselmeye başlamıştı. Az sonra geminin kıçı yüzeyden neredeyse on beş metre yukarıdaydı. Dümene yapışmış olan Singbe ve Montes, çaresizce aşağıya, güvertenin suya batmış kısmına bakıyorlardı. Gürleyen gökyüzü ve denizden yükselen büyük dalgaların sesleri arasında Montes, birden büyük bir çatırtı duymuştu. Dehşetle başını kaldırıp yukarı bakmış, direklerden birinin kırılıp geminin üzerine düşmesini beklemeye başlamıştı. Artık hiç şüphesi kalmamıştı; gemi yan yatıp iki parçaya ayrılacaktı. Ama korktuğu başına gelmedi; ne direklerden biri kırılmış, ne de deniz onları içine çekmişti. Bunun yerine kabaran okyanus, müthiş bir gümleme sesiyle geminin başını havaya fırlatmıştı. Gemi sudan çıkmış, ancak toparlanmaya fırsat bulamadan başka bir dalgaya daha çarpmıştı. Amistad, bir an sancak tarafına yatacak gibi olmuş, ancak gelen bir dalga gemiyi sertçe iskele tarafına doğru savurmuştu. Böylece, şiddetle yalpalamaya devam etmesine rağmen, normal konumuna dönmeyi başarmıştı. Aslında geminin dalgalarla mücadelesi otuz saniye bile sürmemişti. Singbe ile Montes, nefesleri kesilmiş, perişan bir halde dümene yapışıp kalmışlardı.

Karşılaştıkları en kötü durum bu olmuştu. Ertesi gün, sabahla birlikte, deniz çalkalanmaya hâlâ devam ediyordu. Büyük dalgaların gemiyi dövmeye devam etmesine rağmen yağmur dinmiş, rüzgâr hızını kesmişti. İkinci günün akşamı,

deniz daha da sakinleşmişti. Ertesi sabah okyanus inanılmaz durgunlaşmış, çarşaf gibi olmuştu. Fırtınadan geriye iz olarak parçalanmış flok yelkeni, kopmuş halatlar ve tayfanın perişan haliyle geminin kendisi kalmıştı. Yapılan sayımda eksik çıkan iki adam büyük olasılıkla denize düşmüşlerdi. Ka-li adındaki genç çocuk da ambardaki sarsıntıyla kurtulup üzerine düşen bir su varilinin kafasına çarpmasıyla ölmüştü.

Her şeyin ötesinde, Montes'in gösterdiği tavır gemidekiler arasındaki saygınlığını artırmıştı. Gösterdiği çabanın daha çok kendisini kurtarmak için olduğunun farkındaydılar. Ama fırtına sırasında dümende o olmasaydı, okyanusun vahşi sularına gömülmüş olacaklarını da biliyorlardı. Fırtına geçtikten sonraki günlerde, birçoğu payına düşen yiyeceği şükranlarının bir ifadesi olarak Montes'e vermek istedi, ama Montes bunu kabul etmedi. Sonraki birkaç hafta boyunca da kasırgalar ve yağmur fırtınaları oldu. Hiçbiri bu fırtına kadar şiddetli değildi. Fazla zorluk çekmeden ve kayıp vermeden bunları atlatmayı başardılar.

Gemideki asıl sorun, havanın durumundan çok, yiyecek ve içeceğin tükeniyor oluşuydu. Amistad'da beş günlük yolculuğa göre ayarlanmış kumanya dışında sadece, Puerto Principe'deki pazarda satılmak üzere yüklenen birkaç varil et, muz ve patates vardı. Bir de safra vazifesi görmesi için ağzına kadar doldurulmuş birkaç fıçı su... Neredeyse elli gündür denizdeydiler. Singbe, iki kere çocuklar dışında herkesin payının azaltılması için talimat vermek zorunda kalmıştı. Kişi başına düşen günlük su hakkı artık bir kabın yarısından da aza indirilmişti. Bu yüzden yerlilerin birçoğu deniz suyu içmeye başlamıştı. Ancak bu kez eskisinden de çabuk susuyorlardı, hatta bir kısmı bu yüzden hastalanmıştı bile.

Bir hafta önce susuzluk, açlık ve kızgın güneş, iki adamın büyük bir çılgınlık yapmasına neden olmuştu. Ka, kaptanın kamarasında, içinde renkli sıvılarla dolu şişelerin bulunduğu tahta bir sandık bulmuş ve bu şişelerin, beyaz adamların kullandığı ilaçlar olduğunu düşünmüştü. Bazılarının kokusu tanıdıktı. Yaralara gerçekten de iyi gelmişlerdi. Ama hakkında hiçbir fikir yürütemediği bazı şişeler daha vardı. Bunlar bir ilaçtan ziyade zehre benziyorlardı. Ka, bu şişeleri ayırıp başka yere koymuştu. Şişelerin kaptanın kamarasında saklandığını bilen iki yerli, Ka'nın haberi olmadan iki şişe aldılar. Şişelerdeki ilacın belki susuzluklarına da deva alabileceğini düşünmüşlerdi. Hakikaten de şişelerdeki tatlı sıvıyı içtikten sonra biraz olsun rahatlamışlardı; ancak ikisi de aynı gün hayata gözlerini yummuştu. Bu olaydan sonra, Ka'yla yaptığı bir görüşme sonrasında, Singbe içinde ne olduğunu bilmedikleri bütün şişeleri denize atmaya karar verdi. Bu sıvıların bazılarının, tedavi edilebilir hastalıkların geçmesini kolaylaştıracağını bilmesine karşın, bu yolu Ka kendisi önermişti. Bazı yerlilerde ateşli humma hastalığı başlamıştı. Ka buna bir tedavi yöntemi arıyordu. Ama şişelerin içindekileri kullanmak tehlikeliydi, çünkü sıvıları içirdiği herkes garip ve çılgınca hareketler yapmaya başlıyordu.

Neyse ki karşılaştıkları büyük, üç yelkenli bir gemi sayesinde susuzluktan ölme tehlikesini biraz olsun atlatmışlardı. Dört gün önce, güneşin batmasına iki saat kala karşılamışlardı onunla. Gördükleri ilk gemi bu değildi. Geçen haftalar boyunca birkaçına daha denk gelmişlerdi. Özellikle bir tanesi oldukça yaklaşıp, görüşme çağrısı anlamına gelen bir işaret bile vermişti. Singbe, duyduğu silah sesiyle uykusundan uyanmıştı. Güverteye çıktığında Montes'in, Amistad'la he-

men hemen aynı büyüklükte, iki direkli bir gemiye doğru dümen kırmış olduğunu görmüştü. Montes'i uzaklaştırıp dümene geçmiş, gemiyi aksi yöne döndürmüştü. Gemi birkaç saat boyunca onları izlemişti. Singbe, yerlilere güverteye çıkıp savaş çığlıklarını atarak palalarını sallamalarını emredince, gemi bunu yapmaktan vazgeçmişti. Amistad'ın güvertesinde palalarını sallayan siyahlar, onları korkutmuş olmalıydı.

Singbe, gördükleri üç direkli, değişik yapıda bu gemiden de yine telaşla uzaklaşmaya çalışıyordu. Geminin köle taşımasından ya da beyazlara ait bir savaş gemisi olmasından korkuyordu. Ancak Grabeau ile Burnah onunla aynı fikirde değildiler. Su ve yiyecek istemek için o gemiye yaklaşmak taraflısıydılar.

"Uzun sandallardan birini denize indirip onlarla konuşabiliriz" dedi Grabeau. "Belki de bizi iyi karşılarlar, sonra da uzaklaşırız."

"Peki tersi olursa, sandaldakiler ne olacak?" diye sordu Singbe.

"Şansımızı denemek zorundayız. Sandala ben bineceğim. Ben ve üç kişi daha."

"Bir tek adamımı bile kaybetme tehlikesini göze alamam!" dedi Singbe.

"Tek şansımız bu, Singbe! Açlıktan ve susuzluktan ölmek üzereyiz. Kıyıya ne kadar uzakta olduğumuzu da bilmiyoruz. Bir şeyler yapmak zorundayız!"

Onlar konuşurken gemi biraz daha yakına gelmişti. Yerliler huzursuzlanmaya başlamışlardı. Birçoğu ellerinde palalar olduğu halde güverteye çıkmıştı. Singbe, çok tehlikeli olsa da Grabeau'nun anlattıklarını akla yatkın buldu.

"Ama planda bir değişiklik yapacağız, Grabeau! Sandala ben bineceğim. Sen burada kalacaksın."

"Kesinlikle olmaz! Sen liderimizsin!"

"Bir şef olarak riski ben almalıyım. Doğru olan bu."

"Ama bu benim planım. Riski de ben almak istiyorum. Yanımda gelecek olanlar da gönüllülerden seçilecek. Kimse böyle bir şeyin içine gözü kapalı giremez, Singbe!"

"Bir şeyler ters giderse, gemideki yerlilerin geri dönebilmek için senin güçlü sezgilerine ve adaletine gereksinimleri olacak, Grabeau! Ayrıca şef benim, öyle değil mi? Öyleyse sana burada kalmanı söylüyorum! O gemiye ben gideceğim."

"Ben de seninle geleceğim!" diye araya girdi Burnah. "Yaboi ve Bagna da bize katılacaklar."

"Güzel. Sandalı hazırlayın. Gemidekilere planımızı anlatın. Ayrıca güverteye iki boş su fıçısı çıkarın ve silahları getirin."

Singbe, dümeni yaklaşan gemiye doğru çevirdi. Yakına geldiklerinde, diğer geminin güvertesindeki bir adamın kendilerine seslendiğini duydu, ama söylenenlerin tek kelimesini bile anlamıyordu. Neler olup bittiğini anlayabilmek için, heyecanla birbirlerine bir şeyler fısıldayan Montes ile Pepe'ye bir göz attı.

"Beyazları aşağı götür, Grabeau! Konoma'yla birlikte başlarına iki adam daha dik. Ağızlarını bile açmasınlar! Gelen gemiye doğru bağırıp çağırmalarını istemiyorum."

On dakika sonra, iki gemi birbirlerine yüz metre kadar yaklaşmışlardı. Singbe ve öbürleri ip merdivenden aşağıya inip sandala bindiler. Büyük gemiye doğru kürek çekmeye başladılar.

Karşılarındaki gemi, New Bedford Massachusetts'e kayıtlı, Emmeline adındaki bir yük gemisiydi. Çin'e yapılan bir yolculuktan dönüyordu. İki gün önce yükünün yarısını Charleston'a boşaltmıştı. Kaptan ve tayfa, yırtık pırtık yelkenleri rüzgârda sallanan, perişan görünümlü, direğinde bayrak taşımayan Amistad'ı görünce meraklanmışlardı. Daha da ilginç olanı, tayfasının tamamının siyahlardan oluşmasıydı. Kaptan, Afrika limanlarına yaptığı seyahatlerde bile böyle bir şey görmemişti. Yarı çıplak halde parmaklıklara doluşan ve ellerinde kılıca benzer şeyler tutan tayfa da sanki hayatlarında ilk kez bir gemi görmüş gibi Emmeline'ye bakıyorlardı. Emmeline'nin ön güvertesinde, sağa sola dönebilen küçük bir topu bulunuyordu. Kaptan, tayfalardan birine, sandal iyice yaklaşana kadar topun namlusuyla onu izlemesini emretti.

On metre kadar yaklaştıklarında, kaptan aşağı, onlara doğru seslendi. Singbe adamın söylediklerini anlamamıştı. Yanıt olarak ayağa kalktı ve su fıçısını kaldırarak, boş olduğunu göstermek için ters çevirdi. Arkasından ağzını gösterip midesini ovuşturdu. Kaptan başını öne salladı ve tayfalardan birine doğru seslendi.

Birkaç dakika sonra, ellerinde büyük bir varil tutan iki adam, Emmeline'nin parmaklığında belirdi. Singbe ve öbürleri biraz daha yaklaşıp gemiye iyice yanaştıklarında, varilin çevresine bir halat bağlayıp ucunu aşağı saldılar. Sandaldakiler baş taraftaki halkaya halatı bağladılar. Bu arada, sandal dalgalar yüzünden geminin gövdesine çarpıyordu. Gemideki adamlar çarçabuk, başka bir iple varili aşağı doğru saldılar.

Kaptan da bir çuval alıp, aşağı sandala doğru attı. Burnah çuvalı tutmaya çalıştı, ama çuval patladı. İçindeki elmalar

kafasından aşağı döküldü. Singbe ve arkadaşları bir yandan kaptanı ve tayfayı minnetle selamlarken, bir yandan da Burnah'a gülüyorlardı. Kaptan yine onlara seslenmeyi denedi, ama kendisini anlamadıkları belliydi. Bu sırada tayfalardan ikisi aşağı sarkıttıkları halatlara tutunarak sandala inmeye başlamışlardı. Singbe riske girmek istemiyordu. Baş tarafa bağladıkları halatı palasıyla kesip, elleriyle sandalı iterek geminin gövdesinden uzaklaştırdı. Burnah ve diğerlerine de derhal küreklere asılmalarını emretti. Yeterince uzaklaştıktan sonra, gülümseyerek ve elindeki palayı sallayarak Emmeline'dekileri selamladı. Kaptan yardımcısı, geminin parmaklıklarında, kaptanın hemen yanında sandalı izlemekteydi.

"Bunu neden yaptınız, kaptan?"

"Dürbünle gemiye baktığında bana bu zencilerin zincirlere bağlı iki beyazı aşağı indirdiklerini gördüğünü söylememiş miydin?"

"Evet efendim."

"Burada bir şeyler dönüyor, ancak ne olduğundan bir türlü emin olamıyorum. Bu gemide gizemli bir şeyler var. İsmini tam olarak göremedim. 'Hempstead' gibi bir şeydi sanırım. Ayrıca daha önce hayatımda tamamı zencilerden oluşan bir tayfa da hiç görmedim."

Kaptan, Singbe ve öbürlerinin geri dönüşünü izleyen köprüdeki adama doğru seslendi.

"Geminin rotasını düzelt, Hanson!"

"Emredersiniz efendim."

"Buradan bir an önce uzaklaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Bence akıllarındaki tek şey su ve elmalar değildi. Kanımca bunlar bir grup zenci korsan, Hint adalarından gelmiş olabilirler."

"Korsan mı dediniz efendim? Bu kıyılarda yüz yıldan beri hiç korsan görülmedi ki!"

"Evet, doğru, ama hırsızlık ve yağmacılıkta yeni gelişmeler olduysa, bunun ilk kurbanlarından olmayı istemem. Hanson! Elini çabuk tut."

Emmeline yelkenlerini indirdi ve sancak tarafına doğru bir dönüş yaptı. Yarım mil kadar uzaklaştığında, Singbe ve arkadaşları da Amistad'ın güvertesine ulaşmışlardı. Ertesi akşam, Emmeline limana demir attığında, kaptan, mesajını iletmesi için yardımcısını donanmanın bölge ofisine yolladı. İletilen mesajda, tamamı zencilerden oluşan bir tayfanın kullandığı bir "korsan gemi"yle karşılaşıldığı anlatılıyordu. Kaptan gemiyle karşılaştıkları bölgenin enlem ve boylamını, geminin olası rotasını da belirtmeyi ihmal etmemişti. Bu, son üç haftada, mürettebatı zencilerden oluşan şüpheli bir gemi hakkında donanmaya ulaşan dördüncü rapordu. Donanma, raporları araştırması için çoktan iki gemi yollamıştı bile.

Elmalar ve su, Amistadlıları birkaç gün idare edebildi. Singbe durumun kötüye gittiğinin farkındaydı. Artık Montes'in kendilerini aldattığından, geminin Afrika'ya doğru yol almadığından kesinlikle emindi. Montes'i öldürmeye karar verdi. Uzun süren bir tartışmadan sonra, Burnah ve Grabeau, Montes bu kez de istediklerini yapmazsa, önceki düşüncelerinden vazgeçmeyi kabul ettiler.

Singbe, Montes'e bir tekme atıp onu uykusundan uyandırdı. Yediği şiddetli darbenin etkisiyle bir anda uyanan Montes, acıyla inleyerek gözlerini açtı. Başını yukarı kaldırdığında, Singbe, Burnah ve Grabeau'nun, tepesinde dikilmekte olduklarını gördü. Yüzüne gelen güneşin önüne geçmişlerdi. Hepsinin elinde palaları vardı.

Singbe yere çömelerek, elindeki tebeşirle zemine bir şeyler çizdi. Zemin üstüne, denizi, gemiyi ve bir kara parçasını kabaca resmetmişti. Tebeşirle kara parçasının üstüne vurarak, "En yakın kara parçası nerede?" diye sordu Montes'e.

Montes, sorulan şeyin ne olduğunu anlamak için, konuşulan dili bilmek zorunda değildi. Anlatılan çok açıktı. Açlık çekiyorlardı ve su neredeyse bitmek üzereydi. Kafasını kaldırıp Singbe'ye baktı ve eliyle "iki" işareti yaptı. Singbe, Montes'i, boynundaki halkadan tutup ayağa kaldırdı. Dümene götürüp zincirledi ve başka bir zincirle de onu belinden parmaklıklara bağladı.

"Bizi karaya götür."

Montes dümeni güçlükle iskele tarafına çevirdi. Elleri titriyordu. Titremenin, açlıktan mı yoksa yakında öldürüleceğini düşünmekten mi kaynaklandığını kestiremiyordu.

Ertesi günün akşamı, ufukta sahilin soluk bir gölgesi belirdi. Montes, gemiyi uygun, küçük bir koya soktu. Kumsaldan yaklaşık bir mil uzaklıkta demir attılar. Singbe, kaptanın kamarasına gidip, iki tabanca ve bir sandıkta bulduğu, içi altın paralarla dolu iki bez çantayla çıkageldi. Burnah, Yaboi ve dokuz adam, denize indirdikleri sandalda onu bekliyorlardı.

"Çıkıp etrafı şöyle bir kolaçan edeceğiz" dedi Singbe, "Yiyecek bulacak olursak, onları satın almakta bu altınları kullanacağız. Güneş batmaya başladığında hâlâ dönmemiş olursak..."

"Sizi aramaya çıkacağız" diye, onun sözünü kesti Grabeau.

"Hayır, gemiyi alıp, sahil boyunca güvenli bir yer arayacaksınız."

Grabeau sinirli bir şekilde güldü. "Sence bunu yapar mıyız, dostum?"

Singbe kafasını öne salladı. "Sen sadece dediğimi yap!"

"Seni yine köle olman için geride bırakamam! Hiçbirinizi bırakamam!"

"Bir daha asla köle olmayacağım!" dedi Singbe. "Ölürüm daha iyi!"

"Tanrılar sırf böyle acı bir son için bu kadar zaman hayatta kalmamıza izin vermiş olamazlar."

Singbe gülümsedi. "Su ve yiyecek bulacağız, dostum! Söz veriyorum."

Bu sözlerden sonra Singbe sandala indi. Dört adam, dalgalarla inip kalkan sandalı, güçlü kürek darbeleriyle kıyıya yanaştırmaya başladılar.

Grabeau, bir süre düşünceli bir tavırla güverteden onları izledi. Singbe ve arkadaşları ayrıldıktan yaklaşık bir saat sonra, Kimbo köprüye gelip Ka'nın öldüğünü söyledi. Ka da diğerleri gibi ateşli hummaya yakalanmıştı.

Sandalı kıyıya çıkardıklarında ikindi vaktiydi. Uzun ve geniş kumsal, denizden yaklaşık otuz metre kadar içeriye düz bir şekilde uzandıktan sonra, yerini yüksek sazlıklarla örtülü irili ufaklı kum tepelerine bırakıyordu. Burası Lomboko sahiline de, Küba dedikleri beyaz toprağına da benzemiyordu. Çevrede herhangi bir ev ya da yerleşim yeri görünmüyordu. Singbe ve Burnah, grubu ikiye ayırmaya karar verdiler. Singbe ve Yaboi, dört adam daha alıp sağa gideceklerdi. Burnah da adamlarıyla sahil boyunca sol tarafa yürüyecekti. Her iki grubun lideri de, kaptanın sandığından çıkan altın dolu bez çantalardan birini taşıyordu.

Yerliler, üstlerine ambardaki sandıklarda buldukları dok pantolonları ve pamuklu gömlekleri giymişlerdi. Adamlar-

dan bazıları kendi gömleklerini sandalda bırakmıştı. Singbe'nin koyu kırmızı, yakasız gömleği üzerindeydi. Tüm düğmelerini açmış, kollarını sıvamıştı. Adamlarına palalarını saklamalarını emretti. Tabancalardan birini kendisi, öbürünü Burnah almıştı. Burnah'ın grubuyla, güneş ufuk çizgisine iki parmak yaklaştığında, sandalın olduğu yerde buluşacaklardı.

Singbe ve arkadaşları kum tepelerine yöneldiler. Uzun sazlıkların arasından yürümeye başladılar. Küçük bir tepenin zirvesine çıktıklarında, demir attığı yerde sükûnetle bekleyen Amistad'ı gördüler. Kum ve sazlık, ileride yerini kısa boylu çamlarla kaplı küçük bir ormana bırakıyordu. Yönlerini ağaçlık bölgeye çevirdiler. Ağaçlığın ortasına geldiklerinde, karşılarına çember şeklinde dizilmiş birkaç küçük kulübe çıktı.

Yaklaşık bir buçuk saat sonra sandala geri döndüklerinde, Singbe'nin endişesi biraz daha arttı. İki grup da çok fazla yiyecek bulamamıştı. Kendi grubu yalnızca birkaç tavuk, bir şişe rom, bir çuval da patates satın almayı başarabilmişti. Burnah'ın grubu, onlardan da beterdi. Yanlarında iki köpek, bir testi elma suyu ve dört adet pancar getirebilmişlerdi. İki grup, topu topu altı ev bulabilmişti. Karşılaştıkları insanların hepsi beyazdı ve onları görünce korkmuşlardı. İki tane keçisi olan yaşlı bir kadın, Burnah'ın elindeki altınlara bakmamıştı bile. Keçileri alıp evine girmiş, kapıları kilitleyip elinde tuttuğu eski bir tüfekle, pencerenin önünde beklemeye başlamıştı.

Yiyecek konusunda çok şanslı olmasalar da Singbe'nin grubu denize dökülen küçük bir nehre rastlamıştı. Su çok az tuzluydu. Singbe nehrin ağzından biraz içeri doğru gitseler, orada suyun tamamen tuzsuz olacağını düşünüyordu. Ayrıca, nehirde bol miktarda balık ve yengeç vardı. Yarın ağa

benzer bir şey yapabildikleri takdirde bunları yakalayabilirlerdi. Adamlara sandala binmelerini söyledi. Sandalı nehrin ağzına doğru sürüp, fıçıları suyla doldurduktan sonra Amistad'a geri döneceklerdi. Buldukları yiyecek, bu gecelik onları idare ederdi.

Henry Green sonraları olaydan söz ederken, gördükleri şeyin gerçekten de tuhaf olduğunu ve bir süre gerçek olup olmadığından emin olamadıklarını söylemişti. Kömür kadar kara tenleriyle, neredeyse tamamen çıplak bir grup siyah, ellerinde birkaç tavuk ve iki köpek olduğu halde bir sandalın yanında duruyorlardı. Balıkçılıkla uğraşan Green ve üç arkadaşı, kuş avlamak için at arabasıyla Shelt Nehri'ne gidiyordu. Sazlıklardan çıkar çıkmaz bu sahneyle karşılaşmışlardı. Burası, nehrin çekilmesiyle oluşan küçük göletlerden beslenen, her cinsten büyük kuşla dolu bir bölgeydi. Green, arabayla ilerlerken ansızın karşısına çıkan Afrikalıları ve kıyıda demirlemiş berbat durumdaki siyah uskunayı görünce, dizginleri sertçe çekmişti. Singbe ve arkadaşlarının, beyazlar gelmeden sandala binip uzaklaşmaları olanaksızdı.

"Ne yapacağız?"

"Altınları bana ver. Herkese palalarını saklamalarını söyle."

Singbe gömleğinin düğmelerini ilikleyerek, pantolonunun beline soktuğu tabancasını bakışlardan gizledi. Green ile Peletiah Fordham adındaki diğer adam arabadan aşağı atladılar. Green yavaşça Singbe'ye yaklaştı ve gülümsedi.

"Merhaba, beyler!" diye sordu kibarca. "Kayıp mı oldunuz?"

Singbe de gülümsedi, ancak bir adım gerilemeyi ihmal etmedi. Parmağının ucuyla toprağı işaret ederek "Küğ-ba?" diye sordu.

"Ne?"

Singbe, sazlıkları ve sazlıkların her iki tarafında uzanan kara parçasını göstererek sorusunu tekrarladı.

"Küğ-ba? Burası Küğ-ba mı?"

Green çevresine bakındı ve siyah adamın ne sorduğunu anladı.

"Hayır! Amerika! Burası Amerika. Birleşik Devletler."

Singbe Amerika kelimesini daha önce duymuştu. Lomboko'daki köle kampında, defalarca bu lafın söylendiğini hatırladı. Yeri yeniden gösterdi.

"Burada köle? Köle?"

Green kafasını iki yana salladı.

"Hayır, bayım. Burası Long Island. New York'un bir bölgesi. Artık burada kölelik yok."

Singbe, yüzünde yanıtı tam anlayamadığını gösterir bir ifadeyle bakıyordu.

"Sana inandığını sanmıyorum, Henry" dedi Fordham.

"Çocuklar! Burada kölelik var mı?" diye sordu Green arabaya dönerek.

"Hayır! Burada kölelik yok."

Singbe'nin yüzü geniş bir gülümsemeyle aydınlandı. "Bu beyaz adam burada köle olmadığını söylüyor" dedi diğer yerlilere dönerek.

Yerliler neşeyle bağırmaya ve gülmeye başladılar. Bazıları heyecanla hoplayıp zıplamaya, ellerindeki palaları sallamaya başlamışlardı. Green ve Fordham bu manzara karşısında endişeye kapılarak birkaç adım gerilediler. Arabada oturanlar da gerilmiş, ellerini silahlarına uzatmışlardı.

Singbe de diğerleri gibi coşkulu çığlıklar atıyordu. Ancak az sonra sakinleşip kendini toparladığında, Green ile diğer-

lerinin yüzlerindeki dehşet dolu ifadeyi fark etti. Bunun üzerine birden öne eğildi, Green'in elini tuttu, çılgınca sallamaya başladı. Green'in endişesi daha da artmıştı. Singbe ani bir kararla elini gömleğinin altına sokup tabancasını çıkardı, Green'e uzattı.

"Size zarar verme amacımız yok dostum." Singbe bu sözleri Mende dilinde söylemişti, ama silahı uzatmasından ne dediği zaten çok açık anlaşılıyordu. Green yerlilere baktı ve eliyle gemiyi gösterdi.

"Geminiz pek iyi durumda görünmüyor."

Singbe, Amistad'a doğru dönüp gülümsedi.

"Gemi. Gemi, Afrika."

"Afrika ha?"

Singbe Green'e baktı ve eliyle dümeni çevirir gibi bir hareket yaptı.

"Sen gemi sürebilir misin?"

Green, evet anlamında kafasını salladı. "Tabii. Çocukluğumdan beri bu sularda balıkçılık yapıyorum. Kendi teknem var, adı Lisa Marie, şu ileride sahilde duruyor."

Singbe'nin, söylediklerini anlayıp anlamadığından pek emin olamadı. Bu yüzden aynı Singbe gibi elleriyle dümen kullanır gibi yaparak, başını birkaç kez öne doğru salladı. "Ben bir denizciyim."

Singbe gülümseyerek, Burnah ve öbürlerine yöneldi.

"Bu beyaz adam gemi kullanmayı bildiğini söylüyor. Gemideki beyaz bizi aldattı. Belki bu adamı bizim gemiyi sürmesi için tutabiliriz."

"Nasıl?"

"Ona altın ya da istediği herhangi bir şeyi veririz. Bizi eve götürdükten sonra, gemiyi ona vereceğimize yemin ederiz."

"Ona nasıl güvenebiliriz ki?"

"Gemide hep bizimle birlikte olacak. Yola çıkar çıkmaz parasını öderiz. Afrika'ya vardığımızda da gemiyi vereceğimizi söyleriz. Bu, şu an gemide olan beyazlara göre farklı bir durum. Sadece bir alışveriş meselesi. Bizlerle birlikte yolculuk etmek, onun için ilginç olacaktır."

"Peki gemideki iki beyaz ve köle çocuk ne olacak?"

Singbe durakladı. Köle çocuk, yolculuk boyunca uzak durmuş, onları aşağı görmüştü, ama Singbe, yine de herhangi birinin başka birine kölelik yaptığı fikrine katlanamıyordu. Ona kendileriyle birlikte gelmesini ve Mende'de kendi istediği bir kabilede yaşamasını önermeyi düşündü. Çocuk bunu istemezse, köleleri olmayan beyaz adamların yaşadığı bu topraklarda kalmasına izin verecekti.

İki köle tüccarı ise ayrı bir konuydu. Singbe onları, özellikle haftalar boyunca kendilerini aldatan yaşlı adamı öldürmek istiyordu. Ölmeyi çoktan hak etmişlerdi. Bir yandan da Grabeau'nun sözleri kulaklarında yankılanıyordu. Singbe doğru olanın bu beyazları öldürmek olduğunu biliyordu, ancak bunun intikamdan başka hiçbir amaca hizmet etmeyeceğinin de farkındaydı.

"Kararım şöyle: Köle çocuğa özgürlüğünü geri vereceğim. Burada ya da Afrika'da, nerede isterse özgürce yaşamasını sağlayacağım. Beyazları da serbest bırakacağım, ama aynı şekilde değil. Yola çıktıktan bir gün sonra, onlara sandallardan birini vereceğiz ve içine geri dönmelerine yetecek kadar yiyecek koyacağız. Sonrası onlara kalmış."

"Peki yolculuğumuzu tamamlayabilmek için gerekli yiyeceği nereden bulacağız?"

"Bu beyaza yiyecek için biraz altın vereceğiz. O da gidip, ihtiyacımız olanı satın alabilir."

Burnah, Singbe'yi onaylarcasına kafasını salladı. "Bu iyi bir plan. Grabeau da benimle aynı düşüncede olacaktır."

Kendisindeki altın dolu çantayı Singbe'ye uzattı. Singbe yine Green'in yanına döndü.

"Bizi Afrika'ya götürebilir misin? Sen, Af-rika?"

Bu Green'in Hiç beklemediği bir soruydu, kıkırdamaya başladı.

"Ben mi Afrika'ya gideceğim? Siz çocuklarla ha? Hiç sanmıyorum dostum."

Singbe, Green'in elini tutup avuç içini yukarı çevirdi. Çantalardan birinin ağzını açtı ve eline bir miktar altın döktü.

"Bizi Afrika'ya götürür müsün?"

Green, açık avuçlarına dökülen altın paraların soğukluğunu hissetti. Bunlar İspanyol parasıydı, ama sonuçta altındılar. Bu ağırlıkta bir altın için en az 200 dolar ödenebilirdi. Ayrıca siyah adamın çantasında daha çok altın vardı. Büyük olasılıkla gemide bundan çok daha fazlası bulunuyordu. Green önce Fordham'a baktı, ardından konuşmaya başladı.

"Bu gemiyi Afrika'ya götürmem için bana para mı ödemek istiyorsun? Hem de altınla?"

Singbe gülümsedi ve elinde tuttuğu çantayı salladı. Öbür eliyle Green'i ve çantadaki altınları işaret ediyordu. Sonra kıyıda demirlemiş Amistad'a yüzünü döndü, çantayı havaya kaldırıp, birkaç defa sanki eliyle gemiyi yakalayıp çantanın içine koyar gibi bir hareket yaptı. Ardından dönüp çantayı Green'e uzattı.

"Henry. Altınları da gemiyi de sana vermek istiyor."

"Sanırım haklısın Peletiah."

Green, çantayı Singbe'den almak için uzandı, ama Singbe elini geri çekti.

"Bizi Afrika'ya götür."

"Düşünüyorum. Bana izin ver dostum."

"Henry! Ciddi olamazsın!"

"Kes sesini! Düşünüyorum dedim."

"Henry! Henry! Buraya gel."

"Şimdi değil, Jack. Bir anlaşma yapmak üzereyim."

"Haydi, Henry! Lanet olası arabaya gel! Sana söyleyeceklerim var. Bir anlaşma yapmadan önce beni dinlemen gerek."

Green Singbe'ye gülümseyerek arabaya doğru yürüdü ve Jack'in yanına geldi. Fordham ve öbür beyaz da o tarafa yaklaştılar.

"Onlar korsan!"

"Kim? Ne korsanı?"

"Zenciler. Bunlar gazetede sözü edilen korsanlar."

"Jack! Biz orada konuşurken, şişedekinin hepsini kafana mı diktin?"

"Sana onlar korsan diyorum. Daha dün gazetede bir haber vardı. Kulübenin orada Corker'la birlikte ağları onarırken, haberi bana Frederick Blanchard okudu. Gazetede yazanları aynen söyledi: 'Korsanlar!' diyordu gazete. Üzerinde hiçbir bayrak olmayan, siyah renkli küçük bir uskunayla, Atlantik'te bir o yana bir bu yana dönüp duruyorlarmış. Baltimore, Philadelphia ve New York'taki liman idarelerine olayı, gelen gemiler rapor etmiş. Korsanların hepsi siyahmış."

"Bu adamlar korsan falan olamaz! Hiç kafan çalışmıyor! Şunlara baksana! Bırak korsan olmayı, adamlar denizci bile değiller. Tanrı aşkına! Gemilerinin haline baksana! Dökülüyor!"

"Gemiye asıl sen dikkatli bak!" dedi Fordham. "Hem de

çok dikkatli bak! Küçük siyah bir uskuna. Bayrağı yok. Ve altınlar! Bunlar İspanyol altını. Eminim bunları yağmaladıkları bir İspanyol gemisinden almışlardır. Gazetede korsanların siyah olduğu yazıyordu. Bunlar şimdiye dek gördüğüm en kara renkli adamlar. Sanki Afrika'dan çıkıp doğrudan buraya gelmişler gibi."

"Aynen öyle olmuş! Bu yüzden oraya geri dönmek istiyorlar zaten. Altını ve gemiyi bana vermek istemeleri, onların korsan olmadığını yeterince kanıtlıyor bence. Bunlar sadece kaptanlarını kaybetmiş bir grup sefil yerli. Belki salgın bir hastalığa yakalandılar, ya da başka bir şey geldi başlarına..."

"Belki de aç kalmışlardır. O köpekler ve tavuklar, karın doyurmaktan başka ne işe yarayabilir? Belki biraz yiyecek bulmak için kıyıya çıkmışlardır."

"Haydi, Henry!" diye üsteledi Jack. "Ne olursa olsun, hayatında uskunası olan bir grup kapkara adam gördün mü hiç?"

"Umurumda değil, ayrıca bu adamların kim olduğunu merak da etmiyorum. Amaçları her ne ise... Kaptan aradıklarından kuşkum yok. Ben de bu işi yapabileceğimi düşünüyorum."

"Ne! Delirdin mi?"

"Sanmıyorum. Aslında zengin bir adam olmak üzereyim" dedi Green, kendinden emin bir tavırla.

"Ama ya Afrika?"

"Afrika'ya gitmeyeceğim ki! Onları New York limanına götüreceğim."

"New York mu?"

"Elbette. Bu, kaptanı olmayan bir gemi. Kanunen sahip-

siz sayılıyor. Onun üzerinde hak iddia edebilirim. Yani bu adamların hoşuna gitse de, gitmese de, gemi ve kargodan pay alma hakkım var. Bunun için Afrika'ya gitmeme de gerek yok. Yalnızca bir gün sürecek güvenli bir yolculuk, o kadar. Gemiyi idare etmeme yardım edersiniz, hakkımdan size de pay veririm."

Adamlar derhal Green'in teklifini kabul ettiler.

"Şimdi sakın sevinç gösterilerinde bulunup işi bozmayın" diye öbürlerini uyardı Green. "Küçük sırrımızı kendimize saklamayı başarırsak, yarın geceden sonra hepimiz zengin adamlar olacağız."

Green gülümseyerek Singbe'ye döndü; fakat birden gülümsemesi yüzünde donup kaldı. Bakışlarında dehşet dolu bir ifade belirmişti. Singbe, neler olup bittiğini anlamak için onun bakışlarını izleyerek gözlerini denize çevirdi. Orta direğinin tepesinde dev bir Amerikan bayrağının dalgalandığı geniş yelkenli, büyük bir gemi kıyıya yaklaşmış, yönünü Amistad'a çevirmişti.

"Lanet olsun! Bu donanmaya ait bir gemi, çocuklar!"

Tam o sırada, kıyıdaki herkes, büyük geminin baş kısmından, kocaman bir duman bulutu eşliğinde büyük bir gümbürtünün yükseldiğini duydu. Hemen ardından, Amistad'ın kıç kısmının yaklaşık iki yüz metre berisinde, büyük bir su sütununun havaya kalktığı görüldü.

"Yüce Tanrım!" diye fısıldadı Jack. "Bu adamlar gerçekten de korsanmış!"

Singbe ve arkadaşları sandala doluştular. Green de peşlerinden gitti. Grabeau, çoktan demir almaya ve ana yelkenlerden birini indirmeye başlamıştı.

"Bekleyin! Bekleyin! Beni de yanınızda götürün" diye bağırdı Green.

Yerliler sandalı itmeye çalışırken, onlara doğru atıldı. Binmeye çalıştı, ama Burnah'ın elindeki palanın ışıltısını görünce düşüncesini değiştirdi. Yerliler sandaldaki dört küreği de kullanarak, hızla kürek çekmeye başladılar. Green bir süre öylece bakakaldı, sonra arkasına dönüp suyun içinde zıplamaya başladı.

"Lanet olsun! Lanet, lanet, lanet, lanet!"

Güneş, sazlıktaki otların tepesini yakmaya ve kızıllaşmaya başlamıştı. Yüzleri o yöne dönük olan sekiz adam, bir yandan kürekleri çekerken, bir yandan da sahildeki öfkeli adamla aralarındaki mesafenin açılmasını izliyorlardı. Singbe sandalın ön kısmına olabildiğince eğilmişti. Bir ayağı neredeyse suyun içindeydi. Üç direkli, geniş ve sağlam görünen dev gemi, ön kısmında suyu yarıp dev dalgalar yaratarak ve arkasında geniş, köpüklü bir iz bırakarak yaklaşmaktaydı. Çok hızlıydı. Singbe, acele etmedikleri takdirde geminin kısa zamanda Amistad'ı yakalayacağını düşündü. Burnah'dan, sandalı Amistad'ın paralel doğrultusuna getirmesini istedi. Böylece, hareket halindeyken gemiye binebileceklerdi. Grabeau, aşağı halatları atardı. Onlar da sandalı geride bırakıp yiyeceklerle birlikte gemiye çıkarlardı.

Bu arada büyük geminin burnundaki top bir kez daha gürledi. Gülle bu kez de suya düşmüştü, ancak Amistad'ı

neredeyse sıyırıp geçmişti. Yelkenleri indirmeye çalışan yerliler, yalpalayan geminin etkisiyle sendelediler. Ancak yine de Amistad'ı ağır ağır hareket ettirmeyi başarmışlardı. İçinde Singbe'nin de bulunduğu sandalla aralarında yüz metreden az bir mesafe vardı. Singbe olanca gücüyle bağırarak, gemidekilerden halatları aşağı sarkıtmalarını istedi. İki dakika içinde emri yerine getirilmişti. Burnah halatlardan birini yakalayıp sandalın arkasına bağladı. Sandal, yavaşça hareket etmeye başlayan geminin gövdesine sertçe çarptı.

"Halatlardan birini daha bağlayın!"

Singbe düğüm atmaya çalışırken, arkadaşları birer birer yukarı tırmanmaya başlamışlardı. Singbe son düğümü de atarken, dengesi bozulan sandal, şiddetle yalpalayarak gemiye çarpmaya başlamıştı.

"Güverteye çıkın! Haydi!"

Burnah halatlardan birini yakaladı ve kendisini yukarı çekmeye başladı. Sandalda Singbe'den başka kimse kalmamıştı. O da sandala bağlı düğümü çözüp tırmanmaya başladı. Tam bu esnada bir patlama daha işitildi ve on metreden daha az bir uzaklıkta sular havaya kalktı. Singbe parmaklıklara ulaştığında, öbür geminin yaklaşık otuz metre ötede, kendileriyle yan yana gelebilmek için, hız keserek dönmeye başladığını gördü.

Geminin güvertesinde, elinde tuttuğu megafonla onlara seslenen, büyük şapkalı bir adam duruyordu. Gemi gövdesi boyunca, su yüzeyinin üstünde delikler vardı. Her delikten bir top namlusu çıkmıştı. Baş tarafta, kendilerine doğru nişan almış büyük bir top ve başında da bir adam duruyordu.

Top patlamaları yerlilerin çoğunu korku içinde bırakmıştı. Bu yüzden büyük bir kısmı aşağı kaçmışlardı. Kalanlarsa, gü-

vertede öne arkaya amaçsızca koşturuyor, çığlıklar atıp çılgınca bağırıyorlardı. Grabeau, dümenin başında sağa sola emirler veriyordu.

"Yelkenleri indirin! Yelkenleri hemen indirmemiz gerek!"

Burnah sandaldaki adamları alıp, hemen yelkenlerden birine koşturmuştu. Singbe aşağı inmeye çalışanlardan birini yakaladı. Bu, kendisi gibi bir Mendeli olan Ba idi.

"Ba! Yelkenleri indirmeme yardım et."

"Ama Singbe!.."

"Haydi gel! Yoksa yine bu beyazların kölesi olacaksın."

"Singbe!"

Seslenen Grabeau'ydu. Singbe ona doğru döndü. Beyazlar parmaklıklardan güverteye atlıyorlardı. Altısı çoktan güverteye çıkmıştı. Öbürleri de halatlara tutunmuş, savaş çığlıkları atarak parmaklıklara doğru tırmanıyorlardı. Güvertedekiler silahlarını doğrultup yerlilere seslendiler. Burnah, tabancasını çıkardı, ama beyazlardan biri tüfeğinin tersiyle tabancaya vurup yere düşürdü. Ardından namluyu Burnah'ın yüzüne çevirdi. Havaya şiddetli bir patlama yayıldı. Burnah, çıkan sesle yerinden sıçradı, ama vurulmamıştı. Geniş şapkalı, uzun boylu bir başka beyaz, tabancasıyla havaya ateş etmişti.

"Uzak dur! Sana uzak dur dedim!"

Tabancasını indirip, Burnah'ın yüzüne dayadı. Güverte, yerlilere nişan almış beyazlarla dolmuştu. Burnah, içinde korkunç bir düş kırıklığı hissetti. Sanki bir el içine uzanmış, kalbindeki bütün umudu, direnci çekip almıştı. Kafasını öne eğdi ve dizlerinin üstüne düştü. Teker teker, güvertedeki öbür yerliler de dizleri üstüne çöktüler.

"Hayır!"

Geniş şapkalı adam, tabancasını hızla çığlığın geldiği yöne çevirdi. Singbe elinde bir palayla duruyordu.

"Bay Clifford! Bay Cobb! Şu adamın elindeki silahı alın."

Tüfeklerini doğrultmuş iki denizci Singbe'ye doğru yürüdü. Singbe adamların yaklaştıklarını görünce geriledi. Parmaklığa yaklaştı ve aşağıya, denize bir göz attı. Adamlar çok yakına gelmişlerdi. Biri bağırarak bir şeyler söylüyordu. Singbe iki eliyle palasının sapını tutmuş, çılgınca sağa sola savurmaktaydı.

"Köle olmayacağım! Bir daha asla! Asla!"

Şimdi iki denizci de bağırıp çağırmaya başlamıştı. Birisi neredeyse iki metre kadar yakındaydı. Singbe bir savaş çığlığı atarak, palayı ona doğru fırlattı. Adam kafasını eğdi. Diğeri hemen ateş etti, ama Singbe parmaklıklardan aşağı atlamıştı.

"Adam denize atladı!"

"Sancak başında!" diye seslendi geniş şapkalı subay.

Bu sırada Amistad diğer gemiden atılan halatlarla bağlanarak emniyete alınmıştı. Gemiye borda etmek için görevlendirilen sandalda üç adam vardı. Amistad'ın baş kısmına yanaşmışlardı. Singbe kıyıya doğru yüzerek, gemiden yüz metre kadar uzaklaştı. Bu topraklarda köle yoktu. Oraya ulaşabilirse, güvende olacaktı. Subay parmaklıklardan seslendi.

"Onu canlı istiyorum, Bay Jansens!"

"Emredersiniz efendim! Önüne doğru kürek çekin beyler! Önünü keselim."

Singbe arkasından gelen sandalı ve kendisine seslenen adamı duyabiliyordu. Neredeyse bir mil uzaklıktaki kumsal, elini uzatsa dokunacakmış gibi duruyordu.

Bir tüfek patladı. Mermi, başının üstünden hızla geçip,

on metre kadar arkasında suya isabet etti. Singbe başını sudan kaldırdı. Sandal tam önünde duruyor, baş kısmındaki adam tüfeğini dolduruyordu. Singbe süratle dalgaların arasından suya daldı ve kıyıya ters yönde yüzerek, sandaldan uzaklaşmaya başladı. Atlantik Okyanusu karanlık ve yeşildi. Hızla yüzüyor, ama çevresindeki hiçbir şeyi göremiyordu. Ciğerlerindeki hava boğazına doğru çıkmaya çalışıyordu. Göğsü patlayacakmış gibi olana kadar suyun altında yüzmeyi sürdürdü. Ama bir noktadan sonra dayanacak hali kalmadı. Hızla kendisini yukarı doğru itti. Başını dalgaların üstüne çıkardı. Güçlükle soluk alıp veriyordu. Etrafına bakınmaya çalıştığı anda, bir küreğin sert sapının şakağına indiğini hissetti.

"Amerika'ya hoş geldin, seni piç korsan!"

Singbe'nin beyninde bir an Stefa'nın görüntüsü canlandı, ardından her şey karanlığa gömüldü. Denizciler onun baygın gövdesini sandala çektiler.

USS Washington adındaki gemi, bütün çekme halatlarını bağlayarak, Amistad'ı tamamen emniyete almıştı. Gemi komutanı Teğmen Thomas Gedney, düzgün bir İngilizce konuşan İspanyol Pepe Ruiz'in gözyaşlarıyla anlattığı, kölelerin isyan çıkarıp, kaptanı ve tayfayı nasıl öldürdüklerinin hikâyesini dinledi. Peki nereye gidiyorlardı? Ruiz bundan emin değildi. Büyük olasılıkla köleliğin olmadığı bir yere gitmeye ya da korsanlık yapmaya çalışıyorlardı, ama denizcilikten hiç anlamıyorlardı. Öbür İspanyol -Montes- ve kendisinin denizcilik yeteneği olmasaydı, çoktan ölmüş olacaklardı. Tanrı'ya binlerce kere şükürler olsun ki; Amerikan Donanması onları bulmuştu. Connecticut'ta öğrenim gördüğünden söz eden Ruiz, gemideki herkesin açlık çektiğini,

eğer yetişmemiş olsalardı, birkaç gün içinde mutlaka öleceklerini anlattı. Ruiz ayrıca, limana yanaşır yanaşmaz İspanya Konsolosluğu'na başvurmak istediğini söylemiş, kölelerini ve kargodan kalanları Küba'ya geri götürmek için düzenlemeler yapacağını belirtmişti.

Gedney, limana vardıklarında her şeyle ilgileneceğini söyledi. Elinde şu anda, Washington'un hücresine zincirlenen liderleri dışında hepsi Amistad'ın ambarına kapatılmış köleler ve Ferrer'in kamarasına yerleştirdiği çocuklar vardı. Aşçısına, herkese bol bol yemek ve istedikleri kadar su vermesini emretti. Kendi kamarasını Ruiz ve Montes'e verdi. Washington hareket ettiğinde vakit neredeyse gece yarısı olmuştu. Gedney emir verdi.

"Limana doğru, bize haritadan bir rota bulun, Bay Tucker."

"Emredersiniz. New York'a mı efendim?"

"Hayır, New London'a."

"Emredersiniz."

Gedney'in yardımcı subayı Teğmen Meade, sırtını kılavuz kaptana dönerek fısıldadı. "New London mı?"

"Biliyorum Richard, orası biraz daha uzakta. Ama biz ve tayfa adına bu gemi üzerinde hak iddia etmeyi planlıyorum."

"Tom, bunu sadece Connecticut'ta değil, New York'ta da yapabiliriz. Arada ne fark olduğunu anlayamadım."

Gedney sırıttı. "El konulan malın değeri ve bize düşen pay nasıl hesaplanıyor, biliyor musun?"

"Gemi ve kargoya biçilen toplam değer üzerinden yüzde alıyoruz."

"Doğru. Bu da demektir ki; eğer New York'a gidersek,

gemiyle birlikte ambardaki sandıklarda kalanlar üzerinden hak alacağız. Ama New London'a yanaşırsak, kargonun toplam değerini önemli oranda artırmış olacağız."

"Nasıl yani?"

"Dostum, Connecticut'ta kölelik hâlâ yasal."

Meade'nin yüzünde bir gülümseme belirdi. Ardından ikisi de sanki bir altın madeni bulmuşlar gibi neşeyle gülmeye başladılar.

Amerika

Kıvılcım

Andrew T. Judson, kendisini dürüst ve mantıklı bir adam olarak görürdü; Connecticut sakinlerinin birçoğu da onunla aynı fikirdeydi. Judson, şehrin önde gelenleri, politikacılar, meslektaşları ve basın önünde büyük saygı gören bir adamdı. Dindar bir kongregasyonalistti*. Ailesiyle birlikte New Haven çayırındaki büyük kilisenin en ön sırasında otururlardı. Herkes tarafından prensipli, saygıdeğer, çok zeki, sert ve gerektiğinde bildiğinden şaşmayan, inatçı bir adam olarak tanınırdı. Judson aynı zamanda iyi bir demokrattı. Yaklaşık on bir yıldır Beyaz Saray'ı elinde tutan partinin yükselen yıldızlarındandı. Pek çok insan, onun parti içinde bu kadar hızlı yükselmesini kısmen, o müthiş politik zekâsına, kısmen de Prudence Crandall olayına bağlıyordu.

Connecticut'daki bütün insanların çok iyi bildiği gibi, Prudence Crandall, Rhode Island sınırının yanındaki muhafazakâr bir kasaba olan Canterbury'de, yalnızca kızların okuduğu küçük bir özel okulun sahibi ve tek öğretmeniydi. Bayan Crandall ve öğrencileri toplum içinde saygı görürlerdi, ta ki 1833 yılına kadar... O yıl okula, Prudence'in temizlikçisinin kızı olan Sarah Harris adındaki yeni bir öğrenci kayıt ol-

---

** 1800'lü yıllarda seçkin bir Hıristiyan sın*

muştu. Sarah bir siyahtı. Birkaç hafta sonra New York'dan gelen iki siyah öğrenci daha okula kayıt olmuştu.

Canterbury'de huzursuzluğun baş göstermesi hiç de uzun sürmemişti. Prudence Crandall nasıl olur da siyahları beyazlarla yan yana oturtabilirdi? Görülmüş şey miydi bu? Kasaba sakinlerinin birçoğunun gözünde bu kabul edilemez, iğrenç bir şeydi. Kız olsun erkek olsun, siyahlara okumayı, yazmayı, hesap yapmayı öğretme yetkisini ona kim vermişti? Kim olduğunu sanıyordu? Bir de neden böyle bir tartışmayı ve belayı Canterbury gibi güzel, gelişmiş ve Hıristiyan bir kasabaya getirmişti ki? Başka yer bulamamış mıydı? Elbette Canterbury sakinleri de eyaletteki bütün kasabalar gibi hoşgörülü ve özgürlükçüydüler, ama siyahlara beyazlarla birlikte eğitim vermenin beladan başka bir şey getirmeyeceğini gayet iyi biliyorlardı. Mevcut düzene yapılan bu umursamaz saygısızlığa katlanamayacak olan kasabanın büyükleri ve önde gelenleri bir kenara bırakılacak olursa, bu büyük hatayı düzeltmek için diğer kasabalardan ve eyaletlerden Canterbury'ye günlerce süren yolculukları göze alarak akın edecek olan öfkeli insanlar ne olacaktı? Daha da kötüsü, bu insanlar gelirken yanlarında şiddet de getireceklerdi. Nihayetinde kasaba mimlenecek, çok az insanın yerleşmek ya da iş yapmak isteyeceği, haritadaki kara bir leke olarak kalacaktı.

Prudence Crandall, ilk başta fısıltılarla başlayıp, daha sonra sokaklarda açıktan, yüksek sesli azarlamalara dönüşen ve en sonunda da kasabayı bir araya getiren bir toplantıda, şiddetle savunulan itirazların hepsini dinlemişti. Kadınların oy kullanma ve iş kurma haklarının olmadığı zamanlarda çok sık rastlanmayan bir davranışla, toplantıda kürsüye çıkıp bir konuşma yapmıştı. Konuşmasında, bu siyahların köleliğin

kaldırıldığı eyaletlerden gelen özgür insanlar olduğunu, doğal olarak eğitim almaya ve beyazlarla eşit muamele görmeye hakları olduğunu savunmuştu. Bunun üzerine tepkiler daha da artmıştı. Bu insanlar, madem özgür oldukları bir eyaletten geliyorlardı, öyleyse kendi eyaletlerinde siyahlara eğitim veren bir okula devam edebilirlerdi ya! Prudence durumun nereye gittiğini gayet açık bir şekilde anlamıştı. Kasaba sakinleri, siyahlarla beyazların yan yana öğrenim görmelerini asla kabul etmeyeceklerdi! Bu yüzden bir karara varması uzun sürmemişti.

Prudence Crandall, Canterbury sakinleri tarafından ilkeli ve bildiğinden şaşmayan, inatçı bir kadın olarak tanınırdı. Bu nedenle toplantının sonunda ayağa kalkıp bütün kasabaya, siyahlara beyazların yanında eğitim vermekten vazgeçtiğini açıkladığı zaman, insanların çoğu şaşırmıştı. Herkes onu canı gönülden alkışlıyordu. Prudence alkışlar kesilene kadar ayakta durmuş ve beklemişti. Ardından derin bir nefes almış, sonra da sözlerini henüz tamamlamadığını belirtmişti. Herkes, geçen birkaç hafta boyunca yaptığı düşüncesiz, başına buyruk davranışlarından ötürü, kasabadan özür dileyeceğini sanıyordu. Ama o, özür dilemek yerine, bundan sonra okulunun yalnızca Birleşik Devletler'de yaşayan özgür siyah kız çocuklarına eğitim vereceğini söylemişti.

Öfke, bir anda Canterbury sınırlarını aşıp bütün eyalete yayılıvermişti. Prudence Crandall, yeni şekil verdiği okulunda daha kayıtlara başlamamıştı. Canterbury'nin eyalet temsilciliğini yürüten Connecticut, herhangi bir kasabada, o eyaletin vatandaşı olmayan ve söz konusu kasaba sınırları içinde ikâmet etmeyenlerin, kasaba sınırları içersindeki bir okulda eğitim almalarını kanunen yasakladığını ilan etmişti.

Bunun üzerine Prudence, yeni öğrencilerine kendi evinde oturma izni alarak, bu önleme karşı başarılı bir manevra yapmıştı. Bunun üzerine eyalet savcılığı onun aleyhinde bir dava açmakta gecikmemişti. Aynı zamanda Canterbury temsilcisi de olan eyalet bölge savcısı, savunmasını "Bu ülkeyi kuranların siyahları vatandaş olarak görmeyi hiçbir zaman düşünmemiş oldukları" tezine dayandırmıştı.

Eyalet yüksek mahkemesinde görülen iki duruşma sonrasında jüri bir karara varamamıştı. Canterbury sakinlerinin ise Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'ne yapılacak başvurunun sonucunu beklemeye tahammülleri kalmamıştı. Doğruca Prudence'in evine gitmiş, ellerine geçen her şeyi yakıp yıkmışlardı. Üstelik Prudence'i ölümle tehdit etmişlerdi. Bu olaylar üzerine, kendisinin ve öğrencilerinin hayatlarından endişe duyan Prudence, çocukları ailelerine geri göndermişti. Kendisi de batıya gitmiş, Kansas'a yerleşmiş, yaşamı boyunca bir daha Connecticut'a ayak basmamaya yemin etmişti.

Bu ünlü davada, bazılarının yasaların gerçek savunucusu, bazılarının ise kanunları kendi çıkarına göre kullanan biri olarak nitelediği bir meclis üyesi, savcı olarak görev yapmıştı. Basın tarafından, siyah ırka karşı bir nefreti olmayan, ama doğanın kanunlarına, Tanrı'ya ve bu büyük ülkeyi kuran atalarının hayallerine derinden bağlı, mantıklı bir kişilik olarak lanse edilen bu adam, şu anda başkan Martin Van Buren tarafından atandığı federal bölge hakimliği görevini yürüten Andrew T. Judson'dan başkası değildi. Judson, Montauk Burnu'nda yakalanan bir grup siyah korsan hakkındaki ilginç bir davanın ilk duruşmasında ifade almak üzere U.S.S. Washington gemisinin yemekhanesinde bulunmaktaydı.

Judson, kendisi gibi Başkan Martin Van Buren tarafından atanmış olan federal bölge savcısı Holabird tarafından duruşmaya davet edilmişti. Holabird, geniş kırmızı yüzlü, sık kıvırcık saçlı bir adamdı. Yukarıdan aşağıya doğru genişleyen bir beden yapısı vardı. İnsanın üzerinde daima gergin ve sinirli olduğu izlenimi uyandırıyordu. Emsal teşkil eden ve teamüllerin uygulandığı davalarda uzmanlaşmış, yetenekli bir avukattı. Dolayısıyla, son haftalarda gazetelerde sözü edilen, tayfaları siyahlardan oluşmuş bir korsan gemisinin yakalandığı haberini okuyunca sıkıntıya düşmesi de çok doğaldı. Hemen söylenmeye başlamıştı. New York bürosu bu tip şeylere daha uygun olduğu halde, donanma gemiyi neden kendi bölgesine getirmişti ki? Her şey bir yana, bu korsanlar da neyin nesiydi! Bu tip konularla ilgili kanunlar ve emsal teşkil eden davalar vardı elbette, ama Tanrı aşkına, neredeyse yüz elli yıldır korsanlarla ilgili bir mesele olmamıştı! Neyse ki Teğmen Gedney'le buluşup, iki Kübalıyı dinledikten sonra içi biraz olsun rahatlamıştı. Bu bir korsanlık meselesi değil, basit bir mülkiyet hakları sorunuydu.

Holabird, Ruiz ve Montes'in düştükleri kötü duruma ve âsi kölelerin neden olduğu sıkıntıya gerçekten üzülmüştü. Adamlar, akıllarını kaçırmış bu zenciler yüzünden ölümün kıyısına kadar gitmiş geri gelmişlerdi. Ruiz'in de söylediği gibi, eğer büyük bir soğukkanlılık ve kurnazlık sergilememiş olsalardı, şu âna dek mutlaka ölmüş olurlardı.

Holabird'e göre dava basit ve sıradandı. Kanunen resmi bir duruşmanın ve yazılı ifadelerin alınmasının ardından, kölelerin Havana'ya güvenli bir şekilde geri gönderilmesi ve İspanyol yasalarına göre yargılanması için, geminin ve kargonun Boston'daki İspanyol Konsolosluğu'na teslim edil-

mesi gerekiyordu. Bununla birlikte, yabancı devletlerle ilgili bir konu olmasından, Teğmen Gedney'in ganimet hakkı talebinde bulunmasından, daha da önemlisi, kendisinin son derece titiz bir adam olmasından ötürü, Holabird, Birleşik Devletler Dışişleri Bakanı John Forsyth'e acil bir mesaj yollamıştı. Bu mesajda durumu aynen kendisine anlatıldığı şekilde bakana aktarmıştı. Ayrıca Yargıç Judson'ın (Forsyth onu yakından tanıyordu) duruşmaya davet edildiğini ve bu tip bir davayla ilgili uluslararası yasalar hakkında ek bilgi istediğini belirtmişti.

Gemide yapılan duruşmaya, ayrıca Washington'un subayları, New London gazetesinden Wilson Bright adında bir muhabir ve mahkeme yazıcısı Dwight P. Janes katılmıştı. Judson, Ruiz ve Montes'in ifadelerini alarak duruşmaya başladı. Ruiz'in İngilizcesi çok iyiydi. Judson, iyi İspanyolca konuşabilen Teğmen Meade'den Montes'in söylediklerini çevirmesini rica etti. Bu, tutulan kaydın güvenirliğinin artmasını sağlayacaktı. Judson'a göre, aslında Kübalıların anlattığı hikâye yoruma yer bırakmayacak kadar berraktı. Sonuçta siyah köleler ayaklanmış ve geminin kontrolünü ele geçirmişlerdi. Ama Yargıç Judson, normal yasal prosedürlere uygun davranmak ve bunu kayıtlarda göstermek istiyordu.

Ruiz ve Montes hemen hemen aynı şeyleri anlattılar. Her ikisi de 3 Temmuz gününün ilk saatlerinde duydukları çığlıklarla uyanmışlardı. Güverteye çıktıklarında, ayaklanan yerlilerin kaptanı öldürmüş olduklarını ve tayfayla boğuştuklarını görmüşlerdi. Montes ve Ruiz de boğuşmaya katılmış, cesurca savaşmış, ancak kölelerin sayı üstünlükleri karşısında yenik düşmüşlerdi. Daha sonra Montes, iyi bir denizci olduğu konusunda siyahları ikna etmişti. Böylece, geceleri gemiyi

kullanmasına izin verilmişti. Montes, Florida ya da Carolina'ya ulaşabilme umuduyla gemiyi kuzeye sürmüştü, ama siyahlar keyfi davranışlarla onun planını alt üst etmişlerdi. Birçok kez düştükleri kötü durumlara karşın hâlâ hayatta olmalarını, zekâlarına ve gösterdikleri dikkate borçluydular. İfadesini İspanyolca veren kabin görevlisi köle Antonio da, Ruiz ve Montes'in anlattıklarını doğruladı.

"Her şey tıpkı beylerin anlattığı gibi oldu" dedi Antonio. "Bunlar akıllarını kaçırıp kaptanımı öldüren bir grup tarla kölesi. Yolculuk boyunca bize işkence yaptılar ve hemen her gün bizi öldürmekle tehdit ettiler."

"Şu an hâlâ hayattaysak, bu Tanrı'nın hikmeti ve Birleşik Devletler Donanması'nın cesareti sayesinde olmuştur" dedi Ruiz.

Judson ciddi bir tavırla başını salladı. Sonra çocuğa dışarı çıkmasını söyledi, Kübalılardan ise kalmalarını rica etti.

"Lideri getirin!"

İki denizci Singbe'yi kaldığı hücreden alıp getirdiler. Zincirlenmiş, elleri, ayakları kelepçeli bir halde yemekhaneye getirilen Singbe'nin üstünde hâlâ kırmızı gömlek ve dok pantolon vardı. Judson'ın önüne geldiğinde, başını çevirip Montes'le Ruiz'e baktı. "Hâlâ büyük zenci şef mi sanıyorsun kendini?" diye bağırdı Ruiz İspanyolca. "Evet, şef hazretleri, o siyah gövden Havana'da kazığa bağlanıp yanarken ne büyük bir adam olduğunu göreceğiz!"

Judson, zincirlere bağlıyken bile heybetli ve mağrur bir şekilde duran Singbe'ye baktı, sonra Ruiz'e döndü.

"Kayda geçmesi için söyler misiniz, bunun adı ne?"

Ruiz, manifestodaki isimleri kafasından geçirmeye çalıştı. Yalnızca birini anımsayabildi.

"Cinque. Joseph Cinque."

"Teğmen Meade, kayda geçmesi için Joseph Cinque'ye, neden beyaz sahiplerine karşı ayaklandıklarını ve soğukkanlılıkla Amistad'ın tayfasını öldürdüklerini sorun lütfen."

"Sayın yargıç, korkarım bu siyahların hepsi anlaşılması çok zor bir kırsal lehçede konuşuyorlar" dedi Ruiz çabucak. "Afrika diliyle İspanyolca'nın kaba bir karışımı. Teğmen Meade'yi anlayabileceklerini pek sanmıyorum. Ben bile onları anlayamıyorum."

"Denememiz gerek. Bay Meade."

Meade sorulması istenen soruyu ve Judson'ın istediği başka birtakım şeyleri sordu. Singbe'nin Meade'yi ilgiyle dinlediği belliydi, ama sorulan her soruya verdiği tepki yalnızca sessiz kalmaktı.

"İnat için sustuğunu sanmıyorum, Sayın Yargıç" dedi Meade sonunda. "Görünüşe göre söylediklerimin bir sözcüğünü bile anlamıyor."

Judson ayağa kalktı ve Singbe'ye doğru yürüdü. Yüksek sesle, ağır ağır konuşmaya başladı.

"Nerede olduğunu biliyor musun? Bana ne yaptığınızı anlatır mısın? Neden sahiplerine başkaldırdın?" Judson elini odanın içinde gezdirerek, Ruiz ile Montes'i işaret etti.

"Neden isyan çıkarmak için kölelere önderlik ettin?"

Singbe gözlerini Judson'a dikti, öylece bakakaldı. Judson hafifçe güldü, başını salladı ve koltuğuna geri yöneldi.

Tam o esnada şu birkaç kelime odanın içinde bir top gibi patladı: "Köle değil! Singbe köle değil. Afrika!"

Herkes olduğu yerde donup kalmıştı. Kendisini çabuk toparlayan Judson, arkasına döndü. Singbe zincir şıkırtıları arasında elini göğsüne götürüyor, aynı sözleri yineleyip duruyordu. "Köle değil! Afrika! Afrika!"

"İngilizce biliyor musun? Bu adam İngilizce konuşabiliyor mu?"

"Hayır, Sayın Yargıç. Belki... gemideyken biraz öğrenmiş olabilir" dedi Ruiz gergin bir tavırla gülerek. "Biraz İngilizce bilen bir köle vardı. İsyandan birkaç gün sonra öldü."

Judson Singbe'ye doğru yaklaştı.

"İngilizce konuşabiliyor musun? Ha? Haydi, bir şeyler daha söyle, durma! Haydi!"

"Köle değil! Köle değil!"

Judson onu biraz daha konuşturabilmek için çok çabaladı, ancak Singbe'nin beyaz adamın dilinde söyleyebildiği tek şey buydu.

"Hepsi bu, öyle mi? Evet, sen bir kölesin dostum, karşı koyma girişimlerine karşın. Şu söylediğin söz bile çıkardığın isyanı kabul ettiğini gösteriyor. Bu kayda geçecek. İşlediğin suçun cezasını çekeceksin."

Judson önce zincirleri, sonra da Ruiz'le Montes'i işaret etti.

"Beni anladın mı, Joseph Cinque?"

Singbe'nin yüzünde alaycı bir gülümseme belirdi. Parmağını kaldırıp boğazına götürdü ve keser gibi bir işaret yaptı.

"İşte gördünüz" dedi Judson, gülümseyerek sandalyesine dönerken. "Yaptığı suçun ne olduğunu ve bu duruşmanın amacını gayet iyi anlıyor. Ülkesine götürüldüğünde, bu yaptıklarının sonucu olarak kendisine ne yapılacağını da bildiğinden eminim."

Singbe yargıca doğru bir adım attı. Denizcilerden biri tüfeğini kaldırıp onu durdurdu. Singbe, Mende dilinde yüksek sesle konuşmaya başladı.

"Ben özgür bir Mendeliyim. Yeniden köle olmayacağım.

Beni zincirlerle bağlayabilirsiniz. Sırtımı ve ayaklarımı, derisi yüzülünceye kadar kamçılayabilir, bedenimdeki bütün kanı akıtabilirsiniz. Ama köle yapamazsınız. Ben hiç kimsenin kölesi olmayacağım! Bunun için önce beni öldürmeniz gerek."

Singbe'nin haykırışı karşısında iliklerine kadar titreyen Judson, soğukkanlılığını korumayı güçlükle başarabildi. Bir süre boş gözlerle Singbe'ye baktı, ardından burnunu çekti ve sakin bir tavırla yazmaya başladı.

"Pekâlâ. Bay Gedney, lütfen adamlarınıza köle liderini aşağı, öbürlerinin yanına götürmelerini söyleyin. Bay Ruiz, Bay Montes, sanırım bu duruşmadaki işiniz bitti. Teğmen Gedney, bana yanınızda bir miktar İspanyol parası olduğunu söyledi. Kasabada paranızı bozdurabileceğiniz bir banka var. Valiye sizinle ilgilenmesini söyleyeceğim. Willow House iyi bir handır. Sahibi Bay Barsted konukları için harika yemekler hazırlar. New Haven'a dönünceye kadar kalabileceğiniz en konforlu yer sanırım orası. İspanyol konsolosu Boston'dan yola çıktı. Sizlerle New Haven'da buluşacak."

"Sağ olun, Sayın Yargıç." Ruiz, Judson'ın elini defalarca sıktı. "Çok teşekkür ederim."

"Tanrı sizi korusun baylar" dedi Judson. "Pek çok insanın tahayyül bile edemeyeceği kadar kötü bir duruma maruz kaldınız."

Kübalılar yemekhaneyi terk etti. Judson duruşmayı, Gedney'in, Meade'nin ve tayfadan birkaç adamın ifadelerini alarak sürdürdü. Holabird, Gedney'i hak iddia etmenin gereksiz yere işleri uzatacağına ikna etmeye çalıştı. Belki de hak iddia etme işini özel olarak halledip, Montes ve Ruiz'den doğrudan ödül almalarının daha iyi olabileceğini söyledi. Ama Gedney, hakkını mahkeme dışında başka bir yolla ara-

maya çalışan insanların hiçbir şey alamadığını söyleyerek, bunu kabul etmedi. Bu işi yasal yollardan halledecekti.

İfadeler tamamlandıktan sonra, Meade bir şey daha eklemeye karar verdi. "Sayın Yargıç, Bay Holabird" dedi. "Kölelerle ilgili garip bir husus var."

"Ne gibi, bayım?"

"Hiçbiri adlarını bilmiyor, Sayın Yargıç."

"Efendim? Anlamadım?"

"Yolculuk sırasında hepsini güverteye çıkardık. Geminin manifestosunu aldım. Orijinal kargodan geriye ne kaldığını saptamak için listeden isimlerini okumaya başladım. Teğmen Gedney ve ben, bu bilgiyi her kölenin alış fiyatını listeden karşılaştırıp, çıkan değeri kargoya eklemek için kullanacaktık. Bu sayede biz ve tayfaya düşen pay hakkını hesaplamayı planlıyorduk. Adlarını okumaya başladığımda, çocuklardan ya da adamlardan hiçbirinin tepki vermediğini gördüm. Listeyi üç defa baştan sona okudum. Bir kere de Yunanca okudum."

"Bu söylediğiniz şeyin bir kanıtı var mı bayım?" diye sordu Holabird, çantasını kapatırken.

"Şey efendim, sanırım var. Kırsal bir lehçe ne kadar değişik olursa olsun, bir adam öyle ya da böyle kendi isminin söylendiğini anlayabilir. Sonuçta sahipleri tarafından doğduklarından beri bu adlarla çağırılmıyorlar mı?"

"Anlıyorum, ama bu bilginin gösterdiği şey nedir ki?" diye ısrar etti Holabird.

"Teğmen Meade iyi bir subay olarak görevini yapıyor ve bize tam bilgi veriyor" diye araya girdi Judson. "Duyarlılığınızı takdir ediyorum bayım, bu söylediğiniz kayıtlara geçecek."

"Teşekkür ederim yargıç. Ama düşündüm ki belki de..."

"Şimdilik bu kadar yeter beyler" dedi Judson ayağa kalkarak. "Hak talebiniz konusunda oldukça ısrarlı olduğunuz için, bunu mülkiyet davası içine alacağım ve davanın gezici mahkeme tarafından görülmesini sağlayacağım. Bir tarih ayarlayıp size bildiririm. Vali, tutukluları New Haven hapishanesine götürecek. Eyalet içinde bu kadar çok sayıdaki tutukluyu barındırabilecek tek yerin orası olduğunu düşünüyorum."

"Gezici mahkeme mi? Sayın yargıç, gemiyi ve kargoyu geçici olarak İspanyol yetkililerine devredip, suçluların iade işlemlerine başlamamız gerekmiyor mu?"

"Birleşik Devletler vatandaşlarına ait bir mülkiyet hakkı talebinde, bunu yapamayız Bay Holabird. Ama bunu sonra tartışırız. Sanırım basın mensubu arkadaşımız bir an önce gidip bu çok ilginç hikâyeyi yazmak için sabırsızlanıyordur. Donanma mensubu bu cesur arkadaşlar da karaya çıkmanın biraz tadını çıkarma konusunda aynı şeyleri hissediyorlardır" dedi Judson. Ardından Holabird'e yaklaşarak onu kolundan tuttu. "Bay Holabird, arabama kadar bana eşlik ederseniz çok memnun olurum."

Holabird arabaya yürürlerken, suçluların iadesi bahsini yeniden açmaya çalıştı, ancak Judson arabanın önüne gelene kadar onu konuşturmadı. Arabanın yanına geldiklerindeyse Holabird'e birkaç dakikalığına arabaya girmesini rica etti.

"William, New York ya da Washington'daki yetkililerden bu davayla ilgili herhangi bir emir aldın mı?"

"Gemi limana getirildiğinde Bakan Forsyth'e bir mesaj yolladım, fakat henüz bir karşılık alamadım. Neden sordun?"

Üstü kapalı bir arabada olmalarına karşın Judson sesini alçaltı. "Teğmen Meade, siyahların adlarını bilmediklerinden söz ederken neyi ima ediyordu, anladın mı?"

"Bilmem ki, sanırım normal olarak bunun oldukça garip bir şey olduğunu ve zabıtlarda bulunmasının akıllıca olabileceğini düşündü. Senin de söylediğin gibi, Andrew, sadece duyarlı davranıyordu işte."

Judson bir süre sessiz kaldı. Cebinden saatini çıkarıp çevirmeye başladı. "Bakan Forsyth'e bizzat kendim bir mesaj yollamayı düşünüyorum, William. 1819 İngiliz-İspanyol anlaşması hakkında bir bilgin var mı?"

Holabird bir süre düşünüyormuş gibi yaptı. "Hayır, bilgim var denemez."

"O halde arşivlere bir göz at. Özellikle bu son olay ışığında bu anlaşma, sana son derece ilginç gelecektir."

"Neden? Bunun davayla ne ilgisi var, Andrew?"

"Eğer hislerim beni yanıltmıyorsa, şu anda bizi aşan bir durumla karşı karşıyayız."

Judson gemide neler olup bittiğini anlamıştı. Duruşmayı çabucak bitirirken gözünden kaçırdığı bir nokta vardı. Washington'un yemekhanesinde, Meade'nin neyi ima ettiğini tam olarak anlayan başka bir adam daha bulunuyordu. Eğer Judson, Dwight Janes'in geçmişini ve politik düşüncelerini biliyor olsaydı, onun kesinlikle bu duruşmada mahkeme yazıcısı olarak görevlendirilmesine izin vermezdi. Janes politik düşüncelerini orada burada tartışan bir adam değildi, özellikle de Andrew Judson gibi adamlarla... Ne de olsa 1839 yılındaydılar; kölelik aleyhtarı radikal kanada mensup kişiler olarak kabul edilmeleri, düzeni yıkmaya, hatta bazılarınca da Birleşik Devletler'i parçalamaya çalışan dindar partizanlar

olarak görülmeleri işten bile değildi. Bir adamın bu tip düşünceleri ulu orta konuşması kariyerine zarar verebilirdi. Özellikle mahkemede çalışan bir adamın kariyerine... Bu yüzden ne zaman kendisine kölelikle ya da özgür bırakılan siyahlara yapılan muamelenin doğruluğuyla ilgili bir şey sorulsa, Janes sadece gülümser ve umursamaz bir tavır takınırdı.

Aslında Janes inançlarına derinden bağlı bir adamdı. 1819 İngiliz-İspanyol Anlaşması'nın içeriğini gayet iyi biliyordu. Ayrıca, bu siyahların Ruiz ve Montes'in insanları inandırmaya çalıştığı gibi Küba içinde nakil edilen köleler olmadığından kuşkulanacak kadar çok şey duymuş ve görmüştü. Kuşkularının doğruluğundan emin değildi, ama aklı ve beyniyle bu olayı çözebileceğine inanıyordu. Rıhtım boyunca yürürken, çözüme biraz daha yaklaşmasına yardımcı olacak birini gördü.

"Bay Bright! Bay Bright!"

Wilson Bright, bir yandan yavaşça yürüyor, bir yandan da notlarını gözden geçirip, yazacağı hikâyeyi kafasında kurguluyordu. Yirmi dört yaşındaydı. Muhabirlik yaptığı son iki yılla birlikte, altı yıldır Gazette için çalışmaktaydı. Bu haber, o ya da başka herhangi birinin şimdiye kadar gazeteye getirebileceği en büyük haberdi. Bu yüzden bir an önce gazeteye dönüp yazmaya başlamak için sabırsızlanıyordu. İki gün önce, Washington Amistad'ı limana getirdiğinde, tayfayla yaptığı röportajlardan esinlenerek bir hikâye yazmıştı. Gemideki görevli adamlar ona, siyah kölelerin, kendilerinin sahibi olan ailelerle birlikte yolculuk ederken, kaptan ve tayfa dahil olmak üzere erkek, kadın ya da çocuk demeden, toplam yirmi altı kişiyi hunharca katlettiklerini anlatmışlardı. Washington'un kahraman tayfası ani bir baskınla siyahları

yakalamadan önce, Amistad eşkıyaları, son üç ay boyunca doğu kıyılarında, kuşkulanmayıp kendilerine yaklaşan gemileri yağmalamışlar, içindekileri öldürüp, batırmışlardı. Hikâye, Gazette'nin özel baskısında yayınlanmıştı. Ülkenin dört bir yanındaki gazeteler haberi alıp kendi gazetelerinde yayınlamışlardı. Şimdiyse Ruiz ve Montes'in kendisinden hikâyenin aslını dinlemişti. Yazdığı hikâyenin sonunu nasıl bağlayacağını, bu hikâyeyi duruşmada alınan kayıtlara nasıl uyduracağını kara kara düşünüyordu.

"Mr. Janes, çok çarpıcı bir duruşmaydı, değil mi?"

"Kesinlikle bayım. Kesinlikle. Özellikle söylenmeyen şeyler daha ilginçti."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu genç muhabir.

"Teğmen Meade'nin anlatmaya çalıştığı şeyi kastediyorum."

"Hâlâ sizi anlamış değilim."

"Anlarsınız... Siyahlar... Afrikalı oldukları çok açık."

Bright gülmeye başladı. "Bu adamların oradan geldiğini söylemeyeceksiniz herhalde."

Janes, Bright'ın tam önüne geçti ve yolunu kapattı. "Demeye çalıştığım, Bay Bright, tam olarak bu."

Bright önce bir kahkaha attı, sonra birden durdu. "Yani bu adamların buraya doğrudan Afrika'dan mı getirildiğini söylüyorsunuz?"

"Anlatmaya çalıştığım şey işte bu."

"Ama bu yasadışı değil mi?"

"Neredeyse yirmi yıldır öyle. Sizin de fark etmiş olacağınız gibi, aralarında yirmi yaşın altında oldukları her hallerinden belli olanların sayısı oldukça fazla. Çocukları kastetmiyorum."

Bright kalemine sarılıp bir yandan yazmaya başladı. "Yani?"

"Yani, her şeyden önce bu haberin kaynağı ben değilim! Haberde adımın geçtiğini görürsem, Mr. Bright, bu yaptığım konuşmayı inkâr eder, sizin ve gazetenizin aleyhinde iftira davası açarım."

"Elbette, elbette. Sizin için şöyle diyebiliriz, bilinmeyen bir kaynak..."

"Orası size kalmış! Sonuçta benim adıma ihtiyacınız yok. Bütün gerçekleri kendiniz zaten biliyorsunuz. Baksanıza, Teğmen Meade'nin ısrarla sorularına karşın, siyahlardan hiçbiri en küçük bir cevap dahi veremedi. Ayrıca köle liderinin Yargıç Judson'la konuşmaya çalıştığı dil, İspanyolca'yla bir şeyin karışımı ya da lehçe falan değildi."

"Evet... Akla yakın... Adamın konuştuğu dil, kulağa hiç de Montes ya da kamara görevlisinin konuştuğu İspanyolca gibi gelmiyordu, orası kesin."

"Bir de adamların ne kadar siyah olduğuna baksana. Neredeyse kömür kadar karalar. Gördüğüm hiçbir zenciye benzemiyorlar."

"Evet, evet, bana da öyle geldi. Yani o taraflardan gelen iki siyah dışında ben de hiç görmedim. Bunlar daha da siyahlar, haklısınız."

"Son olarak, liderlerine dikkat ettiniz mi? Hani ismi güya Joseph Cinque olanına... O bozuk İngilizce'siyle 'Köle değil, Afrika' demesi ilginç değil mi? Adam yalnızca birkaç sözcük öğrenmiş! İyi de öğrenmek için seçtiği bu sözcüklere ne demeli? Bu sözcükleri de katarak düşündüğünüzde, bu olayın bugün bize anlatıldığından çok daha farklı bir ayaklanma girişimi olduğu besbelli."

"Belki de haklısınız, bayım."

"Bay Bright, eğer bu adamlar Afrika'dan yeni gelmişlerse, o zaman bunun arkasında, iki gün önce yazdığınız korsan hikâyesinden çok daha büyük bir hikâye olabilir."

"Doğrusu bundan pek emin değilim, Bay Janes. Korsanlar büyük bir hikâyeydi. Buralarda şimdiye dek rastladığımız en büyük haber. Ama söylediklerinizden bir şeyler çıkabilir tabii."

"Ben hiçbir şey söylemedim."

"Doğru bayım. Evet. Şimdi gitmeliyim. İyi bir sohbetti, Bay Janes." Bright arkasını döndü ve limandan koşar adımlarla çıkıp Gazette'deki odasına doğru yöneldi. Janes ise ters yöne yürüdü, köşeyi dönüp kendi ofisine doğru gitti. Acele olarak yazması gereken bir mektup vardı.

Yakalandıklarından beri, yerlilere ilk kez yiyecek veriliyordu. Birçoğu hastalanmıştı. Neredeyse tümü açlık çekiyordu. Duruşmadan sonraki gece her birine pişmiş balık, haşlanmış mısır koçanları ve içebildikleri kadar su verilmişti. Gemi ele geçirildiğinde çoğunun üzerinde yalnızca peştamalları vardı. Bunun üzerine vali yetkililere siyahların her birine en azından bir pantolon ile bir gömlek, kız çocukları için de yöresel giysilerden bir takım verilmesini emretti. Duruşmadan sonraki sabah, yerlilere et suyu ve bisküviden oluşan kahvaltıları verildi. Ardından birbirlerine zincirlerle bağlandılar ve üstü açık üç yük arabasına bindirildiler. Kız çocuklar zincirlenmedi. Ön tarafta arabayı kullananların yanına oturtuldular. New Haven'a kadar neredeyse bütün gün yolculuk yaptılar.

Grabeau en öndeki arabada, oturduğu yerden, kelepçelere ek olarak arabanın zeminindeki bir halkaya zincirlenmiş

olarak yalnız oturan Singbe'yi görebiliyordu. Hemen yanında da ince kenarlı bir şapka giymiş, elinde uzun bir tüfekle bir beyaz adam oturuyordu. Singbe'nin zincirlere bağlıyken bile, dik ve asi bir duruşu vardı. Ara sıra arkasına dönüp öbür arabadaki yerlilere bakıyor, sanki pikniğe gidiyormuş gibi neşeyle gülümsüyordu. Singbe'nin bu güçlü hali yüreğini biraz ısıtsa da, Grabeau, yakında kendisi dahil herkesin öldürüleceğini düşünmekten kendini alamıyordu.

Dışişleri'nden sorumlu Devlet Bakanı Forsyth, Georgetown'daki küçük bir taverna olan Cobble House'dan az önce ayrılmıştı. Arabacısına kendisini bir an önce Beyaz Saray'a götürmesini emretmişti. Yolda eli gayri ihtiyari iki kez ceketinin cebine gitti. Cebinde Holabird'ün mektubunu taşıyordu.

Ellili yaşlarının sonunda olan Forsyth, Washington'da dikkat çeken bir kişilikti. Keskin hatlara sahip yüzü, büyük kısmı hâlâ siyah olan sık saçları ve zamanın modasına göre neredeyse çenesine varan favorileriyle, yakışıklı ve çok zarif bir adamdı. Eski Temsilciler Meclisi üyesi ve Georgia vekili olmasının yanında, 1819-1829 yılları arasında İspanya Büyükelçisi olarak da hizmet etmişti. 1836 seçimlerinde Martin Van Buren'in önde gelen danışmanlarından biriydi. Seçimler kazanıldıktan sonra Dışişleri Bakanı olarak atanmıştı. İş dışında, her sosyal ortama kişiliğiyle ayrı bir renk katardı. İyi bir Hıristiyan ve bir bekâr olarak kadınların gözdesiydi. Politik çevrelerde ise sıkı bir müzakereci ve ileriyi gören politik zekâya sahip bir adam olarak tanınırdı. Kendisi de köle sahibi olan John Forsyth, köleliğin ve mevcut eyalet haklarının güçlü bir savunucusuydu.

Başkan Martin Van Buren ile Forsyth'in kariyerlerinin ilerlemesi, birçok yönüyle birbirine benziyordu. Tabii Van Buren'ın büyümesi daha üst seviyede sürmüştü. Ellili yaşların sonunda olan Van Buren da aynı şekilde mecliste görev almıştı, ancak bir senatör olarak. O da mensubu olduğu eyaletten vekil olarak atanmıştı, fakat onunki Birleşik Devletler'in en kalabalık ve ekonomik açıdan en güçlü eyaleti olan New York'tu. Andrew Jackson'ın ilk döneminde Devlet Bakanı olarak görev almış, ancak sonra Büyük Britanya Büyükelçiliği için görevinden istifa etmişti. Jackson, Senato tarafından insafsızca sandalyesinden edilince, karşılık olarak kendi partisinden Van Buren'i 1832'de aday göstermişti.

Dört yıl sonra Van Buren, eski başkanın başlattığı, demokratik reform ve katı bireysellik programını sürdüreceği vaadi ve hükümetin sanayi ve ticaret faaliyetlerine müdahaleciliğini daha da azaltacağı sözüyle Beyaz Saray'a getirildi. Ama ekonomi 1838 yılı başlarında bozulmaya başladı. Ülkeyi derin bir durgunluğa sürükledi. Peşinden kaçınılmaz olarak politik skandaller ortaya çıktı. Bu durumun nedeni olarak, başkanın ülkeyi yönetmekten aciz olduğu ve büyüyen bir ulusun geleceğini göremediği gösterildi. Bu faktörler, Henry Clay önderliğindeki Whig partisinin yükselen popülaritesinin ve gittikçe artan suçlamalarının, gitgide daha fazla insan tarafından desteklenmesini sağladı. Van Buren'in bir yıldan daha az zaman kalan seçimlerdeki şansı, önemli ölçüde hasara uğramıştı. Kampanya yürütmekte hâlâ oldukça ustaydı. Başkanlık koltuğunda oturuyor olmanın kendisine sağladığı avantajın farkındaydı. Eğer gelecek birkaç ayı, bir başka ciddi felaketle karşılaşmadan atlatmayı başarabilir ve ekonomiyi biraz olsun canlandırıbilirse, 1840'ta da Beyaz Saray'ı elinde tutmayı sürdüreceğine inanıyordu.

Kölelikle ilgili olarak, Van Buren kamu önünde her zaman tedbirli bir politika izlemişti. Birçok kölelik karşıtı tarafından "Güneyli kalbine sahip bir Kuzeyli" olarak suçlanıyor olsa da, bu konuyla ilgili yasaların ve yasal düzenlemelerin tamamen eyaletlerin kendi iç meseleleri olduğunu söyleyerek, kölelikle ilgili taraf tutmaktan özellikle kaçınmıştı. Ama başkanlığı döneminde karşılaştığı bazı olaylar, gerçekte ne tarafa sempati duyduğunu belli ediyordu

Bunlardan birisi, Afrika doğumlu kölelerin Amerikan bayraklı gemilerce taşınmasına izin veren, üstüne üstlük bu gemilerden vergi alan Havana Amerikan Konsolosu Nicholas Trist olayıydı. Amerikan bayrağı taşıyan gemiler, yasak köle taşımacılığını saptamak için açık denizde devriye gezen Amerikan ve İngiliz gemilerince çok nadir aranıyor ya da önleri kesiliyordu. Suçunu ispatlayan kanıtlar olmasına karşın Trist, olaylarla bağlantısı olduğunu reddetti. Van Buren'sa Trist'i desteklemekle kalmayıp, tepkilere karşın görevini sürdürmesini sağladı.

Bunun dışında, Van Buren, yasadışı köle tüccarlarının üzerindeki baskıyı artırma amacı güden, Afrika'nın batı kıyılarında düzenli ve koordineli bir gözetim sağlayacak Fransız-İngiliz-Amerikan ortak gücünü oluşturma girişimlerinden kaçınması için Forsyth'e talimat vermişti. Bu gücü oluşturmayı reddetmek aslında garip kaçıyordu, çünkü Amerikan gemileri 1819 anlaşmasıyla zaten bu tip faaliyetlerde bulunuyorlardı. Ama meselenin başka bir yönü daha vardı. Olası bir İngiliz-Fransız ortaklığı çift taraflı araştırma hakkını doğuracaktı. Van Buren, Amerikan bayrağı taşıyan gemilerin uluslararası bir otoritenin yetkisi altına girmesini istemiyordu. Çünkü bir Amerikan gemisinin kaçak Afrikalıları taşırken

yakalanması gibi bir olayın ortaya çıkmasından çekiniyordu. Böyle bir şey, ülkede kölelikle ilgili geniş tartışmalara yol açardı. Gittikçe alevlenecek ve duygusallaşacak bir davaya dönüşme olasılığı çok yüksekti. Her şeyden öte, bu, Van Buren'i çok zor bir duruma sokardı. Köleliğe karşı beslediği düşünceler ne olursa olsun, köleliğin halk içinde tartışılmasının çok kötü sonuçlar doğurabileceğini düşünüyordu. Van Buren'a göre kölelik, ülkeyi derinden sarsabilecek bir davaydı. Başkanlık koltuğunda bir başkası oturmadığı sürece bundan uzak durmak ve sessiz kalmak için elinden gelen her şeyi yapmalıydı.

Forsyth de kölelikle ilgili bir konunun kamusal alana taşınmasına izin vermenin yol açacağı tehlikeleri çok iyi biliyordu. Gerçi, Holabird'ün mektubunda okudukları onu şimdilik pek rahatsız etmemişti. Daha çok mülkiyet haklarıyla ilgili bir dava gibi görünüyordu. Hemen harekete geçilirse, olayın New London'a getirilen asi Kübalı kölelerle olan kısmı, Eylül ayı gelmeden çözümlenebilirdi. Ama İspanya Büyükelçisi Frederico Calderon'la Cobble House'da yaptığı görüşmeden sonra Forsyth, Amistad olayının çok daha hızlı bir biçimde kapatılması gerektiğini fark etmişti. Beyaz Saray koridorlarından Oval Ofis'e doğru telaşla yürümesinin nedeni de buydu.

Forsyth, Başkan'a davadan ana çizgileriyle söz etti. Sesli olarak Holabird'ün mektubundan bölümler okudu. Van Buren, Forsyth'in anlattıklarını dikkatle ve ilgiyle dinledi. Birçok Amerikalı gibi o da, bir süredir gazetelerde yer alan korsan hikâyelerini ilgiyle okuyordu. Şimdi bunun, asi kölelerce idare edilen yolunu kaybetmiş bir gemi olduğunu öğrenmek, ona eskisi kadar ilginç gelmedi. İlginç olmaktan çok

rahatsız ediciydi. Özellikle de şu anda geminin bir Amerikan limanında bekliyor olduğu düşünüldüğünde... Ama durum Holabird'ün kontrolü altında gibi görünüyordu. Van Buren, düzgün bir şekilde yaklaşılırsa, bunun çözülemeyecek bir sorun olmadığını düşünüyordu.

"Daha kötüye gidebilir Bay Başkan."

"Nasıl?"

"Buraya gelmeden önce, İspanya Büyükelçisi Senyor Calderon'la özel bir görüşme yaptım. Amistad'la ilgili olarak Holabird'ün gözünden kaçan bir şeyin olmadığından emin olmak istiyordum."

"Hmmm. Zaten bir şey keşfetmemiş olsan, bu akşam sırf bu notu bana iletmek için buraya gelmezdin."

"Köleler, efendim! Bunlar doğruca Afrika'dan getirilmiş kaçak köleler!"

Van Buren ayağa kalktı ve pencereye doğru yürüdü. Bir süre dışarıdaki, yemyeşil çimenlere ve uzaktaki caddeden geçen arabalara baktı. "Calderon bundan emin mi?"

"Büyükelçilik, Amistad'ın kaybolduğundan zaten bir süredir haberdarmış gibi görünüyordu. Kazadan da şüphelenilmiş, ama son birkaç yılda, birçok köle isyanları olduğunu bildikleri için, bu olasılık da göz önüne alınmış. Gazetelerde siyah kölelerle ilgili haberler yazılmaya başlandığındaysa, bu olasılığın üstünde daha çok durulmaya başlanmış. Holabird'ün New London rıhtımında gördüklerini ona aktardığımda, Senyor Calderon da bana bu bilgiyi açıkladı."

"Holabird'ün bununla ilgili bir bilgisi var mı?"

"Hayır. Ama gemi üzerinde hak talebinde ısrar edilmişse, büyük olasılıkla bu iş mahkemeye taşınır. Sonuçlanması da haftalar alır. Bu siyahlar burada kaldıkları sürece, birileri-

nin onların nereden geldiğini keşfetme olasılığı artar. Eğer böyle bir şey olursa, efendim..."

"... Kuzeyli basın olayın üzerine acımasızca gelecek ve hikâyeyi didik didik edecektir" dedi, Forsyth'nin sözünü kesen başkan.

"Aynı zamanda radikal grupları da göz önüne almalıyız efendim, özellikle kölelik karşıtlarını. Bu olayı, bir savaş başlangıcı olarak düşünecekler ve seslerini daha fazla çıkarmaya başlayacaklardır."

"Kölelik karşıtları! Tanrım! Düşündüğüm en son şey, o çıldırmış tantanacıların eline, küçücük de olsa bir koz vermektir."

Van Buren yüzünü Forsyth'e döndü ve oturdu. "Tanrım, bu ihtiyacımız olan en son şey. Bu her zaman olabilir, fakat şimdi değil. İşler berbat olur."

"Kesinlikle aynı düşüncedeyim, efendim" diye yanıtladı Forsyth.

"Hak talebi davası ya da buna benzer kamusal sorunlarla uğraşmadan bu meseleyi çözebilir miyiz?"

"Sanırım çözebiliriz, efendim! Eğer hızlı hareket edersek, gemiyi ve içindekileri hemen İspanyollara devredip, Küba'ya iade işlemlerine başlayabiliriz. Senyor Calderon'a hak talebi işlemlerinin bir an önce ve gizlilikle tamamlanması gerektiğini söyleyeceğim."

"Bu yöntem olayları bir süre erteler, ama basın önünde sonunda bir patırtı koparacaktır."

"İyi ama gemi ve zenciler gittikten sonra basın ne söyleyebilir ki? Ayrıca kölelerin eylemlerini, Pickney Anlaşması çerçevesinde değerlendirdiğimizi halka açıklayabileceğimizi düşünüyorum. Gemiyi ele geçirmeleri pekâlâ bir korsan ha-

reketi olarak yorumlanabilir. Görünürde önceden planlanmış bir harekete benziyor. İnsanların kölelik konusundaki duyguları ne olursa olsun, ortada olan gerçek şu ki; sonuçta bu şahıslar geminin tayfasını katlettiler. Beyaz sahiplerini, yaklaşık altmış gün çok kötü koşullar altında tutsak olarak tuttular."

"Ama bu dediğin şey, ancak bu kölelerin gerçekte yasadışı yollardan zorla esir edilen özgür adamlar olduğunun anlaşılmaması durumunda geçerli. Böyle bir şey, bütün ülkeyi alev alev yakacak bir yangını başlatacak bir kıvılcım olur."

"Doğru, böyle bir yangın hepimizi süpürüp tarihin derinliklerine gömer..."

"Bence de. Holabird'e doğrudan bir mesaj yolla. Duruşmadan vazgeçmesini ve herhangi bir yasal işlemden kaçınmasını söyle. Meselenin yetkililer tarafından diplomatik kanallar aracılığıyla halledileceği konusunda bilgi ver."

"Anlaşıldı efendim, derhal yollarım." Forsyth yerinden kalkmaya hazırlandı.

"Ayrıca, Senyor Calderon'la bağlantı kur ve düşüncelerimizden ona da söz et. Onun da bu durumu, aynı bizim gibi gizli tutmak isteyeceğinden eminim. Yine de nazik bir şekilde onu isteklerimiz konusunda bilgilendirirsen iyi olur."

"Anlaşıldı efendim."

Forsyth, Holabird'e mesajı özel bir kuryeyle yolladı. Mesaj duruşmadan sonraki gün New London'a ulaştı. Wilson Bright ise hikâyesini çoktan yazmış ve sabah baskısına vermişti. Baş kısımda sadece Amistad'ın köleleriyle ilgili bir duruşma yapıldığı haberi veriliyordu. Ama üçüncü paragrafta, bu siyahların birer köle mi yoksa özgür insanlar mı olduğu konusunda kuşkular doğuran bazı küçük kanıtlara işaret

ediyordu. Belki de bu insanlar "evlerinden ve ailelerinden çalınarak, anlaşmaya ve mutabakatlara aykırı bir şekilde yasadışı yoldan köle yapılmışlardı."

Buren'ın bahsettiği kıvılcım sıçramıştı bile...

Dostlar ve Düşmanlar

Kuyruk kapının dışına taşmış, binanın köşesini dönmüş, ta New Haven çayırına kadar uzanmıştı. Erkekler, kadınlar, çocuklar, halkın seçkin tabakasından insanlar, civar bölgelerden çiftçiler, marangozlar, denizciler, din adamları, ülkenin dört bir yanından gelen gazeteciler... Kaba bir tahminle, neredeyse binden fazla insan vardı kuyrukta. Bazılarının sırf bu inanılmaz görüntüye tanık olabilmek için yüz mil yol yürüyerek geldikleri söyleniyordu. Saat daha sabahın sekiziydi. Önceki iki günde olduğu gibi, bugün de kuyruk gitgide büyüyecekti.

Böyle bir kuyruğun varlığı *-ki yeni tutukluların gelişinden hemen birkaç saat sonra ortaya çıkmıştı-* daha önce görülmüş duyulmuş şey değildi. Sonuçta burası bir hapishaneydi. Görüp görülebilecek tek şey de katillerden, hırsızlardan, yolsuzluk yapan politikacılardan, bir de yanlışlıkla suçlanmışlardan oluşan bir grup insandı. Ama son iki gündür hapishanede, Connecticut'ta yaşayan hiç kimsenin şimdiye kadar görme şansına erişemediği bir insan grubu vardı. Afrikalılar! Aysız bir gece kadar siyah ve Afrika'nın vahşiliğinden kopup gelmiş insanlar...

New London Gazette'deki duruşmanın ayrıntılarından

söz eden haber, New Haven'a yerlilerden daha önce ulaşmıştı. Kölelerin gerçekte Afrikalı olabileceği düşüncesi, New Haven gazetelerinin editörlerinin de okuyucularının da gözünden kaçmamıştı. Haber halk arasında hızla yayılmıştı. Aslında köleci bir eyalet olan Connecticut halkı için, köleler çok ilginç bir konu değildi. Kölelik hâlâ yasaldı, ancak artık eskide kalmış ve soyu tükenmek üzere olan bir şeydi. 1705 yılında köle satışı yasaklanmış, eyalette toplam kırk kadar köle kalmıştı. Onlar da öldükten sonra kölelik bitmiş olacaktı. Bunun yanında, Connecticut sınırları içinde yaşayan üç yüz elli özgür siyah vardı. Bu siyahların tenleri Amistad'dakilerden daha açık renkteydi ve bir Yankee kadar güzel İngilizce konuşabiliyorlardı. Onlar da halk arasında "Amistadlılar" olarak anılan bu siyahlara, beyazlar kadar ilgi göstermişlerdi. İnsanların söylediklerine göre, buralarda yaşayan hiç kimse, hayatı boyunca, bu gizemli gemiden gelen mahkûmlara benzer bir şey görmemişti.

Hapishane müdürü Stanton Pendelton, eyalet milis kuvvetinden bir subaydı. Herkesten, kendisine "Albay Pendelton" diye hitap etmesini isterdi. Bacağında, sürekli yakındığı bir aksama vardı. Fırtınalı havalarda bu yakınma daha da artardı, ya da bunu kendisi abartırdı. 1812 savaşında aldığı yaradan kalma bir sakatlık olduğunu söylese de, aslında bu, savaştan yıllar sonra, merdivene attığı dengesiz bir adım sonucu olmuştu.

Bu kadar çok tutsağa göre düzenlemeler yapmak için, yalnızca bir gün önceden haber verilmesi, Pendelton'un canını çok sıkmıştı. Her önüne gelene, dakikalarca, polis müdürünün, bu mahkûmlara Birleşik Devletler hükümetini utandıracak bir işlem yapılmaması konusunda onu sık boğaz

ettiğinden yakınıyordu. Üstüne üstlük, bir de bu yeni gelenlerin, söylediklerinin tek sözcüğünü bile anlamaması onu iyice çileden çıkarmıştı. Ama her şeyden çok rahatsız olduğu konu, tutsakların rahatı ve beslenmesi için eyaletten yapılacak ödemenin iki haftadan önce gelmeyecek olmasıydı.

Pendelton, hapishaneyi, aksayan bacağıyla güçlükle dolaşıp gözden geçirdi. Ardından adamlarına, bu şartlar altında en iyisi neyse onu yapmalarını söyledi. Amistadlıları dört büyük hücreye paylaştırdılar. Hücrelerde yatacak bir yer yoktu, ama her tutsağa bir battaniye verilmiş ve her hücreye dörder tane küvet konulmuştu. Hepsinin zincirleri ve kelepçeleri çıkarıldı. Hücreler arası geçişe izin verilmiyordu, ama kendi hücreleri içinde serbestçe dolaşabiliyorlardı. Evet, hücrelere kapatılmışlardı, ama sonuçta Küba'ya iade edilene kadar iyi beslenecekleri ve rahat edecekleri bir yerdeydiler. Bu uygulamanın dışında tutulan tek kişi, Yargıç Judson tarafından "çok tehlikeli, kurnaz, cani bir katil" olarak tanımlanan Singbe'ydi. Singbe, hapishanede kalan öbür mahkûmların yanına yerleştirilmiş, bileklerindeki, bacaklarındaki demirler çıkarılmamıştı.

Pendelton, kapının önünde oluşan kuyruğu ilk fark ettiğinde, insanlara bu ilginç tutsakları görme fırsatı vermekte bir sakınca olmadığını düşünmüştü. Sonuçta çoğunluğu bu bölgenin insanlarıydı. Bu yüzden çok da katı olamamak gerektiğine inanıyordu. İnsanlar daha önce hapishanedeki birini görmek için sıraya girmemişlerdi. Bu özel durum fazladan güvenlik önlemleri alınmasını gerektiriyordu. Dolayısıyla, adamları ve kendisi için daha fazla iş gücü anlamına geliyordu. Pendelton, yapılabilecek en uygun şeyin gelenlerden para almak olduğuna karar verdi. Her birinden 11,5 cent ya

da halk tabiriyle "bir New York şilini" alınacaktı. Gelenler tek sıra halinde içeri alınacak, hücrelerin önünde kısa bir süre durmalarına izin verilecekti. Ayrıca, öbür mahkûmların kaldığı bölümde, zincirlere bağlı halde tutulan vahşilerin cani lideri Joseph Cinque'yi de görme şansları olacaktı. İlk gün albay yaklaşık 65 dolar topladı. İkinci gün bu rakam yedi katına çıktı. Pendelton'un bir aylık maaşının yaklaşık 45 dolar olduğu düşünüldüğünde, bu çok ciddi bir rakamdı.

Hücrelerin içine bakan, ardı gelmeyen insan sırası, yerliler arasında korkuya neden olmuştu. Bu durum onlara yakında idam edileceklerini düşündürtmüştü. Grabeau'nun elinden gelen tek şey çevresindekileri, özellikle de karalara bürünmüş rahipleri görünce, bunların bir çeşit cellat olduğunu sanıp gözyaşlarına boğulan çocukları yatıştırmaya çalışmaktı.

"Sanki ilk gittiğimiz beyaz adam şehrindeki kafese geri dönmüş gibiyiz" dedi Burnah beşinci günün sonunda Grabeau'ya. "Bizi iyi besliyorlar, insanlar durup bize bakıyorlar, elleriyle gösteriyorlar, konuşuyorlar. Hatta yaşlı bir kadın bana bir parça ekmek bile verdi."

"Evet ama bu biraz farklı. Artık yüzlerce yerlinin arasında değiliz. Burası bir köle pazarı değil. Bir çeşit hapishane. Aramızda kalsın, fakat geleceğimiz hakkında pek iyi şeyler düşünmüyorum. Singbe'nin nerede olduğunu bilmek isterdim."

Antonio konulduğu hücrenin bir köşesine oturmuş, eliyle yerlileri işaret ederek sürekli gülüyordu. "Havana'ya dönene kadar bekleyin!" diye bağırıyordu onlara İspanyolca olarak. "Cayır cayır yanan etinizi koklayacağım orada!" Hücredekilerden kimse onu anlamıyor, pek çoğu ne söylediğiyle ilgi-

lenmiyordu bile. Ertesi gün, Ruiz polis müdürüne Antonio'yu kendi gözetimi altında tutacağı teminatı vererek, onun serbest kalmasını sağladı.

İkinci gün, çoğunluğu genç olan bir grup beyaz adam hücrelere girip, yerlilerle konuşmaya başladı. Siyah, kalın deriyle kaplı kitaplar taşıyorlardı. Birkaçının elinde demirden ve tahtadan yapılmış küçük haçlar vardı. Yerlilerin bir sözcüğünü bile anlamadığı uzun duygusal konuşmalar yaptılar. Sıklıkla gülümseyip, ellerini yerlilerin başlarına uzatıyorlardı.

Bu adamlar New Haven'daki Yale İlahiyat Fakültesi'nin öğrencileriydiler. Fakülte profesörlerinden Dr. Gallaudet, gazetede kendi başlarına okulun bulunduğu şehre kadar gelmiş Afrikalıları anlatan haberi okuduğunda, bunun tüm Afrika kıtasına Hıristiyanlığı yayacak bir hareketin başlaması için Tanrı'dan gönderilen bir işaret olduğuna inanmıştı. Fakültenin öbür öğretim üyeleri ve öğrenciler de onun bu düşüncesine katılmışlar, bir an önce yerlilerin yanına girmelerine izin verilmesi için Albay Pendelton'a başvurmuşlardı. Yüreği Tanrı korkusuyla dolu olan Albay Pendelton, Dr. Gallaudet ve öğrencilerinin bu ince düşüncelerini sempatiyle karşıladı. Her gün Afrikalıların yanlarına girme isteklerini kabul etti. Adam başına yalnızca 3 cent alarak, indirim yapmayı da ihmal etmedi.

İlahiyat Fakültesi mensuplarına, İbrani dilinde uzmanlaşmış bir dil bilimcisi olan Dr. Josiah Gibbs de katılmıştı. Gibbs'in Afrikalıların ruhlarının kurtarılmasına bir itirazı yoktu, ama onun ilgisi daha çok konuştukları dil üstüneydi. Gibbs, İbranice ve İngilizce'nin yanında, Latince, Yunanca, Fransızca ve İtalyanca'yı da çok iyi biliyordu. Bunların dışında, İspanyolca ve daha altı değişik dil hakkında, az çok bil-

gisi vardı. Yine de siyahların kendi aralarındaki konuşmalarından kulağına tanıdık gelen hiçbir şey bulamamıştı.

Gibbs, siyahları bir saatten fazla izledi ve dinledi. Siyahların hepsinin gelen ziyaretçilere karşı saygılı davrandıkları dikkatinden kaçmamıştı. Söylenenlerden hiçbir şey anlamadıkları açıkça belli olsa da, fakülte mensuplarının konuşmalarını battaniyeleri üzerinde oturarak, sessizce ve ilgiyle dinliyorlardı. Fakülte öğrencilerinden birinin ruhların kurtuluşu için biraz heyecanla verdiği vaaz bittikten sonra, Gibbs, aralarındaki en akıllı görünen siyahı alıp karşısına oturttu ve bir parmağını havaya kaldırdı.

"Bir."

Gibbs tozlu zemine bir çizgi çekti.

"Bir."

Eline bir elma alarak, yaklaşık beş dakika boyunca, tekrar tekrar parmağını kaldırıp zemindeki çizgiyi gösterdi.

"Bir."

Grabeau karşısında duran, kafasında küçük kenarlı siyah buruşuk bir şapka ve üzerinde düğmesiz keten bir ceket olan, kısa boylu adama bakıyordu. Neredeyse ağzına kadar uzanan kabarık, vahşi görünümlü favorileri, yüzünün narin ve gülümseyen şeklini bozuyordu. Sonunda Grabeau, simsiyah parmaklarından birini havaya kaldırdı.

"Bb-bbir?"

"Evet! Evet! Bir! Bir! Bir! Bir!"

Grabeau, Gibbs'in elindeki elmayı alıp ısırdı.

"Bir."

Gibbs kendi ağzını sonra Grabeau'nun ağzını işaret etti.

"Bir?"

Grabeau ağzındaki tatlı elma parçasını çiğneyip yuttu ve gülümsedi.

"E-tah."

"E-tah?"

"E-tah."

Gibbs bu kez iki parmağını kaldırdı. "İki." Grabeau, Gibbs'in söylediği sözcüğü birkaç kez tekrarladı, ardından o da iki parmağını kaldırdı.

"Feh-lee."

Gibbs ve Grabeau, birbirlerinin söylediklerini tekrarlayarak bir süre oturdular. Burnah oturduğu yerden kalkıp Grabeau'nun yanına geldi.

"Ne yapıyorsun?"

"Bu beyaz adama Mende dilinde saymayı öğretiyorum, o da bana beyaz adam dilinde saymayı öğretiyor."

"Niye?"

"Bilmem, sıkılmış herhalde."

Burnah ayağa kalkmak için davrandı. "Rakamlardan başlayıp, nesneleri ve düşünceleri de anlatmayı öğrenebiliriz" dedi Grabeau. "Bu adamlarla konuşabilirsek, bizi öldürmelerini belki engelleyebiliriz."

Burnah Grabeau'yu başıyla onayladı. Bir süre sonra o da Gibbs ve Grabeau'yla birlikte saymaya başlamıştı.

Yaklaşık bir saat böyle geçtikten sonra, Gibbs bu kez öbür siyahların kaçının bu dilde konuştuğunu öğrenmeye karar verdi. Ayağa kalkıp, Ka-le adındaki yerlinin yanına gitti.

"E-tah. Feh-lee. Saw-wha. Nah-nee. Thlano. Thataro. Shupa. Hera-Mebedi."

Ka-le şaşkınlıktan neredeyse küçük dilini yutacaktı, dizlerinin bağı çözüldü. "Bu beyaz adam Mendece konuşuyor! Bu beyaz adam Mendece konuşuyor!"

Hücredeki bütün köleler yerlerinden sıçrayıp Gibbs'e

koştular, hepsi bağırıp çağırarak bir şeyler söylüyordu. İzlemeye gelenler, Gibbs'e saldırıldığını sanıp aynı şekilde bağırıp çağırmaya başladılar. Herkesi yatıştırıp işin aslını anlatmak Gibbs ve Grabeau'nun yarım saatini aldı.

Singbe, öbür mahkûmların tutulduğu hücrenin uzak köşelerinden birinde, sırtını duvara yaslamış oturuyordu. Gece olmuştu. Bütün gün hücrenin önünü dolduran ve ona sanki katledilmeyi bekleyen vahşi bir hayvana bakar gibi bakan kalabalık en azından şimdilik kaybolmuştu. Koridorda asılı duran lambanın titrek ışığından çok az bir ipilti geliyordu. Sonunda lamba da söndü. Hücre karanlığa gömüldü.

"Hey pis zenci."

Singbe kafasını yukarı kaldırdı. İki iri adam silueti önünde dikeliyordu.

"Pislik, seninle konuşuyoruz."

Singbe sırtını duvara sürterek yavaşça ayağa kalkmaya başladı.

"Beyaz dostlarımızı öldürdüğünü duyduk. Uzun bıçaklarla onları paramparça etmişsiniz. Öyle mi?"

"Çok yüce, kuvvetli biri mi sandın kendini yoksa?"

"Ama şimdi pek öyle görünmüyor. Bana daha çok korkudan altına edecek bir pisliğe benziyormuş gibi geldi."

"Bilmiyorum, Jack! O kadar siyah ki sadece gözlerini görebiliyorum."

Singbe siluetlerden birinin hareket ettiğini gördü. Güçlü bir refleksle başını eğince, kafasının üstünden geçen bir yumruk hızla duvara çarptı. Adam acı dolu bir çığlık attı. Fakar Singbe hemen ardından gelen tekmden kurtulamadı. Tekme Singbe'nin çenesine isabet edip, onu arkasındaki duvara doğru devirdi. Singbe, bileğine bağlı zincirleri çılgınca

sağa sola savurmaya başladı. Zincirin adamlara her isabet ettiğinde çıkan demir sesleri, adamların yardım çığlıklarına karışıyordu. Hücredeki sayıları yaklaşık onu bulan öbür mahkûmlar bir yandan bağırıyor, bir yandan da adamları Singbe'nin elinden kurtarmaya çalışıyorlardı.

"Ne haltlar karıştırıyorsunuz burada!"

Hücre birden aydınlandı. Üç gardiyan, dolu tüfeklerini ve tabancalarını parmaklıkların arasından içeriye doğrultmuşlardı.

"Afrikalı pislik başlattı, Bay Colton! Yemin ederim!" dedi yerde yatan zayıf bir adam. Gelen zincir darbeleri yüzünden yüzü kanlar içinde kalmıştı.

"Jack doğru söylüyor, patron. Bu çıldırmış zenci onların üzerine zinciri sallayıp, vahşi bir hayvan gibi bağırmaya başladı."

Colton, köşeye sinmiş Singbe'ye baktı. Singbe'nin çenesi şişmişti. Vücudu tir tir titriyordu. Bu haliyle bir grup aç köpeğin arasında kalmış bir kediyi andırıyordu.

"Git albayı uyandır, Tim" dedi Colton. "Haydi, hemen!"

Gardiyanlardan biri koşarak dışarı çıktı. Yerde yatan adam ayağa kalkmaya çalışırken Colton'un sırtına vurduğu tekmeyle tekrar yere düştü.

"Öyle kal Murtaugh."

Colton Singbe'ye yaklaştı ve tabancasıyla işaret etti.

"Yürü Afrikalı."

Colton, Murtaugh'un yanından geçerlerken, kaburgalarına bir tekme daha savurdu.

"Adam gibi dur Murtaugh. Sen de Spivey. Yoksa yine gelirim."

Singbe'yi koridor boyunca yürüterek küçük boş bir hücreye götürdü ve kapıyı açtı.

"İçeri."

Singbe, silahlı adamlar kendisini içeri sokup, onu yalnız bıraktıktan sonra yaklaşık bir saat bekledi. Adamların dayak atmak için yeniden geleceklerini düşünüyordu. En sonunda sızıp kaldı. Rüyasında yine ailesini ve evini gördü. Sabah, hücresinin önünden geçmeye başlayan yeni beyaz yüzlerin çıkardığı seslerle uykusundan uyandı. Aynı gün öğleden sonra, Nathaniel Jocelyn adında bir adama, Singbe'nin portresini yapmak üzere hücreye girme izni verildi.

Roger Baldwin, New Haven'ın bildik simalarından biriydi. Kırk iki yaşında, 1.65 boylarında, ufak tefek bir adamdı. Koyu renkli, ince seyrek saçları ve gözünden hiç çıkarmadığı gözlükleriyle daha çok bir öğretmene benziyordu. Kendisine göre o, olsa olsa, ancak yoksulların ve zavallıların öğretmeni olabilirdi. Her zaman koyu takım elbise, ipek papyon ve boyalı siyah çizmeler giyerdi. Uzun, kalın redingotunu kış boyunca üstünden hiç çıkarmazdı. Politik eğilimlerine karşın, toplum tarafından büyük bir saygı görürdü. Ondan, çok zeki, ilkeli ve inançlı bir adam olarak söz edilirdi. İnce ve nezaketli davranışlarıyla her zaman bir centilmen olarak bilinirdi. Bu, o kendine özgü dik, gururlu, kendine güvenen ve ortalama bir insandan belki biraz daha hızlı ve canlı olan yürüme tarzından da anlaşılabilirdi. Tam bir dürüstlük timsaliydi. 23 Ağustos gününün öğleden sonrası, insanların Roger Baldwin gibi bir adamı kaliteli takım elbisesi ve parlak çizmeleriyle York caddesinin ortasında çılgınca koşarken gördüklerinde, şaşkınlıktan donakalmaları bu yüzden çok normaldi.

Durup düşünse, o da kendisinin bu haline inanamazdı

herhalde. Yale'deki günlerinde bile, bir kez olsun herhangi bir yere koşarak gittiğini anımsamıyordu. Koşmuşsa bile bu istisna sayılırdı. Papaz Simeon Jocelyn'in kilisesine gitmek üzere, kasaba çayırlığının yakınlarındaki evinden çıktığında, normalden daha hızlı yürüdüğünü kendisi de fark etti. Yürürken aklından yüzlerce düşünce geçiyor, az önce duyduğu şey üzerine olasılıklar üretiyordu. Koşuyor olduğunu fark ettiğinde caddeyi neredeyse yarılamıştı. Bir an duraksadı, ama ayakları engel olamayacağı bir güç tarafından hareket ettiriliyormuş gibi hızlı tempolarını sürdürdüler.

On beş dakika sonra nefes nefese, terden sırılsıklam olmuş bir halde kiliseye vardı. Jocelyn, kapının önündeydi. Evinin güneş alan tarafına diktiği gülleri kurtarmaya çalışmakla meşguldü. Güller oldukça geç açmışlardı; ancak buna rağmen büyüyüp serpilmişlerdi. Ne var ki önceki hafta hava sıcaklığında ve neminde yaşanan ani değişiklikler, çoğunun solmasına neden olmuştu. Jocelyn kafasını kaldırınca, Baldwin'in sendeleyerek son birkaç adım daha atıp durduğunu, ardından da kilisenin kapısının önüne yığıldığını gördü.

Jocelyn arkadaşının içeri girmesine yardım etti. Baldwin, ancak bir bardak soğuk suyu kafasına diktikten sonra konuşmayı başarabildi.

"Simeon, New London'dan gelen bu mektubu bir saatten daha az bir zaman önce aldım. Mektubu yazan arkadaşım, davamıza derinden bağlı bir insandır. Bulunduğu şehrin limanına gelen, yasadışı yollarla alıkonulup, zorla köle yapılmış Afrikalılardan bahsediyor. Duydun mu? Afrikalılar! Bir federal yargıç onların buraya, New Haven'a getirilmelerini emretmiş."

"Arkadaşın doğru söylüyor. Evet, sözünü ettiğin Afrikalı-

lar buradalar. Dün sabah geldiler. Bütün gazeteler bu olaydan bahsediyor. Hatta kardeşime liderlerinin portresini yapması için izin verdiler. Nasıl olur da böyle bir olayı kaçırırsın?"

"New York'tan daha yeni döndüm" diye yanıtladı Baldwin. "Akşam treniyle."

"Her neyse, burada olman iyi oldu. Açıkçası, bu Afrikalıların halinden anlayacağın ve belki de onların savunması için mesaini ayıracağın umuduyla seninle konuşmak isteyen bir sürü adamla karşılaştım."

"Mesaimi ayırmak mı? Maalesef, mümkün değil!"

"Roger! Bu insanların durumunun çok zor olduğunu anlamıyor musun? Bu bir yana, bu olayın dikkatleri savunduğumuz dava üzerine çekeceğinin farkında değil misin?"

"Doğrusunu istersen, o zavallıların durumlarının çok zordan da öte olduğunu düşünüyorum! Ofisimden buraya bu yüzden koşa koşa geldim zaten! Eğer durum arkadaşımın anlattığı gibiyse, onları savunmak için bir sent bile almayı kendime ihanet sayarım. Bu işi elbette ki yapacağım, ancak bunun mesaimle ilgisi yok. Paranın lafı bile olmaz böyle bir şey için."

"Tanrı senden razı olsun Roger! Her zaman söylerim, sen ilkelerinden asla ödün vermeyecek bir adamsın. Üstelik Connecticut'un en iyi avukatısın. Gösterdiğin cömertliğe karşın, eğer çevrende bir savunma takımı oluşturacaksak -ki sadece mahkemede değil basın yoluyla da savaşmamız gerek- bunun için paraya ihtiyacımız olacak. Van Buren, tartışmanın olabildiğince az yayılıp, geçiştirilmesine çalışacaktır. Bu yüzden, gazetelerdeki haberleri okur okumaz, bu sabah Bay Tappan'a bir mektup yazdım."

"Tappan mı?"

"Kölelik ve kölelik karşıtlığının tüm ülkede tartışılmasını sağlayacak bir şey varsa, o da bu olaydır. Halkın bu olaya ilgi ve dikkatini artırabilecek biri varsa, bu kişi Lewis Tappan'dan başkası olamaz."

Baldwin bardağından büyük bir yudum aldı, ardından kıkırdayarak gülmeye başladı.

"Connecticut'un dostumuz Tappan'a hazır olduğunu sanmıyorum."

Jocelyn gülümsedi. "Ülke de henüz hazır değil."

"Bu adamlar siyah değil de beyaz olsalardı ne olurdu? Cezayirliler ya da Araplar tarafından alıkonmuş İngilizler, Amerikalılar, İspanyollar olsalardı? Biliyorsunuz, bu toplumlarda insanların köle olarak alınıp satılmasına hâlâ rastlanıyor. Alıkonulanlar beyaz olsaydı ve bir Amerikan gemisi tarafından yakalanıp kurtarılsalardı, ne olurdu dersiniz? En azılı suçlularla birlikte hapishanede parmaklıkların arkasına mı kapatılırlardı? Hiç sanmıyorum. Birer kahraman ilan edilir, törenlerle onurlandırılır, toplumun ileri gelenleri ve politikacılar tarafından akşam yemeklerinde ağırlanırlardı. Oysa şimdi, o çok ileri akıllarımızla bu adamların ruhlarının temizliğine ya da yaptıkları şeydeki asalete değil, tenlerinin rengine bakarak hemen bir yargıya vardık. Bu adamların derilerinin rengi siyah. Öyleyse mutlaka suçlu muamelesi görmeleri mi gerekiyor? Sirk maymunları gibi giydirilip halkın önüne çıkarılıyorlar. Bir de 'Bütün insanlar eşit yaratılmıştır' sözü üzerine inşa edilmiş bir ülkede yaşıyoruz. Eşitlik mi? Haydi oradan! İki yüzlülükle dolu bir ülkede yaşıyoruz, dostlarım! Bizler köle sahibi olmayabiliriz, ya da siyah tenlilere karşı bir önyargı-

mız olmayabilir, ama bu yaşananların sürüp gitmesine izin verirsek, Tanrı'nın gözünde en az bu iğrenç davranışları gösterenler kadar suçlu duruma düşeriz."

Hapishanenin yanında toplanan kalabalıktan büyük bir gürültü koptu. Bazıları nefretle sövüp sayıyor, bazılarıysa coşkuyla alkışlıyordu Tappan'ı. Büyük bir çoğunluk ise neler olduğundan tam anlamıyla emin değildi, durumu sessizce izlemekle yetiniyorlardı. Connecticut milis gücünden bir grup, yüzleri kalabalığa dönük olarak Lewis Tappan ve yanında duran birkaç kişiyle kalabalığın arasında dizilmiş, ellerinde tuttukları tüfeklerle gergin bir halde beklemekteydiler. O sırada kalabalığın içinden atılan bir patates Tappan'ın sol ayağının hemen önüne düştü. Bundan sonra kalabalık iyice çalkalanmaya başladı.

Lewis Tappan, her şeye karşın sakin görünüyordu. Böyle, kalabalığın önünde ve bütün gözler üzerindeyken konuşuyor olmasa, aslında çok ilgi çekici biri sayılmazdı. Giyimi, yüzü, boyu ve kilosuyla, sıradan beyaz bir New York'lu iş adamıydı. Sıra dışı hiçbir özelliği yoktu. Saçları hariç elbette... Sık, karman çorman, aralarında beyaz renkte hatlar olan alev rengindeki gür saçları, tıpkı yangından çıkan ateş ve dumana benziyordu. Bu haliyle fırtına öncesi şimşekler çakan öfkeli bulutları andırmaktaydılar. Saçlarına tarak ya da fırça sürülmesi olanaksızdı. Tappan da saçlarını yumuşatmak için herhangi bir şey kullanmıyordu. Onun yerine kendi halinde uzamalarına izin verir, insanlara çok çirkin görünmemesi için biraz düzen verirdi, o kadar. Saçlarının insanlar üzerinde yarattığı etkinin ne kadar büyük olduğunun farkındaydı.

Tappan bu tip muamelelere ve kalabalıklara alışık bir

adamdı. Nereye gitse kaynayan kalabalıklar peşinden gelirdi. Kimi zaman tartışmak ya da anlatacaklarını dinlemek için karşısında birkaç kişiden oluşan bir topluluk bulurdu, ki çoğu zaman bu sayı artardı. Tappan, gittiği her yerde genellikle yığılma yaratır ve ortalığı karıştırırdı.

Yaşadığı New York şehrinde, 1834'te gerçekleşen olay, Tappan'ın her zaman karşılaştığı olaylara küçük bir örnekti. O gün, şehirdeki en büyük manifaturacı olan Tappan Mağazası'nın önünde toplanmış bağıran yüzlerce insan, Tappan ve kardeşinin kellesini istiyordu. İki kardeş Amerikan Köleliğin Kaldırılması Örgütü'nün kurucularıydılar. O akşam mağazada yapılacak bir toplantı için hazırlanıyorlardı. Etrafa dağıtılan kışkırtıcı broşürler, Tappan'lar tarafından finanse edilen kölelik karşıtı The Emancipator Gazetesi'ndeki iğneleyici makaleler, Tappan ve yandaşları tarafından şehrin değişik köşelerindeki platformlarda yapılan sert konuşmalar halkın öfkeyle dolmasına fazlasıyla yetmişti. İnsanlara göre, kölelik karşıtlığı ve ırkların eşitliği konusunda yapılan uygunsuz konuşmalar ve atılan yalanlar haddini aşmıştı. Toplanan öfkeli kalabalık, buna artık kesin ve kökten bir çözüm getirmek istiyordu.

Ama insanlar, Tappan'ların mağazanın dışına yaptıkları kalın demir kepenkleri -ki kepenler kapatılınca mağaza iyi korunan bir kaleyi andırıyordu- ve Arthur'la otuz çalışanının tüfeklerle içeride bekleyeceklerini pek tahmin etmemişlerdi. Lewis, ikinci kattaki pencereden toplanan insanlara konuşma yapmaya çalıştı. Fırlatılan taşlar ve çürük sebzelerden korunmak için defalarca yere eğilmek zorunda kaldı. En sonunda Arthur'la birlikte aşağıdaki öfkeli güruhu kimsenin burnu bile kanamadan dağıtmayı başardılar.

1830'ların New York'unda kölelik karşıtlığı konusunu ortalıkta konuşmak bu tür sonuçlar doğurmaktaydı. Güney'de ise böyle şeylerin uluorta konuşulması düşünülemezdi bile. Böyle bir şey orada olsa halk çılgına döner, olay toplu linçle sonuçlanır, ya da en iyi olasılıkla ciddi sonuçlar doğurabilecek bir kargaşa vuku bulurdu. Her ne kadar katı çizgilerle ayrılan bir Kuzey-Güney karşıtlığıymış gibi görünse de, aslında kölelik meselesi, coğrafi farklılıktan çok daha karmaşık ve bulanık bir konuydu. O zamanlarda Amerikalıların çoğunluğu, beyaz Hıristiyan ırkın egemenliğinin ve idare yetkisinin çok doğal bir şey olduğuna derinden inanmaktaydılar. Siyahlara sempati duyan insanlar bile böyle düşünmekteydiler. Bu insanların genel düşüncesi, köleliğin -tatsız olsa da- doğa kanunlarının kaçınılmaz bir sonucu olduğuydu. Aralarında köleliğin kaldırılması gerektiğine inananlar da vardı.

Ama sonuçta köleliğe karşı beslenen bu zıt duygular, hiçbir zaman sert bir kölelik karşıtlığına dönüşmezdi. İnsanlar, siyahlara zaman içinde özgürlüklerini vererek, bu "rahatsız edici mesele"nin yavaş yavaş yok edilmesi gerektiğine inanıyorlardı. Özgür kalan her siyah, daha önce özgür bırakılmış siyahlara Birleşik Devletler'de o zaman tanınan hakların aynısına sahip olabilirdi. Eyaletten eyalete değişen bu "haklar" genelde, siyahları eğitim ve iş kurma fırsatının dışında tutuyor, seçme-seçilme hakkından kesinlikle mahrum bırakıyordu. Özgür bırakılan siyahların anavatanları Afrika'ya geri gönderilmesi gerektiğini düşünenler de vardı. 1800'lerin başında Amerikan Sömürgecilik Kurumu bu tip bir şeye kalkışmıştı. Liberya adı verilen bir toprak satın alındı. Özgür kölelerin buraya taşınması sağlandı. Pek çok insan

bunun, üstü kapalı bir biçimde Amerikan topraklarını siyahlardan arındırma, Birleşik Devletler'i tamamı beyaz ve Hıristiyan bir ulus haline getirme girişimi olduğunun farkındaydı. Birleşik Devletler Senatörü ve Whig Partisi lideri Henry Clay duygularını çok fazla açığa vurmaktan çekinse de, kurumun yaptığı bu işin çok yararlı olduğunu söylemişti. Bu sayede toplumun "işe yaramaz ve tehlikeli bir parçası" ortadan kaldırılmış olacaktı.

Siyahlara sınırlı özgürlük tanınması ya da belli bir bölgeye yerleştirilmeleriyle ilgili ortaya çıkan bu tip düşünceler, insanlar tarafından köleliğe karşı akla yatkın çözümler olarak değerlendirilirdi. Ayrıca köleliğin yavaş yavaş ortadan kaldırılmasını, en akıllıca çözüm olarak görmekteydiler. Ama çok küçük bir grup, bu kadarla yetinmeyi reddediyordu. Bunlar radikal dinci kölelik karşıtlarıydı. Kölelik karşıtları, köleliğe derhal son verilmesi ve siyahların özgürlüklerine kavuşması gerektiğine inanıyorlardı. Sayıları az olmasına karşın sesleri çok çıkıyordu, çünkü iyi organize olmuşlardı. İdealisttiler ve davalarına büyük bir dini inançla, derinden bağlıydılar. Çoğu, insanoğlunun köle yapılmasının bir günâh ve Tanrı'ya karşı gelmek olduğunu düşünen Protestan mezhebinin üyelerindendi.

Amerikan halkının büyük çoğunluğu, kölelik karşıtlarının yaptığı bu konuşmaları yalnız gereksiz yere ortalığı karıştırmak olarak değil, aynı zamanda oldukça da tehlikeli bir şey olarak görmekteydi. Çoğu, kölelik karşıtlarının bütün ülkeye çok çabuk yayılabilecek, bu hassas dogmalarının orada burada konuşulmasına izin verilirse, ülkenin bir iç savaşa sürüklenmesinin bir an meselesi olduğunun farkındaydı. Durumun ciddiyetini sezen Kongre, 1837'de bir yasa çıkararak,

kölelikle ilgili yorum ve tartışmaları yasakladı. Ama Kongre'nin bu girişimleri ve Andrew Jackson'ın, başkanlığı döneminde verdiği çabalar yetersiz kaldı. Kölelik karşıtlarının çalışmaları sürdü.

Tappan kardeşler, anti kölelik davasının ilk savunucularındandı. Aynı zamanda da Amerika'nın ilk kölecilik karşıtı derneğinin kurucusu Benjamin Franklin'in torunlarıydılar. Güneyliler tarafından nefretle anılıyorlardı. Öyle ki Güney Carolina'dan bir toprak sahibi, Lewis ve Arthur Tappan'ı herhangi bir köle eyaletine getirene 100.000 dolar ödül vaat etmişti.

Her iki kardeş de davalarına yürekten inanıyor, düşüncelerini yaymak için canla başla çalışıyorlardı. Ama kölelik karşıtlığını bir kavrama, eyleme, ruha dönüştüren Lewis'ti. O, haksızlığa tahammülü olmayan, sözünün eri bir adamdı. Düşüncelerini insanlarla paylaşabileceği her fırsatı değerlendirirdi. Prudence Crandall olayı sırasında, mahkemede savunma için toplanan parayı artırmak amacıyla bir komite kurmuştu. O zaman, Amerika'da siyah öğrencileri kabul eden tek okul Oberlin Koleji'ydi. Lewis, birçok siyah çocuğun öğrenim masraflarını bu şekilde karşılamıştı. Bir keresinde de Amerikan İncil Topluluğu'na ülkenin dört bir yanındaki siyahlara beş bin adet İncil basıp dağıtması için 5.000 dolar teklif etmiş, ama Amerikan İncil Topluluğu bunu kibarca reddetmişti.

Lewis Tappan, köleliğin insan ruhuna aykırı, yanlış bir şey olduğunu ve Tanrı'ya karşı gelme anlamına geldiğini düşünüyordu. Köleliğe ya da ırkçı önyargılara izin verip, tepkisiz kalanların da en az bu zulmü yapan şeytanlar kadar büyük bir günah işlediğine inanıyordu. Ona göre evlilik konusunda

belirleyici olan şey sosyal statü, aşk ya da ticari çıkarlar değil, Hıristiyanlığa bağlılık olmalıydı. Dolayısıyla, her iki tarafın İsa'ya ve Hıristiyanlığa olan bağlılığı kanıtlandıktan sonra, ırklar arası evliliklere izin verilmesinde yanlış bir taraf yoktu.

Bir konuşmasında "Aslında, eğer bütün dünyada dini birlik sağlanır ve ırklar arası evliliklere izin verilirse, yaşadığımız gezegen bin yıl sonra ten rengi aynı olan bir insan ırkına sahip olur, böylece insanların ten renginden çıkan bütün bu önyargı ve zulüm de sonsuza kadar yok olur" demişti.

Kölelik hakkındaki inançları bir yana, Tappan'ın bu son söyledikleri, çoğu insanın onun dengesiz ve geri kafalı olduğu kadar tehlikeli bir adam olduğunu da düşünmesine yetmişti. Hayatı boyunca sürekli tehditler almıştı. Pek çok kez öfkeli insanlarla karşı karşıya gelmiş, öldürme amaçlı saldırılara uğramıştı. Buna karşın, Arthur onu ceketinin iç cebinde küçük bir tabanca taşımaya bir türlü ikna edememişti. Lewis, sokağa çıkarken, kendisini korumak için kalbine yakın yerdeki cebine koyduğu İncil'den başka bir şey taşımazdı.

Tappan kardeşler, Simeon Jocelyn'in her ikisinden de yardım isteyen mektubunu New York'ta aldılar. Tappan'lar New Haven'daki zenci kilisesinin beyaz rahibi olan Jocelyn'in yakın dostlarıydılar. Arthur, bir iş gezisi için İngiltere'ye gitmişti. Yurtdışından altı aydan önce dönmeyecekti. Lewis hemen kardeşine konu hakkında bilgi veren bir mektup yazıp, New Haven'a giden ilk trene atladı.

İşte şimdi, 1839 Eylül'ünün üçüncü gününde New Haven Bölge Hapishane'sinin dışında toplanan kalabalığın karşısında durmuş konuşma yapmaktaydı. Etrafında bekleyen Simon Jocelyn, Emancipator'un editörü Joshua Leavitt ve

yeni kurduğu Amistad Komitesi'nin üyesi olan on kadar başka adamdan oluşan grup, platformda gergin bir tavırla çalkalanan kalabalığı izlemekteydi.

"Şu anda burada yapılan adaletsizliğe karşı duyduğunuz öfkeyi hissedebiliyorum dostlarım" diye konuşmasına devam etti Tappan. "Bugün burada olmamızın nedeni de budur. Ben ve yanımdaki bu beyler bir komite kurduk: Amistad Komitesi. Amacımız, Washington'daki çürümüş başkanlık yönetiminin şeytanî entrikalarının bu zavallı Afrikalı ruhlara zarar vermesinin önüne geçmektir."

Bu sözler kalabalık arasında yeni bir dalgalanma yarattı. Öfkeli sesler daha da çoğalmaya başladı. Connecticut, Demokrat bir eyaletti. Vatandaşlarının çoğu Van Buren'ın destekçilerinden oluşuyordu. Tappan, bağırtılar kesilinceye kadar gülümseyerek öylece bekledi.

"Sizlerin de Bay Van Buren'a karşı duyduğum öfkeyi paylaştığınızı görmek beni sevindirdi. Lütfen Afrikalıların komitemiz tarafından savunulmasına destek vermekten çekinmeyin. Teşekkür ederim, hepinize iyi günler."

Tappan ve yanındakiler iki milis eşliğinde, bağırıp çağıran kalabalığın arasından geçirilerek bir kapıdan hapishaneye sokuldular. İçeri girdikten sonra Tappan'a, Singbe ve üç kız çocuğu da dahil olmak üzere bütün yerlilerin hücrelerine girip, görüşme yapması için izin verildi. Tappan içeride yaklaşık üç saat kaldı. Yale İlahiyat Fakültesi öğrencileriyle ve yönetim üyeleriyle uzun uzun konuştu. Ayrıldıktan sonra, Amistadlıların savunması hakkında konuşmak üzere Jocelyn'le birlikte Roger Baldwin'in bürosuna gittiler.

Forsyth her şeyden haberdardı. Bütün büyük gazetelerin baş sayfaları Amistadlılarla ilgili yazılmış asılsız haberlerle

doluydu. Olay duyulduktan sonra, gazeteciler New Haven'a sinekler gibi üşüşmüş, buldukları her ayrıntıyı saptırarak ve abartarak yazıya dökmüşlerdi. Daha da kötüsü, Kuzey basının büyük kısmı, asilerin lideri Joseph Cinque'den bir kahraman gibi söz ediyordu. New York Tribune onu "Gururlu, akıllı, asi ruhlu; sertliği, cesaretiyle Othello'yu anımsatan bir adam" olarak tanımlıyordu. Boston Light da haberinde "Cinque'nin damarlarında asilzade kanı taşıyan bir önder olduğu çok açık. Bütün büyük liderlerde görünen ortak özellikler onda da var" demişti. Philadelphia Daily Sunbeam Gazetesi'nde ise "Joseph Cinque'nin kendi ırkının önde gelenlerinden biri olduğu kesinlikle belli oluyor. Kendine sahip ve zeki bir havası var, ağırbaşlı ve çok gururlu. Kendi kabilesinde büyük olasılıkla bir kral ya da prensti" şeklinde bir ifade yer alıyordu. Hiç olmazsa bazı editörlerin konuya duyarlı yaklaştıklarını görmek, Forsyth'i biraz olsun rahatlatmıştı. New York Herald, Cinque'nin de öbürleri gibi, New York batakhanelerinde yaşayan siyahların yarısı kadar bile aklı olmayan, kalın dudaklı, aptal görünümlü, son derece cahil ve hayvan gibi vahşi bir adam olduğunu yazmıştı. New York Daily Express de Amistadlıları, yaşadıkları topraklardaki gorillerden ve maymunlardan ayırmanın çok zor olduğunu söylüyordu. Güney basını ise bu siyahların, Afrikalı olsunlar ya da olmasınlar, bir İspanyol gemisinde yakalandıklarına göre, İspanyol yasalarına göre yargılanmaları gerektiği, Cinque ya da öbür yakalananlara bir vatandaş gibi davranmanın hiçbir anlamı olmadığı konusunda hemfikirdiler.

Öyle ya da böyle, gazetelerde Cinque ya da öbür siyahlar hakkında ne yazılırsa yazılsın, aslında bunlar Forsyth'nin umurunda değildi. O daha çok Amistadlıların ülkede uyan-

dırdıkları ilgiye odaklanmıştı. Yalan ya da doğru, hiç kimse onların Afrikalı olduğunu inkâr etmiyordu. Mahkemenin başlamasıyla bu kölelerin durumunun, daha da önemlisi, prensip olarak köleliğin halk içinde tartışmaya açılmasından kaçmak olanaksızlaşacaktı. Bir de Lewis Tappan'la, arkasından gelen delirmiş kölelik karşıtı sürüsü sahneye çıkmıştı. Jüri önüne çıkaracakları savunma ekibi aracılığıyla, kuşkusuz yasal prosedürleri ellerinden geldiğince uzatmaya çalışacaklardı. Böylece, tartışmalar sonbaharda da sürecek, bu da köşe yazarlarına ve Whig Partisi'nin eline Van Burren yönetimine karşı büyük bir koz vermiş olacaktı.

Forsyth, günün erken saatlerinde Calderon'la bir araya geldi. Otoriter bir monarşi düzeninden gelen büyükelçinin, küçük radikal bir grubun yaptığı hukuki bir manevranın ve bölgesel bir mahkeme tarafından görülecek önemsiz bir duruşmanın ülkenin en tepesindeki adamın kaderini etkileyebileceği olasılığını anlaması uzun zamanını aldı.

"Eğer bizde kraliçemiz ya da herhangi bir bakan, mahkûmların nakledilmelerini emredecek olursa, anında nakledileceklerinden emin olabilirsiniz."

Forsyth büyükelçiye, hükümet içindeki güçlerin ayrılığı ilkesinden ve Başkan'ın kişi ya da kişilerine verdiği emirlerde mevcut yasaların dışına çıkamayacağından söz etti.

Calderon kahkahalarla gülmeye başladı.

"Evet, anayasanızda öyle yazıyor, fakat bana bunun gerçekten de liderlerinizin kaderini etkileyecek bir şey olduğunu anlatmaya çalışmıyorsunuz, değil mi?"

Forsyth büyükelçiye kastettiğinin tam olarak bu olduğunu söyledi. Calderon, Bakan'ın, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu kadar küçük bir şeyin üzerinde bile nüfuzunu kulla-

namayacağı konusunda son derece ciddi olduğunu anladığında, birdenbire değişti. Öfkeyle ağzına geleni söylemeye başladı. Forsyth, onu yatıştırmak için elinden geleni yaptı.

"İngilizlerin beklediği de tam böyle bir şeydi biliyorsunuz, değil mi?" diye öfkeyle fısıldadı Calderon. "Yıllardan beri gözlerini Küba'ya dikmiş durumdalar. Eğer olacakların önünü alamazsak..."

"Güvenin bana Senyor Calderon, böyle bir şey olmayacak. Hepsi birkaç hafta içinde çözülecek."

"Birkaç hafta mı? Sayın Bakan, gazeteleriniz kaçak Afrikalılar haberleriyle dolu! Neden bunu kontrol etmiyorsunuz? Neden başkanınız bu tip haberleri yasaklamıyor?"

"Ne yazık ki hükümet köşe yazarlarına baskı yapamaz, sorumsuzluk ve duyarsızlıkla istedikleri kadar yalan haber yazsınlar, en ufak bir müdahalede bulunamaz."

"İnanamıyorum! Bütün bu olanlarda hiçbir mantık yok. İspanya'da olsa, böyle açıklamalar anında kontrol altına alınırdı. Hükümetinizin bu gevşek tutumu sizin zararınıza olur. Emin olun Senyor Forsyth, daha kendi ülkenizde başkanınızın kaderini kontrol edemezken, hiçbir zaman dünyada bir güç olamazsınız."

Bu son cümleden sonra, Forsyth bir kaşını havaya kaldırdı. Aslında oldukça sakin bir adamdı, genelde öfkesine hakim olabilirdi, ancak şu durumda yapabileceği en iyi şey Calderon'un söylediklerini ağzına geri tıkmaktı.

"Biz buna demokrasi diyoruz, Senyor Calderon. Bunu, saçma bir monarşi düzeninin gaddarlıklarına ya da çocuk yaşta bir kraliçe tarafından yönetilmeye tercih ederiz."

"Sayın Bakan! Kraliçemize yönelttiğiniz bu küçük düşürücü söylemleriniz yüzünden hemen özür dileyeceksiniz, yok-

sa hükümetinize resmi bir protesto vermek zorunda kalacağım!"

Forsyth gülümsedi. "Senyor Calderon, kraliçenizi küçümseme niyetinde değilim. Ayrıca onun hiçbir şekilde gaddar ya da mantıksız olduğunu da ima etmedim. Sadece dedim ki, akıllı ve iyi bir yönetici olsa bile sonuçta o bir çocuk. Bunu küçük düşürücü bir şey olarak gördüyseniz, özür dilemeye hazırım."

Calderon, Forsyth'nin sözlerini beyninde tarttı. Kulağa samimi geliyorlardı. Forsyth'in İngilizce kurduğu cümleyi tam olarak anladığını düşünüyordu. Yine de yeni bir hakarete maruz kaldığı duygusundan alamıyordu kendini. Tam konuşacakken Forsyth sözü aldı.

"Şimdi basına geri dönelim. Gazeteleri kontrol edemesek bile, onları hükümetlerimizin çıkarları doğrultusunda kullanabileceğimize inanıyorum."

"Peki nasıl?"

"Hükümetimiz hâlâ meseleyi kendi içimizde, yani yönetimle büyükelçiliğiniz arasında çözme amacında" dedi Forsyth. "Sessizce bir anlaşma yapmanın her iki tarafın da çıkarına olduğunu biliyorum, ama olaylar halkın içine çok yayılmış durumda. Bu yüzden eğer biz de öbürleri gibi halkın içinde oluşan bu ateşe körükle gidersek, bunu çıkarlarımız doğrultusunda yönlendirebiliriz."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"En iyisi, davayı ve sorunun ele alınış biçimini protesto eden bir mektup yazın. Siyahların normalde İspanyolların alanına girdiğine değinin. Kanıt olarak 1795 Anlaşmasını, yani deniz ticaretiyle ilgili olan Pickney Anlaşması'nı gösterin. Mektubunuzun bir kopyasını bizim tarafımızı tutan gaze-

telere vereceğiz. Aynı zamanda Beyaz Saray'ın da bu konu hakkındaki sizinle aşağı yukarı aynı olan görüşünü halka açıklayacağız. Böylece kamu, iki ayrı hükümetin de bu konuda aynı sonuca vardıklarını görmüş olacak. Halk arasında, Amistad olayının anlaşmalar çerçevesinde ele alınması gerektiği ve yapılacak en iyi şeyin konuyu yönetimlere bırakmak olduğu yönünde bir fikir oluşturabilirsek, hakimin de benzer biçimde bir karar vermesi kolaylaşmış olur."

"Neden hakime ne yapması gerektiğini doğrudan emretmiyorsunuz ki?"

"Ülkemizdeki mahkemeler böyle çalışmıyor. Her iki tarafın avukatları tezlerini ortaya koyarlar. Davaya emsal teşkil eden olaylar incelenir. Buna uymak zorundayız. Ama bu arada, Başkan üst düzey bir savcıdan mahkemeye sunulmak üzere yazılı bir görüş bildirmesini istedi. Savcı, görüş yazısında Pickney Anlaşması'nı ve 1819 Anlaşması'nı da göz önüne alarak, elde edilen belgelere göre kölelerin İspanyolların konusuna girdiğini savundu. Önümüzdeki hafta yapılacak olan mahkemenin temelini bu yazı oluşturacak. Yazı çok kuvvetli bir teze dayanıyor. Yargıcın bizim tarafımızda olacağından şüphemiz yok. Yazıda yer alan önemli bölümleri sizin için çıkardım."

Forsyth belgenin bir kopyasını Calderon'a uzattı. Calderon belgeye uzanırken sıkıntıyla omuz silkti.

"Bütün bunlar, ülkemde bir el hareketiyle hemen çözülebilecek bir karar için çok fazla geliyor bana. Ama dediğinizi yapacağım."

Bir saat sonra Forsyth Başkan'la buluştu.

"Adam mızmız, huysuz kasıntının teki" dedi Forsyth sıkıntıyla iç çekerek. "Ama mektubu yazmayı kabul etti."

"Görüş yazısının Başsavcı tarafından yazıldığından söz etmedin, değil mi?"

"Bay Grundy'nin adı ya da sözü geçmedi efendim. Sadece üst düzey bir savcının görüşü olduğunu söyledim, o kadar."

"Calderon'un protestosu ne kadar erken elimizde olabilir?"

"En geç yarın elimizde olacağını düşünüyorum."

"Biliyorsun John, bunun bir ülke sorunu olmasından çekiniyorum. Öte yandan İngilizler konusunda da endişeliyim."

"Senyor Calderon da aynı şeyi söyledi. Kölelerin kaçak Afrikalı oldukları ortaya çıkarsa, bunun İngilizlerin Küba'ya saldırmak için aradıkları bahane olacağını düşünüyor."

"Bence de. Biliyorsun, eğer Küba'yı alırlarsa, sıradaki Teksas olur. Şu aşamada Sam Houston eyaletlerini elimizden çıkartamayız. Bu olayın bir İngiliz işgaline yol açma olasılığı göz ardı edilemez. Bu hemen gerçekleşmese bile, bütünün parçalarını bir araya toplayacağı kesin."

Forsyth, bu sözlerden kendisi için yeni bir görev fırsatı doğduğunu sezdi. Bu beklediği bir şeydi. Hemen davrandı:

"Ne yapmamı istiyorsunuz Sayın Başkan?"

Van Buren durakladı. Grundy'nin görüşü elindeydi ve gezici mahkemenin onların tarafında bir karar vereceğinden neredeyse emindi. Gerçi mahkemelere güvenmemek gerektiğini çok iyi biliyordu, ama şimdiden Forsyth'le alternatifler üzerinde tartışmaya başlarlarsa, işin arapsaçına dönüşeceğinin ayrımındaydı. Başkan bu kadar ileriye gitmeyi istemiyordu. En azından şimdilik.

"Hiçbir şey yapma. Duruşma devam etsin. Mahkemenin uygun şekilde yürütüldüğünden emin ol."

Gezici Mahkeme

"Singbe! Singbe!"

Yerliler, yeni doğan güneşin altında, yük vagonlarında oturtulmuşlardı. Gökyüzü masmavi ve berraktı, ama hava ilikleri donduracak kadar soğuktu. Yerlilerden hiçbiri daha önce bu kadar soğuk bir havayla karşılaşmamışlardı. Çoğu hücre battaniyelerini vücutlarına sarmış, oturdukları yerde tir tir titriyorlardı. Ama zincirlere ve kelepçelere bağlı Singbe'nin, silahlı hapishane gardiyanlarının arasındaki gururlu görüntüsü, yerlileri diriltip vücutlarını ısıtmaya yetti. İki haftadan daha fazla bir zamandır, New Haven'a getirildiklerinden beri, ilk kez liderleriyle bir araya geliyorlardı. Çoğu onun idam edilmesinden, işkence görmesinden ya da köle olarak satılmasından kaygılanmıştı. Şimdi onu hapishaneden gururlu ve kendine güvenen bir edayla çıktığını görmek, aslında onlar için umudu görmek demekti. Attıkları çığlıklarla onu selamlamaları bir süre sonra neşeli bir tezahürata dönüştü. Bu durum, mahkûmların naklini izlemek için toplanan bin kadar izleyiciyi de etkilemişti. Onlar da alkışlamaya ve "Cinque! Cinque!" diyerek tezahürata başladılar. Koruma olarak görevlendirilen beş-altı gardiyan gerilmeye başlamıştı. Polis müdürü, bu sahneden pek etkilenmişe ben-

zemiyordu. Singbe, boş bir yük vagonuna götürülürken, gülümseyerek etrafa el salladı. Polis müdürü onu boş vagona bindirip yere oturttu. Çevresine dört gardiyan yerleştirdi.

Birbirine bağlı yük vagonlarını taşıyan karavanla şehirden geçerek, kanala olan kısa mesafeyi kat edeceklerdi. Ardından Hartford'un biraz dışındaki Farmington adındaki küçük kasabaya götürülmek üzere bir vapura bindirileceklerdi. Orada tekrar yük vagonlarına bindirilerek, Hartford hapishanesine götürülecek, mahkeme başlayana kadar iki gün tutulacaklardı.

Yarım saat sonra vapura bindirilmişler ve karadan ayrılmışlardı. Dönen iki çark, tek katlı ahşap vapuru kanal boyunca, saatte üç mil gibi bir hızla ilerletmekteydi. Yol boyunca altmış değişik kanal noktasından geçeceklerdi. Farmington'a toplam on bir saatte varacaklardı.

Kanaldan geçerken polis müdürü Singbe'nin öbür yerlilerle bir arada oturmasına izin verdi. Bunu, iyi niyetinden çok kendi rahatı için yapmıştı, çünkü vapur oldukça küçüktü. Yerliler hemen Singbe'nin etrafını sardılar ve hapishaneye getirildikten sonra olanlardan söz ettiler. Fulwie ve Kinae adındaki iki yerlinin geçen hafta ateşli hummadan öldüğü haberi, Singbe'yi üzdü. Arkadaşlarına hücresinde iyi beslendiğini, zincirler dışında, kendisine pek de kötü davranılmadığını anlattı. Kavgadan söz etmedi. Grabeau, Singbe'nin tam karşısına oturmuş, bir araya geldiklerinden beri pek konuşmamıştı. Dostunun hayatta ve sağlıklı oluşu onu mutlu etmeye yetmişti. Fasulye ve ekmekten oluşan yemeklerini yedikten sonra, yerlilerin çoğu köşelerine çekildi. Grabeau bunun Singbe'ye birkaç soru sormak için uygun bir zaman olduğunu düşündü. Singbe'nin yanına yaklaştı ve sesini alçalttı.

"Neler oluyor dersin?"

"Bilmiyorum. Sizi vagonlarda görünce, bizi idam etmeye götürdüklerini düşündüm. Ama neredeyse günün yarısı geçti, biz hâlâ bu gemideyiz. Bunca yolu sırf bizi öldürmek için tepmiş olamazlar."

"Bence de. Siyah kitaplar taşıyan beyaz adamlar dün hücreye bir yerli getirdiler."

"Evet. Bana da getirdiler. Nece konuşuyordu, Kongoca mı?"

"Sanırım. Onunla Mandingo dilinde konuştum, ama çok azını anladı. O da ancak Kuzey lehçesinde... Sanırım yargılama ve yasalar hakkında bir şeyler anlatmaya çalışıyordu."

"Sen benden daha iyi anlamışsın. Ben o lehçede sadece merhaba demeyi biliyorum. Kongo dilini ise hiç bilmiyorum."

"Beyazların dilinden birkaç sözcük öğrendim. Hepimiz öğrendik. Ama çok zor."

Singbe, yanından geçtikleri Connecticut ormanlarını izledi bir süre. Serin Eylül geceleri, bazı büyük ağaçların yapraklarını çoktan sarı, kırmızı ve turuncu renklere boyamaya başlamıştı bile.

"Bir mahkeme olacaksa, bu nasıl mümkün olacak ki?" diye sordu Singbe. "Beyazların dilini bilmeden kendimizi nasıl savunacağız? Mahkeme olursa sadece köle tacirlerinin yalanları konuşulur, başka da bir şey konuşulmaz."

"Ben de aynı şeyi düşündüm. Ama beyazların hepsi köle tacirlerinin tarafında değil gibi görünüyor. Belki bazıları bizim yerimize konuşabilirler."

Singbe ilgisizce omuz silkti ve kafasını öne eğdi.

"Hikâyemizi bilmiyorlar ki! Nasıl bizim yerimize konuşabilirler?"

O esnada, iki katlı, arkadan çarklı bir mavna olan Edna Louise, New Haven'daki kanal noktasının birkaç mil ötesinden, Connecticut Nehri üzerinden Hartford'a yapacağı yolculuk için henüz yola çıkıyordu. Gemide, Teğmen Meade ile Gedney, Pepe Ruiz, Pedro Montes, avukatları William Hungerford ve bölge savcısı Holabird vardı. Hepsi içkilerini yudumluyordu. Bir yandan da hazır gemide ülkenin dört bir yanından gelmiş gazeteciler varken, onlarla konuşmak için gemi salonunda keyifle oturmaktaydılar. Pepe Ruiz'in isyan hikâyesini ve kahraman Birleşik Devletler Donanması tarafından cesurca kurtarılmalarını anlatması büyük ilgi toplamıştı. Ardından gelen kutlamalar ve kahkahalarla, salona mutlu bir hava hakim olmuştu.

"Dostum Senyor Montes ile benim hayatlarımızı tekrar bize bağışladığı için Birleşik Devletler'e teşekkür ederim. Şimdi tek arzum, mallarımızla birlikte evimize dönmemize izin verilmesidir."

"Benim tek arzum da bayım, doğrudan korsanlık, adam kaçırma ve cinayetten yargılanarak asıldığınızı görmektir."

Salonun içinde patlayan gür ses, sohbetlerin ve kahkahaların kesilmesine neden oldu. Kapının önünde, Lewis Tappan ve Amistad Komitesi üyesi bir grup adam durmaktaydı.

O geceki karşılaşmadan sonra bazı gazeteciler, Hartford'a giden birçok tren ve başka birçok gemi olmasına karşın, savunma tarafı ve sempatizanlarıyla, hükümet kanadının aynı gemide olmaları rastlantısı üzerine spekülasyonlar çıkaracaklardı. Ama Tappan'ı iyi tanıyor olsalardı, onun olayları hiçbir zaman rastlantıya bırakmayacağını bilirlerdi, hele ki bir de basının orada olacağı kesinse.

"Ayrıca şundan çok eminim ki siz Bay Ruiz, yandaşınız

Bay Montes'le birlikte kana susamış gaddar birer suçlusunuz" diye devam etti Tappan. "Gerçekleştirdiğiniz eylemlerle, bilerek Afrikalı ticareti yapmakla -ki sakın bana onların Afrikalı olduklarını bilmediğinizi söylemeyin- her haliyle çok belli olan ve tartışmaya bile yer bırakmayacak bir biçimde, bir dizi yasayı çiğnediniz. Bunun cezasını çekeceksiniz."

Elli yaşlarında, iri cüssesiyle kolayca fark edilen Hungerford, Tappan'a bakmadan salondakilere doğru konuştu.

"Bay Tappan'ın öfkesinin davranışlarını etkilediği ve gerçekleri görmesini engellediği çok açık. Müvekkillerim yasal olmayan hiçbir faaliyette bulunmamışlardır. Şu an bu salondakilerin hepsinin de bildiği gibi, kölelik Küba'da tamamen yasaldır. Aynı zamanda bu ülkedeki her eyalette de bu böyledir. Bunlara Connecticut da dahildir. İsyan çıkararak, cinayet işleyerek ve sekiz haftadan daha fazla süren cehennem gibi bir yolculukta, müvekkillerime defalarca işkence yaparak suç işleyenler asıl bu acımasız zencilerdir."

Ruiz gülerek, kadehini Tappan'a doğru kaldırdı. "Kadehimi tüm dünyadaki tımarhanelerin şerefine kaldırıyorum. Kapıları güvenli olsun ve içindeki delilerin, böyle dışarı çıkıp orada burada bağırmasına fırsat vermesinler."

Salondan bir kahkaha yükseldi, ama Tappan'ın sesi gürültüyü bastırdı. "Sahte bir hukuk düzeni sayesinde yaptıkları yasal ya da akla uygunmuş gibi gösterilse bile, bir adamın derisinin beyazlığı ya da yaşadığı yerin başıbozuk kuralları, yaptığı iğrenç hareketlerin sorumluluğundan onu kurtaramaz. Ama madem ki kanundan söz açıldı, o zaman insanları yakalayıp tutsak etmenin ne kadar yasal olduğunu konuşalım. Amistadlı siyahları düşünün; güya yirmi yıldan fazla zamandır Küba'da İspanyol kanunlarına göre yaşıyorlar, ama

hiçbiri İspanyolca bir sözcük bile bilmiyor. Bu nasıl mümkün olabilir? İki haftadan daha az bir zamandır Amerikan topraklarındalar, ama Yale İlahiyat Fakültesi'nden dostlarımın söylediklerine göre siyahların çoğu İngilizce birkaç kelimeyi söylemeyi öğrenmişler. Eğer bu insanlar yirmi yıldır Küba'da yaşayan kölelerse, en azından havlayan sahiplerinin emirlerini az çok seçebilirlerdi. Duruşma kayıtları, siyahların adları okunduğunda bile tepki vermediklerini belirtiyor. Bu çok basit gerçeği müvekkilleriniz nasıl açıklıyor Bay Hungerford?"

"Burası bir mahkeme değil. Müvekkillerim de saçma sapan teorilerinize yanıt vermek zorunda değiller. Bay Tappan."

"Sorulan soru karşısında sessiz kalmak, yalan söylediklerinin açık kanıtı" diyerek alaylı bir şekilde sırıttı Tappan. "Bunu yazın beyler! Eğer bir suç işlediyseniz ve yargılanmaktan kaçmak istiyorsanız, Bay Hungerford'a gitmelisiniz. Açıkça görüyorsunuz ki tartışılmaz gerçekleri sulandırmakta üstüne yok. O, gerçekleri güdümlenebilir, her iki tarafa da çekilebilir, kendisinin ve müvekkillerinin çıkarlarına hizmet edebilir bir hale getirmeye çalışıyor."

Hungerford zorla gülmeye çalıştı. "Bay Tappan, kendisini günâh çıkarılacak bir makam olarak görüyor herhalde. Belki de bayım, bir Katolik kilisesine katılmalı ve zamanınızı boş işlere harcayıp, insanları rahatsız ettiğiniz için Tanrı'dan sizi affetmesini dilemelisiniz."

"Benim kendime amaç edindiğim şey, Amistad'ın âsil siyah insanları özgürlüklerine kavuşup, anavatanlarına dönene kadar ve müvekkillerinizin Tanrı'ya ve özgürce yaşayan bu insanlara karşı işledikleri günâhların bedelini en pahalı

şekilde ödediklerini görene kadar mücadeleden vazgeçmemektir."

"Deli bu adam!" dedi Ruiz, bir bardak viskiyi daha sinirle kafasına dikerken. "Bu ülkede böyle saçma sapan insanlarla bizi muhatap ettiğiniz için utanmalısınız. Küba'da böyle geri zekâlılar için sanatoryumlarımız vardır."

"Şayet işlediğiniz suçlardan ötürü yargılanmaktan kurtulacağınızı sanıyorsanız, bu salondaki tek geri zekâlı siz ve yanınızdaki işbirlikçilerinizdir."

"Yargılanacak olanlar sadece sizin âsil dediğiniz o çıldırmış vahşi kölelerdir" diye karşılık verdi Ruiz. "Havana'da yargılanacaklar ve emin olun direklere bağlanıp yakılacaklar."

Ruiz gülümsüyordu, ancak sesinde belirgin bir titreme vardı. Kölelerin kökenlerinin biliniyor olduğunu görmesi, üstüne üstlük bunun basın önünde açıklanması yüzünden sinirlerine ve heyecanına hakim olamıyordu. Bu titremeyi Tappan da fark etmişti. Ortamdaki gerginiği hissediyordu. Ortalığı karıştırmak için eline geçen fırsatı değerlendirebilmek için kalbi heyecanla çarpıyordu.

"Bundan sonra da kan akacak ya da birileri öldürülecekse, aynı bu olaydaki zulümler ve kıyımlarda olduğu gibi faili yine sizden başkası olmayacaktır zaten, Bay Ruiz. Ayrıca siz, bu insanların Afrikalı olduklarını bile bile, onları köle pazarından satın aldınız. Özgür insanları köle yaparak bir dizi yasaya karşı geldiniz. Geminizin kaptanı ve tayfası sizin cehaletiniz, aç gözlülüğünüz ve yasalara karşı umursamaz ve kötü niyetli tavırlarınız yüzünden öldü. Ayrıca on üç masum siyah da yine sizin yüzünüzden öldü. Şimdiyse yalnızca kişisel öfkenizi doyurmak için öbürlerinin canlarını da istiyorsu-

nuz. Siz insan değilsiniz bayım, iğrenç kan emici bir sülükten bile aşağılıksınız. Hiçbir şeyden çekinmeyen pis bir şeytansınız."

Ruiz sinirlerine hakim olamayarak elindeki bardağı Tappan'a doğru fırlattı, fakat adam son anda eğilmeyi başardı. Bardak arkasındaki duvara çarpıp parçalandı. Ruiz hızla ileriye yürüdü ve kölelik karşıtlarının birkaç metre önüne kadar geldi.

"Ben, aynı sizin ülkenizde olduğu gibi kendi ülkemde de yasal olan bir işi yapıyordum. Ülkemin kanunlarına harfiyen uydum. Yanlış hiçbir şey yapmadım. Hiçbir şey! Adalet yerini bulacaktır. Cezayı çekecek olan da sizin âsil diye çağırdığınız o kana susamış vahşi Cinque ve öbür canavarlar olacaktır. Hâlâ ikna olmamışsan, şimdi burada benimle erkek gibi yüzleşmelisin."

Tappan hiç istifini bozmadı. "Katil ve hırsız bir korsanı, onun seviyesine inerek memnun etmeyeceğim. Pisliklerin seviyesine inemem."

Ruiz yumruk atmak için kolunu gerdi, ancak Hungerford ve Gedney onu tutarak geri çektiler.

Tappan kendinden emin, kafasını öne doğru salladı. "Değerli basın mensupları! Sanırım köle satıcısı Bay Pepe Ruiz'in gerçekte nasıl bir adam olduğunu gördünüz."

Hungerford, Ruiz ve Montes'e bir şeyler söyledi. Üç adam aceleyle salonu terk ettiler. Ruiz dışarı çıkana kadar, Tappan'a dik dik bakmaya devam etti. Tappan ise sadece gülümsemekle yetindi. Kübalılar gittikten sonra, basının önüne oturup kendisine bir bardak çay aldı. Amistadlıların masumiyeti hakkında uzun uzun konuşmaya devam etti.

İki gün sonra, 19 Eylül 1839 Perşembe sabahı, Connecti-

cut Gezici Mahkemesi Amistad davasının duruşmalarına başladı. Şehir tam bir karnaval havasına girmişti. On yıl önce üç kişinin idam edilmesinden beri, bu kadar insanın bir araya geldiği hiç görülmemişti. Bütün oteller, pansiyonlar, hanlar ve genelevler gelen konuklarla tıka basa doluydu. Ta Boston'dan, Providence'den, New York'dan kalkıp gelen yüksek mevkiden insanlar ve sosyete mensupları, mahkeme salonunda bir sandalye kapabilmek için uğraşıyorlardı. Mahkeme için yüzden fazla basın mensubunun geldiği söyleniyordu. Hartford mahkeme binasının dışındaki çimenlikte, kimi ortalıkta gezinen kimi piknik sepetleriyle yere serdikleri battaniyelerde oturan binden fazla insan vardı. Sokak satıcıları bağırarak Nathaniel Jocelyn'in çizdiği Joseph Cinque portresinin kopyalarını satmaya çalışıyorlardı. Orada burada sokak ressamlarının, Afrikalıları ve utanç verici köle gemisini anlatan skeçlerin sesleri duyuluyordu. Birkaç gün önce, New York Bowery Tiyatrosu'nda, "Siyah Uskuna: Korsan Köle Gemisi Amistad" adlı bir oyun sahnelenmeye başlanmıştı. Oyun, ilk haftasında yaklaşık 1700 dolar hasılat elde etmişti ve sonbahar boyunca çeşitli yerlerde sergilenmeye devam edecekti.

Tuğladan örülmüş, iki katlı, sivri çatılı güzel bir bina olan mahkeme binası, hükümet binasının önünden başlayan parke taşlı yolun ilerisindeydi. Yerliler, mahkeme salonunda avukatlarının arkasına, normalde jürinin oturduğu bölüme yerleştirilmişlerdi. Yerlilerle bir arada tutulmaya tahammül edemese de, Antonio'nun da Amistadlılarla birlikte oturması emredilmişti. Ruiz ve Montes koridorun öbür tarafında, Holabird ve Hungerford'la birlikte oturuyorlardı. Avukatları olan ordudan emekli general Mark Isham'la birlikte, üniför-

malarını giymiş Gedney ve Meade ise duvara yakın bir masada oturmaktaydılar. Kalan sandalyelerle salonun değişik bölümlerine basın mensupları ile izleyiciler oturmuş, ortadaki koridora, hatta salonun dışına kadar taşmışlardı.

Aynı zamanda Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi hakimi de olan, şeref nişanı sahibi Smith Thompson mahkemeye başkanlık etmekle görevlendirilmişti. Yetmiş yaşlarında, zayıflığı, açık teni, beyaz saçları, pürüzsüz cildi ve cüppesinin içindeki kusursuz duruşuyla Thompson'un yüzü bütün yüksek hakimlerde aranılan sert ve şüpheci görünüme tam anlamıyla uyuyordu. Köleliğin iğrenç bir kurum olduğuna inanmasına karşın, kişisel görüşlerini bir davanın yönetimine asla karıştırmayacak kadar hukukun üstünlüğüne uygun davranan bir adamdı. Bu bir gezici mahkeme davası olduğu için, Thompson aynı zamanda yüksek jüri olarak da hizmet ediyordu. Bu nedenle son kararı o verecekti.

Amistadlıların savunması için Roger Baldwin'e Seth Staples ve Theodore Sedgwick eşlik ediyordu. Uzun ince yapılı, otuzlarında, iyi giyimli, kahverengi saçlı ve geniş bir burnu olan Staples, aileden gelme bir demokrat ve tanınmış bir kölelik karşıtıydı. Kırmızı yüzlü, kalın ve uzun favorileri ve öylesine arkaya yatırılmış koyu kahverengi saçlarıyla dağınık, kaba bir görüntüsü olan Sedgwick de Staples gibi önde gelen kölelik karşıtlarındandı. Philadelphia'da oturan, elli yaşlarındaki Sedgwick, eski bir köle tacirinin oğluydu. Gençliğinde babasının yanında çalışmış daha sonra hukukçu olmuştu. İri gövdesi ve geniş omuzlarının üstünde emanet gibi duran takım elbisesiyle, hâlâ bir çiftçi ya da sadece pazar günleri giymek için aldığı kıyafetinin içine güçlükle giren bir demirciyi andırıyordu. Bir et ve kas yığınını andıran kocaman şişman elleri önündeki masanın üstünde durmaktaydı.

Staples de Sedgwick de kendi çaplarında saygıdeğer avukatlardı, ama her ikisi de Baldwin'in mükemmel bir sunuş yeteneği olduğunu biliyorlardı. Ekibin başında onun yer almasını kabul etmişlerdi. Baldwin'in, çabuk kavrayan, akıllı bir savunma avukatı olarak sahip olduğu ün oldukça büyüktü. Önce Bağımsızlık Bildirgesi'nin imzacılarından, sonra da kongre üyesi olarak yeni kurulan Birleşik Devletler'de köleliğin resmi anlamda kabul edilmesinde etken kişilerden biri olan Roger Sterman'ın torunlarından olan Baldwin, on sekiz yaşında Yale'den mezun olmuş, üç yıl sonra baroya kabul edilmişti. Göreve başladığı ilk yıllarda, firar eden bir kölenin mahkeme önünde yargılanma hakkını kazanmış ve özgür bırakılmasını sağlamıştı.

Kölelik karşıtlığının açıktan, ateşli bir destekçisi olmasına karşın, Baldwin eyaletteki siyasi çevrelerde açık sözlü, ilkeli ve dürüst bir adam olarak saygı görürdü. 1834'ten beri New Haven meclis temsilcisiydi. İnsanlar, onun eyalet çapında bir politik yarışa girmesi durumunda, karşısındakiler için çok dişli bir rakip olacağını düşünürlerdi. Eyaletteki en iyi savunma avukatı olduğu da herkes tarafından bilinirdi. Aslında zengin insanlarla ilgili davalara daha çok baksa çok varlıklı bir adam olabilirdi. Ama Baldwin yüksek ahlaki değerlerin ve derin inançların adamıydı. Karşılığında çok az para kazanıyor olsa da, "insanların fakir oldukları için jüri ya da mahkeme önünde şanslarının az olması" gerçeğini değiştirmeye çalışmaktan asla vazgeçmemişti. Doğal olarak bu davalar için ya çok az ücret alıyor ya da hiç ücret almıyordu. Parayı hiç önemsediği her halinden belli olan Baldwin, meslekî anlamda ateşli bir savunmacıydı ve çok nadir dava kaybederdi.

Amistadlıların davası, hukuk alanındaki üstün yeteneklerine karşın, Baldwin ve ekibi için oldukça zor bir sınav olacaktı. Aynı anda Holabird'le, Hungerford'la, Isham'la ve Van Buren yönetimiyle mücadele etmek zorunda olmalarının yanı sıra, siyasi alana taşınarak mevcut yasaların ağırlığını hiçe sayıp, aleyhlerine dönebilme olasılığı olan bir davanın savunmasıyla karşı karşıyaydılar. Baldwin, öncelikli hedefin Afrikalıları özgürlüklerine kavuşturmaya çalışmak olduğunu düşünen Tappan'la aynı düşüncedeydi. Savunma tarafı, halkın gözünü Amistadlılar üzerinde olabildiğince uzun tutabilmek için, var olan bütün başvuru haklarını ve yasal manevraları kullanacaktı. Temel strateji buydu.

Mahkemelerin başladığı anons edildikten sonra, ilk olarak Holabird ayağa kalktı ve herkesçe beklenen bir talepte bulundu.

"Sayın Yargıç, Amistad ve kargosunun 1795 Pickney Anlaşması'nın 8, 9 ve 10. maddelerine dahil olması nedeniyle davanın derhal reddine karar verilmesini teklif ediyorum. Gemi ve kargo, gemide bulunanların vatandaşları olduğu ülkelerin temsilciliğine, ki burada İspanya'nın temsilciliğine teslim edilmek üzere derhal Birleşik Devletler Başkanlığı'nın hükmüne girmelidir. Bunu gösteren bir brifing hazırladım ve mahkemeye sunmak istiyorum."

Baldwin derhal ayağa fırladı

"Bu teklife itiraz ediyorum, Sayın Yargıç. Bu olayın 1795 Anlaşması'yla ilgisinin olmadığı çok açıktır ve mahkeme önünde görülecek bir dava konusudur. Ayrıca siyahlara 'kargo' şeklinde hitap edilmesine de itiraz ediyorum."

"Bu siyah köleler âsi, hırsız ve katildir. Ve İspanya'nın iç meselesidir" diyerek karşılık verdi Hungerford ayağa fırlaya-

rak. "Dolayısıyla İspanya Krallığı'nın temsilciliğine teslim edilmeli ve o ülkenin yasalarına göre yargılanmalılar."

"Beyler" dedi Yargıç Thompson sesini yükselterek. "Davanın bu mahkeme önünde görüleceği önceden belirtildi."

"Peki, öbür itirazım, Sayın Yargıç, müvekkillerime 'kargo' şeklinde hitap edilmesi..."

"Bay Baldwin! Müvekkillerinizin hangi statüde olduklarını belirlemek de bu mahkemenin bir alt bölümünü teşkil ediyor. Bununla birlikte, başka birinin yasal mülkiyetinde olsalar bile, ben de bu adamların 'kargo' olarak tanımlanmasından rahatsız oldum. Bu nedenle, bundan sonra Amistad gemisinde alıkonulan siyahlara hitap ederken, bütün taraflar sadece 'siyahlar', 'zenciler' ya da 'Amistad'ın koyu renkli yolcuları' söylemlerini kullanacaktır. Şimdi devam edelim."

"Devam etmeden önce Sayın Yargıç" dedi Holabird yine ayağa kalkarak. "Eğer mahkeme siyah kölelerin İspanya'nın konusu olduğuna karar verirse, derhal İspanyol yetkililere teslim edilmek üzere Başkan'ın yetkisine devredilmesini rica ediyorum. Aksi yönde eğer özgür insanlar olduklarına karar verilirse, bu kez de güvenli bir şekilde ülkelerine dönebilmeleri için Başkan'ın korumasına devredilmelerini talep ediyorum."

"Bu talepleri tavsiye olarak göz önüne alacağım, Sayın Savcı."

"Kesinlikle itiraz ediyorum, Sayın Yargıç!" diye bağırdı Baldwin.

"Şimdi neye itiraz ediyorsunuz, Bay Baldwin?"

"Bay Holabird müvekkillerime köle olarak hitap etti. Oysa, mahkeme önüne çıkarılan insanların, suçları kanıtlanana kadar masum sayıldıkları bir ülkede yaşadığımızı sanıyorum.

Bunu söylerken bütün insanları kastediyorum. Bu nedenle müvekkillerimin aksi ispat edilene kadar özgür insanlar olarak kabul edilmelerini onayınıza sunuyorum. Bu nedenle, mahkemeden Washington'un subayları ve tayfası tarafından önü kesilip, Amistad'da alıkonulan siyahlara yasal yargılanma hakkı tanınmasını talep ediyorum."

"Sayın Yargıç" diyerek itiraz etti Hungerford. "Bu zencilerin, Havana'daki köle pazarından, bedelleri ödenerek yasal bir şekilde satın alındıkları çok açıktır. Müvekkillerimin elinde bunu kanıtlayan belgeler var. Verilebilecek bir yasal yargılanma hakkı yerlilerin, isyan çıkarma, cinayet ve hırsızlık eylemlerinden ötürü suçlanmalarını -ki Havana'ya döndüklerinde bu söylemlerle suçlanmaları gerekir- engelleyecektir."

"Bu insanlar hiçbir suç işlemediler. Müvekkillerinizin ellerindeki belgelerin düzmece olduğu belli" diyerek atıldı Baldwin. "En sonunda bu yetişkinlerin ve bu çocukların Küba'nın ya da 1819 Anlaşması'na dahil olan başka herhangi bir ülkenin yasalarına tabi köleler olmalarına olanak olmadığını göstereceğiz. Ayrıca..."

"Bu kadarı yeter!" Thompson'un tokmağı, tahta kürsü üstüne sertçe vurdu. "Bay Baldwin, Bay Hungerford, Sayın Savcı. Her birinize açılış konuşmalarınızı yapmanız için izin verilecek. İddialarınızı bundan sonra dile getirirsiniz. Bay Baldwin, zencilerin statüleri ile ilgili itirazınızı kabul etmiyo-

rum. Ama bununla birlikte, bu mahkeme zencilerin yargılanma hakkıyla ilgili taleplerinizi göz önüne alacaktır. Şimdi, izin verirseniz prosedürlere başlayalım. Sayın Savcı, lütfen açılış konuşmanızı yapın."

Holabird ayağa kalktı ve yaklaşık üç saat süren bir konuşma yaptı. Forsyth, Birleşik Devletler Başsavcısı Felix Grundy tarafından yazılan görüş mektubunun bir kopyasını da ona vermişti. Holabird, mektubu da konuşmaya ekledi. Mektupta, Amistad'ın "kurtarılmasının", kurtarılan şey ister korsanlar, ister asiler ya da hava koşulları ve denizin kötü durumu olsun, her durumda Pickney Anlaşması'nın 8, 9, ve 10. maddelerine girdiğine işaret ediliyordu. Bu maddeler kurtarıcılara, gayretlerine karşılık olarak gemi ve kargonun belirlenen toplam değeri üzerinden uygun bir miktar ödül alma hakkı veriyordu. Ayrıca ilgili yönetime gemiyi, tayfayı ve kargoyu ait oldukları ülkeye, bu davada İspanya'ya, işlenen suç her neyse o ülkenin açık deniz yasalarına göre yargılanması için geri yollama yetkisi veriliyordu. Anlaşma metni çok açıktı. Buna göre Amistad, kargosu ve zenci köleleriyle birlikte Başkanın sorumluluğuna verilmeliydi, bu sayede İspanyol Büyükelçiliği'ne uygun bir biçimde devredilmeleri sağlanmış olacaktı.

Mektupta ek olarak; Florida açıklarında Birleşik Devletler Sahil Güvenlik gemisi tarafından yakalanan bir İspanyol kolonisi olan La Plata bayraklı Antelope adındaki köle gemisiyle ilgili davaya da değiniliyordu. Sahil Güvenlik, kölelerin yasadışı olarak Amerikan topraklarında satılacak olmalarından şüphelenmiş ve gemiyi aramıştı. Bundan sonra, kölelerin durumu ve mallar üzerindeki hak talebi konusunda yasal bir mücadele olmuştu. Sonuç olarak Antelope'deki köleler, Pickney Anlaşması'nın 8. maddesine göre İspanya Hüküme-

ti'ne teslim edilmişti. Amistad'la ilgili ortaya çıkan koşullar, bu davayla hemen hemen aynı olduğu için, aynı uygulama burada da yapılmalıydı. Holabird, siyahların yargılanma hakkı taleplerinin, anavatanları olan Küba kanunlarına göre sağlıklı bir şekilde yargılanmaktan kurtulmalarına yol açacağını söyleyerek sözlerini tamamladı.

Ardından Isham ayağa kalktı. Holabird'le aynı düşüncede olduğunu belirtti. Savcının suçlamalarıyla hemen hemen aynı olan suçlamaları yineledi. Suçlamaları bitirdikten sonra Gedney, Meade ve Washington tayfasının bu vahşi, tehlikeli, firari siyahları nasıl zaptettiklerini ateşli bir şekilde anlatmaya başladı. Uzun, dağınık ve kendi söyleyip kendi dinlediği, konuyla hiç ilgisi olmayan denizcilik kahramanlıklarıyla ilgili hikâyelerle dolu konuşması hiç bitmeyecekmiş gibiydi. En sonunda sanki biri onu dürtmüş gibi birden durdu.

"Sonuç olarak, müvekkillerim, geminin manifestosunda, satış faturalarında ve burada mahkemeye sunulan öbür belgelerde belirtilen kargonun üzerindeki doğal haklarını aramak için burada bulunmaktadırlar."

Özellikle bu konuşmadan sonra, Hungerford'un yaptığı açılış dinleyicilere oldukça dolu ve kısa geldi. Az önce dinlediklerine benzer noktaları paylaşsa da, onun anlatışı çok daha ateşliydi. Siyahların, müvekkilleri Ruiz ve Montes'in malı oldukları çok açıktı. Sahiplerine karşı isyan çıkarmışlar, kaptan ve tayfayı uykularında yakalayıp öldürmüşler, gemiyi ele geçirmiş ve kendilerini koruyan özgür beyazları tutsak etmişlerdi. Zorlu yolculuk boyunca, sıklıkla atılan dayaklar, su ve yiyecekten mahrum bırakmak da dahil olmak üzere, Ruiz ve Montes'e işkence yapmışlardı. Bu köleler, İspanya'nın konusuna giriyordu. İspanya bayrağı taşıyan bir ge-

mide İspanya vatandaşlarına karşı suç işlemişlerdi. Bu nedenle, İspanyol yasalarınca yargılanmalı ve cezalandırılmalıydılar. Eşit yargılanma hakkı tanınması, adaletin düzgün işlemesine engel olmak anlamına gelirdi. Bu, kölelerin işledikleri cinayetler ve çıkardıkları isyanlar yüzünden yargılanmaktan kurtulmalarına neden olacaktı.

Hak talebi konusunda, Ruiz ve Montes, Teğmen Meade ve Gedney'e ve gemilerin tayfasına, gösterdikleri cesaretten ve kendileri için yaptıklarından ötürü yürekten teşekkür ediyorlardı. Ama 40.000 dolarlık hak talebi çok fazlaydı, çünkü manifestoda belirtilen kargonun çoğu asi kölelerce tahrip edilmiş ve gemiden atılmıştı. Mahkemeye yeni bir belge sunulacaktı. Hakimin, geminin yakalandığı andaki değeri üzerinden hesaplanacak uygun bir rakamda karar kılmasını ümit ediyorlardı.

Açılış konuşmaları boyunca, Staples ve Sedgwick deli gibi notlar aldılar. Baldwin'se, dimdik ve sakince oturmuş, sunuş konuşmalarını dinliyor, hakimi izliyordu. Yalnızca çok önemli gördüğü kısımları not aldı. Savunma ekiplerinin hemen solunda, gözetim altında oturan yerliler de sessizce bekliyorlardı. Birçoğu, aynen salondaki Yale İlahiyat Fakültesi öğrencileri gibi, sıkıntıdan öne arkaya sallanıyorlardı. Lewis Tappan'ın kendine ayrılan kısımda, açılış konuşmaları boyunca oturduğu yerden çıkardığı gürültülü esnemeler ve sıkıntıyla nefes alıp vermelerin zamanlaması çok iyi ayarlanmıştı. Çıkardığı sesler Yargıç Thompson'ı sinirlendirmeyecek kadar alçaktı, ama tam can alıcı noktalarda varlığını belli ettirmeye yetecek kadar yüksek olduğunu da herkes fark etmişti.

Hungerford konuşmasını bitirdikten sonra, mahkemeye

öğle yemeği için ara verildi. Yeniden toplanıldığında, konuşmasını yapmak üzere Baldwin'e söz verildi.

Baldwin konuşmasına, savunmanın Pickney Anlaşması'na ve Antelope davasına başvurulması gerektiği yolundaki iddialarını çürüteceğini belirterek başladı. Hükümetin sadece iki köle tacirinin tanıklığına güvenerek siyahları, isyan ve cinayetten suçlu, firari köleler olarak tanımlayıp tutuklamasının ne kadar doğru olduğunu sorguladı. Ayrıca Amistad'ın New York açıklarında yakalanmasına rağmen Connecticut'a getirilmesine de değindi. Gendey'in kendi açgözlülüğünü doyurmak için yasaları kullanmasını kınadı. Baldwin son olarak yargılanma hakkı konusuna değindi.

"Sayın Yargıç, Birleşik Devletler donanması tarafından bulunduklarında, hiçbiri kelepçelerle bağlı olmadığı ve her biri kendi özgürlüklerine sahip oldukları halde bu insanların köle olduklarını farz ederek mahkûm olarak tutmamızı oldukça garip buluyorum. Bay Gedney'in onları birer mal, birer köle ve kötü davranışlarda bulunmuş birer suçlu olarak değerlendirmesinin nedeni yalnızca tenlerinin koyuluğudur. Kendi kafasında oluşturduğu bu düşünceyi doğrulamak için Bay Montes ve Bay Ruiz'le bile konuşmaya gerek görmeden harekete geçmiş ve onların siyah tenli olduklarını görür görmez, hemen başıboş mallar olduklarına karar vermiş, aksi kanıtlanana kadar da mahkûm edilmelerini uygun görmüştür. Bu insanların hapishanede tutulmalarının tek nedeni budur, Sayın Yargıç. Öncelikle, siyahların özgür insanlar mı, yoksa köle mi olduklarını araştırmamız gerekir.

Mahkeme bu acı ironiyi ve adaletsizliği zihninde tartarken, bu sırada isterseniz özellikle yapılan daha büyük bir haksızlığı düşünelim. Eğer bu adamlar birer malsa -ki buna

kesinlikle itiraz ediyoruz- bu, onların insan olmadıkları anlamına mı geliyor? Sayın Yargıç, Sayın Savcı, Bay Hungerford lütfen onlara bir bakın. Mahkeme salonunda bulunan herkes lütfen gözetim altında tutulan şu siyahlara baksın. Bedenleri insan bedeni, ki kıyafet giyiyorlar, konuştukları bir dil var ki İspanyolca ya da herhangi bir 'kırsal lehçe' olmadığı çok açık. Duyguları ve düşünceleri var. Bu salondaki herkes gibi, onlar da yürüyor, konuşuyor, nefes alıyor ve hissediyorlar. Onlar birer insan. Buna karşın mahkeme, her insanın hukukun koruması altında sahip olduğu temel hakların onlara da verilmesini istediğimizde hâlâ bunu sorguluyor. Federal hükümet, özgür oldukları kanıtlanana kadar onları esaret altında tutmakta; yasalar, insan olduklarını kanıtlayana kadar onları birer canavar, birer mal olarak varsaymakta. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki; burada adalet daha baştan saptırılmıştır. Bu da insanların derilerinin rengine karşı duyulan katı önyargıları hiçbir soruya yer bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır. Ama bunu düzelteceğiz, Sayın Yargıç. Söz veriyorum. Bunu düzelteceğiz."

Baldwin'in konuşması bittikten sonra, Thompson ertesi sabah saat 8.00'da tekrar toplanmak üzere oturuma son verdiğini açıkladı.

O gece Tappan ile Jocelyn, Baldwin, Staples ve Sedgwick'le kaldıkları otelin lobisinde buluştular.

"Kabul etmeliyim ki Lewis, hakimin siyahlara yargılanma hakkı vermesi çok düşük bir olasılık" dedi Baldwin. "Büyük bir politik baskı altında. Bu insanların anayasa tarafından garanti altına alınmış haklara sahip olduklarını kabul ettirmek için federal mahkemeye gidebilirsek ve Holabird onların köle olduklarını kanıtlamayı başarırsa, bu kez davanın konusu

tamamen kölelik kurumu üzerinde dönecektir, Thompson bunun farkında. Görünüşte, böyle bir durum, ülkedeki bütün kölelere anayasal hakların verilmesi için temel zemini hazırlamış olacaktır."

"Bu ne fevkalade bir şey olurdu" dedi Tappan heyecanla.

"Evet, fevkalade olanaksız!" dedi Sedgwick iç çekerek. "Holabird anında temyize gidecektir."

"Bunun olması çok doğal" diye devam etti Tappan. "Temyiz de bizim için yeterince iyi bir şey, çünkü halkın gözünün hâlâ davanın üzerinde olmasını sağlayacak."

"Bay Tappan, korkarım temyizden lehimize sonuç çıkması o kadar mümkün görünmüyor" dedi Staples. "Çünkü halihazırda elimizde tezimizi savunacak çok az şey var."

"Saçma" dedi Tappan. "Bu siyahların hiçbiri tek kelime olsun İspanyolca bilmiyor. Bu yeterince güçlü bir kanıt! Kongolu Bay Ferry hakkında ne diyorsun? Onun tanıklığı bu insanların gerçekte Afrikalı olduğunu kanıtlamaya yetmeyecek mi?"

"Bay Ferry'nin yeminli tanıklığı, geminin belgelerinin gösterdiğinden daha geçerli sayılmayacaktır" dedi Sedgwick. "Ellerindeki belge, İspanyol yetkililerince yasal olarak onaylanıp, mühürlenmiş. Gerçek saptırılmış, belgeler asılsız olsa da, bir mahkemede ve yargıç önünde ağırlığı olacaktır. Belgeler, siyahların Ruiz ve Montes'in mülkiyetinde olduklarını gösteriyor. Thompson bunun kanıtlardan yalnızca biri olduğunu söylesin ya da söylemesin, yasaların gözünde mülkiyet asıl ağırlığı oluşturacaktır.

"Evet, elbette hepimiz en iyi sonuç için dua edeceğiz" dedi Tappan. "Ayrıca şu da var ki; salonda bulunan gazetecilerin çoğunun Bay Baldwin'in açılış konuşmasından olduk-

ça etkilendiğini gözlemledim. Önümüzdeki birkaç günde bu etkinin ve ilginin artmasını dileyelim. Hiçbir şey olmasa bile, bu dava kölelik belasıyla ilgili ülke çapında bir kalem kavgası yaratacaktır."

"Yargılanma hakkını alamasak bile, tezlerini dayandırdıkları sonucun üzerine giderek, rahatlıkla bir kuşku yaratabileceğimizi düşünüyorum" dedi Baldwin "Pickney Anlaşması'na dayandırdıkları şeyler, tartışmaya çok açık."

"Olayları bizim lehimize döndürecek bir şey varsa, o da Seth'in yarınki performansı olacaktır" dedi Jocelyn düşünceli bir şekilde. "Bu konuda Tanrı'dan bizim yanımızda olmasını dileyelim."

Lobide, ertesi günkü stratejiyle ilgili olarak 1.00'e kadar konuşmaya devam ettiler. Baldwin, otel odasına girdiğinde kendini yorgun hissediyordu. Soyundu, tam kafasını yastığa koyacakken, gözlüğünü çıkarmadığını fark etti. Gözlüğü çıkarıp yanındaki komodine koymak için doğrulduğunda, lavabonun yanına konulmuş bir mektup gördü. Zarfın üzerinde mektubun Washington'dan postaya verildiği yazıyordu. Zarfı açtı ve okumaya koyuldu:

Bay Baldwin,

Amistad davasını tüm kalbinizle üstlenmenizi takdirle karşılıyorum. Gelişmeleri büyük bir ilgi ve merakla izliyor olacağım. Şansınızın açık olmasını ve Tanrı'nın savunmanıza yardım etmesini dilerim. Umarım adalet yerini bulur.

Bir Dost

Not: Hükümetin, muhtemelen bu davayla ilgili olarak değineceği 1819 Anlaşması'nın onlara karşı kullanılacak birtakım boşluklar barındırdığına dikkatinizi çekerim. Özellikle 2. bölümün 5.i paragrafıyla, 8. bölümün 3. paragrafını dikkatle inceleyin.

Baldwin zarfı evirip çevirdi, ancak adres namına bir şey bulamadı. Bir süre mektubun durduğu lavabonun yanındaki noktaya baktı, ardından odanın içine göz gezdirdi. Sonra şakaklarını sıvazlayıp kendini toplamaya çalıştı. Gece lambasını alıp koridor boyunca aceleyle yürüyerek Sedgwick'i görmeye gitti. Savunma ekibi olarak, Pickney Anlaşması'nın kısaltılmış bir kopyasını elde etmeyi başarabilmişlerdi. Federal hükümet, savunmaya 1819 Anlaşması'nın herhangi bir bölümünü henüz vermemişti. Baldwin'in takımı bazı notlar ve uyarlamalar üzerinden çalışmak zorunda bırakılmıştı. Bu şüphesiz sinir bozucu bir şeydi, fakat aynı zamanda hükümetin dava üzerindeki kontrolünün ne boyutlarda olduğunu açık bir şekilde ortaya koyuyordu. Savunma tarafı olarak ellerindeki notlardan bir şeyler çıkarabilmek için ne gerekiyorsa yapmışlardı. Pickney Anlaşması, Antelope davası ve yargılanma hakkı için hazırladıkları teklife normalden fazla zaman ve çaba ayırmak zorunda kalmışlardı.

Baldwin Sedgwick'i uyandırıp, 1819 Anlaşması'yla ilgili notları valizinden çıkartmasını istedi. Anlaşmanın mektupta bahsedilen bölümlerini aradılar ve savunmalarına ekleyebilmek için neredeyse güneş doğana kadar çalıştılar.

Mahkeme Cuma sabahı saat 8.00'da başlayacaktı. Saat 7.00'da Pepe yerlilere bir ziyarette bulunmaya karar verdi. Hepsi Hartford hapishanesindeki altı farklı hücreye, birbirlerini görebilecek biçimde yerleştirilmişlerdi. Ruiz her hücrenin önünde durup, içeriye bakarak gardiyanın gözetiminde koridor boyunca yürüdü. Mallarının çok iyi beslendiğini ve iyi muameleye tabi tutulduklarını gördü. Amistad Komitesi tarafından sağlananlar sayesinde iyi bakılmışlardı. Havana'ya döndüklerinde her biri için en yüksek bedelleri alaca-

ğından emindi. Yürümesine devam ederek, Singbe, Grabeau ve başka yedi yerlinin daha olduğu hücreye geldi. Parmaklıklara yaklaşıp, İspanyolca konuşmaya başladı.

"Evet, Joseph Cinque. Sonunda bütün bunlar bitecek. Yine benim ellerime teslim edileceksin. Havana'ya geri döneceğiz. Orada uygun bir ceza almak için yargılanacaksınız. Ama ne düşünüyorum biliyor musun? İspanya Konsolosluğu'na yargılanması gereken tek kişinin sen olduğunu söyleyeceğim. Kayıplarımı kapatmak için arkadaşlarını satacağım. Tüm bu olanlara karşın onları yakmak, bir grup sağlam zenciyi boş yere israf etmek olur. Yalnızca senin o siyah derinin kızardığını görmek yeterli olacaktır."

Singbe parmaklıklara atıldı. Dışarıya uzanması ya da herhangi tehlikeli bir hareket yapması olanaksızdı. Ama bu bile Ruiz'in korkup geriye sıçramasına yetti. Elini sanki Singbe'yi tokatlayacakmış gibi havaya kaldırdı, ama ardından aşağı indirdi ve gülmeye başladı.

"Sağlam bir ruhun var, Cinque. Onu sana ben verdim. Ama ölümün de onun yüzünden olacak."

İşaret parmağını kendi boğazında keser gibi yavaşça gezdirdi ve daha şiddetle gülmeye başladı. Singbe'nin bitişiğindeki hücrede bulunan üç kız çocuğu, merakla olanları izliyorlardı. Ruiz parmağıyla boğazını keser gibi yaptığında, en büyükleri olan Margru çığlık atmaya başladı. Ardından öbürleri de bağırmaya başladılar.

"Burada ne yapıyorsun sen!"

Ruiz arkasını döndüğünde, koridorun sonunda Tappan ve Jocelyn'in durduklarını gördü.

"Bay Tappan, iyi günler. Sadece mallarımı inceliyordum. Şu küçük davamız bitene kadar onlara iyi bakılıp bakılmadığından emin olmak istedim."

Tappan aceleyle kızların kaldığı hücreye doğru gitti. Çocuklar duvarın önüne çömelmiş, korkudan titriyor ve bağırıyorlardı. Yerliler onlara bir şeyler söylüyor, yatıştırmaya çalışıyorlardı. Singbe Ruiz'e baktı ve tuttuğu parmaklıkları sıktı.

"Sen ne yaptın burada?" diye sordu Tappan. "Bu kızlar neden bu kadar korktular?"

"Ben bir şey yapmadım, Cinque yaptı. Onları korkuttu. Çocuklar ben geldiğim için mutlu oldular, inanın bana."

"Siz bir canavarsınız bayım" dedi Jocelyn öfkeyle. "Vicdansız, kalpsiz bir adamsınız. Tanrı aşkına, onlar sadece çocuk!"

"Onlar birer mal! Bunların hepsi sadece birer eşya! Çoğu da bana ait. Yakında onları Küba'ya geri götüreceğim. Ama şunu söylemeliyim ki adamlarınız onlara pek iyi bakmamışlar. Geçen pazar ikisinin öldüğünü duydum. Bu kayıplar için sizi dava etmeli miyim acaba diye düşünüyorum."

"Çık buradan!" diye haykırdı Tappan. "Gardiyan! Gardiyan! Bu adam mahkûmları rahatsız ediyor. Bir karışıklık çıkmasına neden olmak istemiyorsanız, onu bu binadan çıkarmanızı rica ederim."

"Buradan Bay Ruiz, derhal şimdi! Bu beyler haklı" dedi gardiyan. "Bunlar sizin köleleriniz bayım, evet, doğru. Ama onları vahşi hayvanlar gibi bağırttırmanın ve oradan oraya koşturmanın hiçbirimize yararı yok."

"Onlar hayvan değil!" diye bağırdı Tappan. "Onlar insan, lanet olsun!"

Bu arada koridora apar topar üç muhabir dalıverdi. Mahkûmların mahkemeye naklini izlemek için hapishaneye gelmişler, ama bağrışmaları duyunca koşarak aşağı inmişlerdi. Ortalık gitgide karışıyordu. Ruiz oradan çıkma zamanının

geldiğine karar verdi. Muhabirlerin olduğu tarafa yürüdü ve eliyle Tappan'ı gösterdi.

"Bu adam nereye gitse bela çıkartıyor. Bakın köleleri nasıl korkuttu. Bu tip adamların ortalıkta serbestçe dolanıp, orada burada sorun çıkarmalarına izin vermek bir rezalet. Bu suç sayılmalıdır."

Tappan Ruiz'in söylediklerini duydu, ama konuşmadı. Gardiyan, kızların bulunduğu hücreye girmesine izin verdi. Tappan, çocukları yatıştırmaya çalıştı, ama çocuklar önceden tanıdıkları biri olsa bile, gördükleri her beyaz yüzden tedirgin olacak kadar çok korkmuşlardı.

Yaklaşık bir saat sonra, yerliler hapishaneden çıkarılarak korumalar eşliğinde mahkeme binasına götürüldüler. Gardiyan, bir muhabirin hücrelerdeki karışıklığa Bay Ruiz'in neden olduğu iddiasını kesinlikle kabul etmedi. Yalnızca "Köleler Bay Ruiz'e aittir ve mahkeme bunu kanıtlayacaktır" demekle yetindi. En arkadan Tappan'a sıkıca yapışmış kızlar geliyordu. Hâlâ hıçkırarak ağlıyorlardı.

Yerliler getirildikten hemen sonra mahkeme açıldı. Holabird, konuşmasına Pickney Anlaşması'nı inceleyen bir sunuşla başladı. Ortaya koyduğu gerçekler, Başsavcı Grundy'nin görüş mektubundaki mantığı ve stratejiyi izliyordu. Buna dayanarak, davayla en ilgili kısımlar olan 8, 9 ve 10. maddelere değindi.

"Sayın Yargıç, bu maddelerden özellikle 8. ve 9.ları, bu davayla ilgili en göze çarpan bölümlerdir. Kayıtlara geçmesi ve izleyenlerin bilmesi için okuyorum. Madde 8: 'Bir anlaşmazlık durumunda ya da taraflardan birine ait bir geminin kötü hava koşulları, korsan, düşman saldırısı ya da öbür tarafa ait bir limana sığınmasını gerektirecek acil bir durumla

karşılaşılması halinde, gemi ve içindekiler dostane bir şekilde kabul edilecek ve muamele görecekler; rahat ettirilecek, korunacak ve kendilerine gerekli yardımlar yapılacaktır. İlgili limana girişlerine hiçbir şekilde engel olunmayacaktır. Kendi arzularıyla ve istedikleri zaman bir izin alma zorunluluğu olmadan ya da bir engelle karşılaşmadan hareket edip, ayrılabileceklerdir.'

Ve Madde 9: 'Açık denizlerde korsanlardan ya da soyguncular dan kurtarılmış ticari mal taşıyan bütün gemiler, taraflardan birinin limanlarına getirilecek ve ilgili limanın yetkililerinin sorumluluğuna verilecektir. Burada gözetim ve koruma altında tutulacak olan gemi ve yükler, malın mülkiyetiyle ilgili gerekli ve yeterli kanıtların sağlanmasından sonra, tümüyle malın gerçek sahibine iade edilecektir.'

Buradan da anlaşılabileceği gibi, Sayın Yargıç" diyerek devam etti Holabird, "Amistad'ın durumunun bu koşullara uyduğu ve burada belirtilen biçimde işlem görmesi gerektiği çok açık görünüyor."

"Sayın Yargıç" dedi Baldwin ayağa kalkarak. "Acaba savcı, hükümetin müvekkillerimi dahil ettiği konum konusuyla ilgili olarak, biraz daha açıklama yapabilir mi?"

"Ne gibi, Mr. Baldwin?" diye sordu Thompson.

"Sayın Yargıç, savcı şu konuda açıklama yaparsa mahkemede bulunan herkes memnun olacaktır; yani Amerika Birleşik Devletleri bu adamları ve bu küçük kızları korsan olmakla mı suçluyor?"

Salonda birden fısıldaşmalar ve gürültüler başladı. İçerde bulunanların çoğu, eğer siyahlar korsanlıkla suçlanırlarsa, Thompson'un davayı jürili bir mahkemeye taşımaktan başka bir çaresi kalmayacağını biliyordu. Böyle bir durum, aylar

boyu sürecek bir mahkemeye neden olur, eyalette hatta belki de ülke çapında yoğun bir ilginin doğmasını kolaylaştırırdı.

Thompson, salondaki gürültüye son vermek için tokmağını birkaç kez kürsüye vurdu. Baldwin sorusunu sorduğu andan beri, Holabird konuşmaya çalışıyordu.

"Hayır Sayın Yargıç, kesinlikle" dedi Holabird atılarak. "Lütfen kayda geçsin, Federal Hükümet'in korsanlıkla ilgili hiçbir suçlamada bulunmaya niyeti yoktur. Biz yalnızca isyan, cinayet ve mülkiyet konularıyla ilgiliyiz. İlk ikisi için, kızların yalnızca tanık olmaktan başka pozisyonları olmadığını kabul ediyoruz."

"Yeterli mi Bay Baldwin?"

"Kesinlikle Sayın Yargıç."

Holabird kendini toparladı ve devam etti. Antelope davasında alınan karara değindi. 1819 Anlaşması'ndaki ilgili bölümlere dikkat çekti. Özellikle, Anlaşma'nın silahlı Amerikan gemilerine, köle taşıdıklarından şüphelenen gemileri aramak için devriye gezmelerine izin veren kısımlarına değindi. Hükümet Amistad'ı yakalamakla, yalnızca bir isyan durumunu düzeltmekle kalmamış, isyan çıkaran kölelerin bir şahsa ait olduğu gerçeğini de kanıtlamış olmuştu.

Holabird Kübalıların mülkiyet iddialarında haklı olduklarının kanıtı olarak, orijinal faturaları, gümrük belgesini ve Amistad'ın manifestosunu mahkemeye sundu.

"Bu asiler İspanya'nın konusuna girmektedir ve İspanyol yasalarının gözünde, belgelerle teminat altına alınmış kölelerdir."

Hungerford'un sunumu da hemen hemen aynıydı. O da Grundy'nin görüşünü izledi. Farklı olarak yapılacak ödeme-

den söz eden Pickney Anlaşması'nın 10. maddesi üzerinde daha fazla durdu. Müvekkillerinin gemi ve kargonun alıkonulduğu andaki değeri esas alınarak, miktarı yeniden hesaplanacak bir ganimet hakkı ödemeyi istediklerinin üzerinde ısrarla durdu. Tabii bu miktar 40.000 dolar gibi yüksek bir rakam olmamalıydı.

"Öyleyse bizim için uğraşanları aldatmamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorsunuz öyle mi?" dedi Isham ayağa kalkarak. "Teğmen Gedney ve Teğmen Meade, bu adamları haftalar süren işkenceden ve mutlak bir ölümden kurtarmak için hayatlarını tehlikeye attılar."

"İtiraz ediyorum." Sedgwick ayağa kalktı. "General Isham kanıtlanmamış şeyleri, hiç olmamış olayları ve henüz mahkemede doğrulanmamış olasılıkları mutlak gerçekler olarak gösteriyor."

"Kabul edildi. General Isham lütfen düşüncelerinizi ve söyleyeceklerinizi kanıtlanmış gerçeklere dayandırın."

"Gerçek şu ki Sayın Yargıç; müvekkillerim bu adamları üzücü bir durumdan kurtarabilmek için ölmeyi ya da yaralanmayı göze almışlardır" dedi Isham. "Oysa şimdi, birer centilmen olarak bilinen bu Kübalı İspanyollar, mallarının değerini az gösterme çabasına giriyorlar. Bu, kendilerini kurtaran insanlara olan minnetlerini göstermek için seçilmiş çok kaba ve garip bir yol, Sayın Yargıç."

"Sayın Yargıç, müvekkillerim tüm içtenlikleriyle, kendilerini kurtaran bu cesur subaylar ve tayfalar için en iyisini dilemektedirler" dedi Hungerford. "Bununla birlikte, donanma subaylarımız tarafından talep edilen bu aşırı miktardaki ödül, müvekkillerimin neredeyse soyulması anlamına gelmektedir. Bu yolculukta zaten büyük zarara uğradılar."

Hungerford sunumunu tamamladı ve yerine oturdu.

"Şimdi savunma tarafını dinleyeceğiz" dedi Thompson.

Mahkeme salonundaki bütün gözler Baldwin'e çevrildi. Ama ayağa kalkıp konuşmaya başlayan Seth Staples'di.

"Sayın Yargıç, elimizde bu insanların savunması için sunacağımız çok güçlü bir tezimiz var. Ama buna geçmeden önce, yargılanma hakkı için ikinci bir talepte bulunmak istiyorum."

"Kim için Bay Staples?"

"Bu üç kız çocuğu için Sayın Yargıç. Bu, önceki talebimizin dışında ve ayrı bir taleptir."

"Gerekçeniz ne?"

"Sayın Yargıç, Bay Montes bu kızların İspanya hükmü altında olduklarını ve Küba'da doğduklarını iddia ediyor. Ama yaşlarının yedi-dokuz arasında olduğu listede belirtilmiş olmasına karşın, hiçbiri İspanyolca tek kelime bile konuşamıyor. Tutanaklar, Teğmen Meade tarafından adları okunduğunda bile bir karşılık vermediklerini gösteriyor."

"Sayın Yargıç" diyerek itiraz etti Holabird. "Aynı tutanakta Bay Ruiz ve Montes'in kölelerin ağır bir kırsal lehçede konuştuklarını söyledikleri de çok açık bir şekilde belirtilmiştir."

"Merak ediyorum, acaba bu iki köle taciri mahkemenin önünde bu söylediklerinin doğru olduğu üzerine yemin edebilirler mi Sayın Savcı?" diye karşılık verdi Staples. "Bay Hungerford siz ne diyorsunuz? Müvekkilleriniz bugün böyle bir kırsal lehçenin var olduğu üzerine yemin edebilirler mi? Sayın Yargıç, tüm saygımla mahkemeden bunun yapılmasının sağlamasını istiyorum. Tabii bunu yapacaksak, onları bu ülkede yalan yere yemin etmenin cezası konusunda da bilgilendirmemiz gerekir. Ayrıca, şunu da bilmelerinde yarar

olduğunu düşünüyorum; 1819 Anlaşması'nın 8. bölümüne göre, kaçak yollardan getirilen Afrikalılara sahip olan kişiler korsanlıkla suçlanırlar. Sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, Sayın Yargıç, Amerikan yasalarına göre korsanlığın cezası idamdır."

"Sayın Yargıç" diye atıldı Hungerford, "Meseleyi müvekkillerim ve savcı ile konuşabilmek için kısa bir ara talep ediyorum."

"Ben de aynı talepte bulunuyorum, Sayın Yargıç" dedi Holabird.

"Mahkemeye on beş dakika ara veriyorum."

Holabird ve Hungerford, Ruiz ve Montes'le bir bekleme odasına kapandılar. Anlaşma metninin üzerinden geçtiler. Ruiz'in anlatılanları çevirmesinden sonra, Montes olaydaki bütün faktörleri ve olasılıkları anladı. Yüzünde büyük bir endişe ifadesi belirmiş, alnında ter damlacıkları ortaya çıkmıştı.

Duruşma tekrar başladığında, Hungerford müvekkillerinin anlattıklarını yemin ederek kanıtlamayacaklarını ve yasal olarak bunu yapmak zorunda olmadıklarını açıkladı.

"Sayın Yargıç, müvekkillerim İspanyol yasalarına tümüyle uygun olan faaliyetlerini, mahkeme önünde en ufak ayrıntısına kadar zaten anlatmışlardır. Kölelerin statüleriyle ilgili belgeler çok açıktır efendim. İspanyol makamlarınca da onaylanmıştır. Belgede belirtilen tüm faaliyetler, bir İspanyol sömürgesi olan Küba sınırları içinde geçmektedir. Birleşik Devletler hükümetinin bu alana girmeye yetkisi yoktur. Burada bizim üzerinde durduğumuz tek mesele hak talebiyle ve müvekkillerimin mallarının iadesiyle ilgili konulardır. Öbür meseleleri İspanyol yasalarına bırakmalıyız."

"Sayın Yargıç" dedi Holabird ayağa kalkarak. "Hükümet kanadı, kız çocuklarının Amistad olayında şahit olmalarının,

onlara eşit yargılanma hakkı tanınması için bir gerekçe olmadığını düşünmektedir."

"Bu yüzden de demir parmaklıklar ardında tutulmalılar, öyle mi Sayın Yargıç?" dedi Staples. "Ne zamandan beri Birleşik Devletler'de masum görgü tanıkları hapishanelerde tutuluyor?"

"Sayın Yargıç" diyerek devam etti sözlerine Holabird. "Bu kız çocukları kendi güvenlikleri için orada tutulmaktadırlar. Mahkemenin de bildiği gibi, kölelik karşıtları Amistad'daki zencilere büyük sempati duymaktadır. Kölelik karşıtlarının kaçak köleleri güya gizlice ülke dışına çıkaracaklarını söyleyerek cesaretlendirdikleri biliniyor. Hükümet bu çocuklara ya da öbür zencilerden herhangi birine yargılanma hakkı tanırsa, kendi zararlarına olsa bile, ilk fırsatta kaçacaklarından endişe etmektedir. Bu nedenle çocuklara eşit yargılanma hakkı tanınacaksa, her biri için yüz dolar kefalet ödenmesini talep ediyoruz."

"Yüz dolar mı? Sayın Yargıç, bu çok insafsızca bir miktar! Tanrı aşkına, bu çocuklar suç bile işlemediler!"

"Bay Staples!" diye bağırdı Thompson tokmağını kürsüye vurarak. "Mahkeme önünde olduğunuzu unutmayın ve sözlerinize dikkat edin. Yargılanma hakkıyla ilgili olarak görüşüleceğini size söyledim, ama şimdi değil. Yönelttiğiniz ikinci talebinizi mahkemeye yazılı olarak sunun, gözden geçireceğim. Sayın Savcı, siz de değindiğiniz noktaları özetleyin ve mahkemeye sunun. Onlar da aynı şekilde göz önüne alınacaktır. Akşam oldu. Yemek için mahkemeye altmış dakika ara veriyorum."

Thompson çıkar çıkmaz, salondaki herkes konuşmaya başladı.

"Masum çocuklar için kefalet ha? Ve her biri için yüz dolar!"

"Evet ama Holabird haklı, kölelik karşıtlarına güven olmaz."

"Köle tacirleri yemin etmeyi reddettiler. Yalan söylüyor olmalılar."

"Belki de söylemiyorlardır. Sen olsan kaderini yabancı bir ülkenin kanunlarına emanet eder miydin?"

Kalabalık bir yandan konuşup bir yandan salonu terk ederken, Tappan oturduğu yerden onları dinliyor ve izliyordu. Yüzünde bir ifade yoktu, ama içinde büyük bir sevinç hissediyordu. Düşündükleri gibi, basının ve halkın gözünde yavaş yavaş kazanan taraf olarak görülmeye başlamışlardı.

Bir saat sonra mahkeme yeniden başladı. Baldwin ayağa kalktı ve Teğmen Gedney'in mahkeme önünde yemin edip etmeyeceğini sordu.

"Yoksa siz de İspanyol köle tacirleri gibi bundan kaçacak mısınız?"

"Elbette hayır!" dedi Gedney kendinden emin bir şekilde. "Gördüklerimin ve seyir defterime yazdıklarımın sonuna kadar arkasındayım."

Gedney yeminini ettikten sonra, Baldwin ona, Amistad'ın yakalanıp kontrol altına alınmasından itibaren gelişen olayları yeniden gözden geçiren bir dizi soru sormaya başladı. Gedney gazetelere yaptığı açıklamalar ve röportajlar yüzünden konuyu tekrar tekrar anlatmaktan iyice sıkılmıştı. Yine de dikkatli davranıyordu. Avukatların onu her an tuzağa düşürebileceklerini, gerçekleri kendilerine göre yorumlamaya çalışacaklarını biliyordu. Ancak sorgulama ilerledikçe kendini rahatlamış hissetti. Bu Baldwin adındaki avukat zararsızdı. Hatta aynı soruyu Gedney'e birkaç kez sormasından, aklının pek de başında olmadığı belli oluyordu.

"Size verilen emir neydi? Yeniden söyler misiniz Teğmen?"

"Kıyıyı taramamız emredildi. Aynı zamanda, korsanlara ait olabileceği düşünülen siyah renkli bir gemiye karşı, her an tetikte olmamız konusunda da uyarılmıştık."

"Özellikle korsanları aramanız ya da kaçak bir köle gemisini yakalamanız için resmi bir emir verilmemişti, değil mi?"

"Evet efendim."

"Gemiye çıktığınızda zincire bağlı bir siyah gördünüz mü?"

"Hayır, efendim."

"Zincire bağlı olan biri var mıydı?"

"Hayır. Bay Ruiz, Montes ve köle çocuk Antonio aşağıda tutuluyorlardı, fakat hiçbir şeye bağlı değillerdi."

Gedney ifadesini tamamladıktan sonra, Baldwin ona teşekkür edip savunmanın masasına yürüdü ve masadan iki tomar kâğıt aldı.

"Sayın Yargıç, bu belgeleri mahkemeye sunmak istiyorum. İlki Antelope davasıyla ilgili bir açıklamadır. Savcı, bu davanın Amistad'la aynı özellikleri taşıdığını söyledikten sonra, Teğmen Gedney'in yeminli ifadesi ortada büyük bir fark olduğunu açığa çıkarttı. Antelope'deki zenciler, gemi alıkonulduğunda zincirlere bağlıydılar. Oysa Teğmen Gedney'in az önce iki kez belirttiği gibi Amistadlılar zincirlere bağlı değillerdi. Bulunduklarında serbest haldeydiler. Dolayısıyla yasaların gözünde özgür insanlar oldukları için, köle olarak değil, özgür birer insan olarak işlem görmeliydiler. Ama görmediler. Donanma subaylarımız, Bay Ruiz ve Montes'i de aynı şekilde serbest bir halde buldular. Onlar da zincirlere ya da kelepçelere bağlı değillerdi. Gemi alıkonulduğunda gördükleri işlem doğruydu. Teğmen Gedney tarafından rahat edilmeleri sağlandı. Ama benim müvekkillerim

derhal hücreye kapatıldılar. Bunun tek nedeni tenlerinin rengiydi. O koşullarda Teğmen Gedney'in düşünebileceği en mantıklı şey, bu insanların geminin normal tayfası olduğuydu. Onlara en doğal haklarını vermek yerine, önyargılarının karar vermesine izin verdi. Ortada müvekkillerimin köle olduğunu gösteren en ufak bir kanıt yokken, öyle olduklarının düşünülmesine neden olan Teğmen Gedney'dir, Sayın Yargıç.

Ayrıca burada elimde 1819 Anlaşması'na ait çeşitli bölümlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir belge var. Elimizdeki metnin bu halde olmasının nedeni, hükümetin anlaşma metninin tam kopyasını bize hâlâ vermemiş olmasıdır. Lütfen bu da kayıtlara geçsin. Buna karşın elimdeki belgelerden, savcının anlaşmaya dayanarak öne sürdüğü görüşleri incelemeye yetecek kadar bilgi edindim. Savcı, belli bölümler üzerinde tekrar tekrar duruyor. İzninizle kendisinin üstünde durduğu bölümlere ekleme yapmak istiyorum. Eğer Sayın Savcı 2. bölüm 5. paragrafa bir bakarsa, orada bir geminin köle gemilerini araştırmak üzere denize açılması için, gemi kaptanının 'hükümetin talimatı, yetki vermesi ya da yönetimiyle' hareket etmesi gerektiğinin belirtildiğini görecektir. Bay Gedney'e verilen görev kıyı taraması idi. Köle taşıdığından ya da korsanlara ait olduğundan şüphe edilen gemileri alıkoymak şeklinde yazılı bir emir almamışlardı. Sayın Yargıç, merak ediyorum; acaba Birleşik Devletler donanma subayları, ne zamandan beri yolunu kaybetmiş, özgür ülkelere ait gemileri kovalamakla uğraşıyor?"

"Bu kadar yeter, haddinizi aşıyorsunuz Bay Baldwin" diyerek uyardı Yargıç Thompson.

"Evet, Sayın Yargıç. Her halleriyle özgür oldukları belli olan bu insanların tutuklanmış olması çok açık bir biçimde

yasaya aykırıdır. Sayın Savcı'nın Pickney Anlaşması'nın 8. maddesini göstererek iddia ettiği gibi, bu insanlar sığınacak bir liman aramıyorlardı. Düşmanları ya da korsanlar tarafından pusuya da düşürülmemişlerdi. Gerçekte, yasadışı olarak kaçırılmışlardı ve bu durumdan kurtulmaya çalışıyorlardı, ki bu onların en doğal hakkı. Onlar sadece evlerine dönmeye çalışıyorlardı."

"İtiraz ediyorum, Sayın Yargıç!" dedi Holabird. "Belgeler bu kölelerin yasalara uygun olarak satın alındığını gösteriyor."

"Sayın Yargıç" diyerek devam etti Baldwin. "Amistad Komitesi'nin hazırladığı, İngiliz bir denizci olan ve çok iyi derecede Kongo dili konuşan Bay John Ferry'nin yeminli beyanını mahkemeye sunduk. Bay Ferry yeminli beyanında, Amistadlıların herhangi bir İspanyol lehçesini değil, bir Afrika dilini konuştuklarını belirtmiştir. İspanyol köle tüccarları tarafından sunulan belgelerin düzmece olduğu çok açıktır."

"Yine itiraz ediyorum, Sayın Yargıç" diyerek bağırdı Holabird. "Söz konusu belgeler gerçeği açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Orada belirtilenlerin yalan olduğunu iddia etmek bizim işimiz değildir. Ayrıca Bay Ferry yeminli beyanında, siyahlarla selamlaşma ve birkaç belli başlı söz dışında hiç iletişim kuramadığını belirtiyor. Bu da kölelerin bir Afrika dilini konuştuklarını kanıtlamaz."

"En azından o dilde İspanyolca'dan daha çok kelime biliyorlar" diyerek bağırdı Baldwin.

"Bay Baldwin! Bay Savcı! Bu kadar yeter!" dedi Judge Thompson. "Bay Holabird itirazlarınız kabul edildi. Bay Baldwin sözlerinizi mahkeme önünde kabul edilmiş gerçeklere dayandırmanız gerek."

"Ben de bunu isterdim, Sayın Yargıç, ama mahkeme önünde kabul edilmiş gerçekler gerçek değil ki!"

Salondaki hemen herkes kahkahalara boğuldu. Thompson tokmağı defalarca kürsüye vurdu.

"Herkes sessiz olsun! Siz, Bay Baldwin! Bir kez daha bu şekilde davranırsanız, bunu mahkeme kurallarına kasten karşı gelme kabul edeceğim."

Baldwin kinayeli bir şekilde Yargıç Thompson'dan özür diledikten sonra, o âna kadar açıkladıklarını temel noktalarıyla tekrar anlatmaya başlayarak konuşmasına devam etti. Ek olarak, her şeyin ötesinde duruşmanın yapıldığı yerin yanlış olduğunu, çünkü geminin Long Island açıklarında yakalandığını, dolayısıyla mahkemenin New York'ta görülmesi gerektiğini belirtti. Gedney, gemiyi Connecticut'a getirerek açık bir şekilde ganimet hakkının değerini artırmayı amaçlamıştı. Isham müvekkillerinin gemiyi Connecticut'a, olayı bir an önce çözebilmek amacıyla getirdiklerini, çünkü New York gibi büyük bir limana getirilseler halkın merakının ve basının olayın üstüne üşüşmesinin buna engel olacağını düşünmüş olduklarını söyleyerek Baldwin'in sözlerine itiraz etti. Savunmanın amaçladığı asıl şeyin New York'ta kendilerine daha büyük bir destek bulmak olduğunu söyleyerek, Holabird de itiraz etti. Ama Thompson her ikisinin de itirazını kabul etmedi. Sadece yapılan itirazları göz önüne alacağını belirtti. Baldwin, mahkemeden siyahlara eşit yargılanma hakkı tanınması talebinde bulunarak konuşmasını tamamladı.

"Onların birinin mülkiyetinde olup olmadığı konusunu bir kenara bırakın, sonuçta bu çocuklar ve bu yetişkinler birer insandır. Anayasanın bu ülkede yaşayan her insana tanıdığı hakların aynısına sahip olmaları gerekir. Aksi bir hareket adaleti reddetmek anlamına gelir."

Baldwin yerine oturdu. Ardından Yargıç Thompson, Ho-

labird, Hungerford, Isham ve Baldwin'den kapanış konuşmalarının metinlerini kendisine vermelerini istedi.

"Pazartesi günü kararımı açıklayacağım. Duruşma iki gün sonra saat 8'e kadar ertelenmiştir. Pazartesi, ayın 23'üne..."

Tüm hafta sonu boyunca, şehrin her yerinde Thompson'un vereceği karar üzerinde heyecanlı tahminler yapıldı. Ama pazartesi günü gelip de karar açıklandığında herkesin hevesi kursağında kalmıştı.

"Kişisel olarak, kölelik bu salondaki herkes gibi bana da iğrenç bir şey olarak görünüyor" diyerek konuşmasına başladı Thompson. "Ama burada kişisel düşüncelerime göre değil, bu davayla ilgili olan kanunlara göre konuşmak zorundayım. Haliyle burada tartıştığımız mülkiyet konusuna getirilen sorulara net açıklamalar getirmek olanaksız. Çünkü cinayet ve isyanla ilgili suçlamalar da söz konusu. Bu tip konular, bölge mahkemesince görüşülmelidir. Davayı göndereceğim mahkeme de orası olacaktır. Bu nedenle, Amistad'da bulunan çocuklara da adamlara da eşit yargılanma hakkı vermeyeceğim. Ama, Bay Joseph Cinque'nin kapalı tutulduğu yerde zincirlerinin çıkarılmasını ve öbür zencilerin düzenli olarak açık havaya çıkarılmalarını ve Yale İlahiyat Fakültesi'nden gelen ziyaretçilerle açık görüşme yapabilmelerini emrederek, tutuldukları yerde birtakım ayrıcalıklara sahip olmalarını sağlayacağım. Ayrıca geminin yakalandığı bölgenin saptanması için bilirkişi raporu isteyeceğim. Bu sayede bölge mahkemesinin Connecticut'ta mı yoksa New York'ta mı görüleceği de belirlenmiş olacak. Hepsi bu kadar."

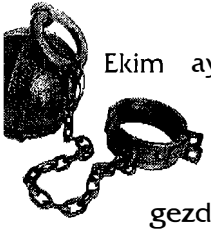
Karar açıklanır açıklanmaz, Tappan ayağa kalkıp Baldwin ve ekibini kutladı. Belki henüz davayı kazanmamışlardı, ama önemli aşamalar kaydetmişlerdi. Duruşmanın New York'a

taşınmasının gündeme alınması onları umutlandırmıştı. Birkaç gün sonra, bilirkişi heyeti geri döndüğünde umutlar suya düştü. Heyet raporunda, Amistad'ın New York kıyı hattından bir milden daha uzak bir mesafede alıkonulduğunu ve bu yüzden açık denizde olduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtiyordu. Deniz yasalarına göre, Gedney gemiyi güvenli ve uygun olarak belirlediği herhangi bir limana getirme hakkına sahipti ve New London bölgesinin yasalarına göre ganimet talebinde bulunabilirlerdi.

Bu olayın ardından bir kötü haber daha geldi. Bölge mahkemesi 19 Kasım'da New Haven'da başlayacaktı. Mahkemeye başkanlık edecek olan yargıç, Andrew T. Judson'dı.

Karşı Saldırılar

Ekim ayının deniz tarafından esen dondurucu rüzgârları, rıhtıma ve ardından da şehre uzanmadan önce, buzdan parmaklarını kıyıdaki ahşap iskelelerin ve kazıkların arasında gezdiriyordu. Josiah Gibbs, çenesini paltosunun büyük yakaları arasına iyice soktu ve geniş kenarlı şapkasını, boynunun arkasına gelen rüzgârı biraz daha engelleyecek biçimde ayarladı. Rüzgârın estiği yönü izleyerek, Fransız ambarının yanından geçip denizcinin sözünü ettiği evlere doğru yürümeye devam etti. Uzakta gri gökyüzü, batmakta olan güneşle birlikte çoktan kızıl renge dönmeye başlamıştı.

"*The Hold*"* adıyla bilinen birahane, rıhtımdaki yerleşim binalarının başladığı yerden üç blok ilerideki dar bir sokaktaydı. Sokak aslında, New York'a deniz tarafından esen sert rüzgârlara karşı her an yıkılacakmış gibi duran, birbirlerine bitişik, derme çatma, ahşap binaların arasına açılmış bir geçitti. Birahanenin dışında herhangi bir levha yoktu. Gibbs, neredeyse orayı pas geçmek üzereyken, konuştuğu denizcinin özellikle belirttiği değişik bir şekli olan rengi solmuş sarı kapıyı fark etti. Kapının tokmağını çevirdi. Emin olmak için

* *Hold İngilizce'de gemi ambarı anlamına gelmektedir. (ç.n.)*

önce kapıyı vursa daha iyi olacağı aklına geldiğinde, kapı çoktan yarısına kadar açılmıştı. Ama içerideki karanlık yüzlerin onu fark ettikleri an, ortalığın birden sessizliğe gömülmesinden doğru yerde olduğunu anladı.

Gezici mahkemenin kurulmasından sonra, Gibbs, Boston'dan Bridgeport'a kadar olan limanları ve kıyı yerleşkelerini dolaşmaktaydı. Baldwin ve Tappan, Afrikalılar için bir tercüman bulmayı başarabilirlerse, bunun bölge mahkemesindeki şanslarını oldukça artıracağından emindiler. Son birkaç hafta içinde Gibbs, yerlilerin dilinden yalnızca birkaç sözcüğü öğrenebilmişti, ama bu dili akıcı konuşan birini bulmak için bu kadarı yeterdi. Baldwin de o da yapılacak en iyi şeyin ana limanları ve rıhtımları tek tek dolaşmak olduğu konusunda hemfikirdiler. Gemilerden birinde hem bu dili hem de İngilizce'yi ya da herhangi bir batı dilini çok iyi konuşan biri mutlaka olmalıydı. Bu adam büyük olasılıkla siyah olacaktı. Gibbs son dört haftasını, deniz kıyısındaki "yalnızca zenciler" için olan barlarda, böyle bir adamı arayarak geçirmiş, ama sonuç alamamıştı. Duruşmanın başlamasına bir aydan daha az zaman kalmıştı. Gibbs yavaş yavaş, kendilerine yardım edecek bir adam bulma umudunu yitirmeye başlıyordu.

Sarı renkli kapıyı kapattı. Bazısı pipo ve sigara içen yaklaşık on beş siyah adam, küçük ve karanlık birahanenin sağında solunda, oturdukları masalardan gözlerini ona dikmiş bakmaktaydılar. Yanan birkaç gaz lambası, odaya duman ve yağ kokusu yayıyordu. Bir köşede, daracık elbiseler giymiş olan iki kadın, üstünde çizgili bir gömlek olan iri bir adamla sarmaş dolaş oturmaktaydılar. Gibbs belli belirsiz gülümsedi ve bara doğru yürüdü. Kirli zemin pek düz sayılmazdı. Üze-

rinde yer yer ıslaklıklar vardı. Bar, çiviyle birbirlerine kabaca tutturulmuş kalaslardan oluşuyordu. İki siyah fıçının üstüne yerleştirilmiş bir kalastan oluşan rafın üstünde birkaç şişe durmaktaydı. Bir kulağında iki küçük altın küpe olan, burnunun bir tarafında taze ve derin bir yara izi bulunan, şişman, açık tenli barmen, pek içten olmayan bir gülümsemeyle, kollarını kavuşturmuş şişelerin hemen önünde durmaktaydı.

"Selam dostum, bana yardımcı olabilir misin acaba? Afrika dillerini konuşan birini arıyorum."

"Üzgünüm memur bey, burada öyle biri yok."

"Oh, hayır bayım, ben polis değilim. Ben bir üniversitede profesörüm" dedi Gibbs.

Barmen bir kaşını havaya kaldırdı ve kendi kendine homurdanmaya başladı.

"Ve... aynı zamanda bir elçiyim. Açıkçası kimi aradığımı bile bilmiyorum. Anlıyor musun, bana bir tercüman gerek."

"Tercüman mı? Ne tür bir tercüman?"

"Şey, hangi dil olduğunu tam bilmiyorum ama sanırım Batı Afrika dillerinden biri. Kongoca değil. Onu denedik. Belki Mandingo olabilir."

"Burada öyle biri yok, bay elçi."

"Hmm... Pekâlâ, şöyle etraftakilere bunu sormamın bir sakıncası var mı? Çok acil bir tercüman bulmam gerekiyor. Amistad'da yakalanan siyahlar için çalışıyorum. Belki onları duymuşsundur."

Barmen Gibbs'in söylediğini duyar duymaz öne doğru gayri ihtiyari ani bir hamle yaptı. Göbeği bara değince ister istemez durmak zorunda kaldı. "Sen Amistad'daki köleleri gördün mü?"

"Evet. Ben ve meslektaşlarım onlarla iletişim kurmaya çalışıyoruz. Böylece..."

"Philip! Jean-Paul! Bu adam Amistad'da yakalanan kölelerle konuşmuş!"

"Hayır, bu doğru olamaz."

"Öyle söylüyor ama. Ve o bir elçi. Bize doğruyu söylüyorsun, değil mi?"

"Kesinlikle" diyerek gülümsedi Gibbs. "Dillerini öğrenmek, bizim dilimizi onlara öğretmek ve Hıristiyanlık'la tanışmalarını sağlamak amacıyla onlarla pek çok kez bir araya geldim. Üç buçuk hafta öncesine kadar onları her gün görüyordum. Şimdiyse onların dilinden konuşan birisini arıyorum."

"Onları asacaklar mı?"

"Hükümetin onları İspanya'ya geri yollayacağına inanıyor musun?"

"Cinque'nin bir kral olduğu doğru mu?"

"İçlerinden birinin vahşi bir yamyam olduğunu duydum."

"Beyler, beyler" dedi Gibbs. "Hepinizin bu konuyla ilgili ve bilgi sahibi olduğunuzu görüyorum. İzin verin duyduğunuz şeylerde bazı düzeltmeler yapayım. Hayır. Aralarında bir yamyam yok. Sadece çok keskin ve korkunç dişleri olan bir adam var. Ama bize, oldukça uysal ve insancıl biri olduğunu kanıtladı. Liderleri Joseph Cinque'nin bir çeşit kabile şefi ya da prensi olduğunu sanıyoruz, ancak bundan emin değiliz. Çünkü onun konuştuklarını henüz anlayamıyoruz. Davaya gelince; söyleyebileceğim tek şey Amistad siyahları için en iyi savunma ekibini bir araya getirdik. Avukatlarımız, bu kardeşlerimize yardım edebilecek her ayrıntının üzerinde özenle duruyorlar. Bununla birlikte, biliyoruz ki eğer olayları Afrikalıların kendi gözünden dinleme şansımız olursa tezimizi daha iyi savunabileceğiz. Sonuç olarak beyler, aranızda

herhangi bir Afrika dilini belli bir dereceye kadar ya da akıcı olarak konuşan birileri var mı?"

Adamlar önce birbirlerine sonra odadakilere baktılar. Hepsi hayır anlamında kafasını salladı. Gibbs iç çekti. Hepsine teşekkür edip, çıkmak için kapıya yöneldi.

"Bay elçi!"

Gibbs arkasına döndü. Ses köşeden gelmişti. Çizgili gömlekli iri adam ayağa kalkmıştı. Elleri, hâlâ kadınlardan birinin elbisesinden dışarıya çıkmış memelerinin üstündeydi.

"Bu adamlar hangi dili konuşuyorlar?"

Adam İngilizce'yi, Gibbs'in şimdiye kadar hiç duymadığı kadar ağır bir aksanla konuşuyordu.

"Bilmiyorum. Ama o dilde birkaç sözcük öğrendim."

"Peki, söyle öyleyse. Benim bildiğim dillerden biri olup olmadığını anlayalım."

Gibbs kendini toparladı ve derin bir nefes aldı.

"E-tah, feh-tee, saw-wha, na-nee?"

Siyah adam, Gibbs'den sözcükleri biraz daha yavaş olarak yeniden söylemesini istedi. Gibbs yineledi. Siyah adam kafasını sağa sola sallayarak geri yerine oturdu.

"Üzgünüm. Bu sözcükleri bilmiyorum."

Gibbs gülümsedi. Herkese yeniden teşekkür etti ve kapıya doğru yürüdü. Tam kapıyı açtığı sırada, dışarıdan gelen başka bir siyah adam da içeri girmek için kapının tokmağına elini uzatmıştı. Adam neredeyse Gibbs'in üstüne düşecekti. Yüzünde bir gülümseme belirdi, ama Gibbs'in bir beyaz olduğunu ve The Hold'dan dışarı çıktığını fark ettiği anda gülümsemesi söndü. Hemen toparlandı. Korkuyla karışık bir hizmetkârlık edasıyla hemen Gibbs'in önünden çekildi. Gibbs, şapkasıyla kibarca bir selam verdi adama. Tam ada-

mın yanından geçip gitmişti ki birden durdu ve hızla geri döndü.

"E-tah, feh-lee, saw-wha, na-nee?"

Adam farkında olmadan "Thlano, thataro, shupa, herc-mebed!" diyerek Gibbs'e cevap verdi.

Gibbs heyecanla adamın koluna yapıştı.

"Bir, iki, üç, dört!"

"Beş, altı, yedi, sekiz" dedi şaşkın adam, biraz gerileyerek.

"Sana şükürler olsun, Tanrım!" diye bağırdı Gibbs. "Sana şükürler olsun, Yüce Tanrım!"

Adam yüzünü bara döndüğünde, içeridekilerin hepsinin kendine doğru koşmakta olduklarını gördü. Kolunu beyaz adamdan kurtardı ve sokağa çıkıp kaçmaya başladı. Gibbs ve bardaki adamlar durmasını söyleyerek uzun süre onun peşinden koşmak zorunda kaldılar.

Seth Staples, Baldwin'in son birkaç haftada aldığı ve sayıları neredeyse on beşi bulan mesajları önüne açtı. Her biri en fazla birkaç satırdan oluşan bu kısa mesajlarda, ya bir tavsiye ya da savunma ekibinin üzerinde düşünmesi gereken bir soru yer almaktaydı. "Hükümet hangi kanıtlara dayanarak siyahları korsanlık ve cinayetle suçlamaktadır? Yasadışı bir harekette bulunmadıkları ve yalnızca tanık oldukları kabul edildiği halde, mahkeme hangi yasaya dayanarak çocukları hapiste tutabiliyor? Mahkeme ortada hiçbir gerekçe yokken, siyahları nasıl suçlu ve bir adamın mülkiyeti olarak görebildi?", "Eğer bu siyahlar gerçekten cinayet ve korsanlıkla suçlanan kölelerse, o zaman yasalara göre, sahiplerinin onlar üzerindeki mülkiyetlerinin ortadan kalkmış olması gerekirdi."

Kalan notlar, 1819 Anlaşması'nda yer alan ve savunma-

ya yardımcı olacak noktalara işaret etmekte ve hükümetin davayla ilgili olarak yürüttüğü stratejiyi kökünden sarsacak faktörlerden söz etmekteydi. Bütün mesajlar ya Boston'dan ya da Washington'dan postaya veriliyordu. Hepsi oldukça düzgün ve eğitimli bir el tarafından kaleme alınmış bu mesajlarda, hep aynı basit imza vardı: "Bir Dost."

En son mesaj dün ulaşmıştı. Baldwin'e, İspanyol Büyükelçisi'nin resmi belgelerde ve gazetelerde yaptığı yorumları dikkatle incelemesini söylüyordu: *Büyükelçi sürekli olarak siyahların bir mal değil insan olduklarını kabul ettiğini gösteren açıklamalar yapıyor. Bu durum mahkemede Federal Hükümet'e karşı çok etkili bir şekilde kullanılabilir.*

Staples sistematik bir şekilde, tavsiyelerin işaret ettiği noktaları ortaya çıkarmaktaydı. Çoğu kez oldukça sağlam gerekçelere dayandırılmış ve tartışmaya yer bırakmayan bulgular elde etmekteydiler. Onun, Baldwin ya da Sedgwick'in, "dost"larının kim olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu. Belli olan bir şey varsa o da, hükümet kanadının ve başkanlık makamının çalışmalarını çok iyi gözlemlediği ve keskin bir hukuksal zekâya sahip olduğuydu.

"Belki de Van Buren'in kendisidir" dedi Sedgwick gülerek. "Zafere ulaşmamız için bize el altından yardımlarda bulunuyordur. Bu sayede karışıklığa bir an önce son verip, kamunun olay üzerindeki dikkatini dağıtmayı amaçlıyordur."

Aslında Staples de bir önceki gün, gece yarısına kadar, birkaç kadeh şarap içerken tam olarak bunu düşünmüştü. Yönetimin, davanın halk arasında gittikçe daha da yayılmasından dolayı gerginliğinin arttığından emindi. Savunma tarafının, galip gelme olasılığından çok umutlu olmasalar bile, bu durumu daha da ileri götürmeye çalıştıklarını biliyor ol-

malıydılar. Van Buren açısından en iyisi, bütün bu olanların mümkün olan en kısa sürede son bulmasıydı. Ama bunu sağlamak için savunmaya yardım ettiğini düşünmek komikti. Böyle bir şeyin ortaya çıkması Van Buren için büyük bir yıkım olurdu. Halkın önünde tüm ülkede kölelikle ilgili yeni tartışmaların çıkmasına neden olma tehlikesi taşıyordu. Staples Başkan'ın seçim döneminde bunu göze alamayacağını düşündü. Sadece seçim zamanı değil hiçbir zaman böyle bir riski göze alamazdı. Ortadaki ipuçlarından bir şey çıkarmaya çalıştıkça, Staples'in kafası daha da karışıyordu.

"Kim yolluyordu bu mesajları?"

Londra'da güneşli bir gündü. Arthur Tappan, insanların hareketlerinden, kış mevsiminin ortasında havanın böylesine güneşli olmasının pek de sıra dışı bir şey olmadığını anlamıştı. Kış mevsiminde karşılaşılan bu güneşli günler, en az şehrin kendisi kadar ünlüydü.

Tappan yaklaşık üç aydır İngiltere'deydi ve bu zamanı oldukça verimli kullanmıştı. Birçok üretici firmayla dağıtım, ithalat ve ihracat konusunda pazarlıklar yapıyordu. Bir anlaşmaya varmak zaman alıyordu, ama durumlar her geçen gün iyiye gitmekteydi. Bu yolculuğun sonunda Tappan Mağazaları'nın, hazır kumaştan kadın şapkalarına, buhar kazanlarından dayanıklı aletlere uzanan Amerika kökenli pek çok ürünü ihraç edeceği büyük müşteriler bulacağından emindi. Bir yandan da mağazanın, İngiliz ve Avrupa'daki en yeni moda kıyafetleri ve eşyaları New York'a getirmekte öncü olmasını sağlayacak yolları da araştırmaktaydı.

İngiltere topraklarında yaptığı tartışmalar ve pazarlıklar yalnızca işle sınırlı değildi. Her kesimden üst düzeyde İngi-

liz hükümet yetkililerince, Amerika'daki kölelik gerçeğini ve kölelik karşıtı hareketleri tartışmak üzere özel toplantılara davet edilmişti. İngilizler, Amerikan kölelik sistemini bozmak ve sonsuza kadar ortadan kaldırmak amaçlı çabalara oldukça ilgili görünmekteydiler. Tanıştığı parlamenterlerle bakanların çoğu, hemen, köleliğin iğrençliği ve onu bütün dünyada ortadan kaldırmanın gereğiyle ilgili uzun ve duygulu konuşmalar yapıyorlardı. Hepsi, sürekli olarak ve gururla kendi yaptıklarını işaret ediyorlar; İmparatorlukta köleliğin nasıl ortadan kaldırıldığından ve siyahların Hıristiyanlık eğitimleri alarak ve meslek okullarında okutularak nasıl yeniden "topluma kazandırıldıklarından" söz ediyorlardı.

Tappan konuşmacıları dinliyor, gülümsüyor, yorumlar yapıyordu, ancak bu kesinlikle onun aptal bir adam olduğu anlamına gelmiyordu. Güçlü manevi duygular etrafında yapılan bu konuşmalara karşın İngiliz Hükümeti'nin Amerikan köleliğine karşı olan ilgisinin daha çok ekonomik nedenlerden kaynaklandığının farkındaydı. Evet, köleliği kaldırmışlardı, ama aynı oranda da sömürgeci faaliyetlerini artırmışlardı. Birkaç bahtsızı zincirlere vurup kullanmak yerine bunu ülkelerin geneline ve bütün kaynaklarına yaymak, çok daha iyi bir yoldu. Birçok açıdan bu, ihracat maliyetlerini düşürüyor ve yeni dış pazarlar açılmasını sağlıyordu. Ama köleliği devam ettiren ve bu sayede tarım alanında büyük avantajlar sağlayan ülkeler, Kraliyetin ve ona bağlı toplulukların hâlâ pek çok alanda önünü kesmekteydiler. Bunlardan en önemlisi, kuşkusuz Amerikan pamuğuydu.

Ucuzluğu, yüksek kalitesi ve kesintisiz üretimiyle Amerikan pamuğu dünyada bir numaraydı. Bunda İngiliz tekstil endüstrisinin can damarı olan Amerikan petrolünün de çok

etkisi vardı. Amerikan Hükümeti'nin koyduğu vergiler ve tarifelerle yaptığı kesintiler, İngiliz üreticiler için fiyatları oldukça yükseğe çekmişti. Öbür yanda ise Amerikan pamuğu, İngiliz kolonilerindeki fabrika sahipleri için hâlâ uygun fiyatlardaydı. İngiliz işadamları ve politikacıları, köleliğin ortadan kalkmasıyla birlikte artacak işçi maliyetlerinin, Amerikan üretim sisteminde olumsuz bir değişikliğe neden olacağını, böylece İngiltere merkezli sömürgeci yayılmanın rekabet gücünün artacağını ve bütün dünyadaki pazar payını artıracağını düşünmekteydiler.

İngiliz hükümetindeki başka bir grup da daha değişik bir senaryo üzerinde durmaktaydı. Bu grupta yer alan insanlara göre, Amerika'nın kölelik sorunu en sonunda Birleşik Devletlerin ikiye ayrılmasına kadar büyüyecek ve bir çatlak ortaya çıkaracaktı. Bu adamlar, çatlağı yaratacak bir fırsatın peşindeydiler. Birleşik Devletler'den ayrılan ikinci bir ülke -ki bu muhtemelen ekonomileri ağırlıklı olarak tarım ve pamuğa dayalı güney eyaletlerinden oluşan bir ülke olacaktı- sağlam ve güvenli olması kaydıyla daha az gelir elde etmeye razı olacaktı. Bu yüzden de daha kabul edilebilir ölçülerdeki dış ticaret koşullarında anlaşma yapmayı uygun bulacaktı. Aynı zamanda bu yeni ülkenin güneye ve batıya olan eğilimi Birleşik Devletler'inkinden daha az olacak; Küba, Meksika ve hatta Teksas'ın Britanya İmparatorluğu'na katılmasına şiddetle karşı çıkmayacaktı.

Tappan bir tacir değildi. Amerika'ya ve Amerika'nın değişme ve gelişme yeteneğine inanıyordu. Sürekli olarak kölelik karşıtlığının artmasının bir iç savaşa neden olabileceği yolunda konuşmalar duyuyor, fakat bunun olanaksız olduğunu düşünüyordu. Amerika'nın insanlarında, bundan daha

fazlasının olduğuna inancı tamdı. Olması gerektiği gibi eğer kölelik ortadan kaldırılır ve federal hükümetin en derinlerine kadar işlemiş olan kölelik yandaşlarının kökü kazınırsa, ardından aynı İngiltere'de olduğu gibi Amerika'da da, büyük kansız bir politika değişikliğinin olacağından emindi. Buna yardımcı olmak için, katıldığı toplantılarda sürekli olarak insanları dinliyor, anlatılanları kafasına yazıyor ve otel odasına döndüğünde notlar alıyordu. Ardından bu notları bir şekilde Amerikan büyükelçisine de ulaştırıyordu. Notların kaynağı hakkında hiçbir fikri olmayan büyükelçi de bunları bir araya getirip resmi kanallardan gemiyle Washington'a yolluyordu.

Mektuplar deniz yoluyla ulaştığı için, Arthur kardeşi Lewis'ten Amistad'la ilgili mektupları almaya daha yeni başlamıştı. Gönlünden geçen eve dönmek ve onlara katılmaktı, çünkü bu olayın uzun zamandır aradıkları, kölelik konusunun ülke çapında tartışılmasını başlatacak kıvılcımın ta kendisi olduğunu düşünüyordu. Ama kardeşiyle birlikte sahip oldukları şirketin geleceği ona bağlıydı. Bu yüzden birkaç ay daha Londra'da kalmalı ve başladığı işi bitirmeliydi. Kardeşi Lewis'in, konuyu kamunun gözünden kaçırmamak için elinden geleni yaptığına yürekten inanıyordu.

Yalnız Lewis'in üzerinde çok da durmadığını tahmin ettiği bir konu vardı. Bu yüzden büyükelçiye bir not daha yazdı:

Amistad adında bir gemide yakalanan siyahlarla ilgili bir olay hakkında yapılan konuşmaları duydum. Katıldığım son toplantıda konuşulanlardan biri, eğer siyahlar mahkemeleri bitmeden ya da İspanya'ya dönemeden başlarına başka bir şey gelirse bunun hükümet için talihsiz, hatta çok tehlikeli bir şey olacağına değindi. Bu adamlar ülke dışına çıkana kadar onların güvenliklerini artırmak iyi olabilir.

Aynı gece Tappan notu birisi aracılığıyla gitmesi gereken yere yolladı. Siyahların güvenliğini hükümetin ellerine bırakmaya aslında kesinlikle razı olmazdı, ama şimdilik yapabileceği en iyi şey buydu.

Dışişleri Bakanı Forsyth, Washington'da kendine tahsis edilmiş lojmanın büyük odasında, parlak maun renginde, ayaklarında elle yontulmuş hayvan pençesi ve kol kısmında oldukça güzel işlenmiş kuğu boynu figürleri olan geniş ve rahat koltuğunda oturmaktaydı. Ayaklarını aynı şekilde süslü ve gösterişli bir ayaklığa uzatmıştı. Gözleri beyaz mermer şömineden çıkan, sönmek üzere olan ateşin yaydığı zayıf ışığa kilitlenmişken, en sevdiği piposundan derin nefesler çekiyordu. Kapının hafifçe vurulmasıyla kendine geldi. Homurdanır gibi bir ses çıkardı. Elinde gümüş bir tepsi üstünde bir kadeh brandy taşıyan siyah hizmetçi içeri girdi.

"Teşekkür ederim, Paul. Ateşle ilgilen lütfen."

"Derhal, Bay Forsyth."

Hizmetçi sönmek üzere olan ateşe büyükçe kesilmiş huş ağacı odunu ve ondan daha küçük kiraz ağacından kesilmiş bir odun atıp, alevler odunları iyice sarıp tutuşturana kadar kömürleri karıştırdı.

"Başka bir şey, Bay Forsyth?"

"Hayır, şimdilik her şey iyi."

"Peki efendim."

Hizmetçi dışarı çıktı ve sessizce kapıyı kapattı. Neredeyse gece yarısı olmuştu. Forsyth'in vücudu yorgundu ama kafası canlıydı. Olayları irdeliyor, günü gözden geçiriyordu. Bir önceki gün Philadelphia'nın fakir bir bölgesinde yiyecek yüzünden ufak bir karışıklık çıkmıştı. Ölen yoktu ama polis

ekmek fiyatlarındaki artışı protesto eden kırktan fazla kişiyi tutuklamıştı. Sabahki bakanlar kurulu toplantısında Başkan Yardımcısı Johnson bu olayın, her şeyden yakınan ve bedava yiyecek peşinde olan bir grup İrlandalı göçmenin, işini yapmaya çalışan birkaç dürüst adamı korkutarak saptırmaya çalışmasından başka bir şey olmadığını söylemişti. Van Buren da aynı düşüncedeydi, ama Forsyth, bu değerlendirmenin doğruluğundan pek emin değildi. Ekonomi bir an önce toparlanmazsa, bu tip şiddet olaylarının artacağından emindi.

Bir Başkan olarak Van Buren'in düşünceleri son zamanlarda birçok insan gibi onu da rahatsız ediyordu. Van Buren mükemmel bir yönetici, akıllı bir politikacı ve iyi bir stratejistti. Federal Hükümet'in bankalar üzerindeki direk müdahalesini ortadan kaldıran bağımsız varlık sistemi çok etkili bir gelişimdi. Yatırımları ve harcamaları harekete geçirmiş olmalıydı. Ama bu gerçekleşmemişti. Tersine iç pazar küçülmüş, dış ticaret zayıflamıştı. Forsyth, bu durumun bir güvensizlik göstergesi olduğuna inanıyordu. Ülkenin servet sahipleri, çok açık bir biçimde, Van Buren'ı güvenilir bir lider olarak görmüyorlardı. Jackson'ın ülkeyi tek başına sekiz yıl boyunca refah içinde yönetmesini sağlayan halkın gözündeki çekiciliği ve o kendine has heyecanı Van Buren'da yoktu. O daha çok görüş birliği sağlamaya, herkesin görüşünü rahatlıkla ortaya koymasına uğraşan bir yöneticiydi. Bunlar sıradan bir devlet görevlisi için mükemmel davranışlar olabilirdi, ancak bir başkan için yok olmak anlamına geliyordu. Kampanya boyunca oldukça sağlam görünen halkın görüşü, şimdilerde bulanıklaşmış ve reddeder bir hale gelmişti. Başkan'ın moralinin bozuk olduğu, kendinde olmadığı, düşüncelerini açıklamaktan ve başlattığı işleri sürdür-

mekten korktuğu konuşuluyordu. Halkın arasında herkesi memnun etmeye çalışan, ama kimseyi memnun edemeyen bir adam imajı her geçen gün daha da yayılıyordu. Yaklaşık üç yıldır Beyaz Saray'ı elinde tutuyor olması bir işe yaramıyor, basit bir vetoyu bile saf dışı etmekte zorlanıyordu. Aynı zamanda Whig Partisi giderek kontrolü ele almaya başlamıştı. Karşıt basın günden güne vahşileşiyordu.

Neyse ki Amistad davasında basın yapabileceğinin çok azını yapmıştı. Eylül ayında konu baş sayfalarda haber olduğunda bile, birçok gazete haberi yazmamıştı. Hatta şimdi, bölge mahkemesine iki hafta kaldığı halde konuya değinmiyorlardı. Forsyth, bir hafta önce, ayrıntıları görüşmek için Holabird'le buluşmuştu. Gezici mahkemede Baldwin'in yakaladığı önemli ayrıntılara karşın, dava hükümetin istediği biçimde ilerliyor görünüyordu. Bir önceki gün, akşam yemeğinde bir araya geldiği Yargıç Judson da aynı düşüncedeydi. Kölelik karşıtlarının kanıt olarak ortaya ne koyacaklarını tam olarak bilmese de, Forsyth'e mahkemede siyahlar için eşit yargılanma hakkının hiçbir şekilde verilemeyeceğini söylemişti. Ayrıca İspanyolların kölelerin kökenleri hakkında söylediklerinin geçerliliği biraz kuşkulu olsa da belgeler yasaldı. "Elbette her şeyi görmedim" demişti Judson. "Ama öyle görünüyor ki; bu davanın gidişatını değiştirebilmek için kölelik karşıtları, gezici mahkeme prosedürlerinde daha önce hiç rastlanmamış ya da duyulmamış, yasaların gözünde oldukça farklı ve göz ardı edilemeyecek bir şey ortaya koymak zorundalar."

Forsyth, Holabird ve Judson'a güvenmesine karşın, davayla ilgili olarak hâlâ biraz rahatsızdı. Bu rahatsızlığın nedenlerinden biri de ortalığı karıştıran son olaydı: Yeni İspan-

yol büyükelçisi Pedro Alcantara Argaiz... Çok sevdiği kraliçesinin yanına geri çağrılan Calderon'un sahip olduğu ağzı sıkılığa karşın, Argaiz'in tavırları saldırgan, acımasız ve gereksizdi. Üstlerine karşı iyi görünmeye çok hevesliydi. Amerikan hükümetinin kendisini önemsiz biri olarak görmemesi için, özellikle çaba sarf ediyordu. Kamunun gözü önünde, Amistad'la ilgili resmi yollardan diplomatik protestolar yapıyordu. Bu protestoların metinleri, birçok gazetede haber olarak yer alıyordu. Bunlardan birkaçı -ki bunlar Whig Partisi'ne, köleliğe ve mevcut eyalet haklarına sempati duyan gazetelerdi- "Geminin, kargonun ve kölelerin bir an önce İspanyollara devredilmesi ve davanın İspanyol mahkemelerinde görülmesinin sağlanması" konusundaki taleplerini tekrar tekrar dile getiriyorlardı. Argaiz, neredeyse günaşırı düzenlenen toplantılarda, Forsyth ve Başkan'a baskı yapmaktaydı. Forsyth, bütün olayların birkaç hafta içinde çözüleceği konusunda onu temin etmeye çalışsa da, büyükelçi kendini beğenmiş tavırlarıyla kuşkularını ve isteklerini yinelemeyi sürdürdü. Forsyth, basının önünde sonunda Senyor Argaiz'in gerçekte nasıl biri olduğunu anlayacağından ve giderek onu umursamayacağından emindi. Ama şu anda, büyükelçi hâlâ gözetim altında tutulması gereken biriydi.

Bundan daha önemli olan Lewis Tappan'dı. Forsyth, tam da bu zamanda onun ölmüş olmasını yürekten arzuluyordu. Tappan, ısrarcı ve tantanacı bir yılandı. Basının Amistad davasına olan ilgisinin azaldığının o da farkındaydı. Forsyth, kölelik karşıtlarının tam da bu sırada ortalığı yeniden alevlendirecek ve köşe yazarlarına malzeme olacak çarpıcı bir olayın peşinde olduklarından emindi. Ne yaparlarsa yapsınlar, bu davanın sonucunu değiştiremeyeceklerdi. Ama olur

da ortaya yeni bir şey çıkarsa, bu, köleler hakkında yeni konuşmaların başlamasına neden olacaktı. Halk onlara gitgide daha fazla sempati duymaya başlayacaktı. Bu, genel olarak yapılan kölelik tartışmalarını daha da alevlendirecek, tartışmaları kışa, hatta seçim kampanyalarının hız kazanacağı bahara kadar sürdürmek için taze bir kan olacaktı. İşte bu, bir gemi dolusu Afrikalı köleden daha önemli bir konuydu. Demokratlarla Van Buren yönetimi arasındaki ilişkiyi derinden sarsacak en büyük tehlikeydi.

Forsyth, brandy kadehini kafasına dikti ve ayağa kalktı. Piposundaki bitmiş tütünü şöminenin sönen ateşinin üzerine döktü. Bir süre yanan kömürlere bakakaldı ve Amistad davasının kaderini düşündü.

Sonra kendi kendine mırıldandı:

"Sanırım bu davayla bizzat ilgilenmemiz gerekiyor."

Singbe, New Haven hapishanesindeki küçük bir odada, bir adam kafasının etrafında pergel gezdirirken sabırla yerinde oturmaya çalışıyordu. Adam aletin bir ucunu alnının ortasına öbür ucunu kafa tasının başladığı yere hafifçe koydu. Sonra pergeli, üzerinde rakamlar ve Latince kelimeler bulunan uzun bir sopanın üzerine tuttu. Bir kâğıda notlar aldı. Singbe'nin göz çevrelerinin ölçüsünü de aldıktan sonra pergeli bıraktı.

"Bu adamın bir lider olduğu çok açık" dedi Dr. George Combe salondakilere dönüp.

Simeon Jocelyn iç çekti. "İncelemeye başlamadan önce bunu zaten biliyordun."

"Kesinlikle. Ölçümler de bunu gösteriyor. Pirenoloji, gördüğünüz gibi tam anlamıyla bir bilimdir" dedi Combe.

"Cinque üzerinde yaptığınız incelemeden neler çıkardınız Doktor Combe?" diye sordu heyecanlı bir gazeteci.

"Kölelerin lideri olması onun karakterinin açık bir göstergesi. Yolculuğa çıkmadan önce de büyük olasılıkla aynı davranışları sergiliyordu."

"Gerçekten mi? Çok ilginç! Nasıl anladınız?"

"Kafasının değişik noktalarından ölçüler aldım. Bütün bu ölçümler uygun bir biçimde çözümlenirse, bunların cesur bir lidere ait yetenekleri gösterdiği ortaya çıkacaktır."

"Başka ne görüyorsunuz doktor?" diye sordu başka bir gazeteci.

Combe derin bir nefes aldı, notlarını eline aldı ve alçak tahta bir taburede oturan Singbe'nin etrafında yavaşça yürümeye başladı.

"Umutla dolu, kararlı ve azimli bir adam. Korkusuz. Her an eyleme hazır. Amaçlarına ulaşmak için şiddete başvurmaktan çekinmez. İçinde müthiş bir adalet duygusu, hatta sevecenlik taşımasına karşın, gerektiğinde acımasız olabilir. Kendi ırkında pek rastlanmayan özellikler olarak, bu adam güçlü bir motivasyona, idealizme ve sağlamlığa sahip. Gazetede yazılanlar gibi, onun bir kabile şefi ya da prensi olduğu çok belli."

"Bunların hepsini kafasını ölçerek mi buluyorsunuz?" diye sordu bir başkası.

"Elbette, bu benim işim. Yeniden söylüyorum, ben kendini kanıtlamış bir bilim adamıyım. Kraliçe Victoria'nın kişisel prenolojistliğini yaptım."

"Saçmalık" diye mırıldandı Jocelyn. "Söylediklerinin bir sözcüğüne bile inanmıyorum."

"Oh, yapmayın rahip!" dedi yanında oturan bir gazeteci

Simeon'a. "Bu kesinlikle bilimin ta kendisi! Bunu defalarca gördüm. Örneğin, iyi bir prenolojist birkaç ölçümde bulunarak bir adamın suçlu olup olmadığını söyleyebilir."

"Peki hepsinin ölçüleri aynıysa?" diye sordu Jocelyn.

"Bu da bir uzman tarafından önceden tahmin edilebilir" dedi Combe kendini beğenmiş bir tavırla. "Burada bulunan herkesin dikkatini şu noktaya çekmek isterim ki; prenoloji sadece bir insanın doğal eğilimlerine uygun davrandığında ortaya koyacağı karakteri belirleyebilir. Hepimiz insanız. İnsanın tutarsızlığı, davranışlarımızı etkileyen olaylar, bir biçimde doğamıza ters davranışlar göstermemize neden olabilir. Ben yalnızca, bir bireyin sahip olduğu karakterin göstereceği doğal davranışları söyleyebilirim. İsyanı yönetmek bu adamın kaderiydi."

"Her neyse. Bir adamın başındaki çıkıntıları ölçerek bunlardan herhangi birini ortaya çıkardığınıza beni inandıramazsınız bayım" dedi Jocely ısrarla.

"Çok yazık saygıdeğer rahip" dedi Combe şapkasını takarken. "Ama inanın bu tepkinizi önceden tahmin etmiştim. Belki bir gün kafanızı incelememe izin verirsiniz. Eminim, burnunuzun ortasından geçen çizginin ölçüsü, çok şüpheci bir insan olduğunuzu gösterecektir. Ayırca, hayatınız boyunca dogmalara bağlı kalacağınız ve değişime ayak direyen biri olduğunuz da ortaya çıkacaktır."

Combe, Cinque ve incelediği diğer yerlilerle ilgili başka neler bulduğunu sorarak heyecanla peşinden giden gazetecilerle birlikte hücreden ayrıldı. Hiçbiri öbür taraftan gelen Doktor Gibbs'i ve yanındaki zayıf siyah adamı fark etmemişti.

Singbe ayağa kalktı. İncelemelerin yapıldığı bu oda, ona

duruşmadan önce tutulduğu küçük, tek kişilik hücreyi fazlasıyla hatırlatmaktaydı. Bir an önce arkadaşlarıyla birlikte tutulduğu büyük hücreye geri dönmek istiyordu. Jocelyn, sanki Singbe'nin aklındakileri okumuş gibi ona gülümsedi. Bir kolundan dostça tutup kapıyı açtı. Kapının açılmasıyla Gibbs birden içeri daldı. Neredeyse ikisini de yere seriyordu. Heyecanla konuşmaya başladı. Singbe, Gibbs'in söylediklerini anlamaya çalışıyordu. Beyazların konuştuğu dilden yalnızca birkaç sözcük öğrenebilmişti ve bu adam o kadar hızlı konuşuyordu ki anlamak zaten olanaksızdı. Beyazlar arasında kaldığı zaman boyunca Singbe, gözlemlediklerinden, sesli ve hızlı konuşmanın bu insanlar için normal bir davranış olduğu düşüncesini edinmişti. Gibbs'in hızlı hızlı konuşması onu o kadar afallatmıştı ki Gibbs'in sustuğunu ve arkasında gelen siyah adamı hayal meyal fark edebildi. Bu yüzden Mende dilinde yapılan selamlamayı duyunca, sesin yerlilerden birinden geldiğini sandı. Koridora çıktı, ancak etrafta yerlilerden hiçbiri yoktu.

"Dedim ki; hâlâ hayatta olmak ve bir Mendeli olmak güzel."

Singbe döndü. Gövdesi karıncalanmaya ve terlemeye başladı. Kalbi sanki yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu.

"Hâlâ hayatta olmak ve bir Mendeli olmak güzel" diye fısıldadı.

"Adın ne kardeşim?" dedi adam gülümseyerek.

"Dilimizi konuşabiliyor musun? Aynı zamanda beyazların dilini de mi biliyorsun?"

"Evet. İngilizce'yi biliyorum. Kawamende'de doğmuş, ama başka diyarlarda büyümüş bir Mendeliyim. Şimdiyse buradayım. Artık hikâyeni anlatabilirsin ve Amerikalı beyazlardan adaletin yerini bulmasını isteyebilirsin."

Singbe'nin dizleri titremeye başladı. Daha fazla ayakta duramadı. İki kolunu havaya kaldırıp adamın elini yakaladı ve usulca öptü. Kalbinin göğsünden fırlayacakmış gibi attığını hissedebiliyor, nefes almakta güçlük çekiyordu.

Gibbs'in hapishaneye getirdiği James Covey adındaki siyah, Hold meyhanesinin kapısında çarpıştığı adamdı. Covey, New York'a malzeme almak için gelen Buzzard adındaki eski bir İngiliz harp gemisinde denizciydi. Gibbs onu kendisinin bir deli değil yalnızca tercüman arayan bir üniversite profesörü olduğuna ikna etmeyi başardıktan sonra, Covey izin alabilirse yardım etmeyi gönülden isteyeceğini söylemişti. Amistad davasını yakından izleyen Buzzard'ın komutanı Kaptan James Fitzgerald, hiç olmazsa bunun Kraliyet'in davaya ufak bir katkısı olacağını söyleyerek, Amistad Komitesi ve hapiste tutulan siyahlara tercüman olarak hizmet etmesi için Covey'in ayrılmasına izin vermişti.

Daha yirmi yaşında bile olmayan Covey, Mende doğumluydu. Kaw-we-li asıl adıydı. Sekiz yaşındayken üç Gendumalı tarafından ailesinin yanından kaçırılıp Freetown'a getirilene kadar Mende'de büyümüştü. Mandingolı bir keçi tacirine satılmıştı. İki Vai yerlisi taciri öldürüp keçileri alıncaya, sonra da Kaw-we-li'yi bir Alman tacire satıncaya kadar, iki yıl pazarda bu adam için çalışmıştı. Satıldığı Alman tacir onu alıp Pedro Blanco'nun Lomboko köle kampına götürmüş, Brezilya'ya gidecek bir köle gemisinin sahibi olan Portekizli bir kaptana satmıştı. Kaptan köle yüklü gemisiyle Lomboko'dan ayrıldıktan iki gün sonra, köle gemilerini kontrol için devriye gezen bir İngiliz kruvazörü gemisine el koymuş ve bütün siyahları serbest bırakmıştı. Kaw-we-li pazarda çalıştığı günlerde İngilizce'yi sökmüştü. Kısa sürede

gemideki İngilizlerin dikkatini çekmişti. Onu Freetown'a geri götürdüklerinde, Kaw-we-li İngiliz Donanması'na katılmaya karar verdi. Ellerine ve ayaklarına bağlı zincirleri çözen subayın anısına James Covey ismini almıştı. Dört buçuk yıldır Buzzard'da hizmet ediyordu, İsa'ya yürekten inanıyor ve kendini iyi bir Hıristiyan olarak görüyordu.

Jocelyn, hemen Baldwin ve Tappan'ı çağırttı. Konuşulacakları kaydetmesi için, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden birinin de yanında hazır bulunmasını istedi. Ardından bütün yerlileri hapishanedeki en büyük hücreye topladı ve Covey'i içeri getirdi. Covey, yerlileri Singbe'yi selamladığı gibi selamladı. İçtenlikli bir ifadeyle, onlara yardım etmek için elinden ne geliyorsa yapacağını söyledi. Bütün yerliler oldukları yerde donup kalmışlardı. Ardından bazıları neşeyle bağırmaya başladı. Bazılarıysa göz yaşlarına boğuldu. Grabeau, durduğu köşede çakılıp kalmıştı. Öylesine mutlu olmuştu ki daha fazla ayakta duramamıştı.

Heyecan odanın içinde yayılırken, Singbe Burnah'a yaklaştı ve kulağına birkaç sözcük fısıldadı. Burnah'ın yüzünde bir gülümseme belirdi. Bunu gören Singbe de karşılık olarak Burnah'a gülümsedi. Burnah kafasını "Evet" anlamında salladı ve öbürlerinin yanına gitti. İki dakika içinde bütün yerliler mesajı almış, başlarıyla onaylamışlardı. Grabeau Singbe'nin yanına geldi.

"Neden öyle söyleyeceğiz? Neden onlara Mendeli olduğumuzu söylemiyoruz?"

"En sonunda beyazlara hikâyemizi anlatmamızı sağlayacak birini bulduğumuz için çok mutluyum" dedi Singbe. "Beyazlara güvenmiyorum. En azından bu odada olmayanlara. Eğer onlara nereli olduğumuzu söylersek, köyümüze

gidip ailelerimizi ve kabilemizdeki insanları öldürmeye ya da kaçırmaya yeltenebilirler. Bu yüzden, bizim Mende dilini bilen Mandingo veya Gendumalılar olduğumuzu düşünmelerini sağlayalım."

Grabeau Singbe'ye hak verdi. Covey Singbe'ye yaklaştı ve elini onun omzuna koydu.

"Bay Tappan seninle konuşmak istiyor. Hikâyeni senin ağzından dinlemek istiyor."

Singbe öne çıktı. Oda sessizliğe büründü. Yerliler yere çömelip, hücrenin kirli zeminine oturdular.

"Adın ne?" diye sordu Covey. "Sana Joseph Cinque diyorlar."

"Beni nasıl istiyorlarsa öyle çağırsınlar, ama benim adım Singbe Pieh. Ben özgür bir adamım."

"Anlat bize. Nasıl bu duruma geldin, Amerikalıların içine nasıl düştün?"

Singbe onlara yakalanışını, Lomboko kampına getirildiği zamanı, Teçora'da yaptıkları yolculuğu, barakalarda nasıl tutulduklarını, köle gemisini nasıl ele geçirdiklerini ve nasıl eve dönmeye çalıştıklarını başından sonuna kadar anlattı. Tappan, Jocelyn, Baldwin ve Sedgwick hücrenin kapısında durup, Singbe'nin anlattıklarını hayretle dinlediler. Olayları bütün ayrıntılarıyla anlatmak Singbe'nin yaklaşık iki saatini aldı.

"Bütün istediğim karıma ve aileme geri dönmek. Hepimizin istediği bu. Eve dönmek."

Singbe sözlerini tamamladığında, Tappan ona yaklaştı ve sıkıca sarıldı.

"Bizler sizin gerçek dostunuzuz. Evinize, ailenize kavuşmanıza yardım etmek için elimizden geleni yapacağız."

Covey söylenenleri çevirdi. Singbe kuvvetlice Tappan'ın elini sıktı.

"Sana güveneceğim, dostum."

Covey'in bütün yerlilerle tek tek konuşmasına ve Yale İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin de konuşulanları kayıt etmesine karar verildi. Toplanan hikâyeler daha sonra birbirleriyle karşılaştırılarak hem mahkemede savunma için kullanılacak hem de halka köle ticaretinin iğrençliğini gösterebilmek üzere, en çarpıcı noktalar çıkarılacaktı.

Aynı gece Sedgwick, Tappan ve Baldwin olayı değerlendirmek için akşam yemeğinde bir araya geldiler.

"Gerçek adı Singbe olsa da, mahkemede ondan bahsedilirken Cinque adını kullanmaya devam etmemizin iyi olacağını düşünüyorum" dedi Tappan. "Bu ad basının ve halkın kafasında yer etti. Bunu değiştirerek kafaları boş yere karıştırmayalım."

Sedgwick de Baldwin de onunla aynı düşüncedeydiler.

"Ayrıca, bir savaşçı, şef ya da prens değil de bir pirinç çiftçisi olduğunu öğrenmek hoşuma gitti" diye devam etti Tappan. "Bu, durumu sokaktaki bir adamın anlayabileceği kadar basite indirgiyor."

Sedgwick konuşmaya başlamadan önce çatalıyla büyük bir biftek parçası kesti ve iyice çiğnedi.

"Her şeyin ötesinde, ben bu adamın beklediğimden daha asil ve kahraman olduğunu gördüm. Çünkü o bir asilzade ya da şef değil. Tanrım, onun tek istediği karısına ve yavrularına kavuşmak! Böyle bir şeye herkes sempati duyacaktır."

"Kesinlikle. Bu savunmamızı daha da güçlendirecektir" dedi Tappan gülümseyerek ve şarap kadehini kaldırdı. "Şansımızın daha da çok artmasına!"

Sedgwick bira bardağını kafasına dikti ve garsondan bir tane daha getirmesini işaret etti. "Buna içerim, ama hâlâ önümüzde zorlu bir maraton var" dedi ardından. "Mahkeme, anlatılanları göz önüne mutlaka alacaktır. Yine de bunlar beyaz adamın söylediklerine karşı siyah adamın söyledikleri olacak. Mahkeme önünde olsun olmasın, böyle bir durumda hangi tarafın şansının daha fazla olduğunu hepimiz biliyoruz. Yerlilerin bugün anlattıklarını bir yana bırakırsak, Judson hâlâ onlara birer köle olarak bakıyor. Özellikle Ruiz ve Montes'in elindeki belgeler varken."

"Theodore halkı, Lewis" dedi Baldwin. "İyi bir şey yakaladık, fakat bu tek başına davanın bizim lehimize dönmesini sağlayamaz."

Tappan söylenenleri çok umursamadı. Bu olayın gazetelerde çok güzel işleneceğini biliyordu. Manşetleri şimdiden görüyordu: "Cinque konuşuyor!", "Afrikalılar işkenceyi anlatıyor!", "Amistadlıların Kahramanlık Destanı Ortaya Çıktı." Tahminleri bunlarla da sınırlı değildi. Ortaya çıkan bu yeni durum sayesinde, çok daha çarpıcı bir şeyler yakalayabileceklerini seziyordu. Daha önce rastlanmamış bir şey...

"Bunu kendi çıkarımıza nasıl kullanabiliriz?" diye sordu. "Kastettiğim bölge mahkemesinin dışında başka ne yapabiliriz?"

Baldwin ve Sedgwick önce birbirlerine sonra Tappan'a baktılar. Her iki avukat da Tappan'ın davayı kamu önünde bir karnaval havasına sokmasını hoş görüyorlardı. Sonuçta onlar da bunun gerekliliğine inanıyor ve köleliğin yok olduğunu görmek istiyorlardı. Bu davanın bu konuda ne kadar önemli bir etkisi olduğunun farkındaydılar. Bu dava sayesinde, ülke genelinde köleliğin üzerine giden tartışmalar başla-

mıştı bile. Birçok yerde Amistadlılara duyulan sempati giderek artıyordu. Kasım'daki mahkemede bunun çok yararını göreceklerdi. Bir an önce, savunma stratejilerini yeniden ele almaları ve siyahların ifade verebiliyor olma durumuna karşı savcının gösterebileceği tepkileri düşünüp üzerinde çalışmaları gerekiyordu. Bunun dışında kalan "kullanım" alanları onların aklına gelecek cinsten şeyler değildi.

Tappan her iki avukatın aklından geçenleri yüzlerinden okudu. Gülümseyerek sorusunu biraz daha açık sormaya çalıştı.

"Bir anlığına Amistadlıların beyaz olduklarını düşünün. Yaptığımız savunmanın temelini bu oluşturuyor, öyle değil mi? Renk farkı gözetmeksizin yasaların önünde eşit muamele görmek. Öyleyse bu biçimde düşünmeye çalışalım. Bugün Cinque, Grabeau ve diğerlerinden bir duyum aldık. Böyle bir durumda hükümet tarafına bir darbe daha vurmak için cebimize başka neler girmiş olabilir?"

Baldwin şarabından bir yudum aldı ve düşünmeye başladı. Sedgwick eline bütün bir patates alıp, ısırarak ikiye böldü ve birasında ıslattı.

"Daha başka ne darbe vurabiliriz ki Bay Tappan?"

"Mümkünse, daha önce hiç rastlamadıkları bir darbe Bay Sedgwick."

Sedgwick Baldwin'e göz kırptı ve garsonun görmesi için boş bardağı havaya kaldırdı. "Öyleyse bayım, sanırım sizi tatmin edecek bir düşüncem var."

İki gece sonra lüks bir Manhattan lokantasında, Pedro Montes, Pepe Ruiz ve iki bayan arkadaşı, bir New York şehir konseyi üyesi ve eşiyle akşam yemeği için bir araya gelmiş-

lerdi. Polis müdürü, arkasında Lewis Tappan ve bir grup gazeteciyle çıkageldiğinde, üçüncü şampanya şişelerini de bitirmek üzereydiler.

"Bay Pepe Ruiz ve Bay Pedro Montes mi?" diye sordu polis müdürü.

Ruiz gözlüğünü Tappan'a doğru salladı. "Bay Tappan" dedi. "Korsanların, katillerin ve firari kölelerin savunucusu. Bize katılmanızdan memnun olurum, ama burada domuz pisliği servisi yapmıyorlar. Etrafta biraz dolaşırsanız, arkadaşlar belki size uygun bir şeyler bulabilirler."

Masada oturan grup kahkahalara boğuldu. Tappan gülümsedi ve müdüre döndü.

"Adamlarınız bunlar memur bey."

"Bay Ruiz, Bay Montes. Elimde hakkınızda tutuklama emri var. New York Yüksek Mahkemesi'nde yargılanacaksınız."

"Ne? Neye dayanarak?" diye bağırdı konsey üyesi.

"Saldırganlık, şiddet ve haksız yere alıkoymadan" diye devam etti polis müdürü. "Bay Joseph Cinque ve Bay Grabeau hakkınızda şikâyetçi oldu."

"Pardon anlayamadım?" diye sordu Ruiz. Hâlâ gülüyordu.

Konsey üyesi tutuklama emrini polis müdürünün elinden çekip aldı.

"Şuna bir bakayım! Bu olanaksız! Bu iddialar asılsız! Bu utanç verici! Şu adamın, Tappan'ın şişirdiği ifadeler bunlar."

"Her şeyin yasal ve doğru olduğunu memnuniyetle ifade etmek isterim Sayın Konsey üyesi Hyde" dedi Tappan gülümseyerek. "Birkaç söz daha etmeden önce, lütfen yanımdaki arkadaşların şehrin en iyi gazetelerinin temsilcileri olduklarını göz önüne alın."

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Ruiz.

"Şu anlama geliyor bayım" dedi müdür. "Eyalet savcısı tarafından ifadelerinizin alınması için, siz ve Bay Montes şehir hapishanesinde tutuklu bulunacaksınız."

"Ne!"

"Müdürü duydunuz" dedi Tappan. "Hakkınızda şikâyet var. Amerika'ya hoş geldiniz baylar."

Judson'ın Mahkemesi

Pedro Montes, Pepe'nin salak olduğunu düşünüyordu.

Hızlı yürümeye çalışıyordu, ancak mezar taşlarına benzeyen sokak, soğuk Kasım yağmurları yüzünden ıslak ve kaygandı. Deniz tarafından esen nemli ve buz gibi rüzgâr yüzüne vuruyordu. Güneş doğalı bir saatten daha fazla olmuştu, ama kapalı, simsiyah hava yüzünden ortalık çok az aydınlıktı. Ellerini ceplerinin daha derinine soktu. Birazcık daha ısınabilmek için büyük paltosunun içinde iyice büzüldü. Tanrım, ne kadar nefret ediyordu bu ülkeden! Aptal yasalar, burnundan kıl aldırmayan kadınlar, tatsız yemekler ve berbat bir hava! Her şey medeniyetsizlik kokuyordu. Buradan gitmek en iyisi olacaktı.

Olaylar gitgide kontrolden çıkmaktaydı. Pepe'ye göre dava kendilerini haklı çıkartacak ve birer kahraman gibi muamele görmelerini sağlayacaktı. Bir süreliğine sanki bu tahmininde yanılmamış gibi gözükmüştü. Ama sonra, ülkenin başındaki adamdan daha güçlü olan avukatlar, yargıçlar ve mahkemelerle karşılaşmışlardı. Şimdi de başka iş gelmişti başlarına; köleler tarafından aleyhlerine açılan bir dava... Köleler, kendi sahiplerinden şikâyetçi oluyordu! Nasıl bir ül-

keydi burası? Bu Amerikalıların hepsi deli miydi? Yo hayır, bu kadarı da çok fazlaydı!

Avukatları kefalet bedelinin uygun bir rakama indirilmesi için yargıcı ikna etmeyi başarmıştı, ama hapiste, geçici gözetim altında üç gün geçirmişlerdi. Neydi suçları? Kendi malları olan kölelerin vahşetinden kurtulmayı başarmışlardı. Şimdi aynı köleler onlardan şikâyetçi oluyorlardı. Bunların hepsi aptalcaydı!

Evet, Pepe aptalın tekiydi! Pedro'nun bundan hiç şüphesi yoktu. İspanyol Büyükelçisi onlara, hapiste kalmaya devam etmeleri gerektiğini, bu sayede olayın her yerde duyulacağını ve Amerikalıları utandıracaklarını söylemişti. Böyle bir özverinin kraliçelerinin gözünde çok değerli olacağını, bütün bunlar sona erdiğinde, şövalyelikle bile onurlandırılabileceklerini de eklemişti. Bu sözler Pepe için yeterliydi. Kefalet ödemeyi reddetmişti, dışarı çıkmak yerine basın mensuplarını çağırtmıştı. Onlara, hapiste kalmaya devam edeceğini, çünkü köle sahibi olan bir beyaz olarak, kendi köleleri tarafından dava edildiği için hapiste tutulduğunu ve bunun "tüm Amerikalıların ayağa kalkıp, üzerine gitmesi gereken ulusal bir konu" olduğunu söylemişti. Öbür yandan federal hükümet, New York'lu yetkilileri Pepe'nin hapiste rahatının çok iyi olması gerektiği konusunda uyarmıştı tabii. Pepe'ye hemen özel bir hücre temin etmiş, günün her saatinde, etrafta istediği gibi dolaşmasına izin vermişlerdi. Ayrıca, Amerika Dışişleri Bakanı, New York Bölge Savcısı'na, onların bir an önce özgürlüklerine kavuşabilmeleri için bütün yasal yolları hizmetlerine sunmaları konusunda talimat vermişti.

Tüm bunlara karşın Pedro, hâlâ bütün bunların delilik olduğu görüşündeydi. Bunların hiçbiri, üç çocuk köleyi geri

almaya, şövalyeliğin peşinde koşmaya ya da bu ülkede bir gün daha kalmaya değmezdi. Kayıplarından çoktan vazgeçmişti. Pepe'nin kaybı görünüşte daha fazla olabilirdi, ancak o zengin bir adamdı ve bütün bu olanları rahatlıkla atlatabilirdi. Onun da yapacağı en iyi şey burayı terk etmek ve Amerikalıların bu zencilerle ilgili ne istiyorlarsa onu yapmalarına izin vermekti. Hepsinin canı cehennemeydi!

Pedro, Teksas adlı geminin yanaştığı iskeleye vardı ve görevliye geçiş belgesini gösterdi. Hemen kamarasına girdi. Yemeğini almak, banyo için küvet istemek dışında, gemi Havana limanına demirleyene kadar kapısını hiç açmadı.

Sedgwick'in bulduğu fikir harikâydı. İşin can alıcı noktası Cinque ve Grabeau tarafından açılan davalardı. Gerçi şikâyetlerin sonucunun, siyahların Ruiz ve Montes'in mülkiyetinde olup olmadığının anlaşılmasına bağlı olduğu, bu yüzden de bölge mahkemesi mülkiyet konusunda bir karar verene kadar Cinque ve Grabeau'nun açtığı davaların dondurulmasına karar verilmişti. Ama Kübalıların hapiste geçirdiği kısa sürede, kendilerini savunma durumunda kalarak kazdıkları kuyuya düşmüş olmaları ve halkın konuya farklı bir açıdan bakmasının sağlanmış olması, savunma tarafına güç verecekti. Sedgwick, Amistadlıların aslında aynı Kübalılar gibi sığınacak yer arayan yabancı ülke vatandaşı statüsünde olduklarını keşfettiği anda, yasaların en azından bu konuda bir renk ayrımı yapamayacağını anlamıştı. Öyleyse, yalnızca olaylara tersinden bakarak siyahların da herhangi bir beyaz gibi davranma hakkı doğuyordu. Sedgwick açılan bu davaları kazanmayı umut etmiyordu. Bu davalar kaybedilirse, Ruiz ve Montes'e karşı aynı suçlamada bulunacak

otuz üç müvekkili daha vardı. Sedgwick, bu sayede Kübalıları sonsuza kadar mahkemelerde süründürebilirdi.

Tappan da Sedgwick kadar açılan davalardan dolayı mutluydu, ama tamamen farklı bir nedenle. Olay, Amistad davasını, ülkedeki hemen hemen bütün gazetelerin baş sayfalarına yeniden taşımıştı. Ayrıca, İngiltere, Fransa ve İspanya da olaydan haberdar olmaya başlamıştı. Ne yazık ki yazılan haberlerin çoğu Kübalıların tarafını tutuyordu. Güneyli gazeteler Tappan'ı "cahil vahşileri kullanan bir kuklacı" olarak nitelendiriyor, federal hükümeti de "katillerin cezasını bulması için uğraşan iki yabancının işkencecileri tarafından yeniden tutsak alınmasına" izin verdiği için topa tutuyordu. The New Orleans Times Picayune gazetesi, ilk sayfasında uzun alaycı bir haber yazmış ve büyük puntolarla "TAPPANİZM!" başlığını atmıştı. Nispeten daha liberal görüşlü Güneyli gazeteler bile olaya büyük tepki vermişlerdi. Bunun açıkça Tappan ve kölelik karşıtlarının bir kışkırtması olduğunu yazıyorlardı. En ileriyi gören ise ortaya attığı soruyla New York Express olmuştu. Gazete haberinde "Hizmetçileriyle birlikte köleliğin yasak olduğu bir kuzey eyaletinde yolculuk eden insanlar ne zaman tutuklanmaya başlayacak?" şeklinde çarpıcı bir soru yöneltmişti.

Birçok kölelik karşıtı gibi Tappan da bu yazılanları umursamıyordu. Durumdan hoşnuttu. Önemli olan insanların davadan, kölelikten, kölelik karşıtlığının iyi ve kötü yanlarından ve şu anki Amerikan sisteminden söz ediyor oluşuydu. Evet, şu anda tepkiler karmakarışık, hatta belki de biraz tehlikeliydi. Ama böyle kutsal bir işi başarmak için tehlike, göz önüne alınması gereken bir şeydi. Önünde sonunda bu patırtılar son bulacak, ama mesele konuşulmaya devam ede-

cekti. Akıllı bir adam bütün bu olanları nasıl kullanacağını, nasıl hesaplayıp, kafasında biçimlendirip, hatta belli bir dereceye kadar kontrol altında tutup, en sonuna kadar nasıl götüreceğini bilirdi. On yıldır çıkması için uğraştıkları büyük tartışma, sonunda alevlenmeye başlamıştı. Tappan, bu ateşin yanması ve ortalığı ısıtması için elinden gelen her şeyi yapacaktı.

19 Kasım sabahı, sonbaharın son ayında, Connecticut'u ve öbür New England şehirlerini rüzgârlı sert bir hava etkisi altına almış, New Haven'a gri bir renk hakim olmuştu. Havaya karşın, mahkeme binasının önünde binlerce kişi vardı. Salonda ayrılan bütün sandalyeler dolmuştu. Yerliler ve Antonio hapishaneden mahkeme salonuna, battaniyelere ve kendilerine tahsis edilen paltoların içine büzülmüş bir halde giderlerken, kimileri onları alkışladı kimileri de alay etti. Bir kenarda, üstüne çift taraflı bir levha asmış olan bir adam, platformun üstünde çevresine toplanmış bine yakın insana sesleniyordu. Üstündeki levhada, "Beyazlara Eşit Muamele!" yazıyordu. Yerliler hapishaneden çıktığı zaman, kalabalık hareketlendiği sırada adam yerlilere dönüp eliyle onları gösterdi.

"İşte bakın! Oradalar! Nasıl giyinmiş olduklarına bakın! Güzel paltolar, yeni pantolonlar, çoraplar, ayaklarında ayakkabılar. Hatta eldiven ve şapka bile vermişler. Kaldıkları yeri gördünüz mü? Hepsinin battaniyesi ve bol bol yemeği var. Dostlarım, bu hapishanede ve eyaletteki öbür hapishanelerde kalan hiçbir beyaz, bu rahatlığın yanına bile yaklaşamaz. Peki neden? Onlar bu eyaletin vatandaşı değiller mi? En azından, ormandan daha yeni çıkıp gelmiş bir grup soytarı zenci kadar iyi muamele görmeyi hak etmiyorlar mı?"

Yerliler tam önünden geçerken, adam o yöne doğru tükürdü ve haykırmaya devam etti. "Hapishanedeki beyazlara eşit muamele! Beyazlara eşit muamele!" Toplanan kalabalık, yerliler gözden kaybolana kadar tezahürata devam etti.

Üç köle kız çocuğu, mahkemeye arka kapıdan Albay Pendelton tarafından getirilmişlerdi. Suçlu oldukları için değil güvenlikleri için hapiste tutuldukları mahkemede açıklandığı zaman, Pendelton'un karısı çocukları hapishanedeki pislikten ve "suç unsurları"ndan etkilenmemeleri için kendi evine almayı önermişti. Yargıç Thompson uzun süre bunu kabul etmemiş, ancak Yale öğrencilerinin çocuklara eğitim vermek için düzenli olarak izin almalarından sonra, zar zor da olsa öneriye olumlu yanıt vermişti.

Andrew Judson, sabah 10.00'da duruşmayı açtı ve bütün taraflardan açılış konuşmalarını yapmalarını istedi. Ortada dönen tartışmalardan haberdardı. Lewis Tappan'la öbür kölelik karşıtlarının oturduğu yere özellikle dikkat etmişti. Bu grubu mahkemeye karşı en ufak hareketlerinde hemen mahkemeden atmayı, bu sayede saldırganlık potansiyeli taşıyan insanları sonraki duruşmalar boyunca mahkeme dışında tutmayı planlıyordu.

Daha duruşma açılmadan, bölge mahkemesinde yeni heyecanlı olaylar ortaya çıkmıştı. Henry Green de ganimet hakkı isteyenlere kendini dahil etti. Aynı zamanda Connecticut eyalet temsilcisi olan William Ellsworth'u avukatı olarak tuttu. Görevini sürdüren bir eyalet temsilcisinin, içinde bulunduğu bu koşullarda, bu mahkemede davacı olması pek rastlanmayan, ama yasalara da aykırı olmayan bir şeydi. Amistadlılar, eyalete adımlarını attıklarından beri büyük olay olmuşlardı. Akıllı bir politikacı olarak Ellsworth, başından

beri bir biçimde bu olayın içinde yer almak için uğraşmaktaydı. Ayrıca Lewis Tappan'la Prudence Crandall davasında savunma avukatı olduğu zamandan tanışıyorlardı. Bu davada, eyaletteki pek çok insan tarafından "yanlış taraf"ta yer aldığı söylense de, mükemmel performansı büyük alkış almıştı. Birçok insan, Ellsworth'un Crandall davasında ortaya koyduğu sarsılmaz objektifliğinin onu Demokrat Parti adaylığına, oradan da eyalet temsilciliğine götürdüğüne inanıyordu. Amistad olayı çıktıktan sonra Ellsworth, Amistad Komitesi'nden kendisini savunma ekibinin başına geçirmesini istemişti. Ama Komite Baldwin'i tercih etmiş, ayrıca Ellsworth'un varlığının istediklerinden çok fazla bir şey olduğunu ve yerliler üzerindeki ilgiyi arzu edilenden daha fazla artıracağını düşünerek onun bu önerisini geri çevirmişti. Vazgeçmeyen Ellsworth, bunun üzerine Gedney ve Meade'ye, ardından da Ruiz ve Montes'e yaklaştı. Ama herkes çoktan kendisi için uygun bir avukat bulmuştu. Dolayısıyla, Ellsworth'un bölge mahkemesinde görülen duruşmaları oturup izlemekten başka yapacak bir şeyi kalmamıştı.

Bu sırada, Green'in Amistadlılarla karşılaştığını duydu. Ayrıca New Yok'lu bir arkadaşı arcılığıyla da, Green'in kendisinin de ganimet hakkı ya da en azından küçük bir pay alması gerektiğini, çünkü "Afrikalıları ilk gören kişinin kendisi olduğunu" düşündüğünü öğrenmişti. Bunun üzerine Ellsworth, hemen Green'le bağlantı kurdu, anlattıklarını dinledi, gerçekten bir dava açılması gerektiğine onu ikna etti ve bölge mahkemesine kadar ganimet hakkı talebi ile ilgili gereken belgeleri topladı.

Ellsworth ve Green'in hak talebinde bulunanlara eklenmesi dışında, mahkeme ayrıca Havana'daki Özgür Kalmış

Köleler Bürosu'nun baş idare amiri olan ve bunun yanında Küba'daki köle ticaretini de yakından gözlemleyen Dr. Richard R. Madden'in de ifadesini alacaktı. Şiddetli bir kölelik karşıtı olan Dr. Madden, on yıldır yaşadığı Küba'dan İngiltere'ye geri dönüyordu. Amistad davasından haberdar olmuş ve Tappan'a bir mektup yazarak, mahkemede Havana pazarındaki koşulları anlatabileceğini aynı zamanda da siyahların Bozale mi yoksa Landino mu oldukları konusunda kendi değerlendirmesini yapabileceğini belirtmişti. Madden'in iyi bir yazar, konuşmacı ve şiddetli bir kölelik karşıtı olarak, Amerika'ya beş yıl önce yapmış olduğu geziden kalma bir ünü vardı. Hatta bu gezide Başkan Jackson tarafından akşam yemeğine bile davet edilmişti. Yemekte, Başkan'ın Birleşik Devletler'de köleliği yasaklaması gerektiğini söylediğinde, Jackson'ın kahkahaları Beyaz Saray'ın dışına taşmıştı.

Bütün bunlar dışında, en ilginç olanı ise siyahların da ifade verecek olmalarıydı. Tercüman, iki hafta boyunca mahkemeye Cinque ve arkadaşlarının ağzından yazılmış birçok dilekçe yollamıştı. Dilekçelerde siyahlar, kendilerinin çeşitli Afrika kabilelerinden kaçırılan gerçek Afrikalılar olduklarında ısrar etmekteydiler. İsyan çıkarttıklarını, çünkü Amistad'daki melez aşçının onları yamyamlara yemek yapmakla tehdit ettiğini ve tek isteklerinin bir an önce ailelerine ve dostlarına kavuşmak olduğunu söylemekteydiler. Savcı her ne kadar tercüman konusunun aslında gerçekleri saptırabilmek amacıyla ortaya atılan bir konu olduğunu söylese de, Judson, bütün avukatları Covey'le bir araya getirerek, onları, bu denizcinin siyahları mükemmel seviyede anlayabildiğine ikna etmişti.

Yeni hareketlenmelere karşın, dava hâlâ Ruiz ve Mon-

tes'in elinde tuttukları belgeye, hak taleplerine ve Judson'ın Pickney ve 1819 Anlaşmaları'nın esas alınıp alınmayacağı konusundaki yargısına bağlıydı.

Baldwin bununla ilgili olarak, "Siyah ırka karşı beslenen bu çarpık anlayışın ve yüz yıldan fazla zamandır köleliği yasalarla koruyan bu sistemin karşısında olmaya devam edeceğiz. Mevcut yasalara karşın, iddialarımızı hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya koymalıyız. İddialarımızı kanıtlamayı başarsak bile, Afrikalı dostlarımızın kaderi konusunda son kararı verecek olan yine Andrew T. Judson olacaktır" demişti.

Sedgwick ise Judson konusundaki görüşlerini, mahkemeye bir saat kala binaya doğru yürürlerken Staples'le paylaşmıştı. "Ha şeytan karar vermiş ha Judson, ne fark eder? Bu adam Prudence Crandall davasında 'Eşitlik istiyor' olabilir. Ama Afrika ırkının beyazlarla aynı gelişim seviyesinde ve zekâda olduğunu kabul etmek delilik olur diye açıklama yapmıştı."

Holabird'ün açılış konuşması, hemen hemen iki ay önce gezici mahkemede yaptığının aynısıydı. Farklı olarak, Amistad'da bulunan belgelerin dışında, Calderon ve Argaiz tarafından yazılan ve anlaşmalardaki özel bölümlere işaret eden protesto mektuplarını da mahkemeye sundu. Baldwin ve ekibi, o gün oturup dinlemekle yetindi, çünkü Holabird'ün konuşması tüm gün sürmüştü. İzleyen iki günde de Hungerford, Isham ve Ellsworth açılış konuşmalarını yaptılar. Ellsworth'un konuşması çok dramatikti. Donanma subaylarının ellerindeki ateş gücünü ve sahip oldukları gemiyi kullanarak, Henry Green ve arkadaşlarının ganimet hakkına engel olmaya çalıştıklarını, kuşkuya hiç yer bırakmayacak biçimde

kanıtlayacağını söyledi. Dördüncü günün öğleden sonrasına kadar Baldwin'e sıra gelmedi. Baldwin, gezici mahkemede ortaya koydukları noktaları ayrıntılarıyla gözden geçirdiğini düşünüyordu. Buldukları yeni kanıtı da özellikle vurgulayacaktı. Ama her şeyden önce, çalışmalarının engellenmesi ile ilgili eylemlere değinerek başladı.

"Başlamadan önce Sayın Yargıç, Birleşik Devletler Hükümeti'ni, bu davada sergilediği derin önyargılar nedeniyle protesto etmek istiyorum."

"İtiraz ediyorum Sayın Yargıç" dedi Holabird hemen. "Amerikan Hükümeti bu davayla ilgili olarak sadece gerçeğin bir an önce ortaya çıkmasına çalışmaktadır. Şu ya da bu şekilde sergilenmiş hiçbir önyargı yoktur."

"İzin verin konuyu açayım Sayın Yargıç" diye atıldı Baldwin. "Şu anda 1839 yılının Kasım ayındayız. Ağustostan beri bu dava için çalışmaktayım. Birleşik Devletler Federal Hükümeti, bana, bu davada benimle çalışan öbür avukat arkadaşlarıma ya da müvekkillerime 1819 Anlaşması'nın metnini vermiş değiller. Aynı şekilde Pickney Anlaşması'nın da tam metnini elde etmiş değiliz. Bunların dışında, müvekkillerim hapse konulduklarında, avukatlarını kendi başlarına bulmak zorunda bırakılmışlardır. Buna karşılık Bay Ruiz ve Montes, müvekkillerimin yasal şikâyetleri üzerine Ekim ayında tutuklandıkları zaman, bizzat Birleşik Devletler Dışişleri Bakanı, New York Bölge Savcısı'na, bu iki adam için 'gerekli nezaketin gösterilmesi ve yardımcı olmak için yasaların sonuna kadar kullanılması' talimatını vermiştir. Ayrıca Bay Ruiz ve Montes'in tutukluluk süreleri de oldukça rahat geçmiştir. Öyle ki Bay Montes, ülkeyi terk edebilme fırsatını bile bulmuştur. Sayın Yargıç, bu ayrıcalık ve avantajların hiçbi-

ri müvekkillerime sağlanmadı. Müvekkillerimizin savunması için gerekli olan belgelerin tamamını hâlâ alabilmiş değiliz."

"Bu protestonuz kayıtlara geçirilmiştir ve göz önüne alınacaktır Bay Baldwin" dedi Judson.

"Bu nedenle Sayın Yargıç, sözünü ettiğim belgeler bana ve avukat arkadaşlarıma verilene kadar, duruşmalara ara verilmesini, üzerinde çalışabilmemiz için bize zaman tanınmasını arz ediyorum."

"Talebiniz reddedildi Bay Baldwin. Bu, mahkemeye ara verilmesi için yeterli bir mazeret değildir. Bunun kimseye yararı olmaz. İsteğinizi göz önüne alarak, Bay Holabird'ü, belgelerin bir an önce size ulaşması için, hükümetteki bağlantılarını kullanması yolunda ciddi biçimde uyaracağım."

"Elimden geleni yapıyorum" dedi Holabird. "Yalnız, Washington'daki kopya bürolarında bazı sorunlar çıktı, ama bana ilerleme kaydedildiği söylendi. Ortaya çıkan gecikme nedeniyle Bay Baldwin'den özür dilerim."

"Gördünüz işte Bay Baldwin, hükümet elinden geleni yapıyor. Konuşmanıza devam edin."

"Ama Sayın Yargıç."

"Devam edin Bay Baldwin. Yoksa sizi mahkemeye karşı gelmekle suçlayacağım. Seçim sizin."

Baldwin dramatik bir şekilde durdu. Judson'ın verdiği yanıtı zaten bekliyordu. Ama salondaki insanların ya da olayı gözlemleyen gazetecilerin bunu bilmesi olanaksızdı. Beklemediği bir yanıt almış gibi, sıkıntıyla derin bir nefes aldı ve konuşmaya başladı:

"Pekâlâ Sayın Yargıç. Devam ediyorum. Ama eminim dil uzmanlarını, Dr. Madden'i, Amistadlıların kendilerini dinledikten sonra, Amistad'da yakalanan siyahların gerçekte Afri-

ka ülkelerinin vatandaşları olduklarını göreceksiniz. Bir an önce serbest bırakılıp, 1819 Anlaşması'nın hükümlerine göre ülkelerine dönmelerinin garanti altına alınması gerektiğine karar vermekten başka bir şansınız kalmayacak."

Judson, kürsüden ileriye doğru uzandı ve üç ay önce başlayan duruşmalardan beri ilk kez açılış konuşmasını yapan bir avukatın sözünü kesti.

"Evet, zaten bunu görmek için buradasınız öyle değil mi Bay Baldwin?"

Baldwin istifini hiç bozmadı, gülümsedi ve onaylarcasına başını salladı.

"Siz de öyle Sayın Yargıç ve bu salondaki herkes, bunun için burada bulunuyor."

Baldwin konuşmasına devam etti ve Judson'dan ifadesi alınmak üzere ilk çağırılacak kişinin, resmi görevleri nedeniyle Aralık ayından önce İngiltere'ye dönmesi gereken Richard Madden olmasını istedi. Judson bu isteği dikkate alacağını ve konuyla ilgili kararını ertesi gün açıklayacağını belirtti. Duruşma 16.35'te sona erdi.

O günün akşamı, Tappan basına yaptığı konuşmayı bitirip oteline döndüğünde, lobi görevlisi ona kargo ile yollanmış küçük bir paket teslim etti. Tappan paketi alıp odasına götürdü. Paketin iplerini ve kabını çıkardığında ortaya ahşap bir kutu çıktı. Kapağını açar açmaz içini müthiş bir tiksinti kapladı. Kutunun içinde kabaca kesilmiş ve üzerinde kurumuş kanlar bulunan siyah bir kulak vardı. Ellerinin titremesi yüzünden kutuyu yatağın üzerine düşürdü. Düşmenin etkisiyle kulak kutudan fırladı ve ortaya kanla yazıldığı açıkça belli olan bir not çıktı.

"*Ne olursa olsun, pis zencilerin bu ülkeden canlı çıkamayacaklar.*"

İmza olarak "Adalet" yazıyordu.

Aynı gece, hâlâ olayın şokundan kurtulamamış olan Tappan, Simeon Jocelyn'le özel bir yemekte bir araya geldi.

"Simeon, ikimiz de bu davanın iyi sonuçlanması için dua ediyoruz. Ama Bay Baldwin'e göre, yargıcın aleyhimizde karar verme olasılığı çok yüksek."

"Böyle bir kararda temyize mutlaka gidilecektir Lewis."

"Elbette. Ama belki de artık Afrikalı dostlarımızın kaderini garanti altına almanın zamanı gelmiştir."

Jocelyn bir kaşını havaya kaldırdı. Tappan'ın neyi kastettiğini anladığından son derece emindi. "Farmington'da gizli bir kaçış noktası var, bir tane de Stanington'da" dedi Jocelyn. "Ama bu iki yerden birine onları nasıl götüreceğiz? Demek istediğim, otuz beş siyahı bu eyalette bir yerden başka bir yere götürmek oldukça zor olacak. Üstüne üstlük onları herkes tanıyor."

"Hapishanedeki koşulların çok sıkı olmaması beni biraz rahatlatıyor. Bir kaçış yolu bulabiliriz ya da izlemeye gelenlerin içeri girdiği ve dışarı çıktığı yoldan, onları sanki egzersize çıkarıyormuş gibi yürütürüz, ondan sonra da kaçırırız. New Haven'da bir liman var. Onları kara yolundan kaçırmak zorunda değiliz. Denizden Boston'a, Portland'a ya da yol üstündeki onlarca yerden birine götürebiliriz. Ayrıca doğrudan Kanada'ya da götürebiliriz. Burada önemli olan iki farklı plan hazırlamak; bir asıl bir de yedek. Planlar çok gizli, sade ve beklenmedik herhangi bir duruma uygun esneklikte olmalı."

"Bu konuyla ilgili olarak birkaç dostumla konuşacağım. Yalnız bunun için biraz para gerekebilir. 100 dolar civarında."

"Hallederiz. Ortaya kesin bir şey çıkart ki bu işi kolaylıkla

halledebilelim. Hiçbir şeyi şansa bırakmak istemiyorum. Van Buren ya da herhangi bir kana susamış manyağın bu siyahlardan birine bir şey yaptığını görmektense cehennemde yanmayı tercih ederim."

"Merak etme hemen işe koyulacağım."

"Ah evet, bir şey daha Simeon. Baldwin'e veya diğerlerine bundan tek kelime bile etme. Tanrı bilir, bu söylediklerimizin hiçbirini yapamayabiliriz. Böyle bir durumda sahip olduğumuz birlik duygusunu ve güveni sarsmak istemem."

"Anlıyorum."

Holabird, Judson'a bir ziyarette bulunmuş ve bu ziyaretten sonra Judson, Madden'in özel olarak önceden yeminli ifadesini almaya karar vermişti. Judson'ın duruşma sırasında Amistadlılara ayrıcalıklı davranmaya niyeti yoktu. Ama bunun bir imtiyaz olabileceği Holabird'in aklından bile geçmiyordu. Holabird, Madden'in mahkeme önünde sorguya çekilmesinin savunma tarafının işini daha da zorlaşacağını söylerken kendinden çok emindi. Çünkü Forsyth Holabird'e Madden'in önyargılı bir radikal olduğunu ve taraflı düşündüğünü söylemişti. Öyle olduğunun ortaya çıkması gerekiyordu. Holabird kibirli bir edayla, Madden sorgu için onun önüne oturtulduğunda, sorgulamadaki "uzmanlığı" sayesinde söylenenlerin zencilere hayran bir adamın saçmalamaları olduğunu kolayca açığa çıkaracağını söylemişti.

Judson, yaşlı İrlandalıyı bizzat dinlediğinde, Holabird'ün yargısının hatalı olduğunu gördü. Madden ona, barakaları ve Afrikalıların Havana etrafındaki küçük limanlardan nasıl boşaltıldıklarını anlatmıştı. Amistad'da bulunan satış makbuzlarını ve diğer belgeleri inceledikten sonra, çocukların ve

yetişkin siyahların birçoğunun, *trespassoların* söylediği gibi birer landino olmalarının olanaksızlığında ısrar etmişti.

İfade sırasında, konu buraya geldiğinde Madden "İspanyolca tek bir sözcük bilmiyorlar Sayın Yargıç" dedi.

"Evet" diye araya girdi Holabird. "Ama doğru anladıysam, kölelerin çoğu, özellikle bunlar gibi kırsal bölgelerde çalışan atalarının kullandığı Afrika dillerini konuşmayı sürdürüyor ya da yerli dilleriyle İspanyolca karışımı kırsal bir lehçe kullanıyorlarmış."

"Korkarım sizi yanlış bilgilendirmişler Sayın Savcı" dedi Madden. "Aslında benim deneyimlerim bunun tam tersini söylüyor. Şimdiye kadar, gerçek bir Kübalı kadar iyi İspanyolca konuşmayan hiçbir landinoya rastlamadım. Ayrıca Afrika'dan getirdikleri köleler bile çok kısa sürede İspanyolca öğreniyorlar. Buradan yola çıkarak, kesinlikle şunu söyleyebilirim ki; bu siyahlar Küba'ya getirileli bir aydan daha az zaman olmuş."

"Ama Dr. Madden" diye devam etti Holabird. "Bunların çalıştıkları çiftlikleri gerçekten ne kadar ziyaret ettiniz ki; özellikle kırsal kesimlerde olanları? Yemin etmiş olduğunuzu hatırlatmak istiyorum."

"Bunun farkındayım bayım" dedi Madden öfkeyle. "Deneyimimi ve uzmanlığımı artırmak amacıyla, adalardaki çiftliklerin hepsini yılda dört-altı kez ziyaret ederdim. Bu, deneyimli sayılmam için, size göre yeterli bir ölçü mü acaba?"

Holabird, bu kez Montes ve Ruiz'in siyahlarla ilgili satış belgelerini gösterdi. "Burada zencilerin landino oldukları çok açıkça belirtilmiş" dedi, ama yine ters köşeye düşmekten kurtulamadı.

"Evet bayım, ama Ruiz ve Montes'in bu belgeleri kendi

başlarına hazırlayıp otoritelere onaya sunduklarını da göz önüne almanızı öneririm. Bunların satıcı tarafından düzenlenmiş olması gerekmez mi? Neden öyle olmadığını söyleyeyim. Satıcının elinde zaten böyle bir belge yok. Çünkü burada satılan siyahlar Afrika'dan getirilmişler. Bunu nereden bildiğimi ve bu Afrikalıların gerçekte kim olduklarını nasıl anladığımı öğrenmek ister misiniz?"

"Lütfen bu, kayıtlara Dr. Madden'in bir görüş belirttiği şeklinde geçsin" dedi Judson dalgınca. "Devam edin Dr. Madden. Bu adamların Afrikalı olduklarını neye dayanarak iddia ediyorsunuz bize anlatın."

"Belgelerde satıcı olarak geçen Bay Shaw'u iyi tanırım. Bu şahıs, Martinez Bürosu adındaki neredeyse tek işi Afrikalı alıp satmak olan bir ticarethanenin belli başlı acentalarından biri olarak çalışmaktadır. Bay Shaw, Ruiz ve Montes'e verdiği faturada liman vergisini de belirtmiş, bu doğru. Ama dahili mallar için liman vergisi ödenmez ki beyler. Sadece ithalat için geçerli bir şeydir bu."

"Bu kölelerin, köleliğin yasal olduğu başka bir ülkeden ithal edilmiş olmaları mümkün değil mi?" diye atıldı Holabird hemen. "Örneğin, civardaki adalardan getirilmiş olabilirler."

"Mümkün, ama çok yüksek bir olasılık değil bayım. Başka bir İspanyol kolonisinin limanından getirilen köleler için de vergi ödeme yükümlülüğü yoktur. Britanya İmparatorluğu'nun kontrolü altındaki adalarda da zaten kölelik tamamen ortadan kaldırılmıştır."

"Peki, Bay Shaw böyle bir vergiyi ödememiş, ama fiyatı biraz daha artırabilmek için, Ruiz ve Montes'e bu vergiyi ödemiş gibi göstermiş olabilir mi?"

"Elbette" dedi Madden. "Ama kendileri de çok dene-

yimli birer köle tüccarı olan Ruiz ve Montes, faturada belirtilen verginin aslında neyi ifade ettiğini çok iyi biliyor olmalılar. Durum şudur ki beyler; içinde vergi ödendiğine ilişkin bir bilgi olan faturayı ödemek, sözsüz olarak bu tüccarların Afrikalı bozale aldıklarını kabul etmeleri anlamına gelmektedir. Afrikalıları satın almış olmaları, bazılarının söylediği gibi kesinlikle bir cahilliğin sonucu değildir."

Judson derin bir nefes aldı. Holabird toparlanıp, dikkatleri başka tarafa çekmeye çalışsa da, Madden sorulan her soruya oldukça sağlam ve net yanıtlar verdi. İfadesi tamamlandıktan sonra, Londra'ya döndüğünde Kraliçe Victoria'ya verilmek üzere, ifade metninin bir kopyasını mahkeme yazıcısından alıp almayacağını sordu. Judson bu isteği dikkate alacağını belirtti.

Madden komisyonun toplandığı odayı terk ettikten sonra, Judson sandalyesine yaslandı ve başını sağa sola sallamaya başladı.

"William eğer bu ifadenin kayıtlara geçmesine izin verirsem, bunun sana biraz olsun yardımı olamayacaktır. Bu anlatılanlar, siyahların Afrika'dan gelmiş olduklarını tamamen kanıtlıyor."

"Öyle olsalar ne olacak ki Sayın Yargıç? Federal Hükümet'in yabancı ülkelerin iç meselelerine karışma gibi bir düşüncesi yok."

"Bu 1819 Anlaşması'na dahil bir durum" dedi Judson. "Bu durumda hükümet bu işe karışmak zorunda kalabilir."

"Böyle bir karar vermeyi düşünmüyorsun değil mi?"

"Bay Holabird" diyerek sertçe çıkıştı Judson. "Lütfen bu davadaki görevimin ve en önemli sorumluluğumun, yasalara uygun bir karar vermek olduğunu unutmayın. Yüksek

Mahkeme'den, dikkatsizce ya da taraflı alınmış bir karar olması gerekçesiyle geri dönecek bir kararı verip, yasal yöntemlerin bütünlüğünü ve kariyerimin geleceğini tehlikeye atamam. Anladınız mı bayım?"

"Evet Sayın Yargıç."

"Şimdi. Yasaların gözünde Dr. Madden'in ifadesinin kabul edilebilir olduğunu düşünüyorum. Pazartesi sabahı, kararımı bu doğrultuda açıklayacağım. Bay Baldwin'i kararım konusunda bilgilendireceğim ve bu ifadeyi değerlendireceğimi belirteceğim. Hepsi bu kadar Bay Holabilrd."

Holabird yargıcın odasını terk etti. Judson elini sertçe masaya vurdu ve bir lanet okudu. Halen odada bulunan mahkeme yazıcısı gitmek için ayağa kalktı.

"Bay Jones, ifadenin kabul edilebilir olduğu konusundaki kararımı mahkeme önünde açıklayana kadar, Dr. Madden'in ifadenin bir kopyasını alma isteğini bekletmenizi istiyorum. İfade metnini incelemem için burada bırakın. Giderken Dr. Madden'i kararım konusunda bilgilendirin lütfen."

"Peki Sayın Yargıç, iyi günler."

Judson'ın en güvendiği mahkeme yazıcısı Bay Jones, Washington gemisindeki ifadeleri kaydeden ve Baldwin'e Amistad olayının iç yüzünü anlatan bir mektup yollayan Bay Dwight Jones'tu. Judson, bu mahkemenin duruşmalarını kayıt altına alması için Jones'u özellikle seçmişti.

Jones, yargıcın kendisine söylediklerini yaptıktan sonra, hemen otel odasına gidip yazmaya koyuldu. Bir saat içinde, Madden'in verdiği ifadeden hatırladıklarının hepsini yazıya dökmüştü. Yazdığı sayfaları bir zarfın içine koyup kapattı. Aynı gece, bütün şehir uyuduğunda, boş sokaklardan yürüyüp zarfı karanlık bir binanın kapısının altından içeriye attı.

Mahkeme, o zamanlarda normal karşılanan bir durum olarak cumartesi günü yeniden açıldı. Gün olaysız geçmişti, ama duruşma sona erdikten birkaç saat sonra, Judson akşam yemeğini yerken durum birdenbire değişti. Judson, New Haven Express gazetesini açar açmaz ağzındaki kahvenin neredeyse tamamını dışarıya çıkardı. Baş sayfada yer alan manşette aynen şunlar yazıyordu: "Flaş Haber! Dr. Madden'in ifadesi." Alt başlıklarsa şu şekilde devam etmekteydi: "Küba'daki Kölelerin Yaşadığı Koşullar Tüm Çıplaklığıyla Gözler Önünde. Siyah İnsanlar Düzenli Olarak Afrika'dan İthal Ediliyorlar. Küba Devlet Kademesindeki Büyük Çöküntü."

Pazartesi sabahı, New York ve Boston gazeteleri de aynı haberi baş sayfadan geçtiler. Judson da Holabird de bilginin nasıl sızdığını anlayamamışlardı. Yazılan haberlerde çok büyük atlamalar ve bazı yanlışlıklar olsa da, genel olarak haberler tamamen gerçek ifade kayıtlarına dayanmaktaydı. Tappan'la Madden arasında bir işbirliği olmasından kuşkulandılar. Aslında, Madden'in gazetelerde yayınlanan ifadesinde, daha önce basına açıklamadığı bir şey yer almıyordu. Ama Madden'in anlattıklarını bu kez Holabird'ün sorularına yanıt olarak sunmuş olması, haberin değerini artıran asıl etmendi. Ayrıca, Judson'ın verilen ifadede kabul edilemez olarak yorumlayacağı herhangi bir noktanın olmadığı da herkes tarafından görülmüştü. Bu yüzden yargıç, Madden'in ifadesinin kayıtlara geçmesine izin vermek zorunda kaldı. Hatta, kabaca kaleme alındığı belli olan bu kopyalardaki atlamalar ve yanlışlıkların bir karışıklık yaratmaması için, ifadenin tam metnini basına dağıttı.

İzleyen hafta boyunca, Josiah Gibbs ve Yale İlahiyat Fa-

kültesi öğrencilerinin ifadeleri dinlendi. Gibbs ifadesinde, hem çocukların hem de yetişkin siyahların bir Afirka dilini konuştuklarını belirtti. Holabird'se yaptığı sorgudan sonra, Gibbs'in Afrika dilleri konusunda bir otorite olmadığını, aslında hiçbir Afrika dilini bilmediğini, yapmaya çalıştığı şeyin Judson'ı etkilemeye çalışmak olduğunu söyledi.

Sorgulama sırası Baldwin'e geldiğinde, Baldwin Gibbs'e Afrikalıların İspanyolca konuşmaktaki yeteneklerinin nasıl olduğunu sorarak çok iyi bir nokta yakaladı.

"Hepsinin bildiklerini toplasanız sadece birkaç sözcük eder" diye yanıtladı Gibbs. "Grabeau adındaki yerli patatesin İspanyolca'sını biliyor. Burnah, su sözcüğünün anlamını biliyor. Hemen hepsinin bildiği tek bir söz var: Pis zenci."

"Oysa savcı tarafından mahkemeye sunulan belge, müvekkillerimin Küba'da doğup büyüdüklerini iddia etmektedir" dedi Baldwin. "Yani belgeye göre, bu insanlar İspanyolca konuşulan bir ülkede yirmi beş yıldan fazla yaşamışlar, ama yalnızca bir iki sözcük öğrenebilmişler, öyle mi?"

"Sayın Yargıç" dedi Holabird. "Buradaki zenciler, her ne kadar kendilerini çok akıllı ve kurnazmış göstermeye çalışsalar da, siyah ırkın zekâ düzeyinin pek yüksek olmadığı herkesçe bilinen bir gerçektir. Öğrenebildikleri tek dil, doğduklarından beri kullandıkları kırsal lehçe olmalı."

Staples yerinden sıçradı.

"İtiraz ediyorum, Sayın Yargıç! Bay Holabird'ün açıklaması, kaba ve küçültücü olmakla kalmayıp, aynı zamanda müvekkillerime karşı yapılmış haksız bir iftiradır."

"Başka bir açıdan duruma bakarsanız Bay Staples" dedi Judson. "Bazılarımız bunu kabul etmek istemese de, Bay Holabird'ün söylediklerinin bilimsel gerçeklere ve gözlemle-

re dayandığına inanıyorum. Bazı siyahlar çok iyi durumda olsa bile, genel olarak siyah ırkın zekâ seviyesi pek yüksek değildir. İtirazınız reddedildi."

"Sayın Yargıç" dedi Baldwin, "İzin verirseniz Bay Holabird'ün açıklamaya başladığı tezi tamamlamak istiyorum."

Salondaki şaşkınlık fısıldamalara neden oldu. Judson tokmağını sertçe kürsüye vurdu.

"Sessizlik. Devam edin Bay Baldwin."

"Dr. Gibbs. Siz ve Yale'in diğer temsilcileri tarafından eğitim verilmeye başlandığından beri, siyahların arasında İngilizce'sini ilerletenler oldu mu?"

"Evet efendim oldu."

"Kaçı?"

"Hepsi."

"İtiraz ediyorum!" diye bağırdı Holabird ayağa kalkarak. "İngilizce konuşmuyorlar. Konuşuyorlarsa o zaman neden savunma avukatları bir tercümana gereksinim duydu?"

"Bay Baldwin, bu siyahlar New Haven'a getirildiklerinde, Washington'un güvertesine davet edilmiştim" dedi Judson. "Doğrusu liderleri Cinque birkaç kelime biliyordu, ama kalanların hiçbiri gemideki subaylar tarafından sorulan sorulara yanıt veremedi."

"Hepsi yeteneklerini geliştirdiler Sayın Yargıç" dedi Gibbs. "Elbette İngilizce'yi sizin ya da benim gibi konuşamıyorlar, bu doğru. Ama geçtiğimiz birkaç hafta içinde hemen hepsi birtakım şeyleri söylemeyi öğrendiler. Ayrıca söyledikleri şeylerin ne anlama geldiğini de çok iyi biliyorlar, ezbere konuşmuyorlar."

"Kaç kelime biliyorlar Bay Gibbs?" diye sordu Baldwin.

"Ortalama elli ile yüz kelime arası diyebilirim."

"Yani bu adamlar üç aydan daha az zamandır bu ülkedeler ve 50-100 sözcük öğrenebiliyorlar. Ama savcı onların yirmi beş yıldan daha fazla Küba'da yaşadıklarını ve hiçbirinin İspanyolca bilmediğini iddia ediyor" dedi Baldwin.

"İtiraz ediyorum! İtiraz ediyorum, Sayın Yargıç!" diye haykırdı Holabird. "Bu çok saçma. Bu adamlardan herhangi birinin İngilizce konuşabildiğini gösteren bir kanıt ortada yoktur."

"Bay Baldwin, müvekkillerinizi mahkeme önünde sınamanızda bir sakınca var mı?" diye sordu Judson.

"Elbette Sayın Yargıç, birini seçin. Ya da daha iyisi Bay Holabird, siz müvekkillerim arasından istediğiniz birini seçin."

Holabird Judson'a baktı. Judson başıyla onayladı. Holabird, yerlilere doğru yürüdü. Siyahların çoğu jüri kısmında ve sağa sola dizilmiş sandalyelerde oturmaktaydılar. Bazıları yere çömelmiş, bazılarıysa duvara yaslanmıştı. Holabird, grubun içinde en aptal ve ev yavaş düşünüyor gibi görünen birinin önünde durdu ve eliyle işaret etti.

"Sen. Adın nedir?"

Yere çömelmiş olan yerli yavaşça doğruldu, Singbe'ye, Tappan'a ve Covey'e baktı. Holabird sinirle tekrar aynı soruyu sordu: "Adın nedir?" Yerli herhangi bir yanıt vermedi. Holabird gülümsedi.

"Evet hakikaten elli sözcük biliyormuş."

Kürsüye doğru dönmüş, tam Judson'a bir şey söylemek için ağzını açmıştı ki:

"Benim adım Burnah."

Salondaki herkes nefeslerini tuttu. Holabird afallamıştı.

"Bunu kim söyledi? Sen mi konuştun?"

"Ben Burnah."

"Bur-nah? Burnah. İyi. Adını söylemeyi biliyor. Gerçekten İngilizce'sine hayran kaldım."

"En azından Washington gemisindeyken bildiği İspanyolca'dan daha çok şey biliyor" dedi Sedgwick.

"Ona başka bir şeyler daha söyletmeye çalışın" dedi Judson. "Burnah, konuş."

"Ben Burnah. Burnah. Afrika gelmek. Doktor Gibbs ve doktor Gal-a-det öğretmek bana. Ben İsa, Tanrı öğrendi. Tanrıya çok şükür!"

Burnah gözlerini salonda gezdirdi. Herkesin gözlerini dikmiş, ona bakıyor olduğunu gördü. Gülümsedi ve sağ elini havaya kaldırdı.

"Dört, üç, iki, bir, Amerika kardeştir."

Holabird'ün yüzü sinirden ve utançtan kıpkırmızı kesildi. Yalvarır gibi bir ses tonuyla, "Sayın Yargıç, bu adam sadece eğiticileri tarafından kendisine ezberletilen kalıpları tekrar etmektedir. Bu çok belli. Ne söylediğini anlamıyor."

"Burada meselemiz anladıklarını kanıtlamak değil Sayın Yargıç" dedi Baldwin. "Burada ortaya koymaya çalıştığımız şey, bu adamların ülkemizde geçirmiş oldukları şu kısacık zamanda bile biraz olsun İngilizce öğrenebildiklerini göstermektir. Öbür tarafta, hayatları boyunca Küba'da bulunduklarını iddia edilmesine karşın hiç İspanyolca bilmemektedirler. Bu, müvekkillerimin gerçekte landino köleler olduğunu gösteren başka bir kanıttır. Lütfen, herhangi birine bir soru yöneltebilirsiniz. Hepsinin biraz olsun İngilizce öğrenmiş olduklarını göreceksiniz."

Holabird hâlâ ikna olmamıştı. Birkaç siyahı daha sorguya çekmek istedi. Judson Holabird'ün isteğini kabul etti, ama üçüncüden sonra denemeyi bırakmasını söylemek zorunda

kaldı. Sorguya kaldırılanların hepsi birkaç İngilizce cümle kurmayı başarmıştı. Bu olay hükümet tarafı için çok kötü olmuştu. Zaman epey ilerlemişti. Salondakiler, hâlâ büyük bir ilgiyle duruşmayı izlemekteydiler. İnsanlar arasında, bundan sonra Cinque'nin Covey'in tercümanlığında ifade vereceği dolaşmaktaydı. Judson, salondaki insanlar arasında artan heyecanın farkındaydı. O gün için, insanlara ve basına yeterince malzeme sunulduğunu düşündü. Ertesi sabah yeniden toplanmak üzere duruşmaya ara verdi.

Savunma tarafı ertesi gün Singbe'yi çağırmayı planlıyordu, ama Covey çok kötü üşütmüştü. Yakalandığı grip yüzünden vücudu tir tir titremekteydi. Ateşi çok yükselmiş ve iyice güçten düşmüştü. Duruşmaların son iki gününü titreyerek geçirmiş ve Holabird'ün yerlileri sorgulaması sırasında iki kez baygınlık geçirmişti. Cuma sabahı geldiğinde, durumu o kadar ciddileşmişti ki yataktan bile çıkamadı. Yerlilerin hepsi onunla ilgilenmeyi çok istiyorlardı. Tappan, Covey'in kaptığı hastalık her neyse, bunun diğerlerine de yayılmasından korktuğu için onları uzak tuttu.

Baldwin, Covey'in hastalığının neden olduğu boşluğu doldurabilmek için tanık listesinde oynama yaptı. Bir hafta öncesine kadar mahkemenin kaderini değiştirmeyi umuyordu. Ama şimdi, Covey rahatsızlanınca, Baldwin'in tanık olarak çağıracağı adam kalmamıştı. Yale İlahiyat Fakültesi'nden olayla ilgili hemen herkes çağrılmıştı. Çağrılılar arasında öğrenciler de vardı. Gedney ve Meade'in önceden ifadeleri alınmıştı. Antonio, savcının tanığı olarak çağırılmış ve savunma tarafına hiçbir katkıda bulunmamıştı. Yerlilerin dışında, geriye bir tek Green ve Fordham kalmıştı.

İlk olarak Green çağırıldı. Green İfadesinde, mahkemece

oluşturulan raporda yanlışlık olduğunu, Amistad'ın kıyıya 500 metreden daha yakın bir mesafede durmakta olduğunu düşündüğünü söyledi. Siyahların, kendilerini Afrika'ya götürmesi için ona çil çil altın ve gemiyi vermeyi teklif ettiklerini anlattı. Aslında amacının, gemiyi New York limanına götürüp, ganimet hakkı talebinde bulunmak olduğunu da kabul etti. Baldwin, Green'e siyahlarla ilk karşılaştığında ne durumda olduklarını sordu.

"Büyük bir filikaya binmeye hazırlanıyorlardı. Aç bir sürü gibiydiler. O sırada, uzun zamandır çok fazla bir şey yememiş oldukları her hallerinden belliydi."

"Nasıl giyinmişlerdi?"

"Bazıları pantolon giymişti. Öbürleriyse tam olarak... Şeyy, bilirsiniz işte, vahşiler gibi görünüyorlardı. Mahrem yerlerine sardıkları bezler dışında tamamen çıplaktılar."

"Herhangi biri zincire bağlı mıydı?"

"Zincir mi? Hayır efendim."

"Öyleyse özgürdüler, öyle mi?"

"Evet efendim."

Ardından Holabird söz aldı ve korsanların da katil kölelerin de zincire bağlı olmalarına olanak olmadığının kayıtlara geçirilmesini istedi.

Ellsworth, Amistad'ı ilk görenler olduklarını kanıtlayabilmek amacıyla, Green ve Fordham'ı uzun uzun sorguya çekti. Gemide olduğu söylenen oldukça yüklü miktardaki altının belki de Gedney tarafından iç edilmiş olabileceğini söylediğinde, Isham ortada altına rastlandığını gösteren bir şey olmadığını ve ayrıca manifestoda da böyle bir şeyin listelenmediğini söyleyerek itiraz etti.

"Görülmemiş olmaları, olmadıkları anlamına gelmez" de-

di Ellsworth, Isham'ı uyarırcasına. Ardından, Green'in köleler üzerinde herhangi bir ganimet hakkı talebinde bulunmadığını vurguladı.

Müvekkilim özgür bir eyalet olan New York'un vatandaşıdır ve köleliğe destek vermek niyetinde değildir. Kendisi gerçek bir hümanisttir. Yalnız, haklı olarak gemi ve gemideki cansız yükün değeri üzerinden doğan yüzdesiyle ilgilenmektedir."

Sorgulama sona erdiğinde duruşmaya da ara verildi. Ertesi gün Covey'in durumu hâlâ iyi değildi. Judson'dan bir erteleme talep etme görevi Baldwin'e düştü.

"Ne kadarlık bir erteleme peki?"

"Bay Covey, müvekkillerime tercümanlık yapabilecek kadar iyileşinceye kadar. Durumu çok kötü. Bir haftayla on gün arasında bir zaman gerektiğini söyleyebilirim."

"Bir hafta mı!" diyerek tepki gösterdi Holabird. "Sayın Yargıç, bunlar klasik zaman kazanma taktikleridir."

"Bay Covey çok hasta, ne yapabiliriz?" diye ısrar etti Baldwin.

"Mahkemenin programı dolu olduğu için bu konuda bir şey yapamam" dedi Judson. "On beş gün içinde görmem gereken bir dava daha var. Bu dava, tamamlanmak üzere. Şükran Günü nedeniyle, zaten haftanın yarısı tatille geçecek. Herhangi bir erteleme olanaksız. Bu, mahkemenin bütün programını aksatacaktır."

"Sayın Yargıç, müvekkillerimin savunması için Bay Covey'in de hazır bulunması gerekiyor."

"Ben bundan o kadar emin değilim Bay Baldwin, ama sanırım cömert bir günümdeyim. Bir erteleme yapacağım. Salıya kadar. Eğer o zaman da hâlâ tercümanınız kendini toparlayamamışsa, bu duruma katlanmak zorunda kalacaksınız."

"Ama Sayın Yargıç, yalnızca üç gün verdiniz!"

"Beni zorlamayın Bay Baldwin, yoksa hiç ertelemem ve kaldığımız yerden aynen devam ederiz."

Baldwin konuşmak için ağzını açtı, ama kendini tutmayı başardı. Başını önüne eğdi.

"Sağ olun Sayın Yargıç" dedi homurdanarak.

Judson tokmağını kürsüye vurdu. "Duruşma dört Aralık Salı gününe ertelenmiştir."

Covey'in ateşi daha da yükseldi. Pazar günü gece yarısı bilincini yitirdi ve istemsizce titremelere başladı. Tappan, New York'taki özel doktoruna haber yolladı. Sedgwick ve Baldwin artık çok geç olduğunu düşünüyorlardı. Bulundukları bölgede, zencilere sağlık hizmetlerinde bulunan bir doktor Covey'in sabaha çıkamayacağını söyledi. Ama Covey sabaha çıktı. Gerçi durumunda bir düzelme olmamıştı, ateşi devam ediyordu. Salı sabahı Covey, büyük bir çabayla kendi başına yataktan çıkmaya çalıştı. Bacakları o kadar halsizdi ki yere düştü. Kendisini bir tekerlekli sandalyeye koyup, mahkemeye götürmelerini önerdi. Aslında oturmak bile midesini bulandırıyordu. Bu halde mahkemeye gitmesi mümkün görünmüyordu.

Savunma ekibi, moral çöküntüsüyle mahkeme binasına geldi. Baldwin Judson'ın odasına gitti ve kapıyı çaldı. Holabird ve Judson, odadaki şöminenin önünde oturmuş sıcak şarap içmekteydiler.

"Oh olsun demeye mi geldin?" dedi Holabird, alaylı bir ifadeyle.

"Oh olsun mu? Hayır, sadece yargıçla erteleme hakkında konuşmak için geldim."

"Evet, sanırım bu şekilde idare etmek zorundasınız. Ya-

pabileceğim hiçbir şey yok. Ama Bay Ellsworth ve General Isham da en az bu tercüman kadar hastalarmış. Ellsworth'ün doktoru, toparlanması için iki hafta istirahat etmesini söylemiş. Bu da mahkemeyi tatil sonrasına sarkıtıyor. Savcı ve diğer tarafların ortaklaşa kabul ettikleri tarih, ocağın yedisi. Buraya, bunun da sizi memnun etmediğini söylemeye mi geldiniz Bay Baldwin? Şayet öyleyse, konuşabilirsiniz, ama boşuna olur. Başka erteleme yapamam."

"Ocağın yedisi mi? Ocağın yedisi. Hayır, hayır Sayın Yargıç. Yedisi bizim için uygundur efendim. Baylar, iyi günler."

Baldwin odadan çıktığında, Staples'in yüzündeki mutlu ifadeyi gördü. Staples güldü. "Sen yargıcın odasına gittiğinde görevli durumu bize anlattı. Tanrı bize yardım ediyor."

"Dua et" dedi Sedgwick, "James'in iyileşmesi için de bize yardım etsin."

Noel'den iki gün sonra, Forsyth, Başkan Van Buren'ın daveti üzerine Beyaz Saray'a gitti. Doğu kıyısının tamamında hava normalin üstünde soğuk ve rüzgârlıydı. Forsyth, evi birkaç blok ötede olmasına karşın Beyaz Saray'a yürümek yerine kızaklı bir araba çağırmaya karar verdi. Beyaz Saray'a vardığında binanın arka cephesinde kalan bir odaya götürüldü. Van Vuren, şöminenin çok yakınına iki sandalye çekmişti ve buharlar çıkan bardağından bir şeyler içiyordu.

"John. Burada olduğuna sevindim. Biraz böğürtlen çayı ister misin?"

"Çok iyi olur Sayın Başkan."

Van Buren eliyle bir işaret yaptı. Hizmetkâr hemen büyük bir bardak çayla geri geldi. Ardından odadan çıktı ve kapıyı kapattı.

"John, Baş Savcı bana Amistad davasının düğüm noktasına gelmiş gibi göründüğünü söyledi."

"Kesinlikle aynı fikirdeyim Sayın Başkan. Gecikmeye karşın, mahkeme yeniden toplanır toplanmaz bir karara varılacağına inanıyorum. Koltukta Bay Judson oturduktan sonra, kararın bizim lehimizde olacağından hiç kuşkum yok."

"Çok güzel. Ayrıca olayın hemen kapanması konusunda yaptığın önerileri de düşündüm. Bütün kalbimle sana katılıyorum. Karar açıklanır açıklanmaz, bu asi köleleri paket yapıp bir donanma gemisiyle Havana cehennemine geri yollamaya ne dersin?"

"Sayın Başkan bence bu harika bir düşünce, ama bir ayrıntıyı atlıyorsunuz."

"Biliyorum, biliyorum. Bunu yaparak, temyize gitme haklarını ellerinden alıyoruz. Ama Tanrı aşkına John, onlar Amerikan vatandaşı değiller. Bırak Amerika'yı, nereli olurlarsa olsunlar, vatandaş bile değiller. Onlar sadece köle."

"Aynı düşüncedeyim Sayın Başkan. Bunu söylerken ne anlatmak istediğinizi de çok iyi anlıyorum. Ama siz de ben de çok iyi biliyoruz ki; kölelik karşıtları buna büyük tepki gösterirler."

"Öyleyse, biz de bu adamların İspanyol yasalarına göre İspanya topraklarında yargılanmaları için, davayı İspanyol makamlarına devrederiz. Gerçekten özgür insanlarsa, sonuçta bunu İspanyol mahkemelerinde de kanıtlayabilirler. Hatta Gedney ve Meade'yi tanık olarak yollarız."

"Mantıklı. Ama büyük olasılıkla, kölelik karşıtlarına sempati duyan gazetelerin yarattığı gerginlik, öyle bir durumda bile sürüyor olacak."

"Önemsiz bir azınlık. Ne yaparsak yapalım, bunlar her zaman karşımızda olacaklardır. Ayrıca ellerine fırsat da ver-

medik değil, verdik öyle değil mi? Mahkemede kendilerini savundular ve kaybettiler. Asıl öğrenmek istediğim, bu olay sence daha ne kadar gazetelerde yer alacak? Kölelik karşıtı gazetelerin dışındakileri kast ediyorum."

"Üç ya da dört hafta. Bundan eminim, en fazla bu kadar sürer."

"Peki ya diplomatik çalkantılar?"

"Evet, İspanyollar elbette buna çok mutlu olacaklar ve büyük bir memnuniyetle bizim tarafımızda yer alacaklar. İngilizler, siyahların yasal olmayan bir şekilde tutuklanmış olmalarıyla ilgili protesto çekebilirler, ama bu dava İspanya'nın kendi iç meselesi olarak kabul edileceği için, tezlerini bir temele dayandıramayacaklardır. Köleler, İspanyol adaletinin önüne çıktıktan sonra, ortada İngilizlerin yasadışı şekilde alıkonulduğunu iddia edebilecekleri bir siyah kalmayacak. Amistadlıların hepsinin hemen asılacağını tahmin ediyorum."

Van Buren ayağa kalktı ve eline pirinç saplı bir maşa aldı. Maşayla ateşteki en büyük kütüğü sertçe itmesiyle, bacaya doğru kıvılcımlar çıkmaya başladı.

"Pekâlâ, öyleyse oyun istediğimiz gibi bitecek demektir. Sekreterim aracılığıyla, Donanma Komutanı Bay Pauling'e bir mesaj yollayarak, New Haven limanında bir geminin hazır beklemesi için emir vermesini isteyeceğim. Judson kararını açıklar açıklamaz, bu can sıkıcı sorunu, sonsuza kadar ortadan kaldırmış olacağız."

Forsyth bardağını kaldırdı. "Kesinlikle. Kesinlikle efendim."

Andrew Judson, meşeden yapılmış geniş masasına oturmuş, bir sonra göreceği davayla ilgili alınan ifadeleri oku-

maktaydı. Burnunun önüne kadar indirdiği yarım camlı uzak gözlüğüyle yazıyı okuyabilmek için, kafasını olabildiğince arkaya doğru yaslamıştı. Masanın köşelerindeki, şamdan biçimi verilmiş iki gaz lambasından parlak bir ışık yayılıyordu. Gece karanlığında dışarıda hava sıfırın altındaydı. Büyük kiremit şömineden odaya yayılan ısı nedeniyle pencerenin odaya bakan tarafı buğudan bembeyaz olmuştu.

Lambalardan çıkan küçük sesler ve şöminede yanan odunlardan çıkan çıtırtılar dışında oda sessizdi. Arada bir Judson'ın homurtusu ya da derin nefes alışı duyuluyordu. Ağzından sürekli bu tip sesler çıkmaktaydı. Bunun, metinde gördüğü bir şeye verdiği tepki mi yoksa sessiz okuyan bir adamın boğazından istemsiz olarak çıkan sesler mi olduğunu anlamak zordu. Ağzından yeniden homurtular çıktı ve çok derin bir nefes almaya hazırlanıyordu ki; ateşin önündeki geniş kadife koltuklardan birinde bir adamın oturduğunu fark ederek irkildi.

"İyi akşamlar Andrew. Ateş çok güzel yanıyor. Biraz daha odun atayım mı?"

Judson gözlüğünü çıkardı ve ayağa kalktı. "Thadeus! Tanrım! Sen ne zaman geldin buraya?"

"Uşağın Michael yaklaşık yirmi dakika önce, dışardaki berbat soğuktan kurtulmamı sağladı ve beni içeri buyur etti. O zamandan beri burada oturuyorum. Öyle dalmıştın ki seni rahatsız etmek istemedim. Doğrusu kemiklerimi ısıtmak için biraz zamana ihtiyacım vardı. Dışarıda öyle berbat bir soğuk vardı ki yemin ederim bir daha eski halime dönemeyeceğimi düşündüm."

Judson gülümsedi. "Brendi içer misin?"

"Biraz alabilirim. Zahmet olmazsa."

Judson dolaba doğru yürüdü, bir şişe ve iki kadeh çıkarıp, kadehleri yarısına kadar doldurdu.

"İçeriyi biraz daha ısıtmamı ister misin?"

"Hayır, hayır. Böyle iyi Andrew."

Judson şöminenin önündeki diğer koltuğa oturdu. İki adam kadehlerini tokuşturarak iki gün önce başlayan yeni yılı kutladılar.

"Evet Thadeus. Böylesine bir akşamın bu saatinde seni buraya getiren nedir?"

"Tanrım, korkunçtu Andrew! Cehennemin cayır cayır yanan ateşlerden oluştuğunu söylüyorlar, ama bence Şeytan'ın krallığı buz gibi soğuk bir yer olmalı. Ama buraya kadar, öbür dünya hakkındaki görüşlerimi bildirmek, brendi hazinenden nasiplenmek ya da hâlâ konuksever bir adam olup olmadığını anlamak için gelmedim elbette."

Judson, oturduğu koltuğa yaslanmış, içkisinden büyük bir yudum alan arkadaşı Thadeus Moss'a göz ucuyla baktı. "Biliyorsun, davayla ilgili ayrıntılardan söz etmem yasak!"

"Ben ayrıntılarla ilgilenmiyorum. Benim ilgilendiğim gelecek. Senin geleceğin Andrew."

Moss ayağa kalktı. Kalın paltosu hâlâ üzerindeydi. Paltonun düğmelerini açınca, siyah pantolon ve lacivert ceketten oluşan kaliteli İngiliz malı takımı ortaya çıktı. Üstünde parlak kırmızı ipekten geniş bir boyunluğu vardı. Yakasına, altından iğnesiyle tutturulmuş elmas bir taş takmıştı. Şömineden vuran ışık, koyu kızıl renkli saçlarını turuncu ve kırmızının tonlarına bürümüştü. Gençliğinde baştan çıkarıcı bir yakışıklılığa sahip olduğu belli olan yüzü, hâlâ etkileyiciliğini koruyordu.

"İyi bir iş çıkardın" diye devam etti Moss. "Temsilcilikten

savcılığa, oradan kongre üyeliğine ve şimdi de federal bölge hakimliğine... Daha fazlasına da talipsin, öyle değil mi?"

"Elbette layıkıyla yerine getirebileceğim başka görevler de var."

"Andrew, karşındaki benim! Bu kadar alçak gönüllü olmak zorunda değilsin. Ben senin en büyük destekçilerinden biriyim. Gördüğüm kadarıyla bundan sonra bir yol ayrımına gireceksin. Bu ya Senato ve daha ötesi olacak, ya da Yüksek Mahkeme."

"Yüksek Mahkeme'ye aday olma düşüncem var."

"Neden olmasın? Senin kapasiten şu an bulunduğun görevin çok üstünde. Bu ülke senin gibi akıllı ve dürüst bir adamdan daha çok yararlanacaktır. Özellikle de böyle zor zamanlarda." Moss bir süre durdu ve alevlere baktı. "Ama Amistad olayı bu geleceği değiştirebilir."

"Evet. Olayın olası etkilerini ben de düşündüm. Sonuç kötü olabilir."

"Bana sorarsan bu korkunç bir durum. Davanın gidişatı hakkında ne düşünüyorsun?"

"Hâlâ süren sorgular var. Bir şey söylemek zor."

"Bir şey söylemek zor mu? Andrew, sen yargıçsın."

"Evet, bu davanın yargıcı olarak benim üzerime düşen sorumluluk, temyiz incelemesinde uygun bulunacak ve iptal edilmeyecek bir karar vermektir. Aynı zamanda, partime ve Başkan'a karşı da sorumluyum."

"Sen yalnızca kendinden sorumlusun."

"Bu davada, bunların hepsinin birbiriyle içi içe olduklarını düşünüyorum."

Moss, bardağını küçük sehpanın üstüne bıraktı ve Judson'ın masasına doğru yürüdü. Lambalardan birinin üstün-

deki camı kaldırıp, ceketinin cebinden bir puro çıkardı ve lambanın ateşinde yaktı. Odaya ve Judson'a bakarak yavaşça yürüdü ve şöminenin olduğu yere geri döndü.

"Şahsen ne karar vereceğinle ilgilenmiyorum Andrew. Ben her şeyden önce bir iş adamıyım, sonra demokratım. Siyaset rüzgârı ne yönden eserse essin, şimdi kazandığım gibi, sonra da para kazanmayı sürdüreceğim. Ama sen bir siyaset adamısın. İlerlemen şu anda gücü kim elinde tutuyorsa ona bağlı. Bu yüzden sana birkaç siyasi tavsiyede bulunmak için buraya geldim. Washington'daki bağlantılarım, Van Buren'ın bu sonbaharda yapılacak seçimleri kaybedeceğini söylüyor."

"Bunu nasıl söylerler? Daha seçimlere on aydan daha fazla zaman var."

"Doğru. Ama Başkan artık halkın güvenine sahip değil. Amistad davası da tam anlamıyla bunun kanıtı. Gerçekten sağlam bir adam olsaydı, en baştan siyahların hepsini Küba'ya geri yollardı. O bunu beceremedi. Duraksadı, ikircikllendi. Sonuçta, Tappan ve ülkeyi kölelik üzerinden bir çeşit karışıklığa itmeye çalışan çılgın dindar fanatikleri karşısında buldu. Ve bunların hepsi bir grup yarım akıllı katil siyah yüzünden oldu. Hâlâ inanamıyorum."

"Olay senin anlattığından daha karmaşık."

"Evet. Şu anda öyle. Ama öyle olmak zorunda değildi. Gerçek bir Başkan olaya bakar, tehlikeleri değerlendirir ve bir karara varırdı. Van Buren bunların hiçbirini yapmıyor. Duraksıyor, geri adım atıyor ve sonra da yeniden toparlanmaya çalışıyor. Sonuçta hiçbir şey yapamıyor. Güven bana, Andrew! Bu adamın ve ekibinin işi bitti."

"Ben buna inanmıyorum. İnansam bile, Amistad davasının bununla ne ilgisi var?"

"Az önce yüksek mahkeme hakkında söylediğim şey doğruydu. Adının hem Demokratlar hem de Liberaller tarafından anıldığı söylendi bana. Saygınlığın var. Ama birçok insan, kölelerin özgür kalmalarına yol açacak bir kararın verilmesinden endişe ediyor. Böyle bir karar büyük bir huzursuzluk yaratır, Yüksek Mahkeme'de iptal edileceğinden emin olsam bile. Dahası, bu tip bir karar, hayallerinin gerçekleşmesine kesinlikle engel olacaktır."

"Vereceğim karar bir yana, bu tip imalı konuşmalara izin vererek bir yerlere aday gösterileceğimden son derece kuşkuluyum."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?"

"Evet. Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki; vereceğim kararın temeli, parti arkadaşlarımın arzularına değil, hukuka uygunluk koşuluna dayanacaktır. Bu tip konularda deneyimi olan herkes, Yüksek Mahkeme'ye giden tek yolun, her şeyden önce hukuk konusunda uzman ve sağduyulu yargılama yeteneğine sahip biri olmaktan geçtiğini söyleyecektir, Thadeus."

"Hayır Andrew" dedi Moss öne doğru eğilerek. "Yüksek Mahkeme'ye giden tek yol başkanın atama yetkisinden geçer."

Sert ve titreten soğuk, kuzeydoğudan acımasızca esmeye devam ediyordu. Hiç kimse daha önce böyle bir soğuğa tanık olmamıştı. Nehirler ve sığ koylar buz tutmuştu. Hemen her gün kar yağmaktaydı. Birçok yerde demiryolları geçit vermiyor, trenleri yarı yolda bırakıyordu. Bu durum birçok kasaba ve şehrin kömür ve yiyecek sıkıntısına düşmelerine neden olmuştu. İnsanlar mümkün olabildiğince sokağa çıkmıyorlardı. Rıhtımlarda ve denize yakın yerleşim bölgelerindeyse hayat tamamen durmuştu.

İşte böyle bir sabahta, 5 Ocak günü, yani duruşmaların tekrar başlamasına iki gün kala USS Grampus, rotasını buzla kaplı denize çevirimiş, New Haven limanına doğru ilerlemekteydi. Bu çok ilginç ve hemen dikkat çeken bir durumdu. Batı Afrika kıyılarında yasadışı köle taşıyan gemileri araştırmak için çıktığı devriye görevinden henüz dönmüş olan bu gemi, buz yarmaya ve sert havaya göre donanımlı değildi. Tir tir titreyen üç denizci, ellerindeki sivri uçlu uzun sırıklarla geminin baş kısmındaki buzları kenara itmeye çalışıyorlardı.

New Haven Herald gazetesinden bir muhabir, buz tutmuş koyun üstünde, önünde ittiği bir kayıkla birlikte ilerleyerek, gemiye yaklaşmaya çalışıyordu. Buz azaldığında kayığa atladı ve gemiye yaklaşana kadar güç bela kürek çekti. Ama tüm çabasına karşın gemiye çıkmasına izin verilmedi. Gemi komutanının tek söylediği, Grampus'un çok özel bir talimatla buraya gelmiş olduğuydu.

Gemi komutanı Teğmen John S. Paine'in hakkında hiç konuşmadığı "çok özel talimat" bizzat Birleşik Devletler

Başkanı tarafından verilmişti. Olayın dışarıdan duyulmamış olmasının tek nedeni, Paine'in gösterdiği gayret ve dikkatti. Grampus, daha önceden köle gemilerini yakalama görevlerinde bulunduğu için, yerlileri Küba'ya geri göndermek üzere Donanma Komutanı Pauling tarafından seçilmişti. Yalnız Pauling'in göz önüne almadığı bir nokta vardı; o da Grampus'un taşıma için değil daha çok takip ve kovalamaya uygun şekilde inşa edilmiş bir gemi olmasıydı. Bu nedenle boyutları küçüktü ve kısıtlı sayıda tayfaya ve ambara sahipti. Tam kadro tayfayla birlikte kırka yakın tutukluyu barındırması olanaksızdı. Paine talimatı aldıktan sonra, bu durumu anlatan bir mesaj yolladı. Yanıt olarak, "Güvertenin altına sığdırabildiğiniz kadar zenciyi yerleştirin, kalanlarıysa güverteye zincirleyin. Uygun zamanlarda iki grubun yerini değiştirin" şeklinde bir mesaj geldi. Paine dehşete düşmüştü. Başka bir mesaj yazarak, eğer kuzeyde hava, raporların söylediği gibiyse, bu kadar uzun bir süre bir adamı güvertede tutmanın insanlık dışı bir davranış olacağını belirtti. Ek olarak, bir fırtınayla karşılaşırlarsa, siyahlar arasında çok can kaybı olacağını, bunun da Başkan için potansiyel bir siyasi felâkete dönüşebileceğini, görüş olarak iletti. Bu son cümle bazılarını etkilemiş gibi görünüyordu. Paine, New Haven sahiline çıkar çıkmaz karşısında Holabird'ü bulmuş, ek bir emir almıştı. Eklenen emre göre Paine, tayfanın sayısını azaltıp, sadece gerekli gördüklerini bırakacak, böylece siyahların hepsi tüm yolculuk boyunca aşağıda kalabileceklerdi.

Gelen talimatta bir sorun daha vardı. Başsavcı, Paine'nin "Gezici mahkeme kararını açıklar açıklamaz, siyahları mahkeme binasından alıp derhal gemiye götürmesini" söylüyordu. Ama duruşmalar gezici mahkemede değil, bölge mah-

kemesinde sürmekteydi. Paine, Holabird'e talimatın otomatik olarak geçersiz hale geldiğini açıkladığında, Holabird neredeyse bayılacaktı. Derhal bir kuryeyi görevlendirip yeni talimatı alması için Washington'a yolladı. Normalde yol bir tam gün sürmekteydi. Ama tren yollarının kapalı olduğu göz önüne alındığında, kuryenin bölge mahkemesinde karar açıklanmadan önce yeni talimatı getirmesi olanaksızdı. Holabird durumu Judson'a anlattığında, Judson davanın en fazla iki ya da üç gün sonra sonuçlanacağını söylemişti.

Mahkeme 7 Ocak Pazartesi günü, güneşli ama buz gibi soğuk bir havada tekrar başladı. Binanın bodrum katındaki kalorifer kazanı birkaç saat önce yakılmıştı, ama salon hâlâ ısınmamıştı. Binanın içindeki insanların ağzından beyaz dumanlar çıkmaktaydı.

Karşı tarafın hastalanan avukatları ve James Covey iyileşmişti. Salondakiler, bugün konuşulacakları büyük bir merakla bekliyorlardı. Doğrusu hayal kırıklığına da uğramadılar. Judson içeri girip, duruşmayı açar açmaz, Baldwin ayağa kalktı:

"Sayın Yargıç. Tercüman James Covey'le birlikte Joseph Cinque'nin çağırılmasını mahkemeden arz ediyorum."

"Bay Cinque ve Covey'i çağırın" dedi Judson, "ve mahkemenin, Bay Covey'in Amistad zencilerinin tercümanlığını yapmasına izin verdiği kayıtlara geçsin."

Singbe, sorgulama bölümüne çıktı ve yemin etmek için hazırlandı. Üstünde, siyah pamuklu bir pantolon, düz ekose bir gömlek ve dizlerine kadar uzanan kalın yün bir palto vardı. Ayrıca ellerine parmaksız yün eldivenler geçirmişti. Bir elinde gri renkte yünden örülmüş bir başlık tutuyordu.

"Evet Joseph" dedi Yargıç. "Biliyorum, Hıristiyan değil-

sin. Ama kendine göre bir yemin edeceğini umuyoruz."

Singbe, Covey'e ardından Judson'a baktı. Başını tamam anlamında salladıktan sonra, İngilizce olarak konuşmaya başladı:

"Sadece doğruyu söyleyeceğim."

Salondan mırıltılar yükseldi. Judson tokmağıyla iki kez kürsüye vurdu. Sedgwick, bir hafta önce Singbe'ye bu cümleyi öğretebilmek için saatlerce uğraşmış olan Staples'a göz kırptı.

"Devam edin Bay Baldwin."

"Evet Sayın Yargıç. Bay Cinque, lütfen Amerka'ya nasıl geldiğinizi mahkemeye anlatın."

Singbe yaklaşık bir yıl önce başlayan uzun hikâyesini anlatmaya başladı. Sedgwick'in verdiği iple, Afrika'da kendisini yakalayanlar tarafından nasıl bağlandığını canlı olarak gösterdi. Sonra salonun ortasına gelip, Teçora'da yaptığı yaklaşık elli günlük yolculuğun çoğunluğunu nasıl geçirdiğini gösterebilmek için yere çömeldi. Salondakilerin hepsi nefeslerini tutmuş bir halde onu izlemekteydiler. Holabird, bu yapılanların davayla ne ilgisi olduğunu sorarak itiraz etti, fakat herkes gibi anlatılanlardan oldukça sarsılmış görünen Judson itirazı reddetti. Singbe ayrıca barakalarda geçirdiği zamanı ve Ruiz tarafından nasıl satın alındığını da anlattı.

Singbe satılma şeklini anlatırken, Baldwin araya girdi: "Tam olarak neyi kastettiğinizi daha açık anlatabilir misiniz?"

"Bunu birinin üstünde gösterebilirmiş" dedi Covey. "Bir köle tacirinin nasıl köle aldığını canlandıracak."

"Gönüllü olmak istemez misiniz, Bay Holabird?" diye sordu Baldwin.

"Kesinlikle hayır bayım!"

"Peki, peki" dedi Baldwin gülümseyerek, "Ben kabul ediyorum. Benim üstümde gösterin, Bay Cinque."

Singbe sorgulama bölümünden çıktı ve Baldwin'in yanına yürüdü. Tam önünde durup, uzandı ve hafifçe kolunu sıktı.

"Gerçekten böyle mi Bay Cinque?" dedi Baldwin. "Köle tacirleri bu kadar nazikler mi?"

Covey söyleneni çevirdi. Singbe, hayır anlamında kafasını salladı. Covey, Mende dilinde konuşarak, Singbe'ye "Göster onlara. Gerçekte nasıl olduğunu göster" dedi.

Singbe paltosunu çıkarıp, bir sandalyenin üstüne koyduktan sonra, derin bir nefes aldı. Baldwin'i yüzü salona dönük olacak şekilde çevirdi. Ardından kollarına ve sırtına sertçe vurdu. Elleriyle bacaklarını ve kalçalarını sıktı. Ardından kendine çevirerek, dişlerini inceledi. Singbe'nin her yaptığı hareketle salondakiler derin bir nefes alıyorlardı. Bu tip hareketleri daha önce görmemişlerdi. Gösteri olsa bile, beyaz bir adama bir siyah tarafından bu biçimde davranıldığını görmeye alışık değillerdi.

Singbe gösterisini tamamladıktan sonra, Covey'e dönüp birkaç sözcük fısıldadı.

"Özür dilediğini söylüyor, Bay Baldwin."

Her ne kadar üstünde tatbik edilenlerden oldukça rahatsız olduğu açıkça yüzünden okunuyor olsa da Baldwin, "Hiç önemli değil" dedi.

Singbe sorgulama bölümüne geri döndü ve barakalarda geçirdiği zamanı, diğer yerlilerle bir araya gelişini anlattı. Bir süre geçtikten sonra Amistad'a nasıl yerleştirildiklerini tüm ayrıntılarıyla açıkladı.

"Peki bu ne zaman oldu?" diye sordu Baldwin. "Çocuklar ve siz günün hangi saatinde hareket ettirildiniz?"

"Gece geç vakitte" diye yanıtladı Singbe Covey aracılığıyla. "Karanlık çöktükten sonra."

İzleyiciler arasından büyük bir protesto gürültüsü yükseldi. Singbe gece geç vakit demişti! Gece geç vakit! Bu inanılmazdı! Judson tokmağını defalarca kürsüye vurdu.

"Sessizlik! Sessizlik! Mahkemenin düzenini bozmayın! Bay Baldwin, müvekkiliniz saatle iligi sorduğunuz soruyu tam olarak anladı mı acaba?"

"Evet Sayın Yargıç, elbette anladı."

"Yani karanlık çöktükten sonra, gece geç vakitte öyle mi?" diye Singbe'ye doğru konuştu Judson.

Covey söyleneni aktardı ve Singbe'nin yanıtını çevirdi.

"Evet efendim, gece geç vakitte."

Mahkeme tekrar karıştı. Judson tokmağıyla tekrar kürsüye vurmaya başladı, ama bunun bir skandal olduğunun o da farkındaydı. Evet, kölelik elbette korkunç bir şeydi, fakat yasalara da aykırı değildi. Ama çocukları gece geç vakit uyandırıp, kilometrelerce yol yürütmek başka bir şeydi. New England'da böyle bir şey korkunç ve son derece zalimce bir davranış olarak görülürdü. Baldwin çok kritik bir noktaya parmak basmıştı. Daha ilginci Holabird'ün hiç yanıt verememiş olmasıydı. Ruiz duruşmaya katılmamıştı, çünkü duruşmaların anlamsız olduğunu söylüyor ve sorgulanmayı reddediyordu. O âna kadar Holabird, Ruiz ve Montes'in yokluğunu hissetmemiş, müvekkillerinin yeminli ifadeleri üzerinden gitmeyi yeğ tutmuştu. Ama ifadelerde kölelerin saat kaçta yüklendikleriyle ilgili bir açıklama yoktu. Bu yüzden de Singbe'nin ifadesini kabul etmekten başka şansı kalmamıştı.

Singbe konuşmasını, cinayetleri anlatarak sürdürdü. Evet, kaptanı ve tayfayı öldürmüşlerdi, ancak bu bir meşru müdafaaydı. Kaptan üzerlerine saldırmıştı. Ayrıca onlar yurtlarından kaçırılmışlar, dövülmüş ve işkence görmüşlerdi.

"Siz olsaydınız ne yapardınız?" diye sordu etkileyici bir ses tonuyla.

Baldwin, donanma tarafından yakalanışları hakkında da Singbe'ye sorular yöneltti. Yakalandıklarında zincirlere bağlı halde miydiler? "Hayır." Ruiz ve Montes zincire bağlı mıydı? "Hayır ama gözetim altındaydılar." Eğer Henry Green'in gemiyi kullanmasını sağlamış olsalardı, Ruiz ve Montes'e ne yapmayı düşünüyorlardı? "Onlara bir filika verilecek ve kıyıya geri dönmeleri sağlanacaktı."

Sorgulama gün boyu sürdü. Baldwin bitirdiğinde, Holabird karşı sorgulama için ayağa kalktı, ama Judson onu durdurdu. "Sanırım bugün yeterince şey dinledik. Yerine dönebilirsin, Singbe."

Singbe, kafasını kaldırıp önce Judson'a sonra Baldwin'e baktı. Ayağa kalktı, ama birden durdu ve Judson'a döndü.

"Lütfen. Ben eve gitmek istiyor. Afrika'ya gitmek. Karım, çocuklarım ve babamla olmak. Stefa ve çocuklar istiyor ben. Lütfen."

Sedgwick Staples'a baktı, ama Staples hayır anlamında kafasını salladı. Daha önce Singbe'den böyle bir şey duymamışlardı. En azından İngilizce olarak.

Judson gergince homurdandı ve tokmağıyla yerlilerin bulunduğu tarafı gösterdi: "Öbürlerinin yanına git, Joseph! Duruşma yarın sabah saat 10.00'a ertelenmiştir." Tokmağını sertçe kürsüye vurdu ve hışımla dışarı çıktı.

Aynı günün akşamı, Tappan otel odasında oturmuş ve

endişeli düşüncelere dalmıştı. Van Buren yönetimi, Afrikalıları kaçıracak kadar salak olamazdı herhalde. Peki Grampus neden limana demirlemişti öyleyse? Baldwin ve diğerlerine, hükümetin siyahları gizlice kaçırma olasılığının olup olmadığını sormuştu.

"Böyle bir olasılık yok" dedi Staples. "Tabii eğer Başkan Amerikan Anayasası'nı hiçe sayıp, siyahların temyiz hakkını reddetmeye niyetli değilse."

"Bir başkanın anayasaya burnunu sokması hiç rastlanmayan bir şey değil ki" dedi Tappan.

"Evet ama böyle bir şeye seçim yılında asla kalkışamazlar" dedi ve güldü Sedgwick, "Tabii bu onlara puan kazandıracaksa iş değişir."

"Siyahları buradan alıp, Küba'ya geri götürmekle, çok sayıda oy kazanacakları muhakkak" dedi Tappan nefretle.

Staples alaylı bir şekilde tebessüm etti. "Belki de Van Buren kaybettiğini kabul etmeye ve Amistadlıları evlerine geri götürmeye hazırlanıyordur."

Baldwin bir kahkaha attı. Ardından Tappan'a endişelenecek bir şeyin olmadığını, gelen geminin bir korkutma taktiği olduğunu, hatta belki de kölelik karşıtlarını telaşa düşürüp hata yapmalarını sağlama amacı güttüğünü söyledi.

"Ne tip bir hata?" diye sordu Tappan.

"Amistadlıları kaçırmak için gizli bir kaçış yolu ayarlandığıyla ilgili söylentiler var. Bu konuda bir şey biliyor olamazsın, değil mi Lewis?"

"Roger! Şu durumda böyle aptalca bir hata yaparak davayı tehlikeye atacağımı düşünebiliyor musun?"

"Hayır, ama madem buna hata diyorsun, biz yapmazken hükümet niye yapsın ki böyle bir şeyi? Bir de davayı kazanma ihtimalleri bizimkisinden daha yüksek olduğu halde."

"Beni asıl kaygılandıran dava değil, dava bittikten sonra olacaklar" dedi Tappan.

Baldwin eliyle "adam sen de" der gibi bir hareket yaptı ve Tappan'a kafasından bu komplo senaryolarını uzaklaştırmasını söyledi. Ama Tappan'ın gerginliği sürüyordu. Jocelyn'in siyahları gizli bir şekilde kaçırma üzerine kurduğu plan, yolun ve ardından denizde izlenecek rotanın açık olmasına bağlıydı. Donmuş koylar ve lagünler, karla kaplı yollar, hızlı ve sessiz bir kaçışı mümkün kılmayabilirdi. Eğer hükümet mahkeme biter bitmez yerlileri tutuklarsa alternatif bir yol bulmak çok zor olacaktı. Tappan o gece bir atak yapıp, Amistadlıları kızaklara bindirerek kuzeye götürmeye ve onları Farmington'da yaşayan bir kölelik karşıtının ahırına gizlemeye karar verdi. Ne var ki Jocelyn, onu bu aceleci kararından caydırmayı başardı.

"Hükümet böyle bir şey yapmayacaktır" dedi Jocelyn Tappan'a. "Bu, skandalden da öte bir şey olur. Van Buren'ın başkanlığının tamamen çökmesine bile yol açabilir. Bu meselenin bir an önce ortadan kalkmasını istiyorlar. Evet bu doğru. Ama onları kaçırıp, anayasanın verdiği haklardan mahrum kalmalarının nedeni olarak görünmek istemezler. Neden böyle bir şey yapsınlar ki? Bu, halkın içinde büyük bir tepki yaratır. Hayır Lewis, hükümet sorunu mahkemede çözmek isteyecektir. Hatırlasana bu sene seçim var. Bizim gibi Van Buren da sadece yasaların onu haklı çıkarmasını beklemekten başka bir şey yapmıyor."

Tappan ve Jocelyn'in göz önüne almadıkları bir nokta vardı; o da davanın artık bitmek üzere olduğuydu. Isham o gün duruşma bittikten sonra, Holabird, Hungerford ve Judson'la bir araya gelerek, davanın hemen kapanacağı konu-

sunda kesin bir şey söylenirse, Gedney ve Meade'nin hak taleplerinden vazgeçeceklerini söylemişti. Aslında bu Isham'ın düşüncesi değildi. İspanyol hükümeti, hak taleplerinden vazgeçmeleri kaydıyla, iki subaya yirmişer bin dolar önermişti. Yasaların gözünde elbette böyle bir uygulamanın doğruluğu şüpheliydi, fakat gizli tutulduğu sürece herkes halinden yeterince memnun olacaktı.

Holabird ve Hungerford, İspanyollar tarafından getirilen öneriyi biliyordu, ama Judson'ın haberi yoktu. Isham yargıca ısrarla, müvekkillerinin konuyu bir kez daha düşündüklerini ve devletin siyahlarla ilgili bu meseleyi bir an önce çözüme kavuşturma arzusuna engel olmak istemediklerini söyledi. Judson'sa, şayet donanma subayları, hak taleplerini geri almak istiyorlarsa bunu kabul edeceğini, ancak bunun davayı hızlandırmayacağını, çünkü Henry Green'in hak talebinin hâlâ sürmekte olduğunu söyledi. Bunu duyan Isham, ancak yargıç davanın sona ereceği garantisini verirse hak taleplerinden vazgeçeceklerini söyleyerek hemen geri adım attı. Judson, eğer Green de talebinden vazgeçmezse davanın aynen devam edeceğini belirtti.

Holabird, İspanyollar için arabuluculuk yapma amacıyla hemen harekete geçti. O gece Ellsworth'la buluştu ve eğer talebinden vazgeçerse, Green için de aynı paranın ödenmesinin mümkün olacağını anlattı. Ama Ellsworth, bu gizli anlaşmanın basın tarafından keşfedilmesinin kendisi için politik bir felaket olacağını düşünerek, teklifi dinlemeyi bile reddetti. Sonuç olarak İspanyollar, asıl isteklerine bir katkısı olmayacağını görerek, Gedney ve Meade'ye yaptıkları teklifi geri çektiler. Bu, İspanyollar için bir hayal kırıklığıydı, ama mutlak bir kayıp anlamına da gelmiyordu. Sonuçta, Grampus hâlâ limana demirlemiş halde beklemekteydi.

Ertesi gün duruşma, Holabird'ün Singbe'yi sorgulamasıyla başladı.

"Joseph, kendi anavatanında köle sahibi olduğun doğru mu?"

Holabird'ün sorusunu sormasıyla, tıka basa dolu salondaki bütün hareketlilik ve gürültü bir anda kesildi. Baldwin ayağa kalktı. "Sayın Yargıç..."

"Müvekkilinize soruyu yanıtlamasını söyleyin, Bay Baldwin."

Baldwin duraksadı, ardından başıyla işaret etti ve Covey'in sorulan soruyu Singbe'ye çevirmesini sağladı.

"Hayır. Benim hiç kölem olmadı" dedi Singbe tercümanı aracılığıyla.

"Ama James'e köle sahibi olduğunu söylemişsin. Bu doğru değil mi?" diye devam etti Holabird. "Aslında bir de değil, iki köle. Adamın birine bir miktar borcun varmış ve borcuna karşılık adama kölelerini satmaya razı olmuşsun. Ama kölelerden biri kaçınca, adam da onun yerine seni köle olarak almış."

"Hayır" dedi Singbe. "Böyle bir şey hiç olmadı."

"Bay Cinque mahkeme önünde yemin etti. Söylediklerinin ne kadar doğru olduğunu şimdi göreceğiz" dedi Holabird imalı bir şekilde. "Başka sorum yok, Sayın Yargıç."

Singbe sorgulama yerini terk etmek için ayağa kalktığında, Holabird de kölelerden sorumlu emniyet amiri Norris Wilcox'u çağırdı. Wilcox sorgulama bölümüne oturdu.

"Bay Wilcox, 14 Aralık günü duyduğunuzu lütfen bizimle paylaşın."

"Tercüman, Cinque'yle bir konu hakkında konuşuyordu. Cinque borcunu ödeyebilmek için, nasıl iki kölesini satmak

zorunda kaldığını anlatıyordu. Ama köleleri sattıktan sonra bir tanesi kaçmış. Adam da bu yüzden, karşılık olarak Cinque'yi almış. Köle olup buraya gelmesi, bu şekilde olmuş."

"Bundan emin misiniz?"

"Bunu duyduğumda, hemen parmaklıkların yanında duruyordum. Evet, eminim."

"Başka sorum yok, Sayın Yargıç."

Wilcox ayağa kalkıp, sorgulama yerini terk etmeye yeltendi. Baldwin savcı masasının tam önünde Wilcox önüne geçti ve onu durdurdu: "Bay Wilcox, acaba ben de size birkaç soru sormak istesem, bugünkü programınızı aksatmanıza neden olur muyum?"

Salondan kahkahalar yükseldi. Judson ise tam tersi çok ciddiydi. Çünkü Wilcox'un mahkeme prosedürleri hakkında yeterince bilgi sahibiydi ve Baldwin'i beklemesi gerektiğini biliyor olmalıydı. Judson, Wilcox'a sandalyeyi işaret etti ve mahkeme önünde yemin ettiğini bir kez daha hatırlattı.

"Bay Wilcox. Odada Bay Cinque ve Bay Covey'den başkası var mıydı?" diye sordu Baldwin.

"Elbette. On kadar siyah daha vardı."

"Peki odada hiç beyaz var mıydı?"

"Evet. O, Yale'li adamlardan biri içerideydi."

"Bir daha görseniz onu tanıyabilir misiniz?"

"Elbette."

"Şu anda bu salonda mı?"

Wilcox birkaç dakika gözleriyle salonu taradı. Daha iyi görebilmek için ayağa kalktı ve en arka sıralarda oturan bir kişiyi işaret etti: "İşte o, siyah paltolu olan!"

"Emin misiniz?"

"Evet efendim."

"Başka sorum yok, Sayın Yargıç. Ama aslında müvekkillerimin sözlü ifadelerinin alınmasında bizlere yardımcı olan, işaret edilen Yale İlahiyat Fakültesi öğrencisini çağırmak istiyorum."

Baldwin iyi bir fırsat yakalamıştı. İki kölesini vererek ödemeye çalıştığı borç yüzünden kaçırıldığını anlatan yerli aslında Singbe değil, Kimbo idi. Wilcox, anlatılanların her sözcüğünü doğru duymuş, ama anlatan kişinin yüzünü yanlış görmüştü. Ama daha önemli olan, doğru olsun ya da olmasın, bu tip konuların mahkeme önünde konuşulmasına pek meydan vermemekti.

Baldwin, Wilcox'un işaret ettiği kişi olan, Yale profesörlerinden George E. Day'i sorgulamaya aldı. Day, Cinque'nin ifadelerini kayda alan kişiydi. Cinque hiç köle sahibi olduğundan bahsetmiş miydi? Hayır, aslında özellikle hiç köle sahibi olmadığını üstüne basa basa söylemişti. Peki bu sözleri kayda geçirilmiş miydi? Evet, hem de kelimesi kelimesine. Ardından Baldwin, Day'in ve Cinque'nin sözlerini kayda alan diğer Yale'lilerin aldıkları ifadelerin mahkemeye sunulmasını önerdi. Judson öneriyi kabul etti. Baldwin'den sonra Holabird ayağa kalktı ve sözü edilen köle meselesiyle ilgili sorularını tekrarlayarak Day'i sorgulamaya başladı. Day'in yanıtları belliydi. Holabird'ün, diğer yerlilerden herhangi birinin köle sahibi olup olmadığını sormak aklına gelmemişti. Böylece Singbe'nin söyledikleri doğrulanmış oldu.

Ertesi gün, sorgulanmak üzere Burnah ve Grabeau çağırıldı. Her ikisi de Covey aracılığıyla hikâyelerini mahkemeye anlattılar. Burnah biraz daha su istediği için dövüldüğünü tüm ayrıntılarıyla anlattı. Grabeau'yu sorgulamak üzere ayağa kalkan Holabird ilk olarak, Amerika'ya geldiklerinden beri nasıl muamele gördüklerini sordu.

"İyi" dedi Grabeau, İngilizce olarak.

"Çiftliklerde çalıştırıldığınız zamanlardan daha mı iyi yani?"

"Ben çiftlikte hiç çalışmadım" dedi Grabeau, Covey aracılığıyla. "Ayrıca ne kadar iyi muamele görürsek görelim, burası bizim evimiz değil. Küba da bizim evimiz değil. Biz Afrikalıyız."

Daha sonra Holabird, Antonio'nun tekrar sorguya alınmasını istedi. Judson kabul etti. Holabird, Antonio'ya, kölelerin Amistad'a ne zaman yüklendiklerini sordu.

"Karanlık çöktükten hemen sonra" dedi Antonio, İspanyolca tercüman aracılığıyla. "Saat 8.00 sularıydı."

"Saat 8.00 sularında, Sayın Yargıç!" dedi Holabird büyük bir şey keşfetmişçesine. "Cinque'nin söylediği gibi 'gece geç vakitte' değil."

Baldwin Antonio'ya, o sırada bir saate bakıp bakmamış olduğunu sordu. Antonio saate bakmadığını ama kölelerin hemen güneş battıktan sonra yüklendiklerini, bu yüzden de saatin aşağı yukarı 8.00 olabileceğini düşündüğünü söyledi. Baldwin'in başka sorusu yoktu. Holabird keyifle gülümsedi.

Savunma tarafı ve hak talebinde bulunan taraflar gibi, savcı da sorgusunu tamamlamıştı. Kapanış konuşmalarına geçildi. Holabird belgeleri ve iki anlaşmada yer alan bölümleri vurguladı. Hungerford bu davanın İspanyol mahkemelerinde görülmesi gerektiğini söyledi ve siyahların derhal İspanyol yetkililere teslim edilmelerini istedi. Isham ve Ellsworth müvekkillerinin hak taleplerinden söz ettiler.

Sıra Baldwin'e geldiğinde, Baldwin ayağa kalktı. Amistadlılarla ilgili değindikleri bütün temel noktaları özetleyerek konuyu toparladı. Ardından Amistadlıların statüsü ve anavatanlarının neresi olduğu sorusuna eğildi:

"Onlar birer insandır, Sayın Yargıç, mal değil. İspanya Büyükelçisi Senyor Argaiz bile bu gerçeği kabul ediyor. Oldukça nazikane bir davranış olarak, ülkenin gazetelerine de bir kopyasını sunduğu, Birleşik Devletler hükümetine yolladığı diplomatik protestoda şunu söylüyor. Aynen aktarıyorum: 'Birleşik Devletler'den, gemiyi, malları ve köleleri derhal İspanya hükümetine teslim etmesini istiyorum. Bu sayede adalet İspanyol yasalarının önünde yerini bulacaktır.' Söylediğine dikkat edin: 'Mallar ve köleler.' Onlar insan, cansız birer nesne değiller. Ve bir insan olarak, anayasamızca garanti altına alınmış, 'tüm insanlar' için tanınan haklara onlar da sahip olmalılar."

"Ama bu dava aynı zamanda, özgür olarak doğmuş ve hayatları boyunca da böyle yaşamış insanlar hakkındadır. Bu insanlar Afrika ülkelerinin vatandaşlarıdırlar. En azından bunu kanıtlamış olduğumuzu sanıyorum. Yasadışı yollardan alıkonulup, zincirlere vurulana kadar her biri özgürdü. Yasaları hiçe sayarak esaret altına alınmış insanlar olarak, her özgür insanın yapacağı şeyi yaptılar. Haksız yere tutsak alınmış olma durumlarından kurtulmak ve haklarını tekrar alabilmek için mücadele ettiler. Bu, bir ırk ya da mülkiyet meselesi değildir. Bu, en temel yasalarla ilgili bir mesele ve özgür bir insanın özgürlüğünü koruma yolunda gösterdiği çok doğal bir çabasıdır. Gerçekler bunu gösteriyor. Verilecek en uygun karar, onlara özgürlüklerini ve ülkelerine geri dönme iznini vermektir."

Judson duruşmayı, kararını açıklayacağı gün olan, 14 Ocak Pazartesi saat 10.00'a erteledi.

Baldwin iyimser olmaya çalışıyor, ama kaybetme olasılığını da kabullenmiş görünüyordu. Aslında Sedgwick'le birlikte çoktan temyiz için gerekli hazırlıklara başlamışlardı.

Tappan, hükümetin karar açıklandıktan sonraki ilk gece siyahları Grampus'a bindirip götürmeye çalışacağından artık emindi. Baldwin ve öbürlerine bunu defalarca söylemiş, ama onları inandıramamıştı. Kalan iki gün boyunca, Tappan ve Jocelyn, dava biter bitmez yerlileri New Haven'dan kaçırmak için gerekli hazırlıkları yapmaya çalıştılar. Planları, yerliler mahkeme binasından hapishaneye geri götürülürken, yüz kadar insanla bina önünde karışıklık çıkarmaktı. Tappan, karışıklık sırasında muhafızlara, yerlileri hemen hapishanenin arkasına götürmelerini söyleyecekti. Yerliler hapishaneye getirildikten sonra, bu kez emniyet görevlileri gibi giyinmiş adamlar, hapishane görevlilerine, güvenlikleri için yerlileri şehirden çıkarma emri aldıklarını söyleyeceklerdi. Hapishanenin arkasında altı adet kızaklı büyük araba bekliyor olacaktı. Biri olayın ne olduğunu anlayana kadar, siyahlar Farmington'a olan yollarını yarılamış olacaklardı. Bu çok tehlikeli bir plandı, çünkü alternatifi yoktu. İşler ters gidebilirdi ve büyük olasılıkla gün ışığında yolculuk etmek zorunda kalacaklardı. Ama bu kısıtlı koşullarda ve zamanda ortaya çıkarabildikleri en iyi plan buydu.

Öbür yandan Holabird de hiçbir şeyi şansa bırakmamak için uğraşmaktaydı. Bir önceki gün düzeltilmiş talimatı alan Teğmen Paine'yi, mahkeme binasının önünde Grampus'taki tam teçhizatlı donanma muhafızlarını hazır bulundurması konusunda bilgilendirmişti. Judson, hükümet lehindeki kararını açıkladıktan sonra Holabird, Baldwin, Tappan ve öbürlerini bir "pazarlık" yapmak üzere toplantıya çağıracaktı. Onlar toplantıdayken, siyahlar hapishaneye götürülmek üzere dışarı çıkarılacaklardı. Paine ve donanma muhafızları onları kapıda karşılayacak ve talimatı gösterip siyahların kontrolü-

nü kendi üzerlerine alacaklardı. Ardından, yerliler gemiye bindirilecek ve bir saat içinde yola çıkarılacaklardı. Paine, tayfasının mevcudu düşürüldüğü için gemide donanma muhafızı bulunmadığını söylediğinden, planda ufak tefek değişiklikler yapılması gerekebilirdi. Gemideki personel sayısı, Paine ile birlikte topu topu on üçtü. Holabird bu sayının yolculuk için yeterli olduğunu değerlendirdi, ama siyahların gemiye götürülmeleri için Wilcox'tan on adam istedi.

Nihayet bütün ayarlamaları tamamladıktan sonra, "Bunların hepsini yarın itibariyle başımızdan savmış olacağız" demişti Holabird sıkıntıyla.

Pazartesi günü, güneş çok parlak olmasına karşın hava o kadar soğuktu ki; salona girmek için sırada bekleyen adamların sakalları, ağızlarından çıkan buharın donmasıyla bembeyaz olmuştu. Judson, tam saat 10.00'da içeri girdi, yerine oturdu ve çantasından küçük bir kâğıt parçası çıkardı.

"Salonda bulunan herkese, Amerikan hükümetinin Amistadlılara karşı açtığı bu davayla ilgili olan kararımı açıklayacağım. İlk olarak yetki alanı konusuna değiniyorum. Bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere, donanma gemisi Amistad'ı açık denizde yakalamıştır. Bu sebeple, gemi komutanı Teğmen Gedney, Amistad'ı Connecticut'taki limana getirme hakkına sahiptir ve bu dava bu mahkemenin yetki alanına girmektedir.

Hak talepleriyle ilgili olarak... Bay Green'in hak talebinin geçersiz olduğuna kanaat ettim. Green'in ganimet talep etme hakkı yoktur, çünkü Amistad'ın güvertesinde bulunmamıştır. Ayrıca Bay Green, lider Joseph Cinque de içinde olmak üzere kıyıdaki yerlilerle, geminin kontrolünü alıp onu Afrika'ya götürme konusunda anlaşmaya vardıklarını iddia

etmektedir. Bay Green'in New York'ta hak talep edebilmesi için anlaşmanın koşullarını yerine getirmesi gerekirdi."

Judson, Green'in hak talebi konusundaki kararını açıklarken, Tappan arkasından birinin omzuna vurmakta olduğunu hissetti. Arkasını döndüğünde, yüzünde korkulu bir ifadeyle Jocelyn'i gördü. Jocelyn, Tappan'ın eline bir not sıkıştırdı. Tappan notu yavaşça açtı:

"Kapının önünde donanma muhafızları var. Ne yapacağız?"

Tappan'ın tüm vücudu, sanki elektrik çarpmış gibi irkildi. Ayağa kalkıp bütün gücüyle bir çığlık atmamak için kendisini zor tuttu. Jocelyn'e doğru eğilip olabildiğince alçak bir sesle fısıldadı: "Kapıya git. İşaretimle dışarı çık ve adamlarımıza harekete geçmelerini söyle. Ama çimenlikte değil binanın içine girip öyle başlasınlar bağırmaya. Yerlileri arkadan biz ikimiz çıkaracağız!"

Jocelyn başıyla onayladı, ayağa kalktı ve salonun arkasına doğru yürümeye başladı. Tappan notu katlayıp Staples'a uzattı. Staples, notu bir süre elinde tutarak, yargıcı dinlemeyi sürdürdü. Sonunda fark ettirmeden nota baktı. Okur okumaz yüzü bembeyaz oldu. Sedgwick'i iri kolundan sertçe dürtüp notu ona uzattı. Sedgwick notu okudu. Ardından Staples'a, Tappan'a ve yerlilere baktı. Dev sırtı düzelir gibi oldu ve dar ceketinin dikişleri iyice gerildi. Yavaşça kafasını sallayıp notu Baldwin'e uzattı. Baldiwn başını indirdiği anda bütün vücudundan bir titreme geçti. Oturduğu koltuğun ucuna kadar geldi. Judson konuşmasını bitirir bitirmez ayağa kalkıp, hükümetin uygulayacağı komployu açıklamaya hazırlandı.

"Teğmen Gedney ve Meade'nin hak talepleriyle ilgili olarak..." diye devam etti Judson. "Yaptıkları şey övgüye de-

ğerdir. Kaptansız ve başıboş bir gemiyi büyük bir tehlikeden kurtarmışlardır. Geminin kaderi onlardan önce, denizcilik ve yön bulma konusunda hiçbir şey bilmeyen siyahların elindeydi ve Afrika'ya gitmeye çalışıyorlardı. Ama tayfanın ve geminin durumundan da belli olduğu üzere oraya hiçbir zaman varamayacaklardı. Bu nedenle, Teğmen Gedney ve öbür arkadaşlarının, Amistad gemisinin New London limanında ortaya çıktığında, içinde bulunan yükün toplam değerinin üçte biri oranında ganimet hakkı almalarının uygun olduğuna karar verdim.

Köleler ve mallara gelince..."

Covey alçak bir sesle, söylenenleri Singbe ve öbürleri için çevirmekteydi. Judson'ın söylediği bu son sözleri doğru anlayıp anlamadığından emin olmak için durdu. Singbe yargıca bakıyordu.

"Köle Antonio, Küba'da doğmuş biri olarak, 1795 Anlaşması'na ve bu davada da değinilen Pickney Anlaşması'na göre eski sahibinin yasal varislerine teslim edilecektir. İspanyol vatandaşları Bay Ruiz ve Bay Montes mahkemeye, zencilerin yasal olarak Havana pazarından satın alınmış köleler olduklarını gösteren gerçek belgeler sunmuşlardır. Mahkeme, bu belgelerin gerçek olduklarını kabul etmektedir. Bu bayların kendi deyimleriyle 'landino' aldıklarını düşünmüş olduklarına inanmaktadır. Öbür yandan, savunma kanadı tarafından yapılan sorgulamalarda ortaya çıkan gerçekler, mahkemenin vardığı kararda elbette etkili olmuştur. Sunulan kanıtlar, Amistad'da bulunan bu yetişkinlerin ve çocukların doğuştan Afrikalı olduklarını, anavatanlarından yasadışı olarak kaçırılıp köle olarak satıldıklarını tüm açıklığıyla göstermektedir. Cinayetleri, özgürlüklerini geri almak ve ev-

lerine geri dönmek amacıyla işlemişlerdir. Bay Ruiz ve Bay Montes, bu zencilerin doğuştan özgür olduklarını ve yasadışı olarak Küba'ya getirildiklerini bilmiyor olsalar bile, bu, söz konusu zencileri satın aldıklarını gösteren belgeleri, yasalar önünde geçerli kılmamaktadır. Her iki beyefendiye de, ülkelerine dönmelerini ve sözü edilen zencileri kendilerine satanların aldıkları parayı iade etmeleri yoluyla bu yanlışın düzeltilmesi için uğraşmalarını salık veriyorum."

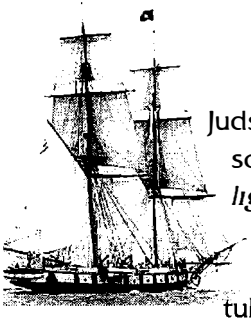
Staples neşeyle bir çığlık attı. Yerliler de aynı şekilde çığlık atmaya başladılar. Sedgwick, ellerini yüzüne kapatmış ve arkasına yaslanmış bir halde gülmekteydi. Baldwin kararı duyduğunda o kadar şaşırdı ki; az kalsın sandalyesinden yere düşüyordu. Judson, düzeni yeniden sağlamak amacıyla, kürsüye sert darbeler indirmekteydi. Holabird'se hemen kürsüye koşmuştu. Israrla temyiz isteğini tekrarlıyordu.

Paine, kapının önünde okunan kararı duydu ve gülmeye başladı:

"Hadi çocuklar. Boşuna gelmişiz. Gemiye geri dönelim."

O gece, Grampus sadece tayfalarını alarak New Haven limanından ayrıldı. İki gün sonra, Ruiz New York'taki hücresinden çıkmak için gerekli kefaleti ödedi ve hemen bir gemiye binip Havana'ya geri döndü.

Bir Dost

Judson'ın kararını açıklamasından bir hafta sonra, New Haven'da *"Amistad Maskaralığı"* adlı bir tablo ortaya çıktı. Boyu dört metreden daha uzun olan tablonun yapımında güya "Zencilerin elinden kurtulanların verdikleri gerçek ifadeler" esas alınmıştı. Resimde Amistad'ın güvertesinde birbirinden farklı birçok sahne vardı. Bir kenarda yerliler, kendilerine dehşetle bakan denizcileri palalarla parçalıyorlardı. Pepe, geminin baş kısmında yedi yerliye karşı umutsuzca savaşıyor, "yamyam" dişleriyle Konoma, kanlar içinde kalmış ve ölmek üzere olan Kaptan Ferrer'e iştahla bakıyordu. Resmin ortasında ise öfkeden deliye dönmüş ve kana susamış Singbe, her tarafından yara almış Pedro Montes'e daha fazla vurmaması için üç yerli tarafından güçlükle zapt ediliyordu.

Duruşmadan sonra Amistadlıların, New Haven'ın üç kilometre dışındaki Westville kasabasındaki başka bir hapishaneye nakledilmeleri kararlaştırıldı. Hapishane daha yeni yapılmıştı ve içinde 12 metreye 9 metre boyutlarında geniş bir gözaltı odası bulunmaktaydı. Emniyet amiri Wilcox, bütün Afrikalıların burada çok rahat bir şekilde ve daha az sayıda gardiyan kullanılarak tutulabileceğini düşünüyordu. Şe-

hirdeki çeşitli yetkili kişiler de, siyahları New Haven dışına taşımanın doğru olacağını düşünmekteydiler. Böylece meraklı izleyicilerden ve protestoculardan kurtulmuş olacaklardı.

Yerliler nakil edilmeden bir gece önceydi. Çayırlık arazideki Kongregasyonalist Kilise'nin çalan çanı vaktin gece yarısı olduğunu işaret ettikten birkaç dakika sonra, Albay Pendelton Singbe'nin hücresine geldi. Elinde tuttuğu tüfeğin namlusuyla onu dürttü.

"Cinque! Cinque! Kaldır kıçını, hadi!"

Böğrüne gelen tüfek darbesiyle Singbe yerinden sıçradı. Pendelton'un adamlarından birinin tuttuğu lambadan yayılan titrek ışığa baktı. Gaz yağının dumanının kokusu, Pendelton'un ağzından çıkan keskin viski kokusuyla karışıyordu.

"Haydi bakalım" dedi adam. "Albay ne diyorsa onu yap."

Singbe ayağa kalktı. Öbür yerliler de ayağa kalkmaya başladılar. Pendelton, tüfeğini öfkeyle onlara doğrulttu:

"Yalnız Cinque. Öbürleri yerinde kalsın."

Pendelton, Singbe'yi iterek hücreden dışarı çıkardı. Koridor boyunca genel mahkûm hücrelerinin arasından geçirerek, küçük bir merdivenden aşağıya, penceresiz, küflü, çok ağır sidik ve kusmuk kokan bir hücreye getirdi. Singbe, hapishanenin bu bölümünü daha önce hiç görmemişti. Lambanın ışığı odaya dolduğunda, Grabeau ve Burnah'ın bir köşede, üstleri çıplak bir halde durduklarını gördü. Elleri zeminden tavana kadar uzanan bir direğe zincirle bağlıydı.

"Geç şuraya pis zenci."

Pendelton, Singbe'yi direğe doğru itekledi. Singbe iki arkadaşının gözlerindeki korkuyu görebiliyordu. Yüzünü Pendelton'a döndüğü anda, yaşlı adam tüfeğinin dipçiğiyle ka-

sıklarına vurdu. Singbe acıyla yere yığıldı, neredeyse bayılacaktı. Öbür adam bileğine kelepçe takarken, yüzüne bastıran silah namlusunun soğuk demirini hissetti. Adam, onu Grabeau ve Burnah'ın yanına sürükledi. Öbür bileğine de kelepçeyi takınca, Singbe'nin ellerini direğe dolamış oldu.

"Ayağa kalk!" diye bağırdı Pendelton. "Sana kalk diyorum. Tim, şu bok yığını kılıklı katili ayağa kaldır."

Adam Singbe'yi kaldırıp, bir eliyle direkten destek almasını sağladı.

"Şimdi, burada mahkeme benim" dedi Pendelton. "Ve elimde bazı kanıtlar var. Siz pis zencilerin bir halt karıştırdığı açıkça ortada. Bunu anlamak için kanıta da gereksinimim yok zaten. Hayır bayım, hayır! Ben her gün suçluların arasındayım. Hayatımın tamamı onlarla geçiyor. Siyah ya da beyaz fark etmez, bir adamın suçlu mu yoksa suçsuz mu olduğunu hemen anlarım. Geçen yıl gelen şu İngiliz'i hatırlıyor musun? O salağın suçlu olduğunu hemen anlamıştım."

"O bile şu geri zekâlılardan daha iyi bir adamdı Albay" dedi Tim, alaylı bir ifadeyle.

"Doğru. Şimdi gözlerinize baktığımda, her birinizin cani birer katil olduğunuzu görebiliyorum. Ama yasalar bazen önyargılı olabiliyor ve gerçekleri görmezden gelebiliyor. Bunların hepsi politika. O, zencilere hayran, kendini çok kutsal bir şey yapıyormuş zanneden Tappan, mahkemeyi kontrolü altına aldı. Tanrı'nın cezası herif hepsini satın aldı. Evet, onun böyle bir şey yaptığı ne kadar gerçekse, bu gece bu odada baş başa bulunuyor olmamız da bir gerçek. Bence, burada birinin adaletin yerini bulması için uğraşması gerek. O kişi de benden başkası olamaz. Tim!"

Pendelton elindeki tüfeği adama verdi. Adam da Pendel-

ton'a bir kamçı uzattı. Pendelton kamçıyı havada birkaç kez şaklattı ve dehşet veren bir kahkaha attı.

"Cezadan kaçmaya kalkışan herkesi buraya getiririz biz. Gördüğüm kadarıyla, siz çocuklar da adaletin keskin kılıcından kaçmaya çalışıyorsunuz."

Pendelton, sendeleyerek öne doğru birkaç adım attı ve kamçıyı üç yerlinin üstüne savurdu. İlk darbe Grabeau'nun sırtına ve Singbe'nin boynuna geldi. Pendelton kamçıyı iki kez daha savurdu. Bu kez kamçı Burnah'a da isabet etti. Pendelton sendeleye sendeleye siyahların etrafında dönmeye başladı. Singbe'nin tam arkasına geldiğinde, var gücüyle bağırarak, beş kez daha çok sert darbeler indirdi.

"Kımıldamayın o... çocukları." Pendelton'un dili dolanıyordu. Dengesini yitirdi. Yeniden vurmak için kolunu hızla kaldırdı, ama vücudunun kalan kısmını, özellikle birbirine dolanan bacaklarını kontrol edemedi. Ardından, dengesini iyice yitirip arka üstü yere kapaklandı.

"Albay! Albay!"

Tim adındaki adam Pendelton'un yanına koştu. Yaşlı adam yan tarafına doğru yattı ve kustu. En sonunda, "Tim" diyebildi güçlükle "Sen devam et."

Bunu söyler söylemez bayıldı. Tim, Singbe, Burnah ve Grabeau'nun şaşkın bakışları arasında lambayı aldı ve Pendelton'u dışarı çıkardı. Oda kapkaranlık olmuştu. Duydukları tek ses kendi titremeleri ve soluk alış verişleriydi. Yaklaşık bir saat sonra Tim, elinde tüfekle geri geldi. Zincirleri çözdü ve onları hücrelerine götürdü. Birkaç gün sonra, ilahiyat fakültesi öğrencilerinden biri Grabeau'nun sırtındaki izleri fark edince, olay ortaya çıktı. Tappan, neler olduğunu anlamak için derhal Pendelton'un yanına gitti. Yaşlı adamın söylediği

tek şey: "Birilerine güçlük çıkarmış olmalılar" olmuştu. Tappan, bu olayı kesinlikle araştıracağını ve bunun takipçisi olacağını söyledi.

"İsterseniz araştırın Bay Tappan" dedi Pendelton. "Ama ortaya bir şey çıkacağını pek sanmıyorum. Ayrıca belki de bu siyahlar, gece gardiyanlarından birine ters bir harekette bulunmuş ve bu yüzden küçük bir dayağı hak etmişlerdir. Bunu nereden bileceksiniz ki? Beyaz olsalar da aynı cezayı alırlardı."

Tappan, olayı komiteye rapor etti. Komite de New Haven şehir konseyine bir rapor sunmaya karar verdi. Bir araştırma başlatıldıysa da konsey kötü muameleyi kanıtlayan hiçbir bulguya rastlamadı.

Dışişleri Bakanı Forsyth, Beyaz Saray'ın özel konuk odasına vardığında, Başkan Van Buren'ı şöminenin karşısında piposunu tüttürürken buldu. Forsyth'e göre Judson'ın kararı, kölelik karşıtı gazetelerin iddia ettiği gibi büyük bir patlama falan değildi. Daha çok, bir yandan yasalara uygunluğu reddetmeyen, aynı zamanda da siyasete de çok ters düşmeyen oldukça kurnaz bir karardı. Kararla birlikte, Amistadlılar özgürlüklerine kavuşmuşlar, fakat hiçbir şekilde Amerikan Anayasası'nın kişilere tanıdığı haklara sahip olamamışlardı. Antonio'nun Katan Ferre'in yasal varislerine teslim edilmesi yolunda verdiği kararla da Judson, aynı zamanda kölelerin Birleşik Devletler'e iltica talep etme haklarını da ortadan kaldırmış oluyordu. Son olarak, Amistadlıları Başkan Van Buren'ın sorumluluğuna vermekle, kölelerin kontrolünü hükümetin eline bırakmış oluyordu. Evet, Forsyth siyahları Afrika'ya götürmekle hükümetin görevlendirildiğini kabul edi-

yordu, bu doğruydu. Ancak gemi limanı terk edip açık denize açıldığında, her şey olabilirdi.

"Bir fırtına onları rotalarından saptırabilir ve yakındaki bir limana, örneğin Havana limanına sığınmak zorunda bırakabilir" dedi Forsyth. "Ayrıca, İspanyolların bütün bu olanlar yüzünden ne kadar öfkeli olduklarını herkes biliyor. Gemiyi açık denizde bulup, kontrol altına aldıktan sonra, siyahları yargılanmaları için Küba'ya götüreceklerini önceden bilemeyiz ki. Elbette olayı protesto ederiz. Ama sonuçta elimizden başka bir şey gelmez. Ortada, olaydan zarar görmüş bir Amerikan vatandaşı ya da alıkonulmuş bir Amerikan gemisi olmayacak ki..."

"Temyizden vazgeçmemizi mi öneriyorsun?"

"Kaynaklarım, eğer siyahların Afrika'ya geri dönmeleri için gerekli olanakları sağlarsak, Tappan ve yandaşlarının böyle bir harekete karşı çıkmayacağını söylüyorlar."

"Ama tabii kölelerin Sierra Leone'ye güvenli bir şekilde ulaşmalarının yazılı olarak taahhüt edilmesini isteyeceklerdir."

"Ben de öyle tahmin ediyorum efendim."

"Bunların hepsi saçmalık" dedi Van Buren, birden yumruğunu masaya vurarak. "Kölelik karşıtlarıyla asla bir anlaşma yapmayacağım. Bu meselede uzlaşmacı gibi görünmek de istemiyorum. Bu, sonbahardaki Güney bölgesi stratejimiz açısından bir felaket olur."

"Ama bunu yapmaktan kaçınmak, Kuzey bölgesi için bir felaket anlamına gelir."

"Kuzeyli köle sempatizanları, mahkeme kararının kesin bir ölçüt olduğunun farkındalar. Adaletin isteklerine uymak zorunda olduğumuzu biliyorlar."

"Bu sabah Büyükelçi Argaiz'le bir araya geldim."

"Ah, şu aksi bücür Argaiz! Judson'ın kararını açıklamasından beri mızmızlanmayı kesmedi."

"Evet. Benim ofisime ve kendi sempatizanı olan gazetelere protesto yazıları yollamayı da kesmedi. Ama zaman içinde, yollanan protestoların içeriğinde ve kullanılan üslupta birkaç değişiklik olduğunu fark ettim. Artık siyahlardan söz ederken 'köleler' yerine 'Asiler ve katiller' ifadesini kullanıyor. Şüphesiz bu değişikliğin nedeni, Holabird'ün temyiz mahkemesinde hangi sözlerin işe yarayacağı konusunda verdiği tavsiyelerdir."

"İspanyolları boşver, onlar konusunda çok kaygılı değilim. Daha çok yaklaşan seçimi düşünüyorum. Bu meselede, mahkemenin verdiği kararı onaylar bir tutum göstermeliyiz. Bu çok önemli. Bu tutumumuz sayesinde, yazılan haberler son bulacaktır. Tanrım, gazetelere baksana! Nisan'dayız ve gazeteler hâlâ Amistad ve Cinque'yle ilgili yazılmış makalelerle dolu."

"Bunun nedeni, önümüzdeki Pazartesi başlayacak olan temyiz mahkemesi."

"Evet. Temyiz duruşmasını yönetecek olan da Smith Thompson. Kesin olan bir şey varsa, o da bu adamın bizim dostumuz olmadığıdır. Bu sözüme dikkat et John; olaylar Yüksek Mahkeme'ye doğru gidiyor."

"Bunu göreceğiz, Sayın Başkan. Dediğiniz çıkarsa, bu bizim için iyi olur. Sonunda doğru bir kararın verildiğini görmüş oluruz bu sayede."

"Evet, evet. Ama her durumda mahkeme bunu kış döneminde bitiremeyecektir. Seçim Kasım'da. Bu işin şimdi bitmesini istiyorum. Dikkatimizi vermemiz gereken daha bir sürü şey var."

"Sayın Başkan, bana güvenin. Amistad olayı, seçmen kitleniz üzerinde olumsuz bir etki yaratmıyor. Kazanın ya da kaybedin, halkın gözünde doğru olan şeyi yapıyorsunuz. Bir huzursuzluk varsa, bu yalnızca ekonominin durumundan kaynaklanıyordur."

"Ekonomi, geçtiğimiz Ekim ayından beri yavaşça ve istikrarlı bir biçimde düzeldi. Umarım bu gerçek birilerinin dikkatini çeker."

"Bazılarının dikkatini çekiyor efendim. Ama göz önünde olan şeylerin, asıl gerçeklerin önünü nasıl kapattığını siz de iyi biliyorsunuz. Halk somut bir şey görmek istiyor."

Van Buren büyük bir sıkıntıyla, derin bir nefes aldı. Ayağa kalktı ve masasının yanındaki pencereye doğru yürüdü.

"Amistad davasındaki durumumuzu güçlendirmek için elinden geleni yap. Eğer temyiz istediğimiz gibi gitmezse, Holabird'ü davadan alacağım ve Yüksek Mahkeme'de bizi temsil etmesi için Başsavcı Gilpin'i atayacağım. Bu meseleden galip çıkan taraf biz olacağız John."

"Evet efendim. Öyle olması için elimden geleni yapacağım."

Forsyth-Van Buren görüşmesinin üstünden on gün geçmişti. Serin ve sisli bir Washington sabahı, iyi giyimli bir adam, yerel bir basımevinde düzeltmen olarak çalışan başka bir adamı sokakta durdurdu.

"Affedersiniz beyefendi. Acaba bana yardım edebilir misiniz?"

"Efendim anlamadım?"

"Acaba şuna bir göz atabilir misiniz?"

Adam, düzeltmene bir zarf uzattı. Zarfın içinde yüz dolar

vardı. Düzeltmen, daha önce hiç bu kadar parayı bir arada görmemişti.

Ardından, adam üzerinde "Iandinolar" yazan küçük bir kâğıt parçası çıkararak, "Bu sözcüğü görüyor musunuz?" diye sordu.

"Evet bayım."

"Önümüzdeki hafta, düzeltmeniz için önünüze gelen işlerde bu sözcüğe çok sık rastlayacaksınız. Ama burada bir yazım hatası var. Bu sözcüğü şununla değiştirmenizi rica ediyorum" dedi adam, başka bir kâğıt parçası daha çıkararak. "Anladınız mı?"

"Evet bayım."

"Hepsi bu kadar. Bu para vereceğiniz uğraşlar içindir. Tabii bu hataları düzeltmezseniz, parayı geri alması için bir arkadaşımı yollamak zorunda kalırım."

"Oh, hayır bayım. Buna gerek kalmayacaktır."

"Eminim kalmayacaktır. Hataların düzeltilip düzeltilmediğini kontrol edeceğim. Bu yüzden önümüzdeki birkaç gün elinize gelen işlere büyük özen gösterin."

Düzeltmen, zarfa bakmak için başını eğdi ve sakince parayı aldı. Olanlara hâlâ inanamıyordu. Sesi, sanki rüyasında konuşuyormuş gibi çıktı: "Bana güvenebilirsiniz bayım."

Kafasını kaldırdığında adam gitmişti. Caddenin sağına soluna baktı. Hepsi işlerine giden, onlarca adam vardı caddede. Zarfı uzatan adam, bunlardan herhangi biri olabilirdi. Döndü, zarfı çabucak cebine soktu. Çalıştığı basımevine doğru yürümeyi sürdürdü.

Savunma ekibi, temyiz ya da belki daha ilerisi için, üzerinde çalıştıkları noktaları toparlayabilmek arzusuyla var gücüyle çalışmaktaydı. Artık işleri daha da zordu, çünkü Stap-

les'ın ilgilenmesi gereken başka müvekkilleri vardı. Temyizden sonra, Amistad davasını bırakmak zorunda olduğunu açıkladı. Sedgwick ve Baldwin bu durum yüzünden ona herhangi bir kızgınlık duymadılar. Onların da Amistad'ın yanında ilgilenmeleri gereken başka davalar vardı. Bu genç avukatın halinden anlıyorlardı. Ama Sedgwick, çok az ücret alsa bile, sonuna kadar kalacağını garanti etmişti. Bütün bu yaptıklarından hâlâ tek bir sent almamış olan Baldwin için ise bırakmanın sözü bile edilemezdi. Davayı elbette sonuna kadar götürecekti. Onun için dava, bir anlamda dinî bir yükümlülüktü çünkü.

Savunma, hükümete ait belgelerin kopyalarını temin etme konusunda hâlâ Washington'dan bir yardım alamamıştı. Arthur Tappan, İngilizlerden 1819 Anlaşması'nın bir kopyasını edinmiş ve Birleşik Devletler Büyükelçiliği'nin diplomatik postası aracılığıyla, kopyayı Amerika'ya göndermişti, fakat Dışişleri Bakanlığı Bürosu, Amistad Komitesi'ne, belgenin deniz yoluyla Washington'a varışı esnasında, bir yerlerde kaybolduğunu bildirmişti. Arthur'un başka bir kopya edinip İngiltere'ye yollayabilmesi ve bu kopyanın Birleşik Devletler'e ulaşması için, bir altı-yedi ay daha geçmesi gerekti. O zamana kadar da, Yüksek Mahkeme'de görülecek olası duruşma bile sonuçlanmış olurdu. Baldwin, Connecticut Kongre üyesi olan arkadaşı William Storrs'a, bu konuda yönetime değişik resmi kanallardan baskı yapmanın yollarını araştırmasını rica eden bir mektup yolladı. Storrs da, hem Birleşik Devletler eski başkanı hem de o sırada Temsilciler Meclisi üyesi olan ve ayrıca anlaşma yazılırken İngiltere Büyükelçiliği görevini yürütmekte olan John Quincy Adams'a başvurdu. Aslında, orijinal anlaşma metninin birçok kısmını

hazırlayan Adams'ın ta kendisiydi. Yirmi yıldır, iktidar kanadında yer almıyor olsa da, Adams'ın Dışişleri Bakanlığı'nda hâlâ birkaç önemli bağlantısı vardı. Baldwin'e, "Amistadlılarla ilgili olan davanızda gerekli belgeleri temin etmek için, elimden ne geldiğine bakacağım" içerikli bir mesaj yolladı. Baldwin mesajı okuduğunda, bir süre kâğıda bakakaldı. Mesajdaki bir şey kafasını kurcalıyordu.

Mesajın daha önce üzerinde düşündüğü bir şeyi hatırlattığını seziyordu. Ama bunun ne olduğunu çıkaramadı ve düşünmeyi bırakıp Adams'ın çabalarından bir sonuç çıkmasını ümit etti.

Temyiz duruşmasının başlamasından birkaç gün önce, Liberal Parti Güney Carolina temsilcilerinden Senatör John C. Calhoun, meclise bir yasa önergesi sundu:

"Şayet bir gemi, hava koşulları ya da başka bir nedenden ötürü, bir limana sığınmak zorunda kalırsa; gemi, kargo ve sahip oldukları mallarla birlikte gemide bulunan şahıslar, herhangi bir anlaşmazlık durumunda ait oldukları devletin kanunlarının onlara tanıdığı haklara göre muamele görecekler ve bu koşullar altında, herhangi bir yetki sahibi olmayan devletler hukukunun koruması altında olacaklardır."

Sözü edilen tarzdaki bütün olayları kapsamaya yetecek kadar ayrıntılı yazılan önerge, açıkça Amistad davasını hedef alarak hazırlanmıştı. Senatodan 99'a karşı 0 oyla geçti. Aynı anda John Quincy Adams, Temsilciler Meclisi'ne, Amistad'daki siyahların Birleşik Devletler hükümeti tarafından yasalara aykırı olarak hapiste tutulduklarını ve Afrika'daki evlerine bir an önce yollanmaları gerektiğini belirten bir teklif sundu. Teklif büyük bir çoğunluk tarafından reddedildi.

21 Nisan günü Smith Thompson, davada artık aynı zamanda İspanyol hükümetinin de çıkarlarını temsil eden William Holabird'ü sunumunu dinlemek üzere davet etti ve Amerikan hükümetinin başvurusunu görüşmek üzere temyiz duruşmayı başlattı. Holabird'ün açılış sunumunun peşinden, Baldwin'in itirazı geldi. Baldwin, temyiz başvurusunun reddedilmesini talep ediyordu, çünkü Birleşik Devletler hükümeti temsilcisi Holabird'ün, Anayasa'ya ve uluslararası hukuk kurallarına göre, aynı anda İspanya'nın ya da başka bir ülkenin de çıkarlarını temsil etmeye yetkisi yoktu. Thompson, ne Holabird'ün temyiz gerekçelerini ne de Baldwin'in iptal talebini pek umursadı. Dört gün süren duruşmalardan sonra, Judson'ın verdiği karardan yana tavır aldı. Son karar için davanın Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'nde görülmesinin uygun olacağını açıkladı. Mahkeme davayı, Ocak 1841'de başlayacak kış sezonunda görmeye başlayacaktı.

Bu kararın ardından, Seth Staples, Thompson'dan Amistadlılar için kefalet talebinde bulundu. Thompson'un cevabı şöyleydi:

"Talep reddedildi. Yüksek Mahkeme'de bir karara varılana kadar bu siyahlar yasaların gözetiminde olmalılar."

"Ama Yargıç Judson'ın kararına göre onlar özgür insanlar."

"Hayır, Bay Staples. Yargıç Judson'ın kararına göre, onlar Afrika vatandaşı ve anavatanlarına geri gönderilme yetkisi Başkan'a verildi. Bu duruma hükümet itiraz etti. Sonuç olarak, Yüksek Mahkeme bir karar verene kadar özgürlükle ilgili talebin karşılanması askıda beklemek zorunda."

"Sayın Yargıç, böyle bir şeyi ilk defa duyuyorum. Eğer Yargıç Judson bu adamların İngiliz ya da Fransız vatandaşı olduklarını beyan etseydi, Yüksek Mahkeme sonuçlanana

kadar onları hapiste mi tutacağınızı söylemeye çalışıyorsunuz?"

"Eğer İngiliz ya da Fransız vatandaşı olsalardı, eşit yargılanma hakkı söz konusu olurdu Bay Staples. Ama bu insanlar, bu ve buna benzer ülkelerin vatandaşları değillerdir. Bu haliyle Amerikan hukuku onlara bu gözle bakamaz. Amistadlılarla ilgili doğru olan şey, gözaltında tutulmaya devam edilmeleridir."

"Siyah oldukları için yani, öyle mi, Sayın Yargıç?"

"Yasalar böyle yazdığı için, Bay Staples. Dürüstçe ifade etmeliyim ki; böyle olmasını istemezdim. Ama bu durumu değiştirmek elimde değil. Ben de yasalara uymak zorundayım. Mahkeme sona ermiştir."

Ertesi gün, Baldwin ve Tappan ne olduğunu yerlilere anlatmak için hapishaneye gittiler. Singbe, Grabeau ve diğerleri onları dikkatle dinledi. Baldwin konuşmasını bitirdiğinde, herkes bir süre sessiz kaldı. Ardından Burnah ayağa kalktı ve sessizliği bozdu:

"Öyleyse henüz asılma zamanımız gelmedi" dedi İngilizce olarak.

"Biz yaşadığımız sürece bunu yapmaları mümkün değil, Burnah" dedi Tappan.

"Bu dava daha kaç mahkemede görülecek?" diye sordu Grabeau.

"Sadece son bir tane daha kaldı" dedi Baldwin, "Onun üstünde başka mahkeme yok. Orada verilen karar en sonuncusu olacak ve artık orada alınacak olan karara göre davranılacak."

Grabeau ısrarla anlamaya çalışıyordu. "Başkan kararı değiştiremez mi?"

"Hayır" dedi Baldwin. "Bu davada Yüksek Mahkeme'nin gücü Başkan'ınkinden fazladır."

"Peki, neden ilk başta bu mahkemeye gitmedik ki o zaman" diye sordu Burnah.

Baldwin ayağa kalktı ve gülümsedi. Yerlilerin İngilizce'lerinin, Amerikan adalet sistemini anlayacak düzeyde olmadığını biliyordu. Covey'e başıyla işaret etti. Covey ayağa kalkıp onların yanına geldi ve söylenenleri çevirmeye başladı. Konuşmasını tamamladıktan sonra, soru sormak isteyen olup olmadığını sordu. Yerlilerin hiçbirinden ses çıkmadı. Davanın mahkemeden mahkemeye gezmesine hâlâ bir anlam veremedikleri belli oluyordu. Ya da büyük olasılıkla bunu pek umursamamışlardı. Sonunda Singbe ayağa kalktı.

"Bay Tappan. Ne zaman eve döneceğiz?"

Tappan Singbe'ye baktı ve zorla gülümsemeye çalıştı.

"Yüksek Mahkeme davamıza kışın bakacak."

"Şu anda bahardayız. Neden bu kadar çok bekliyoruz ki?"

"Üzgünüm, burada işler böyle yürüyor, Joseph."

Daha sonra yerlilerin hapishanenin dışındaki çimenlikte yaptıkları egzersizin ardından, Singbe ve Grabeau yere oturup, Yale İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden birinin yerlilere verdiği vaazı dinlediler.

"İki bahar önce Kawamende yolunda yürümekteydim" dedi Singbe, Mende dilinde fısıldayarak. "Şimdi, Bay Tappan mahkemenin kışa kadar davaya bakmayacağını söylüyor."

"Biliyorum. Çok uzun zamandır beyazların arasındayız."

"Beyaz adamın adalet sistemini hiç anlamıyorum. Bir yargıç gidiyor, yerine daha yükseği geliyor. Neden Mende'deki gibi, son kararı verecek bir tek yargıçlar konseyi yok ki sanki?"

"Bilmiyorum" dedi Grabeau. "Ama haklısın çok garip. Beyazların arasında kaldığım sürede, kültürlerinin pek gelişmemiş olduğunu düşünmeme neden olan birçok şeyle karşılaştım. Yine de en azından özgürlüğümüzü geri almak için bize bir şans daha tanındı."

Singbe, Grabeau'yu başıyla onayladı ve uzun süre hiçbir şey söylemedi. Vaaz bittikten sonra, fakülte öğrencileri onları gruplara ayırdı. Her grup o günün dersini okumaya başladı. Grubuna katılmak üzere ayağa kalkan Singbe, yeniden Grabaeu'ya döndü.

"Biliyorum, önünde sonunda Mende'ye döneceğim, ama Stefa'nın yeni bir kocası olmasından korkuyorum. Öldürüldüğümü ya da köle yapıldığımı düşünüyor olmalı. Her iki durumda da onun için ölmüş sayılırım. Çoktan yas tutmayı bırakmıştır ve kendine yeni bir erkek bulmuştur. Bundan eminim."

"Singbe, bu düşünceyi kafandan atmalısın. Aklına sahip olmalı, yüreğini umutla doldurmalısın."

Singbe hafifçe gülümseyip başını salladı, ama Grabeau, dostunun gözlerinde beliren çaresizliği, yorgunluğu görebiliyordu.

"Mende'ye geri döneceğim Grabeau. Hepimiz döneceğiz. Buna inanıyorum. Aksini düşünmedim bile."

"Singbe..."

Adının çağırıldığını duyan Singbe, Grabeau'nun yanından uzaklaştı ve ilkokul birinci sınıf İngilizce ders kitabını okuyan küçük gruba katıldı.

Duruşmalar başladığından beri, yerliler İngilizce ve Hıristiyanlık konusunda daha da yoğunlaştırılmış bir eğitim almaya başlamışlardı. Bu, Tappan'ın ricasıydı. Tappan, Tan-

rı'nın yerlileri Amerika'nın kıyılarına getirmesinin kutsal bir işaret olduğuna ve bunun Afrika'nın Hıristiyanlaşmasını başlatacak ışık olduğuna inanan Dr. Galladuet ve Yale Fakültesi'ndekilerle hemen hemen aynı düşüncedeydi. Tappan'a göre, adalet onlardan yana karar verir, siyahları özgürlüğüne kavuşturur ve onların anavatanlarına dönmelerine izin verirse, Amistadlılar, medeni dünyanın ve Hıristiyanlığın parlak örnekleri olarak, bu ışığı tüm Afrika'ya yayacaklardı.

"Her birinin, yüreği Tanrı korkusuyla dolu, kendini Hıristiyanlığa adamış birer centilmen olmasını istiyorum. Onlar bizim misyonerlerimiz olacaklar. Aynı on iki havari gibi, karanlık kıtayı adım adım dolaşıp, Yüce İsa'nın adını duyuracaklar" demişti Tappan.

Yerlilerin İngilizce dersleri iyi gitmekteydi. Okuma ve yazma yetileri çok hızlı gelişen Burnah, Kinna ve Ka-le, eğiticileri kendilerine hayran bırakmışlardı. Bir gün, yerlilerin eğitimlerindeki ilerlemeyi gösterme amacıyla düzenlenen bir gösteriyi izledikten sonra Sedgwick, Baldwin'i bir köşeye çekmişti. "Ne dersin" demişti ona sırıtarak. "Yaşlı Andy Judson, Yale öğrencilerinin siyahları aynı kendisi tarafından eyaletten kovulan Prudence Crandall gibi eğittiklerini görse ne derdi acaba? Üstüne üstlük bu eğitim, kendi verdiği yasal bir talimatla yapılıyorken..."

Baldwin gülümsedi. "Bunu her yerde söyleme Theodore. Yerin kulağı vardır. Dava sürüyorken böyle bir şeyi söylediğinin duyulması, başımıza büyük bela açabilir."

Yerlilerin İngilizce eğitimleri çok başarılı sürüyordu. Hıristiyanlık eğitimlerinde ise bazı problemler vardı. Eğitim ilk olarak Yeni Ahit'in öğretilmesiyle başlamıştı. Yerlilerin çoğu İsa ve babasının, bulutların üstünde yaşayan aynı kendi Tan-

rıları Ngewo gibi akıllı ve yardımsever olduklarını düşünmüşlerdi. Ama eğitimin ilerleyen aşamalarında, bu dinde çok daha az Tanrı'nın bulunduğunu görünce şaşırmışlardı. Sonuçta yerliler kendi tanrılarının ve ölmüş akrabalarının aracılığıyla dualarını Ngewo'ya iletmekteydiler. Nasıl oluyor da Hıristiyanların Tanrı'sı ve onun oğlu, ruhlar dünyasında değil de yeryüzünde yaşayan bu insanların kendilerine doğrudan dua etmelerine izin verebiliyorlardı? Bu, kafa karıştıran ayrılığa karşın yine de birçoğu Hıristiyanlığın iyi bir din olduğuna karar vermişti. Bazıları, örneğin Burnah ve Kinna, kısmen de olsa İsa'nın kurtarıcıları olduğunu kabul etmiş görünüyorlardı. Öte yandan yerlilerin kalan büyük çoğunluğu için dönüşüm önemli bir noktada takılıp kalıyordu:

"Bir eş mi?" dedi Timmani kabilesinden Yaboi gülerek. "Mende'deki bazı kabilelerde böyle şeyler var. Bildiğime göre Singbe de onlardan biri. Ama orada bile bu, isteğe bağlı ve çoğunlukla uygulanmayan bir şey. Benim için bir tek eş almak, kabileme sağlayacağım yararı kısıtlamak anlamına gelir. Bir erkek, bakabilecekse, olabildiğince çok eşe ve çocuğa sahip olmalıdır. Bu çok cömert bir davranış olarak kabul edilir."

"Ben de böyle düşünüyorum" dedi Burnah. "Ama Doktor Gibbs, bunun bir şehvet göstergesi olduğunu ve birden fazla eşe sahip olmanın, Tanrı'ya karşı gelmek anlamına geldiğini söyledi."

"Belli ki bizim Tanrılarımızın söylediklerinden haberi yok. Olsaydı bunun daha iyi olduğunu o da görürdü."

"Belki de. Ama ben iyi bir Hıristiyan olmak istiyorum. Şu anda bir eşim yok, ama Mende'ye döndüğümde sadece bir eş almayı düşünüyorum."

"Bir eşle başlamak iyidir" dedi Yaboi Burnah'a hak vererek. "Ama ya ileride daha zengin bir adam olursan ne olacak? Senden daha fazla eşe ve çocuğa sahip olmanı bekleyecekler. İyi ailelere sahip olmanı sağlayacak doğru evlilikler yaparak, varlığını daha da büyütebilirsin. Böylece akıllı ve zengin bir adamın soyu devam etmiş olur. Doğru olan budur, doğa böyle söylüyor. En büyük onura sahip olan aslan, aynı zamanda en güçlü olan değil midir?"

"Bu söylediklerini anlıyorum. Ama Hıristiyanlık açısından baktığında durum çok farklı. Hayır, benim bir eşim ve bir sürü çocuğum olacak. Onlar da benim gibi bir Hıristiyan olacaklar."

Yaboi, Burnah'ın şaka yapıp yapmadığını anlamak için dikkatlice onun yüzüne baktı. Burnah son derece ciddi görünmekteydi. Yaboi imalı bir şekilde gülümsedi. "Burnah... Belki de tek bir eş alarak, Mende'deki diğer kadınlara büyük iyilik etmiş olacaksın."

John Quincy Adams, Amistad davası için istediği belgelerle ilgili olarak yazdığı dilekçe sayesinde, Başkan'ın daha önceki duruşmalardan temin edilen metinleri Kongre'ye yollamasını sağlamayı başarmıştı. Böylece, metinlerin resmi kayda geçirilip belge haline getirilmesi zorunlu oldu. Ayrıca bu metinler, kışın görülecek olan davada Yüksek Mahkeme'nin yapacağı değerlendirmelerde de kullanılacak resmi belgeler olacaktı. Hükümet, metinlerden oluşan belgenin binden fazla kopyasını bastı. Halkın arasında, davaya olan ilgi o kadar fazlaydı ki; bütün kopyalar birkaç gün içinde tükendi.

Metinlerin resmi belge olarak kayda geçirilip ve "Belge 185" adıyla Kongre'ye ulaştırılmasının ardından, Adams

metin üzerinde ciddi bir değişiklik olduğunu fark etti. Normalde Kübalıların orijinal satış faturalarında, tresspassolarda ve yerlilerin kimlik belgelerinin üzerinde siyahların statüleri "landino" olarak geçmekteydi. Ama Belge 185'ten çoğaltılan bütün kopyalarda, "landino" sözcüğü "sağlıklı zenciler" olarak çevrilmişti. Bu ilginç çeviri, yasalar ve özellikle Yüksek Mahkeme açısından, savunmanın iddialarını önemli ölçüde zayıflatacak bir şeydi. Adams, bu tip bir "hata"nın, bir dalgınlık sonucu yapılmış olduğuna inanmayacak kadar deneyimli bir politikacıydı. Bunun, iktidarın bir oyunu olduğundan şüphelendi ve düşüncelerini Beyaz Saray'a iletti. Beyaz Saray, bir bildiri yayımlayarak, bu "küçük hatalar ve gözden kaçan farklılıklar"la bir ilgisinin olmadığını açıkladı. Adams ikna olmamıştı. Konunun kongre tarafından araştırılmasını talep etti ve talebi kabul edildi. Seçime on ay kadar bir sürenin kaldığı böyle bir zamanda, muhalif gazeteler olayı büyütebilmek için ellerinden geleni yaptılar, ama kurgusal yazılar dışında, pek azı gerçekten olayın kendisine değindi. Admas'ın yoğun çabalarına karşın, araştırma çok az bir etki yarattı. Bulunabilen tek ipucu, belgeleri yayımlayan Blair ve Rives adlı şirkette çalışan düzeltmendi. Olayı soruşturmak için oluşturulan komite, düzeltmenin basımdan önce Belge 185 üzerinde birtakım değişiklikler yaptığını saptamıştı. Ama anlam düşüklüklerini ve yazım hatalarını düzeltmek onun işinin bir parçasıydı. Evet, "landino" ifadesini "sağlıklı zenci" olarak çevirmişti, ama bunun tek nedeni kelimenin o anlama geldiğini düşünmesi olmuştu. Düzeltmen ifade verirken, "Yemin ederim efendim, anlamda bir değişiklik yapmayı düşünmedim" demişti. "Belgelerin yazımı çok bozuktu. O kelimenin 'sağlıklı zenci' anlamına geldiğini

düşündüm. Dürüst olmam gerekirse, Bay Adams, daha önce 'landino' diye bir sözcük hiç duymamıştım."

Adams, komiteye orijinal belgeleri sundu. Belgelerde "landino" kelimesinin geçtiği her bölüm rahatlıkla okunabiliyordu. Yazım bozukluğu falan yoktu ama düzeltmene bunu kabul ettirmek olanaksızdı. Adams, adamın anlattıklarına inanmıyordu fakat ortada ne adamın yalan söylediğini gösterecek gerçek bir kanıt, ne de Beyaz Saray'a sunulacak bir ipucu vardı. Adams'ın tek yapabildiği, Yüksek Mahkeme'nin, yapılan hataya dikkatini çekmek için bir mektup yazmak ve bir halk duyurusu yayınlamak olmuştu.

Tappan, Yüksek Mahkeme'nin siyahlardan yana karar vereceği konusunda hâlâ umutluydu, ama tersi bir durumda hemen harekete geçmek için oluşturdukları planı da bir köşede hazır tutuyordu. Bir süre önce Antonio kendisine yaklaşmaya başlamış ve bir ricada bulunmuştu. Ruiz, Birleşik Devletler'den toz olduğu için, Antonio artık yerlilerle birlikte hapiste kalmak zorundaydı. Yerliler hâlâ ondan hoşlanmıyorlar, fakat ona kötü de davranmıyorlardı. Genelde yaptıkları, onu görmezden gelmekti. Antonio'ya göre, Afrikalılar her an kötü bir şey yapmaya kalkışabilirlerdi. Kendi deyimiyle onlar kendisi gibi "terbiyeli ve medeni" değillerdi. Yerlilerin anavatanlarına dönme olasılıklarının ortaya çıktığını gördüğü an, Tappan'a ricasını iletmeyi başarabildi:

"Ben Küba'ya dönmek istemiyorum. Afrika'ya gitmek de istemiyorum. Amerika'daki özgür siyahları gördüm ve artık köle olmak istemiyorum. Benim için yapabileceğiniz bir şey var mı Bay Tappan? Lütfen."

Tappan hapishaneyi ne zaman ziyaret etse, Antonio aynı soruyu sormaya başlamıştı. Aslında Tappan'ın yapabileceği

şeyler vardı. Antonio'yu bir solukta Kanada'ya kaçırabilirdi. Ama Yüksek Mahkeme'nin davası sonuçlanana kadar böyle bir şeye kalkışamazdı. Ayrıca Antonio'nun hareketlerinden de şüphelenmekteydi. Bu Holabird'ün, Van Buren'ın ekibinden birilerinin, hatta İspanyol Büyükelçisi'nin kurduğu bir tuzak bile olabilirdi. Belki de birisi Antonio'ya, Tappan ya da komiteden bir üyenin gizli kaçış yollarıyla olan bağlantısını ortaya çıkarması karşılığında, özgürlük vaat etmişti. Böyle bir şey olursa, Tappan ve arkadaşları bir sürü suçlamaya hedef olurlar, Amistad davasını kazanma umutları da suya düşerdi. Bu yüzden, Antonio ne zaman bu soruyu Tappan'a yöneltse, Tappan üzgün bir ifadeyle başını sallayıp, yapılabilecek tek şeyin, yasaların adil bir karar vererek siyahlara özgürlüklerini geri vermesini beklemek olduğunu söylemekle yetiniyordu.

Yaz bitip sonbahara girildiğinde, Tappan Yüksek Mahkeme'de başlayacak duruşmalarla ilgili ayrıntılara daha çok eğilmeye başladı. Kölelik karşıtları, ülkedeki pek çok insan tarafından, hâlâ aşırı dinci bir grup olarak görülüyordu. Tappan bu anlayışı yumuşatmak amacıyla, davalarını savunması için ülke çapında tanınan ve saygı gören birinin bulunması gerektiğine inanıyordu. Baldwin ve Sedgwick oldukça özel insanlardı, ama Tappan'ın görmeyi arzu ettiği nitelikte insanlar değillerdi. Öyle birini bulmalıydı ki; kendi deyimiyle, bu kişi "varlığıyla davalarının gidişatını yerinden oynatabilecek kadar yasaları iyi kullanan ve etrafı korkudan titreten" bir adam olmalıydı.

Tappan'ın ilk seçimi, ülkenin en ünlü ve belki de en saygın avukatı olan Daniel Websterd'dı. Massachussets doğumlu Webster, daha önce otuzdan fazla, Yüksek Mahkeme

davalarına katılmıştı. Onu davanın savunma tarafına dahil etmek karşı taraf için inanılmaz bir darbe olurdu. Bununla birlikte Webster, köleliğe sıcak bakmamasına karşın, bir gün başkan olmayı arzu etmekteydi. Gelecekte Kuzey ve Güney'in ortak desteğine gereksinim duyacak birisi için, savunma ekibine katılmak akılsızca bir davranış olurdu. Her ne kadar kölelik karşıtlarına güvenmiyor, onları sevmiyor ve bir gün kölelik karşıtlarının ülkenin bölünmesine neden olabileceklerini düşünüyorsa da, Tappan'a ve Tappan'ın yanındakilere gizli bir hayranlığı vardı. Dolayısıyla Tappan bizzat Webster'la görüşmek için başvurduğunda, bir an için o muazzam ikna yeteneğiyle, Webster'a isteğini kabul ettirecek gibi oldu. Ama Webster kendini kontrol etmeyi başardı ve görüşmeden birkaç gün sonra, yoğun programından ötürü davayı alamayacağı için çok üzgün olduğunu iletti. Ayrıca, Baldwin ve ekibinin Amistadlıları mükemmel temsil ettiklerine inandığını belirtmeyi de ihmal etmedi.

Tappan, Webster'dan sonra, büyük bir şöhrete sahip olan, kölelik karşıtı eğilimleri olduğu bilinen ve Yüksek Mahkeme deneyimine sahip Rufus Chaote adındaki bir başka avukata yöneldi. Ama Chaote'nin, kölelik karşıtlarına ve onların radikal inançlarına karışmaya niyeti yoktu. Chaote, her zamanki inceliğiyle, Tappan'ın girişimini, sağlık durumunun "böylesine önemli ve şüphesiz çok da onur verici olan bu görevi" kabul etmesine izin vermeyeceğini belirten bir mesajla geri çevirdi.

Tappan, davaya ulusal bir ün kazandırmak ve basında yoğun bir ilgi yaratabilmek için -ki ona göre bu iki konu kölelik karşıtı mücadeleyi güçlendirmek için çok gerekli hususlardı- bu kişilerin, yakalayabileceği en iyi fırsatlar olduklarını düşü-

nüyordu. Webster'ın da Chaote'nin de olaya karışmak istemediklerini belirtmelerinin ardından, Tappan, bu dava için gereksindikleri tarafsızlığa ve hukuki yeteneğe sahip, geriye yalnız bir kişi kaldığını düşündü.

"Ama" dedi Tappan Jocelyn'e. "Bu adam çok yaşlı ve bizi mahvedebilecek bir kurnazlığa sahip."

Yine de Tappan, çok güvendiği ikna yeteneğini, son bir kez daha kullanmaya karar verdi. Söz konusu kişiyi yakından tanıyan arkadaşı Ellis Gray Loring'le bağlantı kurdu. Birkaç hafta içinde, üç kişi arasında Boston'da gerçekleşecek bir görüşme ayarlandı.

Görüşme kolay geçmedi. Kişi, davayı gazetelerden izlediğini ve siyahlar için yapılan özverilerin çok asilce olduğunu, bu davanın daha başlangıç olduğunu söyledi. Tappan ve savunma ekibi için her şeyin en iyisini diliyor ve savunma tarafı için bulunabilecek en iyi sözcünün Baldwin olduğunu düşünüyordu. Konuşmasının devamında, kölelik karşıtı harekette şahsen görev almak gibi bir niyetinin olmadığını belirtti.

"İdeolojinizin temellerini oluşturan düşüncelere ben de inanıyorum, Bay Tappan. Köleliğin bu ülkede yok olduğunu görmek beni de çok mutlu ederdi. Bunun yanında, kölelik karşıtlarının uyguladıkları pek çok yöntemi, ülkede büyük bir karışıklığa neden olacak derecede tehlikeli buluyorum. İçinizde bu ülkenin ikiye bölündüğünü görmekten çok memnun olacak tehlikeli insanlar var."

Bu anlattıklarına ek olarak, ilerleyen yaşından (yetmiş dört yaşındaydı) ve kendisini her gece on birlere kadar çalışmak zorunda bırakan yoğun programından söz etti. Sözün kısası, davayı alamayacağını açıklayan bir sürü neden saydı.

Tappan anlatılanları dikkatle dinledi. Ama dikkatini, adamın ileri sürdüğü bahanelerden çok, karşısındakileri kendi düşüncelerine ikna etmeye çalışırken çok belli olan suçluluk duygusuna yöneltti. Adam karşısındakileri ikna etmeye çalışıyor gibi görünse de aslında ikna etmeye çalıştığı kişi kendisiydi. Tappan çıkış noktasını görmüştü. Olayları doğru şekliyle masaya yatırmayı başarabilirse, adamın dilediği özürlerin altından, davayı almak için duyduğu büyük arzunun ortaya çıkacağını biliyordu.

Tappan, uzunca bir süre adamın altından girip üstünden çıktı. Her özrünü geçersiz kılmayı başardı. Adam, yaşının ilerlediğini söylediğinde, Tappan şu anki çok hareketli programını işaret ederek, gençleri cebinden çıkaracak bir enerjiye sahip olduğunu söyledi. Adam, konunun kendi ilgi alanının çok dışında olduğunu söylediğinde, Tappan adamın şu anda yürüttüğü ve tam da bu konuyla ilgili olan çalışmalarından ve geçmiş başarılarından bahsetti. Adam, otuz yıldan fazla zamandır Yüksek Mahkeme'de her hangi bir duruşmaya katılmamış olduğunu söylediğinde ise Tappan hiç kimsenin onun hukuk bilgisinden ve hatipliğinden en ufak bir kuşku duymadığını söyledi. Ayrıca Tappan, basına, adamın davayı almasının nedeninin, kesinlikle kölelik karşıtlığına destek olma amacı taşımadığı yönünde açıklamalar yapılacağı konusunda onu temin etti. Onun tek arzusu, Amistadlılarla ilgili adil bir karar verilmesine katkıda bulunmaktı. Dört saat geçtikten sonra, adam davaya katılıyor oluşunun Amistadlıların savunmasına bir zarar vermeyeceğini umduğunu söyleyerek en sonunda teklifi kabul etti. Tappan sevinicini belli etmemekte zorlanarak, Afrikalıların gereksindiği şeyin tam olarak bu olduğunu söyledi.

Boston'dan dönerken, Tappan'ın aklında bu kez başka bir sorun vardı. Davaya yeni bir avukat katmak, artık Baldwin'in en kıdemli avukat olmaması anlamına geliyordu.

Üç hafta sonra, 17 Kasım günü savunma ekibi özel bir toplantı için New Haven'da bir araya geldi. Yeni baş avukat, komiteyle ve meslektaşlarıyla tanışmak için şehre geliyordu. Tappan, Boston'dan döner dönmez yeni gelişme konusunda Baldwin'i bilgilendirmişti. Eğer Baldwin'in bozulduğunu görürse, yeni avukattan vazgeçecekti. Yeni gelişme kendisine anlatıldığında Baldwin'in ilk tepkisi, "Davamız için ne büyük bir şans" demek oldu. Ardından, yeni avukatı hemen atmosfere sokabilmek için nelerin yapılması gerektiğini heyecanla anlatmaya koyuldu. Ama Tappan, Baldwin'in çok üzüldüğünü sezmişti. Sonuçta, davayı hiç kimsenin hayal bile edemeyeceği bir noktaya getiren Roger Baldwin'di. Yine de, Tappan Baldwin'in davanın kazanılmasını çok arzu ettiğini, son derece profesyonel bir adam olduğunu ve yeni gelen avukatın aradıkları desteği sağlayacağını büyük bir olgunlukla görebileceğini biliyordu.

New Haven'da toplantının yapılacağı günlerdi. Staples, üzerinde çalışmış olduğu son dosyaları da teslim etmek için Baldwin'in ofisine gitti. O günden itibaren artık davayla ilgili çalışmayacaktı. Aslında bir asistanı aracılığıyla da dosyaları yollayabilirdi, ama gözlerden uzak tutulan yeni avukatı görme şansını kaçırmak istememişti.

İçeri girdiği sırada, Sedgwick ve Baldwin, Ruiz adına düzenlenen tesspassolardan biriyle ilgili bir noktayı tartışmaktaydılar. Baldwin Staples'i görünce, kapının yanındaki raftan tresspassoların kopyalarını kendisine uzatmasını rica etti. Staples rafa uzandığında gözüne, meşhur "bir dost"un el

yazısıyla yazılmış bir mesaj takıldı. Mesaja şöyle bir göz attı ve bunun daha önce görmediği bir mesaj olduğunu fark etti. Mesajı okumak için biraz daha dikkat kesildi. Ne olduğunu anladığında kalbi duracak gibi oldu. Hep alışık oldukları "Bir Dost" yazısının yerinde bu kez bir ad vardı.

"Roger ne zaman aldınız bunu?"

"Nedir o, tresspasso mu?"

"Hayır, bu bir mesaj. Yine ondan gelmiş. Ama bu kez altında adı yazıyor!"

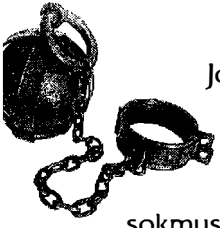
O anda odanın kapısı açıldı. Tappan, yanında Jocelyn, Yale'den iki profesör ve yeni avukatlarıyla birlikte içeri girdi.

"Bay Baldwin, Bay Sedgwick. Ve Bay Staples! Sizleri gördüğüme sevindim" dedi Tappan. "Beyler sizlere yeni baş avukatımızı tanıtmaktan büyük bir onur duyarım. Saygıdeğer John Quincy Adams."

"O bizim dostumuz!" diye çığlık attı Staples elindeki notu sallayarak. "Roger, Theodore! O! Bizim 'dost'umuz! Bu zamana kadar yolladığı mesajlarla bize yardım eden oymuş!"

Adams ve Mahkeme

John Quincy Adams, çok zeki, güçlü inançları olan ileri görüşlü biriydi. Söylediğini yapan bir adam olarak tanınırdı. Bu özelliği yüzünden birçok kez hayatını tehlikeye sokmuştu.

Birleşik Devletler'in ikinci başkanının oğlu olan Adams, İngilizce'ye ek olarak çok akıcı bir biçimde Almanca, Fransızca, Latince ve Yunanca konuşabiliyordu. Massachusetts'de yaşıyordu ve otuz beş yaşındayken Senato'ya seçilmişti. Daha sonraları, Rusya ve İngiltere Büyükelçiliği, James Monroe döneminde de Dışişleri Bakanı olarak görev yapmıştı. Dışişleri Bakanlığı görevindeyken, Florida'nın Birleşik Devletler'e katılmasını sağlamış, Monroe Doktrini'ni, Ghent Anlaşması'nı ve ayrıca 1819 Anlaşması'nı da hazırlamıştı.

1824'te Birleşik Devletler Başkanı oldu. Gerçi seçilmesi çok zor olmuştu, çünkü Temsilciler Meclisi'nde net bir çoğunluk sağlanamamıştı. Başkanlığı boyunca, tek bir para birimi oluşturmak, ulusal banka sistemini oturtmak, ulusal bir üniversite kurmak, ülke çapında eyaletler arası kanallar ve anayollar inşa etmek gibi işlere imza atmıştı. 1828'de rakibi Anrew Jackson'a karşı seçimleri kaybettikten iki yıl sonra, Temsilciler Meclisi'ne seçilmişti. O zamandan beri de her

dönem Meclis'e yeniden seçilmeyi başarmış ve zamanını sivil haklar, kamu işleri ve bilimin gelişmesi için harcamıştı. Smithsonian Enstitüsü'nün kurulmasında çok önemli katkısı olmuştu.

Adams, kölelik karşıtı gruplardan uzak durmasına karşın, kölelik karşıtlığının ateşli bir savunucusuydu. 1836'da "meclis yasağı" olarak bilinen ve kölelik konusunun Meclis'te tartışılmasını yasaklayan karara itiraz edenlerin başında yer almıştı. Bu yasağın, yalnız Meclis üyelerinin değil aynı zamanda onların temsil ettiği kişilerin de Anayasal haklarını ellerinden almak anlamına geldiğini savunmuştu. Köleliğe ve söz konusu yasağa karşı duruşu, ona Kuzey'de saygınlık kazandırırken, Güney'de kölelik karşıtlarına karşı duyulan öfkenin hedef tahtası haline gelmesine neden oldu. Ayrıca Meclis tarafından kınandı ve birçok şiddet, saldırı ve ölüm tehdidi aldı. Bunlardan en sonuncusu, Amistad davasını almak üzereyken oldu. Adams'a, kafasında büyük bir kurşun deliği olan kendi portresini yolladılar. Portre, Georgia'dan isimsiz bir postayla gelmişti. Adams resmi alıp, masasının arkasındaki duvara astı.

Sıkı bir konuşmacı olarak Adams'ın, iki üç saat süren uzun konuşmaları dinlemeye alışkın vatandaşları olan böyle bir ülkede, oldukça büyük bir ünü vardı. Halkın önünde konuşmaktan hoşlanırdı ve yazılı bir şey olmadan rahatça o konudan bu konuya atlardı. Aslında Amistadlılar, avukatları ve Amistad Komitesi'ndekilere yaptığı ziyaretten hemen sonra, New Haven'ın büyük Kongregasyonalist Kilisesi'nde toplanan kalabalığa, ayaküstü "Medeniyet ve Toplum" konulu bir konferans vermişti.

Tüm üstün hukuk bilgisine ve konuşma yeteneğine rağ-

men, Adams, Amistad davasıyla ilgili olarak daha fazla neler yapabileceğini düşünmeye başlamıştı. Siyah bir uskunayla ilgili haberler gazetelerde yer almaya başladığından beri gelişmeleri yakından izlemekteydi. "Bir Dost" imzasıyla kaleme aldığı ve Boston'dan, Washington'dan postayla ya da yakın arkadaşı Loring aracılığıyla yolladığı mesajlar, dava konusunda oldukça çarpıcı noktalar yakalayabildiğinin bir kanıtıydı. Davayla ilgili bütün belgelere ulaşamamasına karşın, gazetelerden ve çevresindekilerden duyduğu haberlerin ayrıntılarını o kadar keskin bir gözle incelemişti ki; Baldwin'in kendisi için hazırladığı özet niteliğindeki 200 sayfalık dokümanda yer alan pek az şey onun için yeniydi. Ama Yüksek Mahkeme önünde verilecek bir sınav hâlâ kolay değildi. Özellikle oldukça fazla tepkiye ve daha da ileriye varabilecek olaylara gebe bir dava için, işler daha da zordu. Zamanının hepsini verebilse hatta yarısını bile verebilse, kendi deyimiyle "bu işin üstesinden geleceğine" emindi. Ama Kongre yakında açılacaktı. Bu iş zamanının ve enerjisinin büyük bir bölümünü alacaktı. Ayrıca, güneş doğduğunda kalkıp eviyle Kongre binası arasındaki yaklaşık bir millik yolu yürüyüp, her gece aynı yoldan geri dönmeyi ve günde on sekiz saate yakın çalışabilmeyi başarıyor olsa da, ilerleyen yaşı çalışmasını yavaşlatıyordu.

Adams, New Haven'dan Boston'a geri dönerken, Baldwin'e kendisini savunma ekibine memnuniyetle kabul ettiği için teşekkür ettiğini belirten bir mesaj yazdı: "Tek umudum Afrikalı dostlarımızın önlerindeki şansı ve bu davadan çıkacak olumlu bir sonucu, benim varlığımın kötü etkilememesidir." Baldwin ve Sedgwick yazılan bu mesajı o günün geleneklerine göre yazılmış kibar, alçak gönüllü bir metin olarak

algılamış olsalar da, Adams'ın kaygılandığı ve ikirciklendiği durum gerçekten son derece ciddiydi.

Adams'ın Amistadlıları Yüksek Mahkeme önünde savunmayı kabul etmesinden dört gün sonra, Martin Van Buren, rakibi Liberal Parti'li William Henry Harrison karşısında seçimleri kaybetti. Senato'da 234'e 60 gibi büyük bir oy farkı vardı. Halk oylaması sonuçları da oldukça yakın çıkmıştı. Hatta Forsyth, son sandığın da açılmasıyla, yalnız 8500 adetlik oy farkı nedeniyle, Van Buren'in ikinci dönemde başkan seçilemediğini görmüştü. Amistad Davası ve Buren'ın açıkça belli olan kölelik sempatizanlığı, seçmeninin ancak küçük bir kısmını kaybetmesine neden olmuş olabilirdi, ama kaybın asıl nedeni ekonominin durumu ve halkın onun liderliğine duyduğu güvenin kaybolmasıydı.

Van Buren sonucu öğrendiğinde büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Halkın gözünde yüce ruhlu bir adam görüntüsü vardı ve yumuşak, açık bir hükümet anlayışına geçileceğini vaat etmişti. Ama Başkan seçildiğinde, Beyaz Saray'ın kapılarının ardında günlerini ziyaretçi kabul etmek yerine böğürtlen çayı içerek geçirmişti. En sonunda kendi yandaşları tarafından koltuğundan uzaklaştırıldığında, kabineyi toplantıya çağırdı ve kendi yönetimi tarafından uygulamaya konulmuş ya da önceliğe alınmış bütün demokrat politikaların, başkanlık döneminin biteceği güne kadar aynen süreceğini açıkladı. Ayrıca Amistad Davası'nın çok sıkı izlenmesi için de emirler verdi. Kasım sonunda, Harrison cephesinden bir mesaj geldi. Onlar da, bölge mahkemesinin Amistad Davası konusunda verdiği kararın onanabileceğinden kaygılıydılar. Tedbir olarak, eğer dava Harrison'un koltuğa oturacağı Mart ayına kadar sonuçlanmazsa, Van Buren döneminin baş

savcısı Henry Gilpin'in yeni yönetim adına da bu görevini sürdürmesi kararlaştırıldı.

Adams'ın aralarına katılmış olması Amistad Komitesi'nin kendine olan güvenini artırmıştı. Öbür yandan, ülke içinde yapılan tahminler aleyhlerine dönmeye başlamıştı. Böyle bir düşüncenin doğmasının temelinde, ortadaki gerçekler bir yana bırakılırsa, hangi milletten olursa olsun, bir siyahın mahkeme önünde bir beyaza karşı galip gelmesinin çok zor olduğu düşüncesi yatıyordu. Genel kanı, mahkemenin böylesine göz önünde olan bir konuda yeni yönetimin arzularına ters düşmek istemeyeceğiydi. Hepsi bir yana, mahkeme kurulu üyelerinin kimlikleri de bu tahminleri doğrular nitelikteydi. Mahkeme Başkanı Yargıç Roger Tanny, Maryland'li eski bir köle sahibiydi ve mevcut eyalet yasalarının ateşli bir savunucusuydu. Öbür sekiz üyenin dördü de kölelik sempatizanı oldukları bilinen Güneylilerden oluşuyordu; Virginia'dan Philip Barbour, Tennessee'den John Catron, Alabama'dan John McKinley ve Georgia'dan James M. Wayne. Ayrıca Barbour, McKinley ve Wayne halen köle sahibiydiler. Üyeler arasında köleliğe kesinlikle karşı olanlar, gezici mahkemede ve bölge mahkemesinin temyiz duruşmalarında da görev almış olan New York'tan Smith Thompson ve Massachusetts'den Joseph Story idi. Görülen oydu ki kadro çok belirgin bir biçimde Amistadlılara karşıydı.

Yüksek Mahkeme duruşması başlamadan iki hafta önce, Adams Boston'dan Washington'a giderken, önceden planlanmış bir toplantı için New Haven'a uğradı ve Baldwin ve Sedgwick'le bir araya geldi. Adams hâlâ davaya çok fazla zaman ayıramıyordu. Savunması için gereken resmi yazıları ve sunumunu bile daha hazırlamamıştı. Baldwin ve Sedg-

wick'i dinleyerek genel strateji hakkında bilgi sahibi oldu. Önemli gördüğü bazı bölümler hakkında tavsiyelerde bulundu. Yüksek Mahkeme'ye nasıl bir sunum yapacağı hakkında hiçbir şey söylemedi. İki avukata hazırlıklarını bir an önce tamamlaması konusunda baskı yapmamalarından ötürü teşekkür etti.

"Afrikalıları ziyaret etmek için Westville'ye gidebilir miyiz? Onlarla yalnız bir kez bir araya geldim, o da kısa tutulmak zorunda kalınan bir ilk tanışma görüşmesiydi."

Baldwin ve Sedgwick, ricayı memnuniyetle kabul ettiler. Ocağın buz gibi soğuğuna karşın, Adams toplam 2.5 millik mesafeyi yürümeyi önerse de, daha sonra yoğun programının böyle bir zaman kaybını göze alacak lüksü olmadığını hatırlayarak vazgeçti. Bu yüzden, bu kısa mesafeyi bir arabayla aştılar.

Adams, yerlilerle bir saatten fazla bir zaman aralığında görüştü. Hepsiyle teker teker konuştu ve iki ay gibi kısa bir sürede İngilizce'yi bu kadar iyi konuşuyor olmalarından çok etkilendi. Ziyaretinin sonunda, ayrılmadan önce, birkaç dakika Singbe'yle koşullar hakkında konuştu.

"Evet" dedi Adams. "Hepinizin iyi beslenmiş olduğunuzu ve odalarınızın kışın bu soğuğunda ılık tutulduğunu görmek beni memnun etti. Şunu söylemeliyim ki hepiniz oldukça mutlu görünüyorsunuz."

"Beyaz adamlar geldiklerinde hep gülümseriz" dedi Singbe, "Buradan ayrılmalarına kadar gülmeye devam ediyoruz."

Adams bir kaşını havaya kaldırdı. "Neden? Neden yalnızca beyaz adamlar buradayken gülümsüyorsunuz?"

"Albay Pendelton bize beyaz adamların Afrika doğumlu

siyahlardan korktuğunu söyledi. Biz de beyaz adam kendini iyi hissetsin diye gülümsüyoruz. Böylece korkuları azalıyor."

Adams, onaylarcasına başını salladı.

"Bay Adams, Bay Tappan, bize yardımcı olabilir misiniz?" diye devam etti Singbe sözlerine. "Lütfen bize yardım edin. Bay Adams, bizim evlerimize dönmemiz gerekiyor."

Adams, ayağa kalktı ve Singbe'nin elini sıktı. "Elimden gelenin en iyisini yapacağım dostum."

22 Şubat 1841 tarihinde, *Birleşik Devletler ile Cinque ve Arkadaşları* arasındaki dava, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'nde başladı. Senato binasının zemin katındaki küçük, yarım daire biçimindeki mahkeme salonu tıka basa doluydu. Odada, yalnız yargıç kürsüsünün arkasında bulunan üç pencere vardı. Pencerelerden içeriye dolan güçlü ışık, kürsüde oturan sekiz yargıcın salondakiler tarafından birer siluet halinde görülmesine neden oluyordu. Sekiz siluet vardı, çünkü dokuzuncusu yani McKinley hastalanmış ve doktoru tarafından yataktan çıkmaması konusunda kesin talimat almıştı. Kölelik karşıtları, kölelik yandaşı yargıçlardan birinin yokluğunun şans değil, Tanrı'nın bu davadaki güçlerini artırmaları için onlara bir yardımı olarak değerlendirdiler.

Tappan ve Jocelyn salonun en ön sırasında gergin bir şekilde oturmaktaydılar. Yerliler Westville'de bırakılmışlardı. Sedgwick, Baldwin ve Adams yargıçların sağında kalan uzun siyah masaya yerleşmişlerdi. Henry Gilpin ve Holabird de onlara paralel bir şekilde, salonun ortasından geçen koridora daha yakın bir yerde oturmaktaydılar. Hükümet avukatlarının ikisinin de Amistad ekibinden hiçbir avukatla göz teması yoktu.

Yargıçlar içeri girdikten sonra, açılış formalitelerine başlandı. Daha sonra Baş Yargıç Tanny, Gilpin'e konuşmasına başlamasını söyleyerek asıl konuya geçti.

Henry Gilpin ayağa kalktı. Kafasının tepesinden püskül gibi sarkan kısa kesilmiş zayıf kahverengi saçlı, ince yapılı bir adamdı. Yüzü o kadar kuru ve kemikliydi ki soluk teni zaman zaman sanki şeffafmış gibi görünüyordu, ama keskin mavi gözleri ona kurnaz ve zeki bir adam görüntüsü vermeye yetiyordu. Philadelphia bölgesi avukatlarındandı ve şehrin başsavcısı olarak görev yapıyordu. Sedgwick'in karşı tarafta olduğu birkaç davada da bulunmuştu. Van Buren'in döneminde Genel Başsavcı olacak kişi olarak gösterilen Gilpin, mahkemede bulunan yargıçlar tarafından çok iyi tanınıyor ve çok yetenekli bir avukat olarak büyük bir saygı görüyordu.

Gilpin sunumuna, Grundy tarafından 1839'da yazılan görüş yazısında yer alan tezlerin aynısını ortaya koymakla başladı. Konuşma biraz daha ilerlediğinde, Gilpin'in temel tezlerinin daha önceki davalarda savunulan tezlerin benzerleri olacağı anlaşılmış oldu: Hükümet, Pickney Anlaşması'na ve 1819 Anlaşması'na bağlı kalınması taraftarıydı. Başkan, gemiyi, kargoyu ve siyahları İspanyol otoritelerine teslim etmenin kendisinin görevi olduğuna inanıyordu. Böylece, siyahlara yöneltilen cinayet ve korsanlık suçlamaları daha doğru değerlendirilmiş olacaktı. Siyahların yasal köleler olup olmadıkları ise tamamen İspanya'nın iç meselesiydi. Gedney ve Meade, gemiyi ve içinde bulunanları büyük bir felaketten, hatta belki de ölümden kurtarmakla çok kahramanca davranmışlardı. Bu yüzden subaylar ve tayfanın gemi ve kargo üzerinden ganimet almaya hakları vardı. Bununla birlikte, ganimet hakkının hesaplanmasında kölelerin

dahil edilip edilmeyeceğine de yine mahkeme karar vermeliydi. Bunların dışında Gilpin, mahkeme liste halinde belgelenmiş olan malların yasal sahiplerine iadesinde karar kılarsa, yönetimin bu kararın uygulanmasını güven altına almaya hazır olduğunu bildirdi.

Daha sonra Gilpin, savunma kanadının mahkemeye sunduğu savunma konularından; gemideki siyahların köle olmadıklarından, bu yüzden güya yasadışı olarak esaret altına alındıklarından, bu durumdan kurtulmak için savaştıklarını gösteren "sözde kanıtlardan" söz ederek konuşmasını sürdürdü. Bu konuda, bölge mahkemesinin Dr. Madden'in duygu sömürücü ifadelerinin etkisi altında kaldığını ısrarla vurguladı.

"Bu ifadeler tamamen varsayımdır" dedi Gilpin. "Dr. Madden, her ne kadar bunu yeminli ifadesinde kabul etmemiş olsa da, olaya siyahların lehine ve İspanyol köle sahiplerinin aleyhine olacak şekilde önyargılı bir yaklaşımı benimsemiştir."

Gilpin konuşmasını sürdürürken bir yandan da yürüyordu. Sık sık salonun zemininden tavanına kadar uzanan Roma tarzı sütunların arkasında gözden kayboluyordu. Sunumu süresince, Singbe ya da öbür yerliler tarafından verilen ifadelere biçbir göndermede bulunmadı. Yaklaşık dört saat sonra, konuşmasını bitirip yerine oturdu.

Mahkeme öğle yemeği için 1,5 saat ara verdi ve ardından Baldwin sunumuna başladı. Öğleden sonra 2 saat ve ertesi gün de 6 saat konuşmasına karşın, Baldwin yaptığı sunumda davayla ilgili belirgin gerçekleri sıralamaktan başka bir şey yapmadı. Meslektaşını dinleyen Adams, bu kadar yumuşak bir sunumun Connecticut'lı bu avukatın normal hali olup olmadığını düşündü. Belki de savunma kanadının

başkanı olarak kendisi için yolu temizlemeye çalışmıştı. Bunun üzerinde çok durmadı ve konuşmasını bitirdikten sonra Baldwin'i böylesine "net ve etkili bir sunum" yaptığı için kutladı.

Baldwin'in konuşmasını tamamlamasıyla, Başyargıç Tanny, ertesi gün Adams'ın yapacağı savunma konuşmasıyla başlamak üzere duruşmaya ara verdi. Adams salondan çıkarken, Tappan ona bir zarf uzattı.

"Bunu Connecticut'dan bir arkadaş size iletilmek üzere bana verdi" diyerek gülümsedi Tappan. "Yarın için bol şans dilerim."

Adams Tappan'a teşekkür etti ve zarfı çantasına koydu. Salondan çıktı ve notlarını gözden geçirmek ve o gün Kongre'de neler olduğunu görmek üzere Kongre binasına doğru yürüdü. Gece yarısına on beş dakika kala, bir mil ötedeki F Caddesi'nde bulunan evine doğru yola çıkmıştı.

Eve vardıktan sonra, Adams ertesi günkü sunumuyla ilgili notlarını hazırlayarak çalışmasını sürdürdü. Saat 3.00'a yaklaştığında gözleri kan çanağına dönmüştü ve çalışacak enerjisi kalmamıştı. Masasından kalktı, lambasını aldı ve yatmak için üst kata çıktı. Odasına girdiğinde, yatağın yanında lambanın soluk ışığının aydınlattığı küçük beyaz bir şey fark etti. Bu Tappan'ın ona verdiği zarftı. Adams, okumayı unutmamak için onu yatağın yanındaki komodine koymuştu.

Sevgili Bay Adams,

İnsanlar bize kötü diyorlar. Çünkü aşçıyı, kaptanı ve denizcileri öldürmüşüz. Ama beyaz adam Afrika'ya gelse ve orada onu köle yapsalar, o ne yapardı? Özgürlüğüne tekrar

kavuşmaya çalışmaz mıydı? Lütfen mahkemenin, bizlerin özgürlüğüne tekrar kavuşmak isteyen normal insanlar olduğumuzu anlamasını sağlayın. Biz eve gitmek istiyoruz. Davamızı kazanmanız için size dua ediyoruz. Sen bizim dostumuzsun. Sana güveniyoruz.

Joseph Cinque

Adams, uzun ömründe pek çok şey görmüş ve yaşamıştı. Öyle ki artık onu şaşırtacak çok az şey vardı. Ama bu mektubu okurken boğazında hissettiği düğüm, bütün yelkenlerini suya indirmişti. Uzun, derin bir nefes aldı ve ardından mektubu dikkatle katlayıp yeniden zarfın içine koydu. Lambayı söndürdü ve uykusunun gelmesini beklemeye başladı. Ama uyumak yerine, günün ilk ışıkları perdenin aralığından odaya dolmaya başlayana kadar, yatakta bir o yana bir bu yana sabırsızca dönüp durdu.

Mahkeme 24 Şubat Salı günü saat 10.30'da yeniden başladı. Adams yavaşça ayağa kalktı, yargıçları selamladı ve otuz yıl aradan sonra böylesine seçkin bir mahkemenin önüne çıkmış olmanın kendisi için bir onur olduğunu söyledi. Ayrıca, bu süre içerisinde hukukla ilgili işlerden uzak kalmasının ve ilerleyen yaşının, bugün mahkemedeki performansını kötü etkilememesini umduğunu da ekledi. Salona gülümsedi, yuvarlak uzak gözlüklerini taktı ve sunumuna başlamak üzere kürsüye doğru yürüdü.

"Bu davada, müvekkillerimin ve şahsımın içine düştüğümüz bu kötü durumda, iki tesellim var. Birincisi, meslektaşım Bay Baldwin, müvekkillerimin yaşamlarını, haklarını ve özgürlüklerini bu noktaya gelene kadar mükemmel bir biçimde savunmayı başardı. İkinci teselli bulduğum şey ise bu

mahkemenin bir adalet mahkemesi olmasıdır. Bir adalet mahkemesinde, bütün tarafların mahkemeden adalet isteme hakları vardır. Bizim burada aradığımız da bundan başka bir şey değildir sayın yargıçlar. Aynı zamanda, bu mahkeme önündeyken büyük bir üzüntü duymaktayım. Çünkü, biz burada adaleti ararken, Birleşik Devletler hükümetinin başka bir kanadı, gücünü hiç de adil olmayan bir yöntemin peşinde koşmaya kanalize etmiştir. Burada kastettiğim, adaletin ilkelerine, Anayasa tarafından verilen haklara ve bu yüce toprakların yasalarına en az bu onurlu mahkeme kadar bağlı olması gereken ama bunun yerine belli bir kesime duydukları sempati ve müvekkillerime duydukları antipatiyle hareket eden Beyaz Saray'dır. Ayrıca şunu da eklemeden geçemeyeceğim, bu antipatinin tek nedeni müvekkillerimin tenlerinin rengidir."

Bu sözlerle konuşmasına başlayan Adams, Gedney'in Amsitad'ı kontrol altına aldığı zaman geminin durumundan başlayarak, ilk ifadeler alınırken Holabird'ün davranışlarından, Forsyth'in savcıya yolladığı talimatlardan ve İspanya Büyükelçisi'yle ilişkisinden, Buren'in bizzat verdiği emirlerden tam ve ayrıntılı bir biçimde söz etti. Birleşik Devletler'i temsil eden bu kişilerin daha en baştan, her adımda Amsitadlılar'ın haklarını inkâr eden bir tutum sergilediklerini söyledi.

"Haklar, sayın yargıçlar. Onların derileri de aynı bizimkiler gibi insan derisi olduğuna göre, eminim hepimiz bu hakların bir an önce onlara da verilmesinde hemfikiriz."

Adams'ın sunumu o andan itibaren can alıcı noktalara temas etmeye başladı. Forsyth, Calderon ve Argaiz arasında dönen çeşitli pazarlıklardan söz etti. Calderon'un ilk başlar-

da iade meselesinden söz ederken, "gemi, zenciler ve ticari mallar" sözlerini kullanarak kargo ve siyahlar arasındaki farkı kabul ettiğini, ama sonraki demeçlerinde siyahların Pickney Anlaşması'ndaki maddelere göre iade edilmeleri gerektiğini, çünkü "geminin kargo manifestosunda yer aldıklarını" söylemeye başladığını anlattı. Argaiz'in yaptığı açıklamalarda da benzer farklılıklar vardı. Adams ayrıca, Forsyth'in Holabird'e yolladığı, olası bir mahkemeden kaçınılması ve zencilerin İspanya Büyükelçiliği'ne teslim edilmek üzere bir an önce Başkan'ın sorumluğuna verilmesini isteyen mektubunu kanıt olarak sundu. Mektup, resmi bir belge olarak Holabird'ün başvurusu sonucu görülen temyiz duruşmasında mahkeme dosyasına eklenmişti.

Ardından Adams, Gedney'e dönerek, teğmenin Amistad'ı alı koyarken sergilediği davranışları kınamaya başladı.

"Geminin kontrolü Afrikalılar'ın elindeydi. O durumda geminin sahibi oldukları olasılığına göre davranılması gerekiyordu. Rahatça hareket ediyorlardı. Mahkemenin de kabul ettiği gibi herhangi bir korsanlık faaliyeti içinde değillerdi. Oysa Teğmen Gedney, hükümetten herhangi bir emir ya da talimat almamasına karşın, silah gücünü kullanarak gemiyi etkisiz hale getirdi. Güverteye çıktı ve müvekkillerimin tenlerinin rengine dayanarak onları zindana attı. Aynı şekilde, Senyor Ruiz ve Montes'in derilerinin rengine bakarak da onlara her türlü konforu sundu. Hiç zaman yitirmeden, sorgusuz sualsiz yasal yollardan ganimet alma hesaplarına girişti."

Adams konuşmasını, gezici mahkemede görülen konuları ve bölge mahkemesinin ilk duruşmalarındaki olayları gözden geçirerek ve inceleyerek sürdürdü. Bu arada Dr. Madden'in ifadesine de değinerek, güvenirliliğinin Yargıç Jud-

son tarafından gözden geçirilip, kabul edildiğini mahkemeye anımsattı.

Kısa süren kış günü, saat 15.30'da yavaşça kararmaya başladığında, Yargıç Tanny Adams'dan konuşmasına ara vermesini ve ertesi gün sürdürmesini rica etti. Adams ricayı kabul etti ve mahkemeye ara verildi. Ertesi sabah, Yargıç Tanny salona tek başına girdi ve sarsıcı bir açıklama yaptı.

"Bu davanın duruşmaları, üzücü bir vefat nedeniyle kesintiye uğrayacaktır. Dün burada aramızda oturan, değerli yargıçlarımızdan birisi olan, Virginia bölgesinden Yargıç Barbour dün gece vefat etmiştir. Mahkeme, duruşmaya Mart'ın ikisi Pazartesi gününe kadar ara vermiştir."

Barbour'un herhangi bir rahatsızlığı yoktu. Uykusunda geçirdiği bir kalp krizi nedeniyle ölmüştü. Onu bulan, her sabah güneşin doğuşuyla uyandırmak için odasına giren kölesi olmuştu. Tappan bir arkadaşına olayı yorumlarken, ortadaki ironilerden bu olayın Tanrı'nın davayı kazanmaları için gösterdiği bir takdir olabileceğini söylemişti.

2 Mart sabahı, mahkeme yeniden açıldı ve Adams devam etti. Anayasa'ya karşı kayıtsız bir tutum sergilendiğini gösteren Forsyth'in Argaiz ve Calderon'a verdiği sözleri ve teminatları sıralamayı sürdürürken, bunlara faklı bir şey ekledi. Bu kez anlattığı olayların içinde Van Buren'ın bizzat kendisi yer almaktaydı.

"Mahkeme fark edecektir ki Teğmen Paine'ye verilen emirler, bizzat Van Buren'ın kendisinden gelmiş ve Paine'den siyahları göz altına alması istenmiştir. Ayrıca bu emirlerin biçimine ve üslubuna dikkat ederseniz, henüz siyahların statülerinin ne olduğu konusunda mahkemede bir karar alınmamışken Paine'e gözaltı için izin vermekle kalma-

yıp, aynı zamanda da bu kanunsuz hareketin uygulanmaya konulması için bölge mahkemesinin vereceği kararın beklenmesi gerektiği konusunda bir sözün geçmediğini de göreceksiniz. Bu bulgulardan yola çıkarak Başkan'ın amacının ne olduğunu yalnızca tahmin edebiliriz. Acaba siyahların bütün haklarını hiçe sayıp, Birleşik Devletler askerleri tarafından kaçırılıp zorla Küba'ya götürülmesini mi amaçlıyordu, yoksa önce bölge mahkemesinin kararını açıklamasına izin verip, ardından siyahların temyiz hakkını hiçe sayıp onları kaçırmayı mı düşünüyordu? Ya da bu gerçeklerden yola çıkarak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın kişilerin özgürlük haklarını ve Anayasa tarafından garanti altına alınmış bu ülke yasalarını umursamadığını söylemek mümkün müdür? Her durumda, verilen bu emirler yönetimin sergilediği diktatörce tutumun rezil, sinir bozucu bir örneğidir. İçinde yasal olarak açıkça suç sayılabilecek öğeler vardır."

Daha sonra Adams, mahkemeye 1819 Anlaşması'nın kendisi tarafından hazırlanmış geniş bir incelemesini sundu.

"Hükümet, bu anlaşmanın dilini ve amacını saptırmaya çalışmaktadır. Bu anlaşmayı yazanlardan biri olarak şunu kesin bir dille belirtmek isterim ki anlaşma hiçbir şekilde insanları birer ticari mal, köle ya da başka bir şey olarak görme amacı taşımamaktadır."

Adams son olarak, Gilpin tarafından hükümetin siyahları Küba'ya geri götürmek için dayanak olarak işaret ettiği Antelope Davası'nın ayrıntılı bir çözümlemesini yaptı. Adams'a göre, Antelope Davası'yla Amistad arasında bir ilişki kurmaya çalışmak her açıdan inanılmaz derecede mantıksız bir olaydı. Mahkeme önünde kanıtlandığı üzere, Amistad'daki siyahlar bulunduklarında özgürdüler. Zincirle-

re bağlı köleler değillerdi. Antelope'taki bahtsız siyah insanlar gibi Amerikan pazarlarında satılmak üzere yola çıkarılmamışlardı. Ayrıca Washington gemisi herhangi bir tutuklama emri de almamıştı. Bu iki dava, hukuksal açıdan tümüyle farklı alanlara giren konulardı.

Konuşmaya başladıktan yaklaşık beş buçuk saat sonra, Adams en sonunda sustu. Durdu ve gözlüklerini çıkardı.

"Sizlerden önemli bir ricam var sayın yargıçlar. 7 Şubat 1804'te, yani bundan otuz yedi yıl önce, adım bu mahkemenin kayıtlarına avukat ve danışman olarak geçti. Beş yıl sonra, 1809 Martı'nda, adaleti savunmak için bu mahkemenin önüne son kez çıktım. Ardından başka görevlerde bulundum. Önce ülke dışında daha sonra da kendi ülkemin sınırları içinde çeşitli konumlarda çalıştım. Bu mahkemede, bir grup yargıcın önüne çıkıp bir insanın yaşama, özgürlük ve adalet hakkını yeniden savunacağım aklıma gelmezdi. Şimdi burada, farklı yargıçların önünde de olsa, bir kez daha aynı mahkemedeyim. Son bir kez daha adalet istiyorum. Sizlerin de adalete hizmet etmeniz için dua ediyorum."

Adams masasına döndü ve oturdu. Başından aşağıya doğru yayılan büyük bir rahatlama hissetti. Mahkemeye ara verildiğinde, bacakları öyle yorgun düşmüştü ki, güçlükle ayağa kalkabildi.

Ertesi gün, karşı düşüncelerini anlatması için Gilpin'e izin verildi. Gilpin, yaklaşık iki saat boyunca konuştu, ama Baldwin, Sedgwick ve Adams, savcından daha önce söylenenlerin dışında yeni bir şey duymadılar. Adams, yalnızca birkaç noktada, Gilpin'in üzerinde düşündüğü bir şeyi bu kez daha dikkatli söylediğini fark etti, o kadar. Öğlen olduğunda, Yargıç Tanny tokmağını kürsüye vurdu. Kararın açıklanacağı

gün her iki tarafın da mahkemede hazır bulunması için kendilerine haber verileceğini açıklayarak, duruşmayı bitirdi.

Sedgwick Philadelphia'ya, Tappan New York'a, Baldwin'le Jocelyn de mahkeme haber verene kadar New Haven'a döndüler. Bir hafta sonra, 9 Martta, mahkeme Gilpin ve Adams'ı davet etti. Kararı Massachusetts'ten Yargıç Story okudu. O zamanın usulüne göre, yargıç önce davanın ana noktalarını anlattı. Bu iş yaklaşık bir saat sürdü. Ardından iki saat süresince de mahkemenin karar metnini okudu.

Story, mahkemenin ret kararı veren, ama yazılı bir görüş de bildirmeyen John McKinley de dahil olmak üzere, 6'ya karşı 1 oyla vardığı kararı açıkladı. Buna göre:

Eski sahibinin yasal varislerine teslim edilecek olan köle çocuk Antonio'nun durumu hariç, bu davayla Pickney Anlaşması ya da 1819 Anlaşması arasında ilişki kurulamayacağına karar verildi. Ruiz ve Montes tarafından, zenciler için temin edilen geçiş belgelerinin düzmece olduklarının bölge mahkemesinde kanıtlanmış olduğu ve bu yüzden herhangi bir mülkiyet belgesi niteliği taşıyamayacakları, yani geçersiz oldukları açıklandı. Gedney ve tayfası kahramanca hareket etmişlerdi. Yargıç Judson tarafından konulan koşullara bağlı kalınmak kaydıyla, ganimet almaya hak kazanmışlardı. Ama Amistad'ın güvertesine çıktıklarında, geminin kontrolü siyahların elindeydi. Köle değillerdi ya da Birleşik Devletler sınırlarına köle olarak satılmaları için geldiklerini gösteren ortada hiçbir kanıt yoktu. Sonuç olarak, Gedney ve tayfası tarafından tutuklanmış olmaları 1819 Anlaşması hükümlerine aykırıydı.

"Bu yüzden" diye okumaya devam etti Yargıç Story, "Yargıç Judson'ın bu konu hakkındaki kararının değiştirilmesi gerekiyor."

Adams nefesini tuttu ve öne doğru yavaşça eğilerek, Yargıç Story'nin ne söyleyeceğini beklemeye başladı. Gilpin de aynı heyecanla ayakta beklemekteydi.

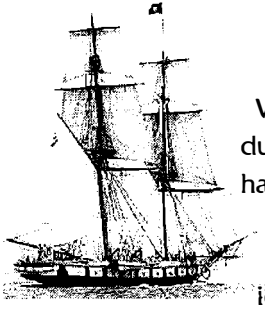
"Bu mahkeme, köle çocuk Antonio hariç, Amistad'da bulunan tüm siyahların, yasalara aykırı olarak düşürüldükleri tutsaklıktan kurtulmak için savaşan özgür doğmuş insanlar olduklarına karar vermiştir. Mahkeme bu durumu tartışmasız kabul etmiştir ve siyahların yaptıkları hareketlerde herhangi bir yanlış görmemiştir. Artık özgür olduklarına göre, mahkeme tutukluluklarının derhal kaldırılmasını istemektedir. İsterlerse, özgür insanlar olarak ülkelerine geri dönebilirler."

Adams ayağa kalktı, yargıçlara teşekkür etti. Hemen salondan çıkıp Baldwin ve Tappan'a mektup yazdı. Mektubunda, "Tanrı bize güldü" diye yazdı. "Dostlarımız en sonunda özgürlüklerine kavuştular."

Baldwin mektubu bir hafta sonra aldı. İnsanlar, iki yıl aradan sonra onu bir kez daha New Haven caddelerinde koşarken gördüler.

Gentlemen*

Westville Hapishanesi'nde, kahkahalar, dualar ve kutlamalarla dolu bir bayram havası vardı. Düzenlenen eğlenceler sırasında, Burnah, Grabeau, Kinna ve başka yerliler özgürlüklerini kanıtlamak için hapishaneden defalarca dışarı çıkıp, yine içeri döndüler, sonra yine dışarı çıktılar. Gecenin ilerleyen saatlerinde, eğlenceler halen sürerken, Singbe yalınayak ve üstünde hiçbir şey olmadan dışarı çıktı. Mart karının örttüğü toprağın üstüne diz çöktü. Gözyaşları arasında Ngewo'ya ve Hıristiyan Tanrı'sına minnetlerini sundu. Stefa ve çocuklarına, yakında eve döneceğini haber vermeleri için her ikisine de dua etti.

Acaba gerçekten eve dönebilecek miydi?

Yüksek Mahkeme Judson'ın kararına uymuş olsaydı, şu anda yerliler Afrika'ya doğru giden bir gemide olacaklardı. Ama yerlilerin durumunun Pickney Anlaşması ve 1819 Anlaşması ile bir ilgisinin olmadığına karar verildiği için, federal hükümetin Afrikalıları evlerine geri götürmekle ilgili bir yükümlülüğü kalmıyordu.

Lewis Tappan, yine de yerlilerin taşınması için Başkan'ın

** İng. "Beyefendiler" anlamına gelmektedir. (ç.n.)*

ikna edilip edilemeyeceğini görmek için yeni Dışişleri Bakanı Daniel Webster'a çıktı. Webster, sadece bir ay süren bir rahatsızlıktan sonra, zatürreeden ölen Harrison yerine atanan Başkan John Tyler'la meseleyi konuştu. Virginia'da bir çiftliği ve köleleri olan Tyler şahsen Afrikalılara karşı bir sempati beslememekteydi. Ama Webster'a, eğer Kongre gemi ve öbür masraflar için uygun bir bütçe ayarlarsa, bunu imzalayıp yürürlüğe koyacağını Tappan'a iletmesini söyledi. Tyler, Kongre'deki Güneylilerin böyle bir kararın geçmesine kesinlikle izin vermeyeceklerinden emindi. Haklı da çıktı.

Sonuç belli olduktan sonra, Webster Tappan'a "Bu Afrikalılar özgürdür" dedi. "Evlerine dönebilmek için kendi başlarının çaresine bakmak zorundalar."

Bu durumda Tappan kendi planını uygulamaya mecbur kalıyordu. Afrika'ya gidecek bir gemi bulmak, kaptan ve tayfa ayarlamak aşağı yukarı iki bin dolara mal oluyordu. Öbür gereksinimler de üç yüz dolar tutmaktaydı. Tabii bir de misyonerlik meselesi vardı.

Tappan ve Amistad Komitesi'nin öbür üyeleri, Afrikalıların ülkelerine döndüklerinde birer Hıristiyan beyefendisi ve misyoneri gibi davranmalarının sağlanabileceğini düşündüler. Bir arazi satın alınıp, üzerine bir kilise inşa edilecek ve bu sayede önce yakın bölgelerde olan insanlardan başlamak üzere zamanla bütün Afrika'ya Hıristiyanlığın yayılması sağlanacaktı. Ayrıca kurulacak bu misyon sayesinde, özgür bırakılmış siyahları Afrika'ya götürme amacıyla kurulan ve Amerikan Sömürge Topluluğu'yla ortaklaşa çalıştığı için kölelik karşıtları tarafından bozulmuş bir kurum olarak görülen Amerikan Misyonerlik Topluluğu'nun yaptığı çalışmaları saf dışı bırakmayı da umut etmekteydiler.

Tappan bununla ilgili olarak, "Sömürge Topluluğu tamamen ırkçılardan oluşan bir gruptur" demişti. "İstedikleri tek şey bu ülkedeki zencileri, melezleri ve başka renkten olan her insanı başlarından savmak. Daha ileriye gitmeyi başarabilirlerse, eminim bundan sonra sırada İrlandalılar, Çinliler ve Katolikler olacaktır."

Amerikan Misyonerlik Topluluğu'nun kurmuş olduğu misyonlar, yalnız Hıristiyanlık eğitimi vermekte, okuma, yazma ya da insanların gelişimi için gerekli başka herhangi bir konuda bir şey öğretmemekteydiler.

"Bizim kurumumuz farklı olacak" diyordu Tappan üstüne basa basa. "Biz, Afrika'nın insanlarına yalnız Hıristiyan inancının sonsuz yararlarını ve nimetlerini sunmakla kalmayacağız, aynı zamanda sahip olduğumuz medeniyetin kültürünü ve bilgisini de vereceğiz onlara. Bu sayede kendi başlarına nasıl ayakta kalabileceklerini öğrenmiş olacaklar ve aynı medeniyete, inanca ve geleneklere sahip bireyler olarak Hıristiyan dünyasına katılacaklar."

Komite'de bulunan insanların hepsi Tappan'ın Afrika kıtasında yaşayan insanlara ilişkin tasarladığı planlarına katılmıyordu. Birçoğu da bunun bir niyet olduğunu düşünüyordu. Sonuçta, hepsi Amerikan Misyonerlik Topluluğu tarafından

yürütülen bozuk sistemin düzelmesi için "Doğru" misyonlar kurulması gerektiği düşüncesinde birleşiyordu. Bununla birlikte, Amistad Komitesi dağılmak üzereydi. Tappan ihtiyaç duyulan bütçenin yarısını kendi cebinden karşılamak durumunda kalmıştı. Kalan kısım, bağışlar ve yapılacak gösterilerde toplanacak paralardan karşılanmak zorundaydı.

"Ne gösterisi?" diye sormuştu Jocelyn.

Tappan, "yaptığımızın ne kadar iyi bir şey olduğunu göstereceğiz insanlara" diye yanıtlamıştı onu.

Üç kız çocuğu çığlıklar atarak ağlıyorlardı. En küçükleri olan ve Bayan Pendelton tarafından Charlotte olarak çağrılan Kene, büyük bir korkuyla yaşlı kadının eteğine yapışmıştı. Albay Pendelton, eli belindeki silahın kabzasının üstünde, Tappan'ın önünde durmuş, ona bakmaktaydı.

"Sana onlar bir yere gitmiyor dedim!" diye homurdandı Pendelton. "Seninle gelmek istemiyorlar, Tappan! Haksız da sayılmazlar. Burası onların evi ve onlara burada iyi bir Hıristiyan hayatı sunmaktayız. Sense onları alıp cani vahşilerin arasına götürmeye çalışıyorsun."

Tappan elinde tuttuğu, kızların Pendelton'un evinden alınmasını belirten Yargıç Smith Thompson imzalı talimatla kendinden emin bir halde duruyordu. Tappan'ın arkasında, Emniyet Amiri Wilcox, iki federal polis ve birçok gazeteci vardı.

"Evleri mi dediniz bayım?" diye bağırdı Tappan. "Bu zavallı masum kız çocuklarını ev kölesi haline getirmişsiniz. Bazı yakın arkadaşlarınızın ve komşularınızın savcılığa aynen bu şekilde ifade verdiklerini duyduk. Neden peki? Tabii, onlar artık sizin değil mi? Belki de on yıl boyunca bu kızlar ça-

maşırlarınızı yıkayacak, evinizi temizleyecek, giysilerinizi onaracak ve hatta size yemek yapacaklar."

"Biz onların medeni birer kadın olmalarını sağlamaya çalışıyoruz yalnızca. Bakımlarını üstlenmemiz karşılığında da bize yardım etmelerine izin veriyoruz."

"Eyaletin bu kızların bakımı için size ve karınıza para ödediğini hatırlatmak isterim" dedi Tappan. "Ama artık bu 'hizmet' resmi olarak ortadan kalkmıştır. Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi Amsitad'daki bütün Afrikalıları serbest bıraktı. Yargıç Thompson tarafından yazılmış bu talimat, sizi ve karınızı bu kızlardan ayırıyor. Çocuklar benimle gelip, öbürlerinin arasına katılacaklar."

"Hayır! Hayır!" diye çığlık attı Te-me. "Bayan Pendelton, bunun doğru olmadığını söyleyin efendim!"

"Doğru değil, Marie" dedi Bayan Pendelton. "Albay burada bizimle güvende kalmanızı sağlayacak."

"Bu çok zor" dedi Tappan ve kapıya doğru bir adım attı. Pendelton tabancasını biraz daha sıkı kavradı.

"Bir adım daha atarsan, Tappan, ağzının içinde koca bir delik açarım."

"İşte burada Stanton" dedi Wilcox, Tappan'ın yanına gelerek. "Elinde mahkemeden alınmış yazılı emir var. Bu işler nasıldır bilirsin. Çocukları ona vermek zorundasın."

"Hiç sanmıyorum, Norris. Ona yardım edeyim falan diyorsan, bil ki bir delik de senin ağzında açarım."

Tappan, ileriye doğru korkusuzca bir adım daha attı. "Yüce İsa, benim Tanrı'm ve koruyucumdur" dedi kendinden emin bir ifadeyle. "Bu yüzden bir adamdan ya da onun boş tehditlerinden korkacak değilim."

Tappan bir adım daha attı. Pendelton tabancasını çekip

horozunu kaldırdı. Wilcox Tappan'ı yere itti ve Pendelton'un üzerine atıldı. Wilcox'un üzerine atılmasıyla, Pendelton silahı elinden düşürdü. Kapının önüne düşen tabanca ateş aldı ve Bayan Pendelton'la çocukları az farkla sıyırarak, tahta zemine saplandı. Hıçkırıklarla ağlayan çocuklar dışarı çıkarılırken, Wilcox Pendelton'u tuttu. Çocuklar, kollarını Bayan Pendelton ve kocasına uzatmış, onlara bakarak defalarca geri dönmeye çalıştılar. Ertesi gün, New Haven Express gazetesi, Tappan'ı "yardımsever bir aileyi ve cömert bir yuvayı görmezden gelerek, sergilediği insanlık dışı tavırlar"dan ötürü kınayan sert bir haber yayınladı. Haber, çocuklar ev hizmetçisi olsalar bile, orada kalmalarının geri dönmek zorunda bırakıldıkları Afrika'nın vahşi ormanlarında yaşamalarından çok daha iyi olacağını söylemekteydi.

Tappan evden uzaklaşırken, Pendelton Amistadlıların eve dönecek kadar uzun yaşamayacaklarını söylemişti.

"Siz kölelik karşıtlarının hükümetten birilerini satın aldığınıza inanan birçok insan var Tappan!" diye bağırmıştı arkasından. "Bir sabah uyandığında Cinque'yi ve o çok sevdiğin öbür pislikleri boğazları kesilmiş bir halde bulursan, buna hiç şaşırmam."

Tappan söylenenlerden etkilenmemiş görünse de, Pendelton'un olmayacak bir şeyden söz etmediğini çok iyi biliyordu. Bu yüzden yerlileri New Haven'dan, Hartford'un batısındaki Farmington adındaki ufak kasabaya taşımaya karar verdiler. Farmington'da yaşayan halkın çoğunluğu köleliğe karşıydı. Çocuklar, eğitimlerine devam etmeleri ve iyi bakılmaları için kasabadaki özel bir konuta yerleştirildiler. Öbür yerliler için de şehrin dışında, evlerine dönmelerine yetecek kadar para toplanana kadar barınacakları bir ahır ayarlandı.

Seçilen ahırın geniş araziye yayılmış bir çiftliğin içinde bulunması ve aynı zamanda gizli kaçış yollarının durak noktalarından olması bir rastlantı değildi. Yüksek Mahkeme'nin kararının New Haven'a ulaşmasından iki gün sonra, Antonio da Kanada'ya kaçmak için aynı yeri kullanmıştı.

Pendelton'un evinin önünde gerçekleşen sahne, Tappan'ın daha önce Jocelyn'e söz ettiği "gösteri" değildi. Aslında bu olayda Tappan, son iki yıldır ilk kez basının önünde yanlış bir hesap yapmıştı.

Tappan'ın istediği, New England'ın uygun yerlerine Amistadlılarla birlikte çok iyi organize edilmiş turlar düzenlemekti. Kasaba salonları, kiliseler hatta fabrikalardaki insanlar haklarında çok duydukları ve okudukları Amistadlıları ağırlamaktan keyif alacaklardı. Ama bu kez karşılarında gördükleri, gezici mahkeme esnasında New Haven hapishanesinde halkın önünde sergilenen, Afrika'nın ormanlarından çıkıp gelmiş vahşi ve cahil yerliler olmayacaktı. Bunlar, ülkelerine dönüp Yüce İsa'nın İncil'ini dört bir yana dağıtacak, iyi giyimli, Hıristiyanlaşmış, İngilizce konuşan, okuyan ve yazan siyah beyefendiler olacaklardı. Tappan'ın umut ettiği, bu gösterilerin yalnız bu işlenmemiş beyinlerin ne hale gelebildiğine dikkat çekmeyi sağlaması değil, aynı zamanda Amerika doğumlu siyahlar her açıdan özgür bırakılırsa nasıl bir değişimin olacağının anlaşılması için bir örnek sunabilmesiydi. Amistad Komitesi'nin üyeleri bu plana destek verdiler. Tura katılacakların, yerliler arasında konuşma, okuma ve anlamada en fazla ilerleme kat etmiş olan Singbe, Grabeau dışında seçilen sekiz yerli olmasına karar verildi.

Tappan Singbe'yi yanına çağırıp, önlerindeki günler süresince ne yapacaklarını anlattı.

"Neden bunu yapmak zorundayız, Bay Tappan?" diye sordu Singbe.

"Çünkü sizleri Afrika'ya götürmek ve orada bir misyon kurmak için yeterli paramız hâlâ yok. İnsanlar sana ve arkadaşlarına ilgi duyuyorlar Joseph. Değişik bir kültüre sahip olmanıza karşın, bizlere nasıl uyum sağladığınızı görmek için para verecekler."

"Ne kadar paraya ihtiyacın var Bay Tappan?"

"Hımm, bir gemi ve tayfa kiralamaya, öbür gereksinimlere, anavatanınızda bir misyon kurmaya yetecek kadar para lazım. Açıkçası bu oldukça büyük bir miktar. Yaklaşık beş bin dolar."

Singbe bir an durup düşündü. İngilizce dilinde yüzün üstünde sayı saymayı bilmiyordu. Bu yüzden binle ifade edilen rakamlar, ona ulaşılamaz gibi gelmekteydi.

"Bu parayı ne kadar zamanda toplayabiliriz?"

Tappan, Singbe'ye baktı ve gülümsedi. "Oh, umarım çok uzun sürmez Joseph. Belki altı ay, belki de bir yıl..."

Singbe kafasını önüne eğdi. "Bu çok uzun bir zaman, Bay Tappan. Eve gitmek istiyoruz. İki yıldır buradayız. Birçoğumuzun köle olarak kaçırılması bu süreden de önce oldu."

"Anlıyorum Joseph. Biliyorum, ailelerinizi ve Mandingo'daki evlerinizi özlüyorsunuz. Ama para olmadan, sizleri oraya götüremeyiz."

Singbe çaresizlikle başını salladı. Tappan onun sırtını sıvazladı ve sıkı bir çalışmayla bu parayı toparlamayı başarabileceklerine ikna etmeye çalıştı. Gitmek için ayağa kalktığında Singbe onu durdurdu:

"Bay Tappan. Size daha önce söylemediğimiz bir şey var. Biz Mandingo'dan değiliz. Çoğumuz Mende'den gelen Mendelileriz. James Covey, yani Kaw-we-li gibi."

"Mende mi? Siz James'in geldiği Mende'den misiniz?"

"Evet. Freetown'ın uzağında, dağların ve nehirlerin ötesindedir Mende. Orası bizlerin yaşadığı yerdir. Misyonu orada inşa etmeliyiz."

"İyi de, neden bize Mandingolu değil de Mendeli olduğunuzu söylemediniz ki?"

"Buraya geldiğimizde, sen, Bay Jocelyn ve Bay Baldwin, bize çok nazik davrandınız. Sevginizi sundunuz. Biz yine de kötü beyaz adamların nereden geldiğimizi öğrenmelerinden çok çekiniyorduk. Peperuiz ve Pedromontes'in nereli olduğumuzu öğrenip, çocuklarımızı ve kadınlarımızı köleleştirmelerinden korktuk. Bu yüzden Mandingo'dan geldiğimizi söyledik. Ama şimdi, mahkeme bizim serbest olduğumuzu söyledi. Başka hiçbir mahkeme ya da başkan artık bizi hapishaneye geri yollayamaz. Artık köle değiliz. Eve dönebiliriz. Şimdi rahatça söyleyebilirim. Bizler güçlü ve gururlu Mendelileriz."

Tappan sakince başını salladı. "Yaptığınız yanlış değil, Joseph. Siz doğru olanı yaptınız."

"Biliyorum" dedi Singbe.

Singbe ve Grabeau'nun dışında, Tappan'ın tur grubunda, Burnah, Kinna, Fabanna, Ka-le, Mo-ru, Ses-si, James Covey ve kızların en büyüğü olan ve artık kendine Sarah denmesini isteyen Margru vardı. Tappan, bütün yerlilerin terzi yapımı güzel giyisiler ve şapkalar giymelerini sağladı. Margru'ya da sade, zarif bir elbise giydirdi. Tappan ve Jocelyn, değişik yerlerde bulunan ve kölelik karşıtlarına sempati duyan insanlar sayesinde, Afrikalıları çıkaracakları en uygun yerleri belirlediler. Seçilen şehir ve kasabaların bir listesi yapıldı. Elden geldiğince çevre gezileri yapabilmeye de zaman bırakacak genişlikte bir program hazırlandı.

Farmington'u nisan ortasına bırakarak, Massachusetts şehirleri olan Springfield, Northhampton, Holyoke, Worcester, Lowell ve Boston'dan önce, Hartford ve Windsor'da durdular. Listenin bu bölümü tamamlandığında, sırada başka şehir ve kasabalar vardı. Gidilecek her yere, basına ve bölge halkına, Amistadlıların oraya gelmekte olduğunu önceden haber verecek bir adam yolladılar. Bu kişi, yerlilerin geçirdikleri değişim hakkında hiçbir şey söylemiyordu. Tur başladı. Springfield'daki bir restoran sahibi, siyahları görünce mönüde yer alan yemeklerden istediklerini seçebileceklerini ve yemeğin ücretsiz olduğunu söyledi. Ama ertesi gün, şehrin caddelerini dolaştıkları sırada kendilerine küfredip, yerdeki at pisliklerini fırlatan bir kadınla bir adam yüzünden az kalsın büyük bir karışıklık çıkıyordu. Northampton'daki bir otel sahibi Afrikalıların boş odalarda kalabileceklerini söylemişti ama bu hareketi otelde kalan bütün beyazların derhal orayı terk etmesine neden olmuştu. Hartford'da, gazeteler yerel bir otelin Afrikalılara oda vermeyi kabul etmediğini yazınca, şehrin elit kısmına mensup birçok aile hemen atılmış ve siyahlar için kendi evlerinde yatacak yer ayarlamışlardı. Nashua&Andover adlı seyahat şirketinin sahibi de Amistadlıların kendi trenlerinde ücretsiz seyahat edebileceklerini duyurmuştu.

Bir şehre vardıklarında, öncelikle iyi giyimli Afrikalılar hemen gösterilerini yapıp, izleyenlerin güvenini kazanıyorlardı. Ardından Tappan, Yüce Tanrı'nın kullarının ruhlarının kurtarılması üzerine bir konuşma yapıyor, "Tanrı'nın siyah tenli kullarına kucak açıp, onların Hıristiyanlığın ve medeni kültürün nimetlerini tanımalarını sağlamanın" ne kadar önemli olduğunu vurguluyordu. Tappan'ın genelde yaklaşık bir saat

süren konuşmasından sonra, yerliler İncil'den ya da izleyicilerin duygularını ateşleyecek başka bir kitaptan bölümler okuyorlardı. Ayrıca Afrika'dan kaçırılmaları, Amistad'da ve Havana pazarında çektikleri sıkıntılar üzerine çeşitli anekdotlar da anlatılıyordu. İngilizce'yi oldukça iyi öğrenen ve Yeni Ahit'in neredeyse tamamını ezberlemiş olan Kinna, şehrin ileri gelenlerinden ve dindar insanlardan gelen Hıristiyanlıkla ilgili sorulara, Yale öğrencilerinden aldığı eğitimlerde öğrenmiş olduğu yanıtları veriyor ve herkesin ağzını açık bırakıyordu. Ama gösterinin en can alıcı bölümü, Singbe'nin James Covey'in çevirisiyle, anavatanı Mende'den kaçırılıp bindirildiği Amistad'daki yolculuğunu anlattığı yerdi. Singbe'nin normal konuşması ve diksiyonuyla hikâyesini anlatırken, kulağa melodi gibi gelen ve insanın derinine işleyen Mende dili izleyenlerin onu pür dikkat dinlemesini sağlıyor ve İngilizce olarak söylediği son cümleyle herkes kendinden geçiyordu:

"Lütfen. Tek istediğimiz eve geri dönmek."

Amistadlıların gösterisi için bir giriş parası alınmıyordu, ama her gösteriden sonra izleyicilerin arasında bir şapka dolaştırılıyordu. İzleyiciler tarafından bağışlanan paranın miktarı şehirden şehre çok değişiyordu. Worcester'de toplanan yaklaşık iki yüz kişiden yalnızca yirmi dolar çıkmıştı. Öbür yandan, Lowell'deki bir kumaş fabrikasında yapılan kısa bir gösterinin ardından işçilerden toplam altmış dolar toplanmıştı. İzleyicilerin tepkileri arasında da büyük farklılıklar vardı. Bazı insanlar Singbe'nin elini sıkabilmek için saatlerce sırada bekliyordu. Bazıları ise ön sıraya kadar gelip onu yumruklamaya çalışıyorlardı. Hartford'da bir kadın, Singbe'ye boş bir çaydanlık fırlatmaya kalkışmıştı. Bu tip olaylar yüzün-

den Tappan, Singbe sahneye her çıktığında onunla birlikte kölelik karşıtlarından iki kişiyi daha koruma olarak yanında bulundurmaya başladı.

New England ve New York'tan birçok gazete, Amistadlıların faaliyetlerini ve evlerine dönüp misyon kurmak için paraya gereksinimleri olduğunu duyurmaktaydı. Bu haberlerden etkilenen insanlar, Amistad Komitesi'ne doğrudan bağışlar yapmaktaydılar. Her gün postayla, içinde küçük notlar ve on sentten yirmi dolara kadar değişen miktarlarda paralar bulunan zarflar geliyordu. Maine'li bir çiftçiden gelen not şöyleydi:

Burada Amistadlı siyahlar için yolladığım dört buçuk dolar var. Hasat bittikten sonra bu miktarı altı dolara tamamlamayı düşünüyorum. Tanrı sizinle olsun.

Tappan gösterilen bu yakınlıktan çok etkileniyordu. Afrikalılarla yaptığı tur sayesinde toplanacak paranın belki de beş bin doları bile aşabileceğini düşünmeye başladı. Afrikalılar Amerika kıtasını terk ederse, halkın duyduğu ilginin ve Amistad Komitesi'nin sürekliliğinin zamanla zayıflayacağını fark etmişti. Bu yüzden Singbe ve arkadaşlarını Amerika'da mümkün olduğunca uzun bir süre tutmayı ummaktaydı. Aslında, adını Amerikan Misyonerlik Birliği olarak değiştirmeye karar veren komite, Mende'de çalışmaya başlayacak adaylarla çoktan görüşmeye başlamıştı bile. Misyonu idare etmek kolay bir iş olmayacaktı. Son elli yılda, İngiliz misyonerler Freetown'ın içinde dışında on ayrı misyon kurmuşlardı. Bunların dokuzu başarısız olmuştu. İklim koşulları, hastalıklar, kabile savaşları ve Doğu'dan gelen İslam'ın etkisinin bu başarısızlıkta büyük payları vardı.

Bütün bu risklere karşın, temmuz ayının sonunda bir aday seçildi. Massachusetts'li olan William Raymond adın-

daki aday, Doğu'da aydınlanma, Batı'da Tanrı'nın çağrısını iletmek olarak bilinen kavramı, kişisel menkıbesi olarak benimsemişti. Raymond'un kendi ifadesiyle, "günahkârların cehennem ateşinde yanacaklarını ve perişan olacaklarını gördüğünde" üç gün boyunca durmadan ağlamıştı. Ardından kendini toparlamış ve Tanrı'ya yüksek sesle, onun sefil bir hizmetkârı olarak ne yapabileceğini sormuştu. Ardından yine kendi sözleriyle "Gözlerinin önüne Batı Afrika'nın görüntüsü gelmişti." Raymond yirmi dolar aylıkla, hamile karısı Eliza'yı da yanına alıp Farmington'a taşındı. Orada çiftlikte kalan yerlilere eğitim verecekti.

Eylül başında, turdaki Amistadlıların "tekrar kaynaştırma" amacıyla Farmington'a geri götürülmeleri konusunda Tappan ikna edildi. Jocelyn, yerlilerin çoğunun Singbe, Grabeau ve turdaki diğer siyahların Afrika'ya geri götürüleceklerine ve kalanların burada bırakılacaklarına inandıklarını söylemişti. Asileşmeye başlamışlar, ders almayı ve kış boyunca gıda gereksinimlerini karşılamak için tarlada çalışmayı reddeder hale gelmişlerdi. Tappan da, Singbe ve öbür yerlilerin davranışlarından kaygılanmaya başlamıştı. Öyle bir noktaya gelmişlerdi ki Singbe artık izleyiciler önceden para vermezlerse, yerinden kıpırdamıyordu. Tappan, onu elini sıkmak için gelen insanlardan para isterken yakalamıştı birkaç kez. Böyle yapmamasını söylediğinde ise Singbe onu umursamamıştı.

"Eve dönmek için paraya ihtiyacımız olduğunu söyleyen sizsiniz, Bay Tappan. İnsanlar beni görmek, elimi sıkmak istiyorlar. Ben de onlardan para istiyorum. Bunun nesi yanlış?"

Tappan nezaket kurallarından, terbiyeden ve işlerin nasıl yürüdüğünden söz ettiyse de söylediklerinin hiçbir etki ya-

ratmadığını gördü. Bir keresinde de Singbe'den, insanlardan para istediği için özür dilemesini ve parayı geri vermesini söylediğinde, Singbe bunu olgunlukla kabul etmek yerine, bağırıp çağırmaya başlamıştı.

"Hayır! Ben para istiyorum! Ben eve dönmek istiyorum!"

Kalabalıktan bir kişi bağırarak Tappan'a, eşeğini iyi eğitmiş olduğunu, ama onu pek de kontrol edemediğini söylemişti. Tappan hışımla arkasına dönmüş, ama karşısında kahkahalarla gülen bir kalabalık bulmuştu. Gösteri içinde yerlilerin olduğu bazı bölümleri kaldırmayı ve kısaltmayı düşündü. Farmington'a döndüklerinde olayları Jocelyn'e anlattı.

"Lewis, gerekli parayı neredeyse tamamladık" dedi Jocelyn. "Belki onları geri götürme zamanı gelmiştir. Cinque'nin geri dönmesiyle hemen değiştiklerini görebiliyorum. Her şeyden önce, onun döndüğünü görünce çok mutlu oldular. Tarlada yeniden seve seve çalışmaya başladılar. Ama gittikçe huzursuzlukları artıyor. Hatta saldırganlaşmaya başlıyorlar. Artık burada daha fazla kalmak istemedikleri çok açık."

Tappan üzüntüyle başını salladı. Nihayetinde Amistadlıların, özellikle de Singbe'nin Amerika'da kalıp, ülke çapında kölelerin özgürlüklerine kavuşması için kölelik karşıtlarına yardım etmek isteyeceklerini ummuştu.

"Cinque davamız için bulunmaz bir konuşmacı" dedi Tappan üzgünce. "Basın onu seviyor."

"İyi bir konuşmacı olarak, kendi anavatanında da Hıristiyanlığın yayılması için bize çok yararlı olabilir" dedi Jocelyn. "Hepsi en kısa sürede geri götürülmeli. Çünkü içlerinden bazıları bu kadar uzun süredir burada olmaktan dolayı ciddi şekilde bunalıma girmiş durumda."

Tappan, herhangi bir insanın kültür ve güzellikle çevrelenmiş Connecticut gibi bir şehirde yaşamayı nasıl istemediğine bir anlam veremediğini söylese de, sonunda pes etti.

Tappan, Jocelyn'le yaptığı konuşmadan birkaç gün sonra Singbe'ye, artık para toplamak için tura çıkmak zorunda olmadıklarını; çünkü yeterli miktara ulaşıldığını ve onları Afrika'ya güvenli bir şekilde geri götürmek için gerekli ayarlamaların başlatıldığını söyledi. Singbe ve arkadaşları duydukları habere çok sevindiler. Hemen ertesi gün tarlayı hasata hazırlamak için çalışmaya koyulduar. Aynı gece Singbe, kaldıkları ahıra geri döndüğünde, korkunç bir haber aldı. Fonne adındaki yerli, yakınlardaki bir kanalda birkaç yerliyle birlikte yüzerken boğulmuştu.

"Bizim yanımızdaydı. Daha sonra kanalın kıvrım yaptığı yere doğru yüzmek istediğini söyledi" diyerek olayı anlattı Burnah. "Aramızdaki en iyi yüzücüydü. Bunun için Bay Raymond ona izin verdi. Ama bizden ayrıldıktan sonra, onu bulamadık. Ardından Bay Raymond onu yüzü suya dönük bir halde hareketsiz buldu."

Jocelyn "bunun üzücü bir kaza olduğunu" söylese de, yerlilerin çoğu, Tappan'ın verdiği sözlere karşın, Fon-ne'nin bunalımda olduğundan ve sürekli "hiçbir zaman Mende'ye dönemeyeceklerini" söyleyip durduğundan söz ediyorlardı. Bazıları, artan bunalımı nedeniyle kendi canına kıymış olabileceğini söylüyorlardı. Tappan, konuşulanları dinliyor, ama bir yandan da Pendelton'un, Afrikalıları öldürmek isteyen insanlarla ilgili söyledikleri kafasını kurcalıyordu. Bu düşünceyi hemen aklından çıkardı. Ama bir hafta sonraki ikinci bir olay, kuşkularının daha da artmasına neden oldu.

Singbe ve Grabeau, yerlilerin sebze yetiştirdikleri tarlada

çalışmaktaydılar. Hava kararmak üzereydi. Mısırları toplamak için ikisi biraz daha kalmaya karar vermişlerdi. Sonunda, mısır dolu çuvallarını alıp, tarlayla ahır arasındaki iki millik toprak yolu yürümeye koyuldular. Birkaç dakika sonra, Singbe botlarını unuttuğunu fark etti. Grabeau yavaşça yürüyüp giderken, o botları almak için geri döndü. Tarlanın yüz metre kadar ilerisinde, yolun kıvrım yaptığı ilk noktada, birden ortaya iki beyaz adam çıktı ve Grabeau'nun üzerine atıldılar. Grabeau karşı koymaya çalıştı, ama adamlar onu yere yatırıp, "Aptal Afrikalı, pis katil!" diyerek yumruklamaya, tekmelemeye başladılar. Singbe onların dibine kadar yaklaşıp üzerlerine atılana kadar varlığını fark etmediler. İri olanı Singbe'ye döndü, ama Singbe elindeki gaz lambasıyla adamın kafasına vurdu. Darbenin etkisiyle adam yere düştü. Grabeau'da öbür adamın dizlerine vurarak, onu yere serdi.

Elindeki bezi kafasına bastıran Grabeau, olayı anlatırken "yumruklarımız ve tekmelerimizle onları iyice patakladık Bay Jocelyn" dedi. "İnsanları dövmenin Hıristiyanlıkla bağdaşmadığını biliyorum, bunun için üzgünüm."

"Sizi anlıyorum" dedi Jocelyn. "Birine yumruk atmak için kapıldığınız tahrikten kurtulmaya çalışmalısınız her zaman." Bir an durdu, ardından uzanıp, elini Grabeau'nun omzuna koydu. "Tabii bir şey daha var. Kutsal kitabımız, 'Kötüler kendi kazdıkları kuyuya düşeceklerdir' de demektedir. Sanırım sen ve Singbe, o adamlara bunu iyice bir hatırlattınız."

Olayın olduğu yere kasabanın şerifi çağrıldıysa da, ortaya çok somut bir şey çıkmadı.

Her iki olay arasında kısa zaman olması Tappan'ı kaygılandırmaktaydı. Güneyli bazı çiftlik sahiplerinin parayla adam tutup, Singbe'yi ya da karşılarına çıkan herhangi bir

Amistadlıyı kaçırmak, öldürmek için Kuzey'e yolladıkları konusunda ortada söylentiler dönüp duruyordu. Ayrıca, Kuzeyliler arasında da, Afrikalıları bir ağaca asılmış halde görseler bile, buna pek de üzülmeyecek birçok insan vardı.

Tappan Singbe'yle bir kez daha konuşup, misyonun inşası için daha güçlü bir mali altyapı sağlamak amacıyla, en azından önlerindeki kış süresince Amerika'da kalmaları konusunda onu ikna etmeyi düşünüyordu. Ama bütün kölelik karşıtları olası bir ertelemenin artık çok tehlikeli olacağını düşünmekteydiler. Ekim ayında, Tappan bir seyahat acentasıyla konuşarak, otuz iki Afrikalı erkekten, üç Afrikalı kız çocuğundan, misyonda kalacak olan Bay ve Bayan Raymond ile yeni doğan bebeklerinden, Papaz James Steele'den, bunlara ek olarak Batı İndia doğumlu bir melez olan hükümet yetkilisi Henry Wilson, karısı ve Tamar adlı eski bir köleden oluşan yolcuları gemiyle Freetown Sierra Leone'ye götürmesi için kontrat imzaladı. Gentlemen adındaki büyük dört direkli gemi 27 Kasım 1841 tarihinde New York limanından yola çıkacaktı.

Kalan bir ay içinde Tappan, federal hükümetin Gentlemen gemisinin güvenli bir biçimde Afrika'ya varabilmesi için garanti vermesini sağlamaya çalıştı. İspanyollar Yüksek Mahkeme'nin verdiği karardan ötürü halen öfkeliydiler. Diplomatik protestolar aracılığıyla, siyahların iade edilmeleriyle ilgili taleplerini sürdürmekteydiler. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanı Webster, Büyükelçi Argaiz'in toplantı yapma çağrılarını bile yanıtlamıyordu. Birleşik Devletler Hükümeti'nin düşüncesine göre bu mesele noktalanmıştı. Garanti altına alma ve gemiye eskortluk etme konusunda ise Webster yanıt olarak Tappan'a, Gentlemen gemisinin, Amerikan bayrağı al-

tında seyahat eden bütün gemilere uygulanan koruma yöntemlerinin aynısına tabi olacağını ve eğer İspanyollar geminin seyahatini engellemeye kalkışırlarsa, Amerikan hükümeti tarafından bunun düşmanca bir hareket olarak kabul edilip ve gerekenin yapılacağını bildirdi. Yalnız, Gentlemen için özel bir eskort ayırmak gibi bir şey söz konusu olamazdı.

Gentlemen'in limandan ayrılma tarihinden bir hafta önce, yolcu listesine yeni eklenenler oldu. İngiliz Donanması'ndan terhis olan James Covey de Freetown'a gitmek istediğini bildirmişti. Mende'ye dönüp dönmemek konusunda emin değildi, ama Afrika'ya geri dönmek için içinde büyük bir istek vardı. Tappan Covey'in isteğini geri çevirmedi ve gereken ayarlamaları yaptı.

Yerliler, Broadway Çadırı'nda düzenlenecek olan büyük uğurlama töreni için New York'a getirildiler. Tappan, Jocelyn ve törene katılan saygın kişilerden birkaçı, yeni kurulan Amerikan Misyonerlik Birliği'ne destek için ellişer sent verip tören için toplanan dört yüzden fazla insana seslendiler. Afrikalılar kutsal kitaptan bölümler okudular. Singbe kaçırılışını, köle olarak geçen günlerini ve kurtuluşunu Amerika topraklarında son kez anlattı.

Tappan, yolculuktan bir gece önce, İngiliz Donanması'ndaki bir kaptandan, misyonu kurmanın, hatta Amistadlıları Mende'ye geri götürebilmenin daha da zor bir hal aldığını öğrendi. Mendelilerle ezeli düşmanları Timmani yerlileri arasında yeni bir savaş başlamıştı. Timmani, Freetown ile Mende arasında kalıyordu. Tappan bunu Singbe'ye söyledi. Singbe sakince başını salladı. Hiçbir şey söylemedi.

Buz gibi 27 Kasım sabahı, kapkara bir gökyüzünün altında Gentlemen New York'tan ayrıldı. Tappan ve Jocelyn, ge-

mi limandan çıkıp yelkenlerini Kuzeydoğu'dan esen yirmi iki knot hızındaki rüzgârla şişirene kadar, bir botla onlara eşlik ettiler. Soğuk havaya karşın, Singbe ve öbür yerlilerin çoğu, Amerika adı verilen toprak parçası tamamen gözden yitene kadar güvertede kaldılar.

Yerliler arasında büyük bir sevinç vardı. Aynı zamanda kaygılıydılar. Akıllarına Amistad'ın neredeyse batmasına neden olacak kasırga gelmişti. Ayrıca beyaz adamların aralarındaki fısıldaşmalardan Ruiz ve Montes'in halen çok öfkeli olduklarını ve onları tekrar köle yapmaya kalkışabileceklerini birçok kez duymuşlardı. Çoğu, bir kez daha zincirlere vurulmaktansa denize atlamayı tercih edeceğini söylüyordu. Singbe, Grabeau ve Burnah da aynı duygulara sahiplerdi ama birer lider olarak, kendilerinden emin ve cesur görünmeye gayret ediyorlardı. Yakında Mende'de olacaklarını söyleyip duruyorlardı.

"Yakında" dedikleri zaman, aslında altı haftaydı. Zamanı günlere, ayın durumuna ve mevsimlere göre ölçen Mende yerlileri için altı hafta pek uzun bir süre sayılmazdı. Ama ailelerinden ve evlerinden uzakta geçirdikleri yıllar ve yakalanıp köle yapılmaları, hapse atılmaları, yeniden özgürlüklerine kavuşmaları ve özgür kalmalarına kadar o kadar çok şeyle karşılaşmışlardı ki; zamanı algılayış biçimleri değişmişti. Haftalar önlerinde uzanan deniz gibi sonsuz görünmeye başlamıştı onlara.

Misyonerler, bilmeden de olsa yerlileri oyalıyor, onların sabırlarını korumalarını ve kaygılarını unutmalarını sağlıyorlardı. Raymond, günde altı saatin kutsal ayetler üzerine konuşularak, yazma ve okuma egzersizleri yapılarak geçirilmesini emretmişti. Derslerin çoğunu, yerlilerin kendisini "Efen-

dim" ya da "Bay Steele" olarak çağırmalarını ısrarla isteyen Steele yönetiyordu. Ders anlatırken dikkatini dağıtmamaları için, öğrencilerinin soru sormalarına bile izin vermeyerek, işine aşırı bir bağlılığı olduğunu belli etmişti. Ayırca Singbe ve Grabeau'ya, artık Amistadlıların sorumluluğun kendisi ve Bay Raymond'da olduğunu sık sık hatırlatmaktan çok hoşlanıyordu.

"Biliyorum bir an önce yakınlarınızı görmek için sabırsızlanıyorsunuz, ama bizim burada yaptığımız kutsal bir iştir. Öncelikli görevimiz, yanımızdaki malzemeleri güvenli bir biçimde Mende'ye ulaştırmak, misyonumuz için uygun bir bölge belirlemek ve binayı inşa etmektir. Bunlar bittikten sonra, elbette ailelerinizi ve dostlarınızı görebilirsiniz. Gecikmelerin sizi çok yıprattığını biliyorum. Unutmayın, Tanrı yukarıdan sizleri izliyor. O'nun için göze alacağınız birkaç hafta daha, size büyük sevaplar kazandıracaktır."

Bay Steele'in yaptığı bu tarz konuşmaları, Singbe, Grabeau ve öbür yerliler gülümseyerek dinliyor ve sık sık "Evet efendim, evet Bay Steele" diyorlardı.

Güneydoğu'ya doğru yol almayı sürdürdüler. Hava günden güne ılımaya başladı. Üçüncü haftadan sonra, yerliler ders için güverteye çıktıklarında artık kalın paltolarını giymemeye başladılar. Otuz beş gündür denizde olmalarına karşın, denizde başka bir gemiyle karşılaşmamışlardı. Ama otuz altıncı günün sabahı, güneş gökyüzüne yükselmeye başladığında, karşılarında üç dev yelkeni ve toplarıyla yarım milden daha yakında yol alan bir savaş gemisi belirdi. Direğin tepesinde Britanya bayrağı dalgalanıyordu. Gemi onlara iyice yaklaştı. İki kaptan konik megafonlar aracılığıyla birbirleriyle konuştular. Britanya gemisi yasadışı köle gemileri

için devriye görevindeydi. Kaptan, ünlü Amistadlıların Amerikan gemisinde olduğunu öğrenince, Freetown limanına kadar onlara eşlik edeceğini bildirdi. On gün sonra öğle vakti, 11 Ocak 1842'de sonunda yerliler Afrika'ya vardılar.

Gentlemen limana demirledi. Yerliler iskeleye hücum ettiler. Steele onları durdurdu. Israrla, Tanrı'ya şükürlerini sunmak için diz çöküp dua etmelerini istedi. Yaklaşık yirmi dakika süren şükür duası boyunca onları orada tuttu. Duayı bitirir bitirmez, yerliler iskeleye atlayıp, kıyıya koştular. Diz çökerek Freetown topraklarını öpmeye başladılar. Steele, bu itişip kakışmalar sırasında az kalsın denize düşecekti. Birçoğu, Mende dilinde şarkılar söyleyerek dans ediyordu. Kalın paltolarını ve gömleklerini çıkarıp, gururla Poro dövmelerini açığa çıkardılar. Onları gören şehirdeki başka Mendeliler de eğlenceye katıldı. Steele, Raymond ve Wilson'un şaşkınlıkla izledikleri bu hoplamalar zıplamalar, aslında bir pagan kutlamasıydı. Steele dans eden kalabalığın arasına karışıp, onları kendilerine getirmeye çalıştı.

"Beyefendiler! Beyefendiler! Kim olduğunuzu unutuyorsunuz! Birer Hıristiyan beyefendisi olduğunuzu unutmayın! Joseph! Joseph Cinque! Adamlarına sahip çık! Joseph! Joseph! Neredesin?"

Steele, öbür misyonerlerle birlikte bütün limanı aradı, ama Singbe ve Grabeau bulunamadı. Ardından öbürleri de kaybolmaya başladı. Afrika'ya geri dönen Mende yerlilerinin hepsi üç gün içinde misyonerleri terk etmişlerdi.

Eve Dönüş

Freetown, aynen Steele'in Tappan'a yazdığı mektupta belirttiği gibi "sefil, fakir ve basit" bir yerdi. Singbe ve Grabeau, misyonerlerden ayrıldıklarında artık buranın kendileri için tehlikeli bir yer olduğunun farkındaydılar. Her ne kadar iyi giyimli olsalar da serbestçe dolaşan iki siyah adam hemen fark edilir, kaçırılabilir ve köle olarak alıkonabilirdi. Hatta bir grup Timmani yerlisiyle karşılaşma olasılığı da çok düşük değildi. Singbe ve Grabeau şanslarını kullanmaya karar vermişlerdi. Misyonerler zaten onları güvenli bir biçimde Mende'ye götüreceklerini söylediklerinden, bu yaptıkları aptalca görünebilirdi. Ama ikisi de daha fazla beklemeye dayanamadı. Onlar evlerine hemen gitmeliydiler; günlerce, haftalarca misyonerlerin gitme zamanının geldiğine karar vermelerini bekleyemezlerdi.

Aceleci davranmış olsalar da, bir planları vardı. Freetown'dan çıkmadan önce pazara uğradılar. Singbe'nin, tokalaşmalardan kazandığı ve Tappan'a vermediği, otuz dolar değerinde, bakır, gümüş ve altından oluşan parası vardı. Bu parayı yanına almış ve herkesten saklamıştı. Limana varma-

larından bir gece önce yalnız Grabeau'ya göstermiş ve "Bu eve dönmemize yeter" demişti.

Parayı, silah, barut, mermi, bir miktar halat, kınlarıyla birlikte iki büyük bıçak, dört şişe su, biraz kurutulmuş gıda ve iki battaniye almak için kullandılar. Karanlık çökmeden şehirden ayrıldılar. Hayatlarında daha önce hiç böyle bir aksesuar görmemiş olan adamlara, güzel şapkalarını vererek karşılığında bir kano aldılar. Kanoya atlayıp, nehrin ters yönüne doğru kürek çekmeye başladılar. Yarımayın ışığında Tmmani'ye doğru yol aldılar. Bir kelime olsun konuşmuyorlardı. Arkalarında bıraktıkları şehrin karmaşası sessizliğe, pis kokusu ılık tertemiz bir havaya dönüştü. Etraftan vahşi ormanın kendine özgü seslerinin duyulmaya başlamasıyla, Singbe'nin kalbi heyecandan küt küt atmaya başladı.

Şafak sökene kadar kürek çektiler. Ardından kanoyu bir çalılığa doğru çekip, üstünü dallarla, yapraklarla kapattılar. Güneş tepeye çıkana kadar sürecek olan ilk nöbeti Singbe aldı. Grabeau'nun uyumasına izin verdi. Sonra, bu kez Singbe silahı Grabeu'ya verdi. Biraz et yedikten sonra, yaprakların üzerine uzandı ve gözlerini kapadı. Birkaç dakika içinde çok derin, deliksiz bir uykuya daldı.

Singbe omzunun dürtülmesiyle uyandı. Bir elin ağzını kapadığını fark etti. Bir an için nerde olduğunu anlayamadı ve yerinden sıçradı. Ardından kendisine bakan Grabeau'yu gördü. Hava kararmak üzereydi. Biraz meyve yiyip su içtikten sonra, kanoyu yeniden nehre sürdüler ve kürekleri çekmeye başladılar. Gece yarısından sonra, Singbe Grabeau'nun arkasından omzuna vurduğunu hissetti. Kürek çekmeyi bırakıp, arkasına döndü. Grabeau, küreğiyle nehrin sol kıyısındaki küçük bir girintiyi işaret ediyordu. Kökleri ve gövdesi suyun

dışında olan bir ağacın dalları nehre doğru eğilmişti. Ağacın gövdesinin ikiye ayrıldığı yerde, büyük bir leopar az önce yakalamış olduğu belli olan avını yemekteydi. Grabeau mutlulukla gülümsedi. Singbe de gülümseyerek arkadaşına karşılık verdi.

Şafağın sökmesine yakın büyük tepeleri gördüler. Mende tepelerin ötesindeydi. Kanoyu kumlu bir kıyıya çıkardılar. Grabeau bıçağını çıkarıp, kanonun gövdesinde büyük delikler açtı. Kanoyu yeniden suya saldı. İki adam, kanonun biraz yol aldıktan sonra, suyla dolup karanlık sularda kayboluşunu izlediler. Arkalarına dönüp, ormanın içine daldılar.

Akşam üzeri olduğunda büyük tepelerin üstüne ulaşmışlardı. Yol boyunca hiç kimseyi görmemişlerdi. Bitkin bir haldeydiler. Buldukları oyulmuş bir kayanın ağzını çalılarla kapattılar ve hemen uykuya daldılar.

Ertesi gün, güneş daha doğmadan, Kawamende yolu üzerindeydiler. Bu yol, her iki yanı sık çalılarla kaplı küçük bir patikaydı. Güneşin doğmasından yaklaşık bir saat sonra, ilk kavşağa ulaştılar. Grabaeau'nun köyü on mil doğuda, Singbe'ninki ise kuzeyde hemen hemen aynı uzaklıktaydı.

"Burası her ikimizin de kaçırıldığı yol" dedi Grabeau. "Bu kadar zaman geçtikten sonra yeniden buraya döneceğimiz bana pek mümkün görünmemişti."

"Biliyorum dostum. Ben de buna inanmak için çok zorlandım."

"Hayır, Singbe. Sen bundan en ufak bir kuşku duymadın. Sen, ben ve öbür yerliler halen hayattayız, çünkü sen bir gün olsun Mende'ye geri döneceğine inanmaktan vazgeçmedin. Sen bizim gücümüz, cesaretimiz, umudumuz oldun. Bana zorlandığını falan söyleme, buna inanmam."

Singbe gülümsedi. Boğazının düğümlendiğini hissetti. Hemen derin bir nefes aldı ve gözyaşlarını engelleyebilmek için bir kahkaha attı.

"Grabeau, yoldaşım, benim en iyi dostum. Biz ikimiz artık sonsuza kadar kardeş olarak kalacağız."

"Evet, sonsuza kadar. Şimdi, buraya senin gücün ve umudun sayesinde gelmiş olduğuma göre, izin ver köyüne gidene kadar sana eşlik edeyim."

Singbe Grabeau'nun isteğini kabul etti. Kuzeye doğru yürümeye başladılar.

Güneş iyice yükselmişti. Gökyüzü pırıl pırıldı. Singbe ve Grabeau, Amerikan malı kaliteli gömleklerini ve botlarını çıkarıp battaniyelerine sardılar. Battaniyeleri bohça gibi sırtlarına astılar. Hiçbir şey konuşmuyorlardı, ama yüzlerinde sürekli bir gülümseme vardı. Birkaç kez durup dururken kahkahalarla güldüler. Bir süre sonra, Singbe sessizleşti ve ciddileşti. Grabeau arkadaşının gerildiğini fark etmişti. Neşeyle Mende'nin güzelliklerinden söz etmeye başladı. Singbe'ye her şeyin yoluna gireceğini söylemek istiyordu, ancak dostuna yalan söylemiş olmak da istemiyordu.

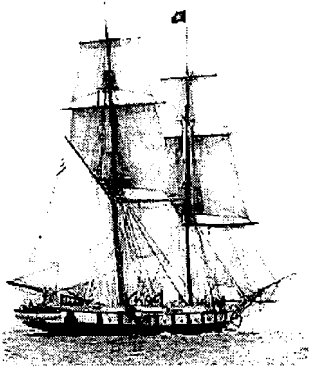
Geniş bir tümseği aştıktan sonra, yol boyunca uzanan sık çalılık, ortasından bir nehir geçen ve sağlı sollu ağaçların uzandığı uzun yeşil bir vadiye açıldı. Singbe'nin dudakları titredi ve gözünden yaşlar akmaya başladı. Grabeau, arkadaşının omzuna elini koymak için uzandı, fakat Singbe ileriye atıldı. Koşmaya başladı. Battaniyesi, gömleği ve botları sağa sola saçıldı. Grabeau onu izlemeye çalıştıysa da, yetişemedi.

Singbe tarlaların arasından delice koşuyordu. İki kez yere düştü. Ağaç sırasının yanında uzanan sazlığa aldırmadan ve

hiç yavaşlamadan koşmasını sürdürdü. Gözleri ilerideki bir hedefe kilitlenmiş durumdaydı. Grabeau hâlâ onun peşindeydi. Bir süre sonra, nehrin yanında uzanan ağaçların arasına dalan Singbe'yi gözden yitirdi.

Ağaçların olduğu bölgeye ulaştığında, Grabeau nefes nefese kalmıştı. Göğsü hızla inip kalkıyordu. Daha fazla ayakta duramadı ve çamurlu nehir kıyısına çöktü. Biraz kendine gelince ileriye uzandı, titreyen ellerini nehre uzattı ve serin suyu yüzüne çarptı. Başını kaldırdığında, nehrin ortasında Singbe'yi ağlayan bir kadına sarılmış, kendisine bakarken buldu. Üç çocuk bacaklarına sıkıca yapışmışlardı. Gözlerinden akan yaşlara rağmen, dudaklarında dünyanın en mutlu insanlarının gülümsemesi vardı.

Epilog

Amistad, onarımdan geçirildi, ismi değiştirildi, Teğmen Gedney ve Meade'nin ganimet haklarının ödenmesi için satıldı. Daha sonra gemiye ne olduğunu hiç kimse bilmiyor. Şu anda Amerika tarafından finanse edilen, Amistad'la aynı ölçülerdeki bir kopyanın yapımı, Mystic Deniz Müzesi'nde sürmektedir. Geminin yapımı tamamlandığında, hem turistlerin ziyaretine açılacak hem de kölelik hakkında bilgilerin verildiği bir dershane olacaktır. Daha fazla bilgi için Mystic, Connecticut'taki Deniz Müzesi'ni arayabilirsiniz.

Amsitad Davası'yla ilgili yazılı dokümanlar, New Haven'daki New Haven Sömürgecilik Tarihi Topluluğu'ndan sağlanabilir. Toplulukta, orijinal belgeler, makaleler ve duruşmalar sırasında Nathaniel Jocelyn tarafından yapılan ünlü

Singbe-Pieh (bilinen ismiyle Joseph Cinque) portresi bulunmaktadır. Daha fazla bilgi için topluluğu arayabilirsiniz.

İspanya Hükümeti, Amistad olayıyla ilgili baskılarını 1860'lı yıllara kadar sürdürdü. Birleşik Devletler, İspanya Hükümeti tarafından istenen tazminatı hiçbir zaman ödemedi.

Pedro Blanco'nun köle kampı, Singbe'nin 1839'da satılmasından birkaç ay sonra İngilizlerce dağıtıldı. Tutsak olan yerliler özgür bırakıldı ve kamp tamamen yakıldı. Ama Blanco suçlamalardan kurtulmayı başardı. Bu işten kazanmış olduğu parayla bir milyoner olarak yaşamına devam etti.

Mende Misyonu, James Steele ve Henry Wilson'un Amerika'ya geri dönmeye karar vermelerinden sonra, 1842 yılında William Raymond tarafından kuruldu. İlk olarak nemli, kayalık ve her türlü hastalığa açık bir araziye inşa edilen misyon, daha sonra Mende'nin daha temiz ve kuru bir bölgesine taşınarak Mo Tappan Misyonu adını aldı. Misyon içine, gelir elde etmek amacıyla bir marangozhane açıldı ve bir okul kuruldu. Okulda, okuma, yazma, aritmetik, coğrafya, din kültürü ve din bilimi dersleri okutuldu. Eğitim, bütün çocuklara ve yetişkinlere açıktı. 1846 yılında, misyon altmış beşten fazla devamlı öğrencisi olduğunu açıkladı. Aralarında Lewis Johnson adını alan Kinna ve Alexander Poset adını alan Fabanna'nın da bulunduğu, Amistad olayını yaşayan yerlilerden bazıları tercüman olarak çalışmak üzere misyona geri döndüler.

Amerikan Misyonerler Birliği (eski adıyla Amistad Komitesi), sadece Mo Tappan ve Sierra Leone'deki başka misyonları kurmakla kalmayıp, aynı zamanda Birleşik Devletler'de yaşayan siyahlar için de birçok okul yaptı. Bunların arasında, Dillard Üniversitesi, Fisk Üniversitesi, Hampton

Üniversitesi, Houston-Tillotson Koleji, Tlladega Koleji ve Tougaloo Koleji yer almaktadır.

Andrew T. Judson ölümüne kadar, Birinci Bölge Federal Hakimliği görevini sürdürdü.

Seth Staples, başarılı hukuk yaşamını sürdürdü ve Yale Üniversitesi Hukuk Fakültesini kurdu.

Theodore Sedgwick, Philadelphia'ya geri döndü ve başarılı kariyerine yeni başarılar ekledi.

John Quincy Adams, kendi bölgesinin seçmenleri tarafından Temsilciler Meclisi'ne yeniden seçilerek, işini sürdürdü. 1844 yılında, Meclis'in kölelik hakkında getirdiği konuşma yasağının kaldırılmasını sağladı. 1848'de Meclis binasında bir meslektaşıyla sohbet ederken kalp krizi geçirdi ve dört gün sonra yaşama veda etti.

Roger Baldwin başarılı meslek hayatın sürdürdü. İki kez daha Connecticut temsilcisi seçildikten sonra, eyaletten senatör olarak atandı. 1861'de Amerikan İç Savaşı'nı engellemek için gerekli Anayasa değişikliklerini yapabilmek amacıyla Washington'da kurulan Ulusal Barış Hareketi'nin öncülerinden biri oldu. Baldwin 1863'te öldü.

Lewis Tappan davasını savunmaktan hiç vazgeçmedi. Kuzey-Güney Savaşı'ndan sonra siyahların hakları için çalışmaya devam etti. Ayrıca New Yok'un ilk ticaret ofisini kurdu ve 1873 yılında 85 yaşında ölene kadar başında bulundu.

Amistad'daki çocukların en büyüğü olan *Margru*, Sarah Kinson adını alarak Birleşik Devletler'e geri döndü ve Amerikan Misyonerler Birliği'nin desteğiyle Oberlin Koleji'ne girdi. Ardından Mo Tappan Misyonu'na geri döndü ve bir misyoner olarak, yaklaşık 80 yaşına kadar çalıştı. Çocuklarından biri Fisk Koleji'nde ardından da Yale İlahiyat Fakültesi'nde okudu.

Burnah, bir yandan anavatanı Mende'de bir demirci olarak çalışmasını sürdürürken bir yandan da misyonda tercüman ve öğretmen olarak çalıştı. 1847'den sonra misyona gitmeyi bıraktı. Zengin bir klandan Mer 'eli bir kadınla evlendiği ve on bir çocuğu olduğu söylendi.

Grabeau, çiftliğine geri döndü, evlendi. Bir daha köyünden dışarıya adımını atmadı.

Singbe, karısına, çocuklarına ve babasına kavuştuktan sonra Mende'de yaşamaya devam etti. Bütün aile, küçük pirinç tarlalarında çalışarak geçimlerini sağladılar. Mende'ye geri dönüşünden dört yıl sonra, Singbe Mo Tappan Misyonu'na giderek tercüman ve öğretmen olarak hizmet verdi. Ama 1846 yılından sonra, 1879 yılında bir sabah misyonun kapısında zayıflamış, solmuş ve son derece hasta bir halde belirene kadar ortalıkta hiç görünmedi. Misyonerlerin bakımı altında bir hafta kadar yaşadıktan sonra öldü. Son isteği misyonun olduğu yere gömülmekti. Cenaze masrafları, Birleşik Devletler'de köle olarak doğmuş bir siyah Afrikalı misyoner tarafından karşılandı.

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

DAVID PESCI

AMİSTAD

İsyanın, Özgürlüğün, Eve Dönüşün, Dünyanın Kanayan Yarası Köle Afrika'nın Romanı

"Neden isyan çıkarmak için kölelere önderlik ettin?" Singbe gözlerini Judson'a dikti, öylece bakakaldı. Tam o esnada şu birkaç kelime odanın içinde bir top gibi patladı: "Köle değil! Singbe köle değil. Afrika!"

Herkes olduğu yerde donup kalmıştı. Singbe zincir şıkırtıları arasında elini göğsüne götürüyor, aynı sözleri yineleyip duruyordu. "Köle değil! Afrika!"

Judson Singbe'ye doğru yaklaştı.

"İngilizce konuşabiliyor musun? Ha? Haydi, bir şeyler daha söyle, durma! Haydi!"

"Köle değil! Köle değil!"

Singbe yargıca doğru bir adım attı. Denizcilerden biri tüfeğini kaldırıp onu durdurdu. Singbe, Mende dilinde yüksek sesle konuşmaya başladı.

"Ben özgür bir Mendeliyim. Yeniden köle olmayacağım. Beni zincirlerle bağlayabilirsiniz. Sırtımı ve ayaklarımı, derisi yüzülünceye kadar kamçılayabilir, bedenimdeki bütün kanı akıtabilirsiniz. Ama köle yapamazsınız. Ben hiç kimsenin kölesi ğım! Bunun için beni öldürmeniz gerek."

ISBN: 975-9025-01-9

9 789759 025014